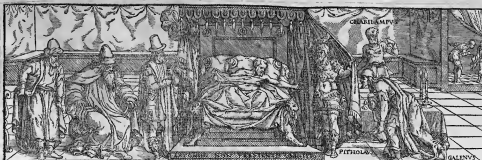

GALENI

ISAGOGICI LIBRI

QVI, CVM IN TOTAM ARTEM medicam introducant, in principio totius operis sunt locati: vt prius in ipsis tirones exerceantur, q̃ ad difficiliora artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE, *Lux non minima allata est, quod multis in locis ad Græcorum codicum veritatem à mendis fuerint expurgati.*

Locis etiam nunc primum in margine notatis, quos Galenus sparsim ex Hippocrate citat.

Librorum catalogum proxima pagina ostendit.

Τὸ Εἰσαγωγικόν.

VENETIIS APVD IVNTAS. M D LXV.

LIBRI ISAGOGICI GALENI

G A L E N I

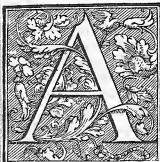
PARAPHRASTÆ MENODOTI FILII SVASORIA AD ARTES ORATIO

Ludouico Belliſario Medico Mutinenſi interprete.

ARGVMENTVM ORATIONIS

Non fortunæ, neque corporis, ſed bona tantum animi hominibus exoptanda.

Homo artium, ac ſcientiarum omnium capax, & ſolus inter cætera animalia, rationis particeps dicitur. *CAP.* 1.

N animantium generi, quod irrationale appellatur, nulla omnino data ratio ſit, ſanè dubiũ eſt. nam, & ſi caret ea, quæ in voce verſatur, quã ſermõnẽ nominant, quæ tamen animo cõcipitur, quam ratiocinium dicunt, eius fortaſſe particeps omne genus animalium eſt, quanquam aliis parcius, aliis liberalius tributa ſit. ſed profectò, ꝙ cæteris animantibus homo ſit hac ipſa ratione præſtantior, nemo eſt, qui dubitet. Cernimus enim, ꝙ multę ſint artes, quas hoc animantium genus exercet: vnum q; hominẽ eſſe, qui ſcientiæ capax artem quamlibet percipere poſſit. Quandoquidem cęteræ animantes omnes, paucis quibuſdam exceptis, artium expertes cõſpiciuntur: eędem q; paucę, quæ artes aliquas tractare videnť, has natura potius, ꝙ inſtituto conſecutæ ſunt. Homo autẽ ita ad artes aptus eſt, vt, ſi quæ in alio animantium genere ſunt, ne eas quidem immeditatas relinquat: quippe cum aranei texturam imitetur, opera exemplo apum effingat, vim nantis animalis exerceat, quanquã ipſe in pedeſtri genere eſt: ſed nec diuinas artes omittit, ſiquidẽ in arte medendi tum Æſculapiũ, tum etiam Apollinem æmulatur: quem in cęteris etiã artibus, quibus hic Deus præditus eſt, imitatur, ſagittandi, canendi, diuinandi: item q; illarum omnium ſtudia ſequitur, quæ ſingulis muſis ſingulæ propriæ ſunt. neq; enim ſe à geometria, neq; ab aſtronomia abducit, ſed, vt inquit Pindarus, quicquid & in ſe terra occultat, & vltra cœlum poſitum eſt, contemplatur. quin etiã, quod in diuinis bonis maximum eſt, philoſophiam induſtria & labore conſecutus eſt. Ob eã igitur rem, quanquam rationis particeps ſit reliquum animantium genus, homo tamen, cum longe cæteris ſit ratione præſtantior, ipſe vnus excellentiæ magnitudine animal rationale nuncupatur.

* προφορικὸν
* ἐνδιάθετον

C

D

Fortunæ, ac Mercurij pictura, & Fortunæ inconſtantia. *CAP.* 2.

QVid ergo? an non turpe eſt, quæ res vna homini communicata eſt cum Diis, eam vt neglectam habeas, ac de cæteris ſolicitus ſis? ita artium ſtudia contemnas? te ipſum manibus fortunæ committas? cuius indicare nequitiam cum veteres conſtituiſſent, eam ſiue pingendam ſuſciperent, ſiue fingendam, in fœmineam ſpeciem exprimere non contenti (quanquam hoc ſatis aptum erat amentię ſignum) gubernaculum etiã manibus habendum dederunt: baſim pedibus globoſam ſubiecerunt: eam deniq; orbatam oculis effinxerunt: vt ſcilicet per has figurandi rationes fortunæ inconſtantiam expreſſam oſtenderent. Vt igitur in naui adeo tempeſtatibus iactata, vt & fluctibus obruatur, & ſubmergi periclitetur, eius gubernaculum cęco gubernatori male commendari putauerim, ſic in vita quoq; degenda, vbi naufragia domibus maiora, quàm nauibus in mari contingunt, non recti iudicij eſt, qui per hæc rerum diſcrimina cæcæ ſe Deæ, eidem q; mutabili credat: quippe quæ tam ſtupida, tam q; amens eſt, vt plerunq; & dignos negligat, & indignis diuitias tribuat, & eas quidem non ſtabiles, ſed quas eadem ratione, qua dedit, eripiat. Deam hanc inſcia hominum maximo numero turba comitatur. quæ Dea nunquam ſtabili ſede quieſcit, ſed baſi innixa volubili late rapitur vaga, fertur q;, vt in præcipitia, ſæpe etiam

in pelagus ruat, vbi, vt eius miseri sequaces communi morte intereunt: sic illa sola sine noxa e ra dit, eos q; perdita iã opera lugẽtes, ipsam q; accusantes irridet. Sed talia fortunæ opera sunt. Mercurium vero, tanquam orationis parentem, & artium omnium auctorem aspice rursus, vt alia, q; fortunam, effigie tum pictores tum plastæ decorarunt. nam iuuenis est formosus, nec eiusmodi, vt fucatum quicquã in eo, aut comptum deprehendas, sed in cuius forma animi virtutes protinus eluceant: est enim hilari vultu, acribus oculis: basi innititur sic vndiq; figuratæ, vt quadrantal referat, qua maxime figura res ipsa stabilis, atq; immobilis redditur. Quin & ipsum Deum eadem hac figura interdum honestant. Cuius etiam comites æque, ac dux ipse Deus, hilares splendidi q; conspiciunt, nec vnquã de suo principe queruli, quales fortunæ sequaces memorauimus, nec ab eo vlla in parte seiuncti, neq; diuisi, sed eius semper asseclæ, semper q; prouidentia eiusdem fruentes. Fortunæ vero sequacem cœtum omnem desidem cernes, nec vllis artibus eruditum, sed spe varia semper deductum, currentem q; Deam communi quidem, sed impari cursu sequentẽ. nam alij longius distare videntur, alij propius accedere, alij de manu etiam Deæ pendere. in quibus Crœsum illum Lydum conspicies, Samium q; Polycratẽ: eos q; fortasse miraberis, dum alteri Pactolum cernes auro fluentem, alteri marinos etiam pisces inseruientes. eiusdem ordinis Cyrum, Priamum, Dionysium reperies. quorum tamen omnium status adeo mutabilis est, vt paulo post Polycratem cruci affixum inspicias, Crœsum Cyri imperio subditum, Cyrum in aliorũ potestate constitutum, Priamum obstrictum, Dionysium q; Corinthi. Si in cęteros autẽ te vertas, qui fortunæ cursum sequuntur quidem, sed tamen non consequuntur, odio hos omnino habebis: siquidem pleriq; aut populi concitatores sunt, aut meretrices, aut cinædi, aut amicitię proditores, tum homicidæ, tum rapaces, tum etiam sepulchrorum prædatores: nec pleriq; desunt in id scelus inuecti, vt ne Diis quidem ipsis parcant, sed nefanda etiam sacrilegia committant. Mercurij vero chorus modestos omnes continet, eosdem que artium peritos, non currentes, non exclamantes, non inter se dissidentes, sed inter quos medium Deus ipse locum teneat. hi vero ordine omnes circum dispositi sunt sic, vt nulli locum ab eo designatum relinquant, eo tamẽ discrimine, vt, qui primam sedem, Deo q; proximam in ambitu occupant, ij geometræ, arithmetici, astronomi, philosophi, medici, grammatici sint. qui vero alterã tenent, ij secundum chorum constituunt, in quo pictores, plastæ, sculptores, fabri, architecti, magistri prima rudimenta docentes conspiciantur. post quos tertius locus sequitur, quo cęteri artifices omnes continentur. Sic singulis quidem sedes assignatę proprię sunt, omnes tamen pariter intuentur in Deum, eius q; communi parent imperio. Sed & apud ipsum Mercurium plerosque conspicies, quos ille quarto quodam ordine electo donauit, sibi q; socios nunquam à latere diuellendos adiunxit, & eos quidem eiusmodi, vt maxime ab iis, quorum fautricem fortunam diximus, abhorrere conspiciantur. neque enim gestis in ciuitate honoribus, neq; generis nobilitate, neq; diuitiis solet hic Deus hominũ iudicare præstantiam: sed, quisquis & bene viuit, & cęteris est sua arte præstantior, eam q; legitime exercet, & iussis obsequitur Dei, hunc ille plurimi facit, hunc cæteris anteponit, hunc à se nunquam discedere patitur. Virorum igitur nomina, qui hunc ordinem illustrant, si ipse intelligas, eos non solum æmulatione dignos, sed etiam veneratione putabis. Hic cernes Socratem, cernes Platonem, Homerum, Hippocratem, & qui hos viros sequuntur, quos omnes Deus & sibi ministros elegit, & apud se primos, & quasi alteros Mercurios esse voluit, quos nos æque, ac Deos colimus, & venerantur. Sed tamen è cæteris etiam omnibus, qui Deo curæ non sit, nemo est. ille enim non solum curat, quos coram se conspicit, sed etiam nauigãtibus adest, quibus se nauigationis quoq; socium præbet, vt, si forte naufragium fecerint, his opem possit afferre. Aristippus enim, cum olim sic misere nauigasset, vt naui tempestatibus perdita, in Syracusia littora eiectus esset, primum fiduciam cepit, existimans se ad Græcos, & sapientes viros, non ad barbaros esse delatum, argumẽto, quod geometricam figuram in arena descriptam vidisset: deinde Syracusas accedens, vt in gymnasium venit, quo loco illud græce exprompsit,

Quis vagum, atque errantem Oedipum ”
Hodie raris excipiet muneribus? ”

habuit, qui sibi occurreret, & salutationibus excipientes agnoscerent, & pręstantẽ quidem virum, sed tunc egenũ necessarijs rebus donarent. cum autẽ Cyrenen eiusdem Aristippi patriam è Syracusis quidam nauigare constituissent, ideo q; ex eo quererent, num quid familię suæ mãdare vellet: pcipite meis, inquit, vt eas res sibi curẽt parandas, quæ cũ possessore in naufragio enatent.

Curare magis homines debere, vt bonis artibus instruantur, quàm onerentur diuitiis, & Demosthenis, ac Diogenis in diuites ignaros sententia. CAP. 3.

QVàm multi igitur miseri sunt, quibus contra, quàm ille præcepit, euenire videmus, vt, cum omnia sua viuendi consilia in diuitias referant, si forte in eiusmodi casus incurrerint, ne tum quidem auri, aut argenti obliti, sed vtroque corpori vndique appenso, cum his & corpus & animam etiam perdant. nec id miseri intelligere possunt, à se in primis in genere animalium rationis experti ea magis diligi, quæ sint artibus ornata: equos enim bello aptos, canes, quibus venandi vis tributa sit, cęteris præferendos arbitrantur. Quin & seruos artibus curant erudiendos,

A erudiendos, id q; magna argenti impensa, seipsos aũt neglectos habent, nec vllius dignitatis esse curant. An igitur turpe non est, cum seruus decem millibus denariorum ęstimãdus videatur, dominum ne vno quidem dignũ existimari? sed quid inquam vno? ne ille quidem, si gratuitã seruitutem polliceatur, qui eum recipiat, reperiet quenquã. quid item? an non è rebus omnibus seipsos tantummodo ignobiles reddunt? nam, cũ se nullis artibus instituendos curent, in genere animantium rationis experti non nullas studiis, quibus vis arti similis inest, erudiendas statuant, seruum, si segnis sit, & artis expers, nihili faciẽdum arbitrentur, curam nec prædiorum, nec rei vllius reiiciant, sed operam dent, vt hæc omnia q optima sint, quoad eorum natura patiatur, ipsi verò ne sibi quidem inesse animam intelligentes, semetipsos ex omni parte negligant, haud sanè dubium relinquitur, quin seruis, & iis quidem abiectis se similes efficiãt. Quocirca huic hominum generi iure id obiiciendum putarim: ò bone vir domus tua bene se habet, & serui omnes, & equi, & canes, & prędia, deniq; quę quę possides, iis bene est, tui vero ipsius cura nulla habet. rectè igitur vterq; & Demosthenes & Diogenes: quorum alter oues aureo vellere opertas eos vocat, qui diuites iidem q; rudes sint: alter eosdem fico in præcipitio natæ assimilandos arbitratur. vt enim eius fructũ non homines, sed corui graculi q; depascuntur, sic talium diuitum opes nihil prosunt

B bonis ciuibus, sed ab adulatoribus absumi cernuntur. qui tamen post, si forte locupletis res omnis consumpta sit, huic forte occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione prætereunt. Qua de re nec ille inelegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit. quãdoquidem hos, cum forte humore omni exhausti sunt, ~~qui ante ab iisdem aquari solebant~~, mox abducta ~~veste permingunt~~. Illud igitur non ab re putandum, quisquis nõ alia re, sed tantũ diuitiis efficit, vt sit vndiq; cõspiciendus, hunc, simul ac diuitiis priuatus sit, à cęteris etiam rebus destitui, quæ ei partę opum gratia fuerant. nã quid est, cur his ita non eueniat, quando nullum è bonis propriis possident, sed alienis semper, & à fortuna tributis gloriantur?

Aduersus eos, qui nobilitatem generis ostentant, & in eos Themistoclis, & Anacharsidis scythæ præclara sententia. CAP. 4.

NOn desunt autem, quibus hoc idem eueniat. nam, qui se splendore generis efferũt, ij quoq;, cum bonis careant, quæ propria sunt, ad ipsum genus ostentandum confugiunt, cum ne id quidem intelligãt, splendori generis, quo admirabiles videri volunt, perinde ac ciuitatum numismatis vsu venire, quæ cum apud eas ipsas ciuitates probata plurimum valeant, apud alias tamen gentes & adulterina haberi, & nihili fieri cernuntur. qua de re non inepte dictum videtur.

C Neque te in sublime generis extulit decus,
Neque me, dum nil habui, aluit genus.

Preclar⁹ igiť, vt inqt Plato, thesaur⁹ sũt maiorũ virtutes, sed p̄clarius, posse illud Sthenei obiicere,
Maiores superat virtutis gloria nostræ.

Si quam enim generis decus vtilitatem affert, eam esse putãdum est, inde nobis studia moueri ęmulãdi virtutum exempla, quibus maiores illustrati sunt: ne, si longe ab his egregia illa virtutis laude superemur, hoc illis dolorem, si modo sensus est vita defunctis, nobis dedecus afferat. quod etiam eo maius habetur, quo nobilitas magis elucet. Nam, quisquis inscius idem q; genere obscurus est, cum saltem fructum è suo genere capit, vt, quicquid in eo vitij est, id multorum cognitionem effugiat: quos autem splendor sic illustrat generis, vt ne vitia quidem latere permittat, quem fructum iis decus generis affert, nisi vt, cum miseri sint, noti etiam esse cogantur, cum q; suo se genere indignos reddant, grauius & accusentur, & vituperentur? Itaq; quisquis splendorem prædicat generis, cum ipse rudis atq; iners sit, is, quicquid in se vitij habet, id minus venia dignum esse declarat. homines enim, quos humile genus obscuros reddit, non æque atq; ij, quos splendidum illustres efficit, inquisitione explorati iudicantur. sed illis, quamuis mediocris sua sit virtus, ignoscimus

D tamen, eosdem q; etiam comprobamus, quod istorum deest virtuti, ignobilitati ascribentes: hos vero, nisi eam laudem adepti sint, quæ digna sit maiorum virtutibus, etiam si longe cęteris præstare videntur, nulla tamen admiratione dignos esse putamus. Ex quibus rebus intelligitur, nisi quis admodum vecors sit, artes nobis esse suscipiendas, easdem q; tractandas. quæ res efficiet, vt, siue quis nobilis sit, suo dignus genere videatur, siue ignobilis, ipse suum genus illustret, antiquum illũ imitatus Themistoclem, qui, cum ei olim genus probro obiiceretur, Ego, inquit, posteris meis lucem excito, & meum ex me genus ortum habet, tuum vero in te desinit. Notus etiam est Scytha ille Anacharsis, quàm & admirabilis apud omnes sit, vt sapiens appelletur, quanquam barbarus erat: qui & ipse, cum olim sibi barbariem exprobrari audiuisset, tum inquit: Patria mihi dedecori est, tu vero patriæ. vt his verbis belle hominem reprehenderet, qui, cum nulla laude dignus videretur, se illustrem splendore patriæ prædicabat. Si igitur rerum euentus paulo diligentius animaduertas, reperies non ciuitatum splendorem gloriam attulisse ciuibus, sed contra & virtutes ciuium, & eorum in artibus præstantiam nomen decus'que ciuitatibus peperisse. Quis enim Stagiras celebret, nisi hæ lumen ab Aristotele accepissent? Quis Solos extollat, nisi his præstantes vir Aratus & Chrysippus eluxissent? Vnde Athenarum gloria tam longe lateq; propagata est? non soli fœcunditate, quod tenue satis esse scimus, sed laudibus virorum, qui eo

loco nati complures, iidem q; præstantissimi gloriam suam patriæ impertiti sunt. Hoc autem dilu- E
cide verum esse cognosces, si tibi in mentem veniat Cleonis, & Hyperboli, qui talem fructum ex nobilitate Athenarum ceperunt, qualem vitia, vt famosa sint, expostulant.
Dicta sues fuit olim gens Bœotia vecors, inquit Pindarus. idem rursus,
Si Bœotium edamus suem. Hæc ille, cum vellet rudis gentis infamiam suo carmine breuiter absoluere.

De spernenda corporis forma, nisi artibus & scientiis sit ornata. CAP. 5.

IS igitur, qui Atheniensibus leges tulit, dignus laude videtur, quòd lege prohibuit, ne quis patrem aleret, qui filium artibus erudiendum non curasset. Nam, cum eo maxime tempore artes petendæ sint, quo formosissima nostra corpora cernuntur, plerisq; cõtingit, vt, cum se forma conspicuos intelligant, omnem animæ suæ curam spernant, atq; reiiciant: post autem, cũ iam eos pœnitet, id frustra queruli dicãt, vtinam forma, quæ me perdidit, male pereat. iisdem q; tum venit in mentem Solonis illud, quo præcipit nihil magis esse spectandum, quàm vitæ finem. Item q; senectutem accusant, cum seipsos debeant: Euripidis vero præceptum laudant, Non temperantis esse formam supra quàm mediocrem petere. Satius ergo putandum est adolescentes suam formam vernos flores imitatam cognoscere, eam q; breuem voluptatẽ polliceri, itaq; & Lesbiam esse lau- F
dandam, cum inquit: Formosus tantus est, quantus in cernendi sensum cadit. Probus vero idem protinus & formosus est. Et parendum Soloni, qui hoc idem sentire videtur: contra autem senectutem, quæ aptiori & vestitu, & domicilio eget, & mille aliis rebus, tanquam aduersus tempestatem imminentem præparare se quemq; debere exemplo boni gubernatoris, qui & procellas præsentit futuras, & sese multo ante parat, vt earum impetum sustinere possit. siquidem miserum est Homeri illud, Rem excors intelligit actam. Quis igitur fructus ex formoso, eodẽ q; rudi adolescente capi potest? an ad bellum vtilis est? sed potius eiusmodi adolescentibus Poetæ illud modo nominati non ab re obiiciendum putarim.

At tibi connubij tractantur mollia facta.
Ito demum, rerum'que tibi sit cura tuarum.

Item de Nereo idem Poeta,

Ad Troiam venit forma præstantior vnus,
Verum mollis erat.

qua de re eius semel tantum in enumerandis Græcorũ nauibus Poeta meminit, quò indicaret, vt mea fert sententia, formæ nullam vtilitatem esse, nisi res ad vsum vitæ necessaria illi adiuncta sit. Nec vero audiendi sunt miseri quidam, qui diuitias fructum esse formæ G
audent dicere. quæstus enim, qui & libero dignus, nec laudis expers, & stabilis sit, ex arte fieri postulat: quẽ vero formosus ex suo corpore facit, is turpis est, & semper ignominię habẽdus. Itaque ò adolescentes audite, moneo, vetus illud præceptũ, vestram q; in speculo effigiem interdum inspicite: vt, siue quis vestrum se forma egregium iudicet, idem operam det, ne minori animę laude precellat, turpe existimãs formosum corpus rudis animæ domicilium esse: siue se corpore cernat deformi, eo magis elaboret, vt animæ prẽstet pulchritudine. quò canere illud Homeri possit,

Est alius, cui parua quidem sit gratia formæ,
Sed tenuem formam verbis Deus ornat, & illum
Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore
Suffusum placido: hic reliquos supereminet omnes:
Hic vrbe incedit gaudens, sibi quisque videtur
Inspexisse Deum, dum lumina figit in illum.

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur, nisi quis planè amens sit, quin neq; superbia generis, neq; opum gloria, neq; fiducia formæ, contemnenda artium studia sint. Hæc disseruisse sat erat: sed fortasse non incõmodum est addere Diogenis quendam veluti non reticendum epodũ. H
hic, cum apud quendam epularetur, qui nulli rerum suarum studio, aut diligentia deerat, nullam vero sui ipsius curam habebat, excreans Diogenes vndiq; circunspexit, quò inspueret, ac tandem bene agi putauit, si cęteris rebus parceret, ipsum vero dominum cõspueret. Qui, cum indignatus esset, causam q; facti quęreret, tum inquit Diogenes, nihil tam in tota domo neglectũ, q̃ tu mihi visus es: siquidem parietes oẽs egregiis picturis ornatos inspiciam, pauimentum ex tesseris tam preciosis extructum, vt simulachra Deorum ex sese expressa reprẽsentent, vasa omnia pura, ac nitentia, lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te vero harum rerum dominum cernam ex omni parte neglectum: solent aũt homines loca, quę vilia maxime, neglecta q; sint, quò expuãt, eligere. Itaq; ò adolescentes ne patiamini vos eiusmodi esse, vt quispiam vos conspuendos putet, ne'ue vobis esse cętera omnia pulchriora conspiciantur: quanquam raro euenire videmus, vt in eodem nobilitas, diuitiæ, forma reperiantur. quæ etiam si interdum concurrant, turpe tamen vos in eo contemptu haberi, vt cęteris rebus exceptis, vos tantummodo conspuamini.

Aduersus Athletas, bonorum diuisio. CAP. 6.

AGite igitur ò adolescentuli, qui & me disserẽtem audiuistis, & ad artes cõcitati estis, cauete, ne quispiam fallax & impostor sic animum vestrum pręstringat, vt vos ipsos sinatis in studium

A dium vel prauæ,vel inanis artis deduci, illud q; intelligite,quæcunque hominum ſtudia ad vſum
vitæ non pertinent,eorum nullum artem eſſe. Sed in cęteris id ipſum vos cognoſcere arbitror: vt
in iaciendis teſſeris,vt in ſtudio vel ambulandi ſuper tenues funiculos, vel voluendi ſe raptim in
gyrum ſic,vt offundantur caligines.qualia Myrmeciadis Athenienſis & Calliſtrati Lacedæmo-
nij ſtudia fuere. Athleticam vero, tantummodo ſuſpicor, ne & viribus corporis & populari glo-
ria propoſita aliquem veſtrum decipiat, vt artibus ipſam præferendam putetis. quandoquidē &
apud maiores argenteis donis quotidie celebratam, & æque,ac armis optimos, honoratam intel-
ligimus. Eam igitur ob rem ſatius eſt vos aliquam in hoc genere ſtudij premeditationem habere.
fallitur enim facile quiſque, qui rem deliberandam non præmeditatus ſuſcipit. Hominum igitur
genus ô pueri partim cum Diis,quod rationis particeps eſt,partim cum belluis,quod mortale,cō
municatum eſt. vos ergo communicationis meliori parte electa, dare bonis artibus operam debe
tis. quas ſi conſequemini,quod in bonis maximum eſt, adepti eritis. ſin minus,nō tamen vos in-
ertiſſimis belluis pudebit eſſe deteriores. Athleticum vero ſtudium quiſquis ſequitur, id niſi con
ſequatur, turpiſſimum eſt: ſi vero cōſequitur,non tamen belluis melior efficitur. Quis enim leo-
ne,aut elephanto fortior? quis lepore celerior? Quis item eſt, qui neſciat & Deos ipſos nulla de
B re,preterquam artibus,eſſe laudatos? & homines præſtantiſſimos diuinis honoribus celebratos,
non quia bene vel in ſtadiis cucurrerint, vel diſcum in ſublime iecerint, vel luctā exercuerint, ſed
artium beneficia in homines cōtulerint? Æſculapium quidem & Bacchum, ſiue prius homines
fuerint,ſiue Dij à prima origine ſint,maximis honoribus proſequimur & celebramus: alterū, ꝙ
medicinæ peritus eſt: alterum, ꝙ homines colendæ vitis artem edocuit. quòd ſi mihi non credis,
Dei certe Pythij te mouebit auctoritas, qui & Socratem omnium ſapientiſſimum pronunciauit,
& Lycurgum ſalutans his verſibus affatus eſt.

« Te mea conſpicio venientem ad templa Lycurge,
« Quem chorus omnis amat Diuum,quem Iuppiter ipſe,
« Sis'ne Deus,dubito,vel ſis mortalis habendus:
» Sed potius te ſpero Deum Numen'que Lycurge.

Idem Deus Archilocum,quanquam vita defunctum,non mediocri honore dignatus eſt.cum
enim,qui illum occiderat,ingredi in templum vellet,eo carmine deterruit Deus,

« Vatem occidiſti, à templo procul ito profane.

At vero tu mihi viciſſim narra,quæ Diis vnquam cum Athletis alloquia fuerint. quod non fa
C cies: ſiquidem,quid dicas,non habes. ſed fortaſſe teſtem,quaſi non fide dignum, reiicies: id enim
indicare videris,dum in teſtimonia vulgi orationem vertis,& gloriam petis ex eodem. quāquam
ſcio te,ſiue ægrotes, non medicorum vulgo, ſed paucis quibuſdam, & iis quidem arte medendi
præſtantiſſimis curandum traderes. ſiue nauiges,non cuilibet nauigationis miniſtro, ſed vni gu-
bernatori commendares. denique & in paruis eandem rationem haberes. nam,ſi fabrile opus pe-
tas,fabro crederes: ſi calceos,ſutori. ſi igitur hæc ita ſunt, cur, cum de rebus maximis cauſa agitur,
te iudicem ipſum conſtituis,viros autem te ſapientiores reiicis? ſed vt in præſentia Deos prætere-
am,audi,quid de Athletis Euripides.

« Cum mala innumera per Græciam ſerpant,
« Nullum deterius Athletarum ſtudio eſt.
« Qui primum ſibi nec parare diuitias
« Patiuntur, dum poſſunt. quo enim modo,
« Quiſquis eſt gulæ deditus,ventri'que indulget,
« Diuitias parabit,vt alat familiam?
« Deinde nec ſe egenos, parare'ue rebus
« D Aduerſis. nam in malis diu verſati
« Moribus, res duras pro deſperatis habent.

Rurſus eundem,ſi placet,audi,quàm inutilem omnem Athleticæ partem dixerit.

« Quis lucta præſtans, quis pedibus celer,
« Quis bene vel diſcum extollens, vel maxillam
« Percutiens, patriam ſeruauit coronam?

Quòd ſi minutiora deſideras, audi quæ rurſus ille.

« An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
« Diſcos habent? an clypeis, cum è patria
« Expellent,pedes dum curſu fatigant?
« Nullus. hęc fatua ſunt, ſi ferro conferas.

Quòd ſiquis Euripidem,cęteros'que eius generis auctores contemnat, philoſophos vero iudi
ces ſtatuendos arbitretur,ex his etiam omnibus quaſi vno ore loquentibus audiet vitio dandam
eſſe Athleticam. Nec eam vero ab vllis vnquam medicis laudatam nouimus. quandoquidē illud
« primum apud Hippocratem leges: ‖ Affectio Athletica nō eſt ſecundum naturā: melior eſt ſalu- Lib.de Alim.
« bris habitus. deinde & apud cęteros prestantes medicos, qui poſt illum fuere, hoc idem reperies. circa medium.

Sed omnino testium fide rem agi nolebam: hoc enim potius oratoris est, q̃ hominis veritatem E
colentis. quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiunt, inanem'que gloriam ex vulgo pe
tunt, studium'que propositum externis rebus remotis contemplandum negligunt, iccirco testes
hoc quoque loco adhibere cogor, vt hi ne in hac parte quidem se nobis potiores intelligant. itaq;
Phrynæ illud commemorandum occurrit. Cum olim in conuiuio quodam talis ludus celebrare-
tur, vt per vices inter conuiuas, quicquid libebat, imperare liceret, illa, cum cęteras mulieres tum
anchusa, tum cerussa, tum etiã fuco pictas cerneret, iussit aquam afferri, eam q; manibus haustam
sibi fœminam quãq; ad faciem admouere, mox linteo protinus eam detergere. quod, cum ab illis
omnibus, & à Phryna ante alias actum esset, cernere erat faciem cæteris quidem fœminis conti-
nuo maculis repletam, vt laruas te videre diceres, Phrynæ vero formosiorem redditam: quippe
quæ nõ fucata erat, sed suapte natura formosa, nulla q; arte ad formam egebat. Quemadmodum
igitur vera pulchritudo tunc optime exploratur, cum ipsa per se sola est cæteris omnibus remo-
tis, quæ foris assumuntur, sic Athletæ studium perpendere solum oportet, videre'que, an vllam
vtilitatem vel publice ciuitatibus, vel priuatim Athletis ipsis afferat. Cum igitur bona, quæ in re-
rum natura continentur, alia animi sint, alia corporis, alia exteriora, nec præter hæc vllum aliud
bonorum genus excogitari possit, nulli dubium est, quin ne in somnis quidem vllius ex bonis F
animi participes Athletæ sint: quandoquidem ne quidem, an animum habeant, intelligunt, ne
dum rationis participem eum esse sciant. nam, cum & sanguinis, & carnis mole se onerent, ani-
mam suam quasi largo cœno suffocant, atq; obruunt, vt nihil paulo reconditũ intelligere queant,
sed amentes perinde, ac belluæ, sint. At hi fortasse instabunt, se q; alicuius è bonis, quæ ad corpus
attinent, auctores esse contendent. sed quod erit illud? an sanitatem, in eo genere bonorum pul-
cherrimã, id esse dicent? immo, qui in maiori vitæ periculo sit, ex vitioso scilicet corporis affectu,
1. Apho. 3. Ex. or. fol. 3.e — reperies neminem, si quidem Hippocrati credas, à quo ‖ bonus ad summum habitus periculosus
dictus est, quem tamen isti affectantur. Quin etiam illud & ab eodem recte scriptum est, & ab om
6. de mor. vul. com 4.22.cl.3. 385.g — nibus probatum habetur, ‖ Sanitatis studium citra & cibi satietatem, & rerum omnium tardita-
tem positum esse. Athletæ vero sic contra præceptum id agũt, vt plus iusto se & in laboribus cor-
poris retineant, & cibis impleant, & omnino, quidquid senex ille pręcepit, Bacchantiũ more in
sanientes contemnant. ille enim, cum salubrem victus rationem præcipere constituisset, sic scri-
6. de mor. vul. cõ 4. à pricipio — ptũ reliquit: ‖ Labores, cibi, potiones, somni, venus, omnia moderata. Isti vero & gymnasia quo-
tidie sine modo fatigant, & cibis sic vtuntur, vt eos vi sępe ingerant, & ad mediam noctem pro-
ducant, vt Homeri illud iure in eos dicendum arbitrer. G

Noctem Dij reliqui totam, miles'que trahebat
Defessus, placido resoluti membra sopore.
Sed nullus miseros Athletas somnus habebat.

In somnis autem eam moderationem adhibent, quæ cęteris vitæ suæ partibus proportione re-
spondeat. nam, cum alij, qui secundum naturam viuunt, à muneribus suis desistunt, cibum q; pe-
tunt, tunc Athletę à somno excitati exurgunt: vt eorum vitam sues imitatam dicas, nisi sues neq;
immodicis vterent̃ laboribus, neq; vi cibis explerent̃, quod vtrunq; in Athletis nouimus. adde, q̃
iisdẽ terga rhododaphnis dirũpuntur. Ad hęc aũt, quę ab antiquo Hippocrate dicta retulimus,
2. Apho. 51. Ex. or. fol. 19.c — illud item ab eodẽ scriptore præceptum habemus. ‖ Multum, & subito vel implere, vel exinanire,
vel calefacere, vel refrigerare, vel modo quouis alio corpus mouere periculosum. omne enim mul
tum, inquit, naturæ inimicum. Athletæ vero neq; hæc præcepta audiunt, neq; alia, quæ vt illæ re
cte scripta reliquit, sic isti negligunt, atq; reiiciunt, vt omnia agãt, quæ à præceptis salubris victus
abhorreant. Ex quibus rebus relinquitur, vt non sanitatis studium, sed morbi potius, hoc genus
De alimẽto circa medium. — exercitij dicendũ putarim, idem q; sentire Hippocratẽ, cum inquit, ‖ Affectus Athleticus non est
secundum naturã, melior est salubris habitus. Quibus verbis Hippocrates nõ Athleticã solum à H
modo naturæ abhorrere declarauit, sed etiam Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit,
vt illos eo nõie priuaret, quod corpori vere sano ab antiquis tributum est: siquidem habitus stabi
lis est, vix q; mutabilis affectio: bonus vero ad summũ Athletarum habitus & facile mutabilis est,
& periculosus: nam, cũ neq; capax incrementi sit, siquidẽ ad summum peruenit, neq; possit in eo
dem consistere, neq; quiescere, relinquit vt viam in deterius capiat. Habes igitur qualis Athletis,
dum Athleticã tractant, corporis affectio sit. Cum vero ab eo studio cessant, deterius multo eorũ
corpora affecta cernuntur: aut enim paulo post, mortẽ obeunt: aut, si ad prouectam ætatẽ, non tñ
ad senectutem perueniunt. quam ẽt si attigerint, à Litis tñ Homeri nihil differunt, quandoquidẽ
Claudos, rugosos, strabones conspicis illos.

Sicut enĩ murus vrbis machina ante cõcussus, facile quacũq; vi disiicit̃, dissipatur q;, neq; terrę-
motũ ferre, neq; casum leuiorẽ potest, sic Athletarũ corpora crebris ictibus, dũ suo vtunt̃ studio,
debilitata, rupta q;, & languida reddita lędentibus causis quibuscũq; vel leuissimis obnoxia relin
quunt̃. Oculi enim tũ sępe circũfossi, spatio tpis cũ vires corpis resistere, ac mẽbra tueri desinunt,
fluore (Gręci rheuma vocãt) repleri cernunt̃. Dentes itẽ, quos sępe ante concussos vires interie-
cto tpe destituũt, deciduos fieri videmus. Quin & intorti articuli ĩfirmi reddunt̃, vt vllã vim vel le

uem

A uem occursantem ferre nequeant. & quæq; siue ruptio, siue neruorum diuulsio, quam Græci spasma vocant, facile incidit. Ex quibus rebus patet, qui in ratione sanitatis magis sit, quàm Athletæ, miser, reperiri neminem: vt eos nomine non degenerasse iure dixeris, siue à misero, quem Græci ἄθλιον dicunt, athletæ nominati sint, siue communi origine ambo à miseria, quam ἀθλιότητα vocant, tanquam ab vno fonte nomen acceperint. Sed, cum de maximo ex bonis corporis, quod sanitatem nuncupamus, nobis disputatum sit, ad reliqua eiusdem generis bona transeundum est. Quantum igitur pulchritudine præstet, intelliges, si eorum naturalem formam non modo nihil ab Athletica iuuari, sed etiam eorum plures, quibus ante satis apta esset membrorum compago, à Gymnastis exceptos, saginatos'q;, & in molem carnis, ac sanguinis auctos, in diuersam formæ rationem traductos videas: eorum'que non nullis, & ijs maxime, qui pancratio, aut cæstu decertāt, faciem ex omni parte deformem, visu'que horribilem cernas. sed cum membrum aliquod planè abruptum est, aut intortum, aut effossi oculi, tunc, opinor, tunc, inquam, maxime pulchritudo, quæ fructus Athletici studij est, perspicua, euidens'q; efficitur. Hæc igitur, dum se in suo studio retinent, sibi ad pulchritudinem parant. Cum vero ab eo dimissi sunt, tum & reliqua corporis sensoria pereunt, & membrum quodque, vt ante dictum est, distortum varijs modis corpus informe reddit.
B Sed in cæteris fortasse, de quibus modo disseruimus, Athletæ cedent: quod vero reliquum est corporis bonum, quod vires appellamus, id sibi vendicantes instabunt, (hoc enim est, quod mihi videre videor) idem'que cæteris omnibus præualere profitebuntur. sed ò Dij immortales, quænam sunt eæ vires, quas isti sibi vendicant? aut ad quod vitæ munus vtiles? an ad agros colendos? sed ò quàm bene & fodere, & metere, & quidquid aliud, quod ad agriculturam attinet, agere possunt. Sed fortasse ad belli munera obeunda. rursus igitur Euripidem accerse, vt eos suis versibus celebret.

An cum hoste pugnabunt, dum manibus
Discos habent? vere enim
Nullus. hæc fatua sunt, si ferro conferas.

Sed forte contra frigus, æstum'q; validi sunt, Herculis illius æmuli, vt vna & per hyemem, & per æstatem pelle operti vitam traducāt? vt sine calceatu incedant? vt sub dio dormiāt? aut humi cubent? quin potius ad hęc omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur. Quid igitur reliquum est, in quo hi suas vires ostentent? aut quid est, ex quo superbi incedant? certe non eo quòd vel sutores, vel ædificatores, vel fabros materiarios in palæstra substernere, aut in stadio possunt,
C sed eo fortasse, quòd, dum se in puluere versant, dies absumitur. At eadem gloria & perdices, & coturnices efferri licebit, quandoquidem & ipse totum diem cœno se proluentes consumunt. Sed per Iouem Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris susceptum olim per stadium gestauit. ò incredibilem amentiam, quando ne id quidem intelligunt, quod eiusdem victimæ corpus paulo ante, cum adhuc viueret, anima sua gestauit, idq; longe facilius, quàm Milo, vt illa currere etiā sub onere posset, quāquam præ Milonis anima nullius erat dignitatis. Sed & genus mortis, quam ille obijt, quàm amens esset, declarauit: nam, cum olim in iuuenem quendam ligna interiectis cuneis scindentem incidisset, eum'q; irridens à munere suo abduxisset, ipse solis iniectis manibus ligni partes vtrinq; apprehendens, ausus est eas in diuersa diuellere: sed in primo conatu totis exhaustis viribus, ligni quidem partes vtrinq; vsq; eò distraxit, vt dimissi cunei deciderent, operi vero perficiendo non suffecit, sed diutius renixus, tandem victus est: nec tamen manibus eripiendis consuluit: quę à ligni partibus in se recurrentibus sic attritæ sunt, vt post Miloni miserā mortem inferrent. Quàm magnum igitur fructum cæpit ex mortuo gestato tauro, quo minus in mali quidquam incurreret? quàm bene res Græcorum publicas, dum cum Barbaro bella gererēt, hic Milonis in tauro labor, non Themistoclis seruauit sapientia? qui vt recte primum oraculi senten-
D tiam assecutus est, sic talem deinde se imperatorem præstitit, qualem tanti imperij ratio postulabat: Sapientis enim consilium vnum multorum manus superat: inscitia vero, cum semper per se mala sit, iuncta armis peior est. Ex ijs igitur, quæ dicta sunt, iam satis patere arbitror, nullam vitæ partem reperiri, quę vllam ab Athletica vtilitatem capiat. Athletas vero nec ipsos vllam sibi è suis actis dignitatem parere inde, opinor, cognoscetis, si vobis eam narrem fabulam, quam non ineleganς quidam græcis versibus expressit. quos dicam sic, vt res possit intelligi.

« Si Iouis sententia cunctis animantibus
« Communis esset viuendi ratio
« Sic, vt olympijs dicatus præco
« Non solum homines ad certamen vocaret,
« Sed & cæteris mandaret animalibus,
« Vt in stadium venirent, idem, nullus,
« Opinor, homo ferret coronam, sed in
« Dolicho (quasi longo curriculo dicas)
« Superior alijs gaudebit equus:
« In stadio lepus sibi primas assumet:

In diaulo

In diaulo (quasi in ambitum curriculo, E »
Deflexo dixeris) victoriam feret »
Caprea, ita relinquetur exclusus »
Homo ab omni pedum victoria. »
O celeres vos, qui exercetis Athleticam. »
Sed nec post Herculem quisquam leone: »
Aut elephanto fortior videbitur. »
Taurum arbitror cæstu coronandum. »
Asinus inquit, si calcibus contendat, »
Ante alios ibit corona superbus. »
Quare in historia, qua multa reconduntur, »
Scribetur asinus pancratio vicisse. »
Homines, cum prima & vigesima »
Olympiade visus est rudisse victor. »

Eleganter admodum fabula hac declarantur vires corporis Athletici nihil ad humana munera pertinere: quibus si nil cæteris Athletę præstant animalibus, quod aliud reliquum erit in genere bonorum, quod isti sibi vẽdicent: nam nec, si quis bonum corporis voluptatem statuat, eius Athletis pars vlla tributa est, siue Athleticam exerceant, siue ab eadem cessarint. quandiu enim sese exercent, tandiu in laboribus & miserijs cernuntur, nec iccirco tantum, quòd crebris fatigationibus rumpuntur, sed etiam, ꝙ vi se cibis explent: cum vero exercitatione deposita se in quietem receperunt, tunc pluribus corporis mutilatis membris conspiciuntur. Sed eo fortasse se laudibus extollunt, quòd in congerendis opibus cæteros omnes superant: quin potius eos omnes videre est alieno ære obstrictos, non modo dum suo vtuntur studio, sed etiam dum ab eo dimissi quiescũt: vt eorum neminem reperiri liceat diuitis familiæ œconomo quamuis ignobili locupletiorem. Sed nec hoc ipsum omnino, ab eo genere studij ditescere, quod non artem, sed exercitium appellamus, dignum esse putandum est: verum eam artem tenere, quæ nusquam artificem deserat, sed ei semper assistens, etiamsi in naufragium incidat, cum eo enatet: qua arte carere videmus & qui res locupletum procurant, & qui publicani nuncupantur, qui'que mercaturam exercent: quanquã hi maxime diuitias ab exercitijs parant. at ijdem vero, si forte pecuniam amiserint, exercitationes vnà perdant, necesse est. quandoquidem hæ forte aliqua egent, qua se sustineant, quæ quandiu abest, tandiu renouari amissum exercitium nequit: nec vero, qui eos fœneret, reperiunt G quẽquam, nisi pignoribus aut hypothecis oppositis. Quocirca, si quis vestrum stabilem certumq; quæstum sibi faciendum optat, eam artem tractandam suscipiat, quæ, nisi artificis morte, finiatur. Cum artium igitur duo prima genera sint, alię †{nobiles, quę in munere animi positę sunt, quas liberales vocant}: alię ignobiles, quæ labore corporis tractantur, quas mechanicas appellant, satius existimare debetis, si vos primo genere electo aliquam ex liberalibus discatis: aliæ enim deserere artificem in senectute solent, in primo genere sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria, Arithmetica, Computandi scientia, Astronomia, Grammatica, Legum'q; peritia: quibus adde, si placet, Plasticen, & Picturam: nam, & si vtraq; opificis manu tractatur, neutra tamen viribus iuuenilis corporis eget. Itaq; ex hoc artium genere aliqua vobis ò adolescentes eligenda exercendaq; est (nisi forte cui ingenium planè hebes sit) in primisq; Medendi scientia, quæ iudicio meo in eo genere præstantissima est, quod deinceps indicabimus. H

† λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναί.
* βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικάς.

GALENI SI QVIS OPTIMVS MEDICVS EST, EVNDEM ESSE PHILOSOPHVM

Ludouico Bellisario Medico Mutinensi interprete.

Quantum vtilitatis ars disserendi, philosophiæq; cognitio medicis afferat.

VT Athletæ quamplurimi sunt, qui victoriam ferre ex olympijs optãt, nullam tñ operã, vt id consequantur, impendũt, sic multis medicis euenire videmus: qui, cum Hippocratẽ laudent, & in arte medẽdi cæteris anteponant, ipsi tñ oẽ aliud potius agũt, q̃ vt ei, quem pdicant, similes efficiantur. ‖ Ille.n.nõ minimũ esse, quod in medicinã astronomia conferat, admonet: & geometria, s. q̃ astronomiã præcedat, necesse est: medici vero, qui multi sunt, ab harũ vtriusq; studio vsq; eõ ipsi abhorrẽt, vt alios ẽt id conãtes coarguãt. Ille idẽ naturã corporis, q̃ totius medicinæ ordinis principiũ statuit, optime cognoscendã esse pcipit: at ijdẽ isti in ea re ita studium ponũt, vt non modo nullius ex partibus corporis substãtiã, aut formationẽ, aut magnitudinẽ, aut nexũ, aut q̃ est cũ ppinquis cõicatio, sed ne positurã qdẽ noscant. Ideq;, q per genera, speciesq; ignota sit morborũ diuisio, iccirco medicis à curãdi scopis errare contingat, aĩaduertit Hippocrates, cũ nos ad rationalẽ cõtẽplationẽ (Græci logicam vocant) adhortat: nr̃e vero ætatis medici ita ab eius studio auersi sunt, vt eos ẽt, qui in ea re operã cõsumant, quasi inutilia tentantes reprehẽdant. Sic & ille idẽ Hippocrates ad pcognitionẽ morborũ, ‖ & q pteriere, & qui psentes, & qui futuri ęgro corpori sint, multã nobis parari oportere prouidentiã admonuit: at ijdẽ medici huic ẽt artis parti vsq; adeo operã nauant, vt siquis cursum sanguinis è naribus, aut sudorẽ pdixerit, eũ & magũ, & admirabilia, contraq; opinionẽ oĩum loquentẽ exclamẽt: vt ijdẽ isti multo ẽt minus, siqd aliud pdictum sit, sustineãt: multo minus formã rõnis victus ad morbi futurũ consistẽdi vigorẽ cõstituant, quanq̃ eiusmodi ‖ rõnẽ ciborũ habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquũ est, in quo virũ ęmulantur? siquidem non in dicẽdi grauitate, cuius laudẽ ille assecutus est: hi vero ita sunt ab ea virtute remoti, vt eorũ multos videre liceat bis verbo in vno peccantes, quod ne ĩtelligi qdẽ facile põt. Quibus de rebus q̃rendam cãm putaui, ob quã isti, quãq̃ oẽs virũ admirant, à lectione tñ eiusdẽ scriptoris sese auertãt: vel, si quis eius scripta legit, nõ tñ ea intelligat, q̃ ab auctore dicunt: vel, ẽt si intelligat, nõ tñ ad eã ĩtelligentiã exercitationẽ adiũgat, vt disciplinã cõfirmet, atq; ad habitũ pducat, cõpertũ hñs nos eã laudẽ, q̃ in quocũq; rerũ genere summa est, voluntate simul, & potẽtia consequi, vt, quisquis earũ altera careat, eũ à fine, quẽ expectat, frustrari necesse sit. Etenim, ne ab Athletarũ exemplo discedã; aut quia carent innata corporis habilitate, aut quia sine exercitatione id languescere sinũt: iccirco; quod optãt, id cõseq nõ posse videmus. At illis ijsdẽ Athletis si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, qd est, quod eos impedire possit, ne coronã è certamine ferant? Num igitur vtriusq; rei inopes nr̃i tpis medici sunt, vt neq; facultatẽ, neq; voluntatẽ satis dignã in artis studiũ cõferant? an cũ alterã habeant, altera carent? Nunc igitur nasci neminẽ, q artis capax tã humanę sit, alienũ à ratione mihi vr̃, cũ mundus idẽ sit, qui olim fuit, anni tpa eundẽ ordinẽ seruent, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos pcurrat, deniq; quęq; stella siue fixa, siue errans eandẽ oĩno status rationẽ retineat. Verũ rationabile est tũ pp malã educationem, qua tpibus his vtuntur hoĩes, tum pp diuitias virtuti ppositas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talem hac ætate effici neminem. quanq̃ nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, & ab ijsdẽ artes plurimum prouectas accipere, nõ paulo plus cõmodi ad artes ipsas datum est. Facillimũ ergo erat nos ea, quæ vt inueniret, diu elaborauit Hippocrates, breui tpe edoctos, quod vitę supererat, id in ijs, quæ arti deerant, inueniendis consumere.

De aere. aq. & lo. cap. 1. cl. 2ª. 2. d

De loc. in Homine non procul ab initio.

1. pgnost. tex. 1. cl 4ª. f. 189. c

1ª. Aph. 9. Ext. or. fol. 4. g

dis consumere. At, quisquis plus diuitijs, quàm virtuti, tribuit, artemq; non de hominibus bene- E merendi, sed questus gratia petit, eum non licet artis finem expetere. quem si expetimus, ante di- tescent alij, quàm nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: nõ enim simul possumus & pe- cuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed, qui alteram vehemẽtius appetat, alteram contemnat, necesse est. Quid igitur? an nostris seculis quenquam memorare possumus, qui tãtũ habere cupiat, quantum satis sit ad vsum vitę necessarium? an reperiri liceat, qui non verbis tan- tum effingere, sed etiam proprijs vitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, non vltra, quàm vt fames, sitis, frigus absit, progredi? ‖ sed, siquis tñ eius- modi est, is & Artaxersis, & Perdicæ potestatem contemnet, nec vnquam in conspectum huius ibit: huic vero sic ægrotanti, vt Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, nõ tamẽ semper cum eo eẽ volet, sed Cranonem, & Thasum, aliaq; ad oppida multa proficiscẽt, vt pauperibus his locis ęgrotãtibus curationes adhibeat. ‖ Cois hominibus ciuibusq; suis Polybum aliosq; discipu- los relinquet: ipse Græciam peragrans omnem perquiret: nam eum scribere aliquid de natura lo corum oportet, quam vt, quemadmodum ratione didicit, sic experimẽtis comprobet: eum vrbes intueri proprijs oculis necesse est, nunc eam, quæ versa ad meridiem est, nunc, quę ad septentrio- nem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quę ad occasum: cernere etiam, quæ humili loco, quę ve ex F celso posita sit: eam contẽplari, quę aquis obnoxia, siue eæ littoribus maris superfluant, siue de fon tibus scaturiant, siue de cœlo decidant, siue ex stagnis, fluuijs ve redundent, alluatur: visere eam etiam, quæ ad magnum flumen, quæ ve ad stagnũ, quæ ad mare, aut ad montes sita est: quærere, si qua algẽs aquis vehemẽter frigidis, si qua calidis vtatur, & si qua nitrosis, aluminosis ve, aut siquę aliæ eius generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, cætera omnia considerare oportet, quæ nos & ipse Hippocrates edocuit. ‖ Quas ob causas siquis talis futurus est, eum nõ modo aspernari diuitias, sed etiam summo labore, atq; industria vti necesse est: at non licet industrium esse quẽq;, qui se aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: deniq; qui pudẽdis, ventri q; indulgeat. Ex quo efficitur, vt, siquis verus medicus est, idem sit, vt veritatis, sic etiam temperantiæ amicus. illudq; intelligitur eũdem esse methodi rationalis studiosum, vt morborum quot genera sint, spe- ciesq;, cognoscat, vt q; in singulis illis quo pacto sumẽda sit indicatio remediorum, intelligat, atq; hac eadem methodo ipsam corporis naturam docemur, & quę ex primis constat elementis, quæ tota inter se temperata sunt: & quæ ex secundis composita est, quæ & sensibilia sunt, & (vt eo no- mine vtar) similaria appellantur: & quæ tãdem ex partibus organicis expletur. quinetiam & quę vtilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus est, ex illa eadẽ methodo cogno G scimus: quandoquidem & eas oportet non inexploratas negligere, sed demõstratione perceptas habere. Quid igitur? an aliquid iam restat, cur medicus non philosophus sit, is, inquam, medicus, qui arti operam Hippocrate dignam impendat? si enim, vt corporis naturam cognoscat, & mor- borũ differentias, & præsidiorũ indicationes, eum rationalem contemplationem exercere opor- tet, vt autem in harum rerum studio industriam ponat, retineatq;, diuitias contemnere & tempe- rantia vti necesse est, hic iam omnes philosophiæ partes habebit, & quæ ad disserendi rationem, quam logicam: & quæ ad rerum naturam, quam physicam: et quæ ad mores, quam ethicam Græ ci dicunt, attinet. Nec vero timendum est, ne, qui pecuniam contemnat, & temperantiam seruet, is turpe quicquam, aut vitiosum committat: quidquid enim homines iniuste audent, id aut auari tia impellente, aut voluptate præstringente committunt. sic & reliquas virtutes eundem habere necesse est: quandoquidem omnes inter se connexæ sunt: nec potest, qui vnam habet, nõ cæteras omnes statim habere, tanq̃ ex vno fune reuinctas. Si igitur, vt & artem primum intelligãt, & ean dem deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, siquis medicus est, idem omnino sit & philosophus. non. n. illud demõstrationem desiderare arbitror, siquis arte medica probe vsurus sit, ei opus philosophia eẽ, cum nõ desint, quos tam pecuniarum H cupidos sæpe videamus, vt venefici, non medici sint: artemq; in contrarium scopo eiusdẽ abusum detorqueant. Num igitur iam de noĩbus certabis, nugisq; contendes, vt temperatum, continen- tem, diuitias infra se ducentem, iustum debere esse medicum dicas, non tamen philosophum? eun demq; corporum naturas cognoscere, instrumentorum actiones, partium vtilitates, morborum differentias, curationumq; indicationes, nõ tamen operam disciplinæ rationali dedisse? an rebus concessis te contendere de solis nominibus pudebit? at sero quidẽ, satius tamen, vt iam resipiscas, nec, vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, sed in inquirenda rerum veritate operam con- sumas: non enim habes, cur sutorem bonum aut textorem sine disciplina, & exercitatione quẽq; effici posse neges, iustum vero aliquem, aut temperantem, aut demõstrationis peritum, aut rerum naturam scientem repente apparere dicas, quanq̃ neq; doctoris eruditione, neq; sui ipsius exerci- tatione sit vsus. Itaq;, si hoc impudentiæ est, illud hominis non de rebus, sed de nominibus alter- cantis, certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis ęmuli esse volumus, quod si fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedũ similes, si cognitis ijs, quæ ab illo bene dicta sunt, cętera, quæ arti desunt, ipsi inueniamus.

Soranus in vita Hipp. & ĩ epist. ad Histanidẽ.

De lege finem vers.

De aere. aq. & loc. c. 1. cl. 2. f. 2.

GALENI DE SOPHISMATIS IN VERBO CONTINGENTIBVS.

Horatio Limano interprete.

Sex modis Sophismata in dictione contingere, Aristotelis auctoritate. CAP. 1.

Ristoteles philosophus, cum in libro de sophistis elenchis, quasi redargutionibus dixeris, cõscriberet nobis, sophismata quot modis ĩ dictione contingant, modos ipsos sex esse ad hũc modum ponit: primum in ęquiuocatione, in ambiguitate alterũ, tertium in accentu, quartum in compositione, quintum in diuisione, ĩ dictionis figura sextũ. Sophisma in ęquiuocatione vocat, vbi nomina in oratione posita plura significant, vt venatus sum canem: plura enim hęc oratio significat vitio vocis eius/canem/. Sophisma vero ĩ ambiguitate appellat, cũ oratio ipsa ex se tota duplicem sensum significat, vt, hũc liceret capere me: in qua oratione nihil anceps est ratione nominũ, sed oratio ipsa, vt oratio est, sensum in agendo, & patiendo confundit. Vitium vero ex accentu dicit, cum culpa accentus, qui nomẽ in diuersas significatiões trahat, dubia oratio efficit. vt ὄρος ἔςηκε, hoc est mõs, aut terminus C stabat, ipsum enim duplex propter duplicem accentum est, in principio positum, aut sublatum. Sophisma vero in compositione, & diuisione, cum ipsæ significationis differentiam faciunt, vt. Quinquaginta virûm centum ipse reliquit Achilles. differentia enim est verbo/virûm/aut composito cum quinquaginta, aut à quinquaginta diuiso. Secũdum vero dictionis figuram, cũ aliud dictio vere significat, aliud vero propter speciem, & figurã significare videtur, vt verbum/audio/: nam passionis est, cum actionis esse videatur propter prolationem, id est figuram similem ijs, quæ verborum actionis sunt, vt curro, intelligo. trahet enim ad vtranq; partem sophisticus homo: ad passionem, quoniam ita est: ad actionẽ, quia ita videtur. His vero sex enumeratis modis, deinceps ostendit nullum esse ab eo pretermissum, neq; posse aliquod in verbo sophisma, extra modos propositos cadere. Verba vero, quibus id ostendit, hęc sunt: Huius rei fides est, & ea, quæ per inductionẽ fit, & syllogismus, & si alius aliquis sumatur, & ꝙ tot modis, nominibus ijsdem, & orationibus non eandem rem significamus. Ea igitur, quę de inductione loquitur contextus pars manifesta est. si enim singula in verbo sophismata percurras, sumas q; nec vllum horum appareat, extra prædictos modos cadere, perspicuum iam ita est nullum prætermissum esse modum: quod vero sequitur, omnino obscurũ est, quid velit: cum dicit/& syllogismus, & si alius aliquis sumatur, D & quòd tot modis, nominibus ijsdem, & orationibus non eandem rem significamus/siquidem nec, quonam modo alium aliquẽ sumamus syllogismum, dictum est: id vero/& quòd tot modis, nominibus ijsdem, & orationibus nõ eandem rem significamus/syllogismi conclusioni magis simile est, quàm syllogismo: cõsueta vero est hæc huic philosopho dicendi breuitas, & veluti per signa exprimere multa, quia ad hos, qui iam audiuerant, scriberentur. Qui igitur eum exposuerũt, alij hæc in diligẽtiam ferre, quod decebat, ne tentarunt quidem: alij non consecuti sunt: nos vero tentemus non Aristotelis causa, neq; vt orationi eius opem feramus, sed causa nostra. philosophi enim est non solum sumptis propositionibus ratiocinari, vt multorum mos est, sed etiam conclusione posita propositiones ipsas construere.

Penes ipsum duplex omnia in dictione sophismata accidere. CAP. 2.

QVoniam vero monstrare propositum est tot modis in verbo sophismata fieri, quæ penes ipsum duplex sunt, quot modis Aristoteles dixit, patet duo hæc à nobis demonstranda esse, alterum omnia in verbo sophismata penes ipsum duplex esse: alterum tot esse numero penes ipsum duplex. perspicuumq; illud omnibus est, omnia in verbo sophismata ex vitio huius contingere necesse esse: hoc enim tanquam principium sequentes sophistæ capiunt imperitiores in ea re homines, neque vitij conscios. Si vero recte volumus, quot in verbo sophismata

contingunt, accipere, quot vitia sunt, sumēdum est: quod cognoueris, si virtutem sumas vnicam E
esse, aut plures: error enim à virtute esse vitium videtur. qua recte cognita, statim hoc quoque co
gnoscitur. Quoniam vero, vt alibi demonstratum est, ipsum bonum, virtusq; in eo est, ad quod na
ta, aut facta res est, vt hominis in viuendo, gladij in scindendo, iccirco ad quod nata, aut facta est di
ctio, sumēdum est: manifestum vero est ad vnum hoc, vt significet. patet igitur in hoc & bonum,
& vitium esse. patet quoque solam è virtutibus hanc in dictione esse per se: reliquas vero per acci-
dens, extrinsecusq; esse, nec rei ipsius, vt congruitas, & apta literatio. hæ enim, & si quibusdam se
bona ostēdant, non tamen se secundū rem habent: sed perinde, ac si ensis manubrio eburneo sit,
aut fucatus oculus: hæc etenim his extrinseca sunt: quæ vero sunt per se, ea in scindendo, & in cer
nendo sunt. Si igitur vniuscuiusq; rei virtus in eo est, ad quod nata res, aut facta est, hinc virtutum
numeri inuentio patet, quot ipsę sint. si enim ad multa res genita sit, plures illę sunt: si ad vnum,
vna virtus est. apparet sanè dictio ad vnum nata, hoc est ad significādum. Si igitur bonum ipsum
in hoc positum est, hoc ipsum non significare, aut non recte significare, vitium erit. nam conside-
randum videtur, an, quę non significat, ea dictio statuenda sit: non. n. tibicen is est, qui tibia non
aptus est vllo modo canere, nec malus igitur tibicen est. sic nec dictio est, quę non est ad significan
dum apta, quare nec vitium dictionis erit nō significatio. hoc vero protinus signum est solā eam F
quæ nunc à nobis dicta est, virtutem esse dictionis per se: in quo enim vnaqueq; res esse habet, in
hoc ipsa virtus est. dictio habet in significando esse, eoq; corrupto neq; dictio est: igiť in hoc ipso
virtus est. quare hęc vnà cum significatione deperditur, reliquę vero propterea, ꝙ non secundum
rem ipsam sunt, non impediuntur circa hanc esse, quę non significat, vt congruitas, & apta litera-
tio. Has ob res, quę linguę barbaræ sunt, earum alteram meliorem altera dicimus, vt persicam
ęthiopica, quanquam nihil nobis significantem: causa vero est, quia potius vox est, quàm dictio.
sed, & si vitium videatur non significatio, cum propter similitudinem nominis decipiamur, patet
non propter hoc vitium sophisma contingere. quis enim est, qui consentiat, aut quis est, qui pro-
ponat dictionem significatione priuatam, & ignotam? Restat igitur, vt propterea contingat so-
phisma, quia nō recta significatio sit: hęc vero talis est, quia duplex. in hoc enim solo dictio habet
quidem, ꝙ significet, verum non recte: canis enim nomē aliquid significat, nō tamē hoc aliquid,
neq; diffinitum quidquam, quod erat recte significare. Illud vero recte à Platone dicitur, quęcūq;
proprio vitio corrupta sunt, horum omniū dictionem corrumpi: ducit enim in obscuram signifi
cationem quodam modo, sed non simpliciter, vt ea faciunt, quæ nihil significant: obscura vero si
gnificatio prius dicta est perfecta esse dictionis corruptio: quapropter solum vitium est ipsum du G
plex: nisi quis ea quoque vitia putet, defectum, longitudinem, superfluitatē dicendi. latere autem
hunc arbitror deceptum, & ignarum, nullum horum esse simpliciter dictionis malum, nisi obscu
ritatem, aut duplicitatem efficiat: si vero solum hoc dictionis vitium est, & recte supra dictum est
omnia, quæ in verbo sophismata sunt, ex eius vitio fieri, propter ipsum duplex erunt omnia, quæ
in verbo sophismata contingunt.

Ipsum duplex sex tantum modis in dictione fieri. Quid sit oratio. CAP. 3.

POst vero demonstrandum est, propter quid tot modis ipsum duplex accidat, quot Aristote-
les scribit: id vero si vere inueniri debet, sumendum prius est, quid sit oratio, & ex orationi-
bus orationem esse. etenim & ipsæ propositiones orationes sunt: harum alicui, aut aliquibus quę
rimus ipsum duplex. Oratio sanè erit, quod in pręsenti dicere sat est, nominum compositio: voco
vero nomina, & si verba sint, significentq; vtcūq; aliquid, propterea, ꝙ sic notius vocabulum est.
necesse est ipsum duplex aut in aliquo horum nominum esse, aut in oratione ipsa: non enim ha-
bemus, quomodo tertium aliquid constituatur: quemadmodum neq; in lapidibus præter aut sin
gulos seorsum, aut illorum simul compositionem, eāq; aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil
aliquis excogitare potest: pręter hæc enim nihil est, quod esse aut dici quispiam inueniat, vt alibi H
demonstratum est. Omnia vero hæc comprehendentes modi prædicti habent. Ipsum enim actu
duplex modus habet, & qui secundum ęquiuocationem est, & qui secundum ambiguitatem: sed
in nomine duplicitatem is habet, qui secundum æquiuocationem est: in oratione, qui secundum
ambiguitatem: actu vero esse dicuntur, quoniam re vera res duas significant. Potentia vero, cum
accentu duplices fiunt, compositioneq; & diuisione: hi enim non plura significant, sed prorsus
vnum: propterea vero, ꝙ ad vtrunq; verti licet, duplices dicuntur: quare hos potentia dicimus: ta
le enim est hoc ipsum potentia esse. Id ipsum vero rursus (vt supra quoq; diuisum est) vel in nomi
nibus, vel in oratione est: in nominibus accentus duplicitatem efficit: trahit enim ad vtranq; par-
tem nomē accētus, vt in oratione hac/ὄρος ἕστηκεν, hoc est mons vel terminus stabat/accētus aspira
tus facit, in principio cum aut ponitur, aut abest. In oratione vero compositio, & diuisio duplici-
tatem facit: in compositis quoq; nominibus eandem facere potest, quia orationi similia sunt, vt in
nomine Neapolis, & καλὸς κἀγαθός. i. probus, mutaret ea quis loco simpliciū non in nomen (hoc
enim solus accentus facit) sed in orationē, vt in hac voce αὐλητρίς. i. tibicina, sicut rursus & ipsam
orationē in nomen cōponeret, vt in proposito noīe est. videbitur autem nihilo minus absurdum
fortassis id, ꝙ propter accētum, compositionemq;, & diuisionē sophismata contingere dicamus:
siquidem

A siquidem hæc propter ipsum duplex (vt supra dictũ est) contingunt: accentus vero, & quæ eius generis sunt, ipsum duplex ijs, quæ facultate duplicia sunt, eripiunt: etenim, vt hæc alterum significent, efficiunt: sed tamen nihilo minus vere dicuntur propter hæc sophismata cõtingere: quia.n. oratio per eadem hæc ipsum duplex accipit, alterum in principio sophistæ sumunt: alterum concludunt, orationem per ea ipsa mutantes (prorsus enim non aliter sophisma contingeret) ratiocinantes vero tanquam idem accipientes: quale est, vnum quid rationale nomen est: proprium hominis est ipsum rationale: igitur vnũ proprium hominis est. Præterea si ὅρος, hoc est terminus, hic stabat, is, qui agros separat, ὄρος autẽ, hoc est mons, hic non stabat: sed neminẽ lateret id, quod sic adulterinum est: verum vbiq; etiã ad minimũ apta oratio sit, sophistæ student: nã & in ijs, q̃ actu duplicia sunt, hi illud idem faciunt, vt aliud sumentes, aliud cõcludentes ratiocinentur: sed ibi obscurius, qm̃ quicquid significet sermo, ipsi sibi consentiat: hic vero manifeste: quare suis nominibus, & orationibus Aristoteles dixit: Etenim ij sophistæ sunt, qui speciem violãt. Cum iam habeamus id ipsum, quod actu dicitur, itemq; quod potentia: quod reliquum est, ad apparẽtiam attinet: quæ ẽm figuram dictionis est, vt est supra dictum: ostenditur enim ipsum nomen, similiter q; oratio, non aliud duplex adeo habere, nec in singulis, quæ prædicta sunt, adeo quis exempla ex Eudemo, ex alijs ve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ipsum *

B fieri possit, habemus oĩa in dictione cõtingentia sophismata: hæc enim penes ipsum duplex sunt: sequitur vero id, ꝙ tot modis nominibus ipsis, & orationibus, nõ eandem rem significamus: nam aut actu, aut potentia, aut apparentia id facimus: manifestum vero est & syllogismi modum, modo habita diuisio sit, fieri posse, vtrumuis quis eligat, aut è directo, aut ad impossibile ducentem: si enim possibile est alium haberi modum, is erit neq; in nomine, neq; in oratione, neq; actu, neque potentia, neq; apparentia: præter hæc autem nihil sermo ostendit: ẽm igitur ipsum diffinitum sit in hunc modum: ꝙ vero non ex eius diuisione inuenimus, (non enim ad Aristotelis gratiã nunc scribimus, sed omnia hæc methodo scripta sunt) perspicuum est: nam aut in nomine, aut in oratione ipsum duplex esse oportere aperte ipse dixit, cum scribit, ꝙ ipsis nominibus, & orationibus: ipsum vero actu esse, aut potentia, aut apparentia notum ex ipso ordine est: scripta igitur separatim sunt in singulis generibus, quæ eiusdem sunt generis, prima q; quæ ad actum attinent: secunda, quæ ad potentiam: tertio loco, quæ ad apparentiam, vt decuit: aut cur hæc non fuere confusa? sed fortasse ridiculum est his fidem aliam afferre conari, quàm eam, quæ à re deducitur: etenim si sic se habent, vt Ars, qualis Medicina est, artisq; sunt, diuisionem vllam fortuito, aut casu factam non re

C ciperent: sed de his satis hæc in præsenti sint.

Ambiguitatis, & reliquorum sophismatum modi. CAP. 4.

DIctum quoq; à Stoicis aliquid est de partitionis dignitate, nosse, siquis modus extra propositos cadat, tentantibus: erit enim inductio fides hæc. Et alias æquum est nullam probatorũ virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitio quanquam cum multis nostris pugnare videtur, in præsentia tñ præteribimus: de his enim considerare alterius negotij est: quæ vero ambiguitates dicuntur, harum differentiæ sumendæ sunt. Sunt quidẽ apud grauiores viros numero octo. Vna est, quam cõmunem ei, quod dictum est, & diuisibili nominant, qualis est, quæ αὐλητρὶς i. tibicina, † nominis est, atq; eius, quod dictum est. Altera, quæ in simplicibus est, vt virilis: aut enim tunica, aut homo. Tertia vero ad ipsam in cõpositis æquiuocationem attinet, vt homo est: ambiguus enim sermo est, vtrum substantiam, an casum esse significat. Quarta ex defectu est, vt tui est: deest enim quod ad medium locũ attinet, vt domini, aut patris. Quinta ex superabundantia, quale est, ei, vt non nauigaret, denegauit: adiecta enim ea negatio /non/ ambiguam orationem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam esse dicunt eam, quæ haud notum facit, quæ cum qua significatione carens pars, ordinata sit, vt illud est, & nunc & non appulit: pars

† Addunt antiqui cod. παῖς ἔσα. κοινὴ γὰρ ἅυτη τε͂ τε αὐλητρὶς i. puella existẽs communis .n. hęc et ipsius αὐλητρὶς.

D enim ea /non/ disiunctiua esse potest. Septima est, quæ ignotum reliquit, quæ cum qua significatiua pars constructa sit, quale est. Quinquaginta virum centum ipse reliquit Achilles. Octaua est, quæ non declarat, quid ad quid referatur, quale est, Dion Theon est: incertum enim est, vtrum ad vtriusque existentiam verbum /est/ referatur, an ad id, vt Dion sit Theon: aut cõtra. Hi sunt à grauioribus viris numerati modi. Quicunque vero non obiter, quæ supra dicta sunt, audiuit, manifestum est ei, eos omnes in hos cadere modos, qui à nobis numerati sunt: carere'ꝙ methodo & arte perspicuum est: neque enim ex ijs, q̃ dicta sunt, demonstrationem quis caperet, vt nullus alius modus ambiguus constitui possit: in cõnexis q; æquiuocationem contingere dicere, hominis est nomen non audientis: non ineptum vero est generalibus differentijs speciales enumerare, vt ea, quæ ad diuisionem attinet, per partem significatione carentem, & per significantem diuidatur: sic enim quis speciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis æquiuocationis differentias speciales dictas plures faceret: quia illæ secundũ id, quod à fortuna: hæ vero secundum analogiam, aut similitudinem, aut aliud aliquem modum constituantur: quin & æquiuocationis eius, quam ipsi in oratione dicũt, plures modi casibus similibus appositis fiunt, quale illud est, futurum est Socratem vincere: cæteri vero modi minores sunt. Id vero dubitatione dignũ est, quo modo, quæ ad apparentiã attinent, duplicia sunt: magis q; quo modo, quæ ad accentum: qui

enim

enim secundum compositionem duplex ponunt, quo modo non secundum accentum? vt illa E per continuationem totius, & per silentium ad ipsum duplex trahi potest, sic ipsum nomen per accentum: quemadmodum orationis extrinsecum, inane tempus cum sit, nec eius pars, eam tamen facere duplicem potest, sic accentus quoq;: item q; sophistæ vt eo, sic hoc ad contẽtiones vtuntur: & quis secum cogitans, quemadmodum secundum compositionem, & diuisionem contendunt, sic secundum etiam accẽtum idem fieri posse cognoscet. Manifestum vero in scriptis orationibus est, cum non adiecta sunt diuidentia puncta: vt enim his egent ad diuisionem, sic accentu quoque non semper tamen, & propter hunc duplex oratio fuerit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER QVOD QVALITATES INCORPOREÆ SINT.

Horatio Limano interprete.

Nunc diligentius emendatus.

Qualitates, reliqua que accidentia perperam à Stoicis corpora appellari. CAP. I. G

CVm nihil è rebus meis ignotum tibi velim, ne si id quidem minimum esse videatur (hoc ipsum enim abscondere aliquid amico, non minimum est) exponere tibi volo disputationem mihi cum quodã ea, qua licuit, diligentia habitam: sermo enim, qui ex improuiso habetur, diligẽtia caret, præsertim si, cum quibus is habetur, ij ambitiosi, cõtentiosi' que sint. Erat vero de qualitatibus sermo, de q; accidentibus oĩbus, quæ Stoicorum iuniores esse corpora dicunt. Aduersus quos dicere hęc oportet: an non cum quispiam corpus dicit, statim intelligere nos euenit, triplici cõtentam spatio substantiam renitentem? si solum hoc dicat triplici contentam spatio, non erit, vt corpus magis intelligamus id, quod dicitur, quàm vacuum, & locum: oportet vero diffinitiones ipsas, & descriptiones, logicas q; declarationes quorundam esse, & earum solum rerum declaratiuas, quas declarare volumus, non cum alijs rebus communes: quandoquidem non de communibus rationem reddimus: patet vero hoc esse commune, quod triplici spatio contentum dico, corporis, vacui q; & loci: id Stoicos fateri necesse est, vtpote qui vacuum ipsum in tractatu rerum naturæ reliquerunt: quamuis id in H mundo esse negent: cæteros vero philosophos intelligere id omnino necesse est: quo modo enim vacui naturam negarent, † nisi ipsum vniuersum vnum intelligerent? si vero intelligunt, nõ aliud quicq̃ intelligere dicent (si verum fateri volunt omnes) corpus: quemadmodum non sine tempore patet, neq; id sine loco, & hoc ipso quoq; triplici contento spatio, vt in se ipsum rem triplici contentam spatio suscipiat: eius rei testis est sensibilium vnumquodq; corporum: quod enim, verbi gratia, cubitali longitudine corpus est, palmum' que latitudine æquat, altitudine vero digitos quatuor, loco ęget, qui ipsum capiat, sibi proportione respondente: hoc nobis statutum sit, & de ratione corporis omnis speculandum.

†Al. ex ãtiqs. si neque ipsum oĩno mente conciperẽt, ac intelligerent.

Qualitates non esse corpora, alioqui corpus corpori accidere. CAP. 2.

CVm talis vero de corpore intelligentia sit, & ẽm hanc oratio diffinitiua, patet queq; esse fateri paratum, nisi litigiosus sit, nõ eandẽ rationẽ accipere, neq; intelligentiã, nec horum singula, i. spatiorũ trium ęqualẽ naturam habere, neq; eandẽ definitionẽ accipere, neq; tõtum corpus dicere licet ipsam corporis longitudinẽ nisi per connexionẽ, sed corporis accidens: similis vero in latitune, altitudine q;, & grauitate, & figura ratio est, & in reliquis, vt summatim dicã, qualitatibus, accidentibus q;, sed secundum aliquos, non sine corpore hæc esse, neq; intelligi: quod si considerauerimus

** omnino.*

mus

A mus horā vnā omnia facere, ꝑlongare, & nihil aliud esse dicere, q̄ vnū solū corpus, erit profecto absurdum: innumerę.n.sunt substantiarū naturę secundū ꝓprietatem, & qualitatū, accidentiumq́ꝫ, q̄ inter se differūt, variaq́ꝫ sunt, & cōtraria. In his igit̄ nullum alteri idē dicamus, vbi nobis sermo de dn̄a habet̄: itemq́ꝫ, si figuram corpori accidētem corpus dicemus, patet nos corpus corpori accidere dicturos, quod absurdū est: quod.n. eorū substātiā magis, quod ve accidēs dicemus? Si vero vnicū habemus intellectū corporis, vt corporis, q figuram corpus dicit, aut vacuū intellectu nomen de accidēte ꝓfert, aut vniuoce cū corpore nominat, vtrūq́ꝫ vero absurdum est: etenim significat aliq̄d, quamobrē nomē est, & intellectū aliquē indicat à corpore diuersum, & si nō est à figura separabile corpus. Similis in reliq̄s accidētibus ratio est, coloribus, saporibus q́ꝫ, & q̄ ad olfactum attinēt, & q̄ ad auditum, hæ voces sunt, verba, sibili, stridores, popysmi, gemitus, crepitus, rhochasmi, bombi, soni, strepitus. Si vero q̄spiā dicat ipsa hæc, &, quæ talia sunt, oīa esse quodam modo percussum

« aerē, huic illud Menādri obijcere fas est. Hæc ò nequam ꝑdidit id, ꝙ nō sine corpore tale aliq̄d in-

« telligitur. Quod ego quoq́ꝫ cōfiteor: nego tn̄ rem habetē, vnā & eandē habitæ rei existimādū esse. neq́ꝫ enim Cleanthes tuberculū erat, cum hoc ei cōtigisset in morbo: neq́ꝫ Chrysippus, item q́ꝫ Epicurus vrinæ substillum, postq̄ contigit his ex hoc morbo vitā auerti. neq́ꝫ igitur aeris percussio, aer

B est, sed & natura differt, & intellectu, & definitione, quid sit horum vtrunq́ꝫ, declarante. Quòd vero diuersæ sint inter se, & à corpore figurę, petā in pręsenti testes ad hūc sermonē. Aliam geometrę circulo, cęteris q́ꝫ figuris definitionē reddunt, aliā corpori, quarū rerum diuersæ rationes sunt, significationes q́ꝫ, longeq́ꝫ magis animi cōceptus. hæc omnia quo modo vnū esse quis sapienter dicet? vel, si, quæ corpori accidūt, corpora dicemus, quorū alicui accidere dicemus? vtrum hęc ex ijs sunt, quæ ab omnibus corpora nominari solēt, cū omnibus his cōicatione, aut singillatim corporibus? vtrūq́ꝫ.n. absurdū est, siue hęc corporeā substantiam habeāt, siue dicantur corpori accidere. Si igitur corpora accidentia sunt, omnia entia corpora nominaremus, non aūt alia accidentia, alia corpora: si vero non corpora, sed aliqua alia, non igitur ipsum accidens corpus est. vel si, cum omnia hæc corpora sint, his ipsis, quod vere ab omnibus corpus vocari consueuit, accideret: id vero similiter dixeris, atq́ꝫ illud audiueris, si indiuisibile manere omnibus his accidere dicatur, non in ęquales numeros diuisis: hoc.n. nec aliquid temporis sine dubitatione mansit, ne minimum quidem.

Corpora non posse accidentibus accidere, & absurda, quæ hinc sequantur. CAP. 3.

Contra quidā existētibus rebus accidere dicūt. ꝙ si q̄s hoc, vt absurdū fugiens, æquali numero dicat vocatis accidētibus (q̄ & ipsa corpora vocat) substantiā accidere, nescit se rerū naturam,

C cōceptū q́ꝫ immutare, si corpora accidētia dicat, corpus q́ꝫ accidētibus accidere, accidēs q́ꝫ corporibus corpus faciat. Quare & iure dubitare quempiam dico, & dicere oportere, siue ęquali numero accidētibus diuisum sit id, quod dici corpus solet, singulis horū proprium quoddā accidit, alia corporis pars, alij accidētis parti accidet: aut, si accidētia corpora sunt, oē vero corpus in infinitū diuidit̄, singula horū infinitorū corporū oībus alijs accidētibus, cū hęc quoq́ꝫ corporata sint, accident. Cōsidera, q̄ multa absurda eueniunt: corpus corpori accidet, ideq́ꝫ cū vnū puteī, infinitis: simul q́ꝫ & totū, & nō totū: totū quidē, si vniuersa figura, rotūditas q́ꝫ mali, quāta est, oībus alijs, q̄ malo accidūt, accidat: non totum vero, si ex infinitis mēbris singula nō eadē ei sunt, ex quo dissecta sunt: vel si corpus mali corpus est, & figura, color q́ꝫ, & odor, & gustatū spectans sapor, & vnumquodq́ꝫ horum in infinitū scindit̄ per se, an nō ex infinitis malis cōpositum erit, quorū vnūquodq́ꝫ & rotūdū erit nō aliter, q̄ totū malū? siq̄dē eiusdē particeps ē figurę, palliduq́ꝫ, dulce q́ꝫ verbi causa, aut austerū, tale q́ꝫ ad olfactū est. & rursus singulæ infinitæ partes malū erunt, si omnia hæc habet. ex infinitis igitur corporibus, & potius malis cōpositū erit, quod oculis malum elucet. quæ res multis modis ridicula ē. Verū sanè & partiū vnaquæq́ꝫ rotūditatē nō habēs, nō erit amplius malum, sed pars mali, cū figura.n. rotūda erat malū. si vero vnū malum solū est, ex vnica corporea substātia, multis

D vero diuersis accidētibus cōstabit, an nō manifestū est nullū corpus esse? vtrū horū singulum propriū locū obtinet, an oīa eundē? si ꝓprium, patet neq́ꝫ proprietatē, qualitatē q́ꝫ inter se habere mutuo cōicatam, neq́ꝫ malū esse in rotundū formatū, neq́ꝫ pallore coloratū, neq́ꝫ ad gustū se certo modo, aut ad olfactū habere. si vero simul omnia sunt, & vnū locū occupāt, proprietatū confusio est, vt in cōpositis, mistis q́ꝫ è pluribus, & diuersis gen*eribus medicamentis, in quibus ꝓprietas, qualitas q́ꝫ vniuscuiusq́ꝫ mistę materiæ syncera non seruatur, sed vnum quoddam vndiq́ꝫ fit. non igitur syncera est singulorū cognitio generū, huius rotūdę mali figuræ, coloris huius, & singulorū accidentium cæterorū: item q́ꝫ magis, nisi appositę inter se tangant hæ partes, sed per totas totæ mistæ sint, propria vniuscuiusq́ꝫ qualitas perit, sed neq́ꝫ mistionem licet hanc proprie dicere. quo modo enim, si per se proprietates aliquæ vnitę non sunt, atq́ꝫ detentæ, hæc mista dicenda sunt? Ipsum vero infinitum intenditur orationis, si & lōgitudo corporis corpus est, si latitudo, & profunditas: simul.n. infinitæ, inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad sensum circunscripto: item q́ꝫ multorum horū, magis q́ꝫ infinitorum corporum multitudo.

* εἰδῶν, i. speciebus in impreßis, in antiquis aūt ὑλῶν i. materijs.

Si accidētia essent corpora, sequeretur corpora corporibus subito cedere, & itē alia incōmoda multa. CAP. 4.

An igit̄ sempiterna, quoq́ꝫ substātiā primā qualitate carentē amplius dicēt, ex qua & mundum ipsum, & vnaquāq́ꝫ specīē particularē factā esse dicunt? an è tēpore quodā facta est, & omnia

in idẽ conuenerunt, vt ex cooperatione syncrimata (hoc est res compositæ) fiant? verũ hoc quoq; E
maxime absurdum esse dicimus, ideq; multis modis: primũ, q non vnius esse materiæ corpora videnť: multę aũt infinitęq; differẽtiæ cõis substãtiæ sunt, alia quidẽ figurarũ specie infinitarum: alia vero coloris, huiusq; innumeri ſm speciẽ: alia saporis gustatum spectãtis, cuius rursus interminata dña est: alia vero eius est, q ad olfactum attinet, cum hic quoq; varietatẽ plurimam habeat: ĩfinitæ igiť erũt in ipsis infinitudines, & differẽtiæ qualitatũ corporatarũ: vna aũt erat, q̃ facta est, quã super incertas.s.partiri oportet: quanq̃ quæ necessitas est, vt corporeæ fiať? anteuertunt sanè corpus esse substãtiæ q; q̃dã factæ, singula q; corporũ horũ in infinitũ si secenť, qũo infinitudines infinitę concurrent, & quando: ipsum enim infinitum pertransiri non potest, & lumen corpus est, & albedo, calorq;: omne vero corpus quotum est, & quantum, & coaugescẽtem naturam in se habere videmus: incalescensq; à sole aqua cumulatior maiorq; fit, vt maiori loco egeat: quo modo vero in angustum locũ nec milij, verbi gratia, corpus excedẽtẽ, figuratio reliquorum q; accidentium singula cõueniũť? simul q; spirare & ab æterno, neq; mutari deberẽt in vniuersum, neq; corrũpi: ipsum.n.æternũ imutabile est, quales sunt Deorũ naturæ: si vero hoc verũ est, quo mõ aliquã trãsformabimus, verbi gratia, cerã? qdq; fiet, si, cũ quadrãgula sit, rotũdã eã efficiamus? an substãtię figura quadrãgularis erat? si enim substãtię ceræ ante erat, nunc rotũditas est, vñ hæc venit? & qua F
cã inducta tum est? si per corpus, absurdum id est: corpus enim p corpus ire, cogitationẽ fugit: siqs renitẽtiã instituat, id ꝓpriũ corporis est, vt de hoc rõ præcipue docet: si per vacuum, absurdum nihilominus est, tũ q̃m nihil esse in mũdo Stoici vacuũ dicunt, tũ ẽt qa rotunditas est corpus, & reliqua habet accidẽtia, & figurã: quæ & ipsa rursus ex altera corporata figura, fore, vt sit, patet, & illa ex altera, & hoc in infinitũ: & si ex rotũdis, q̃ in infinitũ secatur, figuris aggregatũ hoc visui nostro rotundum factum cõstat, fabulã considera, quanta q; figmẽtũ hoc infini*ta sequũtur: si nõ ex rotũdis, quo modo ex his aliquid rotundum fit? ridiculum quoq; est, si dicas in figuras rotundas figuram rotundam diuidi, eo contra id teste adhibito, q quadrangulum in quadrangula nõ diuiditur: quid vero in transfiguratione ceræ dicent? vtrũ inter se cedunt vnà cũ intellectu diuersorum corporum figurationes? & quo modo non ridiculũ tanq̃ animatas, & rõnales substantias exire, cedereq; inter se, ceu è cõstituto: magisq; infinitum etiam fit, quod dicitur, si porrigimus vnà cum cogitatione digitos, & contrahimus: si enim non accidens est pugnus, neq; porrectio, sed in corpora, infinitas simul figuratas figurationes abscedere accedereq; dicere oportet: q si duas solas esse dicas, nec numero ęquales secũdum porrectiones & contractiones, adhuc varie infinitum est, quod dicitur, adhuc que magis infinitum, nisi cõtractionis, porrectionisq; figurationes accedant: sed al- G
tera ex manu altera defluit: oportebat.n.momento temporis ordinem dissolui, inter se latenter ab hoc cedentibus corporibus. Ad hoc vero dicent, si quidem communitatis causa sunt effectitia corpora, quo nam pacto acetum fiat? quo modo vero incoctionem parat? quo modo abit? vnde veniunt effectitia qualitatis aceti corpora? si vero vna res cum vino erat, quo modo tunc vinum erat, & non acetum? Signum quędam ex vtroq; tertia qualitas est, quæ neq; vinum neq; acetum est, siue permistionem temperatura est, siue per appositionem.

* ἀπειρία. sũt tamen qui legendũ putent ἄπορα, i. dubia seu difficilia & sic inferius.

Absurda pleraq; circa primam materiam contingere, si detur qualitates esse corpora. CAP. 5.

AD ea, q̃ absurda dixi, nihilominus etiã dicere oportet substãtiã esse è multis, varijsq;, & differẽtibus, atq; cõtrarijs, infinitisq;, aut solis nõ infinitis numero syncrisibus (.i. cõcretionibus cõpositã, itẽq; in infinitas rursus syncrises diuisam, vnã hãc quãdã, q̃ cernitur, verbi gratia, mali naturã, quã Stoici primã materiã, primãq; substãtiã dicũt, ex qua mũdũ, ac in eo rerũ vnãquãq; semp factã esse asserunt, queadmodũ qualitates corpus erant, qũo nõ erat hæc quoq; qualitas? siquidem qualitatem habebat: si alias qualitates nõ habebat scilicet, oĩno inesset pondus, quod corporis esse dicunt: quo mõ simplicem ẽt primã substantiam dicunt, non aũt cõpositã? Si vero terminatã esse dicunt, terminisq; vtentẽ, patet huic figurã esse: absurdũ.n.est proprijs circumscriptum terminis H
corpus non ſm figuram oĩno eẽ: & si nõ mente conciperetur hoc, ipsum ſm suppositionem: quare, si nouerunt hic oĩa, hæc vero sunt (vt dicunt hi) corpora, neq; qualitatis expers scilicet, neq; simplex erat: verum multorũ, & diuersorũ corporum conuentus erat, atq; syncrima: sic vero nihil nõ mistum erat ſm ipsos: sin aũt nihil horũ habebat, primũ qdẽ animo incõprehẽsibile, & præter nomẽ nihil est: si enim tale esse nõ oportet, nihil est: si quale, nõ aũt dimensiones tres habere, & figuras, oĩno huic accidẽs proprium cogitationẽ fugit, neq; graue hoc esse, neq; leue. Nõ minus absurdum, si quispiam dicat hoc habere simul vtrunq;, & secundum eadem, non ad diuersa comparatũ: neq; illa substantiam habente eorum, quę ab ipsa (vt inquiunt) facta sunt, cũ singula quatuor qualitatẽ prima habeant: rationabilius enim est, si qualitatis expers erat, quæ ex ea fiunt, finguntur q;, illam (non) habere: si vero nec illa hanc haberent, neq; vnũ secundum suppositionem sunt, ætherius vero ignis ille esset, à quo & elementa, & mundum facta esse dicunt, quo modo hęc sese habent genita effectaq;, & ficta, non magis auri qualitatem figulus ijs, quæ è luto fingit, circũponet.

Quæ absurda in ipsum Iouem cadant, si accidentia corpora sint: vt videlicet sit Proteo mutabilior. CAP. 6.

MEdicus igitur auctor vnus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus habentibus diuersum qualitate medicamentum, per mistionem efficit: Iouem autem negant

A gant, miscere primæ substantiæ figurationem, longitudinem've, aut aliud aliquod accidens. si vero miscet, cum entia quoq; ipsa sint, hæc æterna esse patet: quo mō et dicunt solam primam materiā æternam esse qualitatis expertem, nō vero reliquas qualitates, oīa q; accidentia? neq;.n. effectorē esse veluti manualē artificē Iouē dicūt, sed totū per materiā totā illabētē rerū oīum creatorem factū, diuini q; ignis quātitatē, & singula, q̄ quātitati accidunt, longitudinē, latitudinēq;, & profunditatē, itēq; eius rōnabilitatē, & beatitudinē: si substātias esse dicēt, & corporeas eas fatebunt, è corporibus Iouē cōstare patet, nec simplex esse, sed sycrima: si vero sine substātia naturas ipsas in accidentibus dicent, confirmatur, quod à nobis dr̄, non corporatam naturam accidentibus esse, neque qualitatibus. si vero transformans se ipse Iuppiter æquali cum ijs numero, quę dixi, accidentibus, mutationes infinitarum qualitatum subit, peior fabulis agitato Proteo est. hic enim in paucas naturas seipsum transponebat, transformabatq;, easq; non indecoras.

" Iubati in primis formam capit ille leonis.
" Post q; draco, pardus q; fuit, sus deinde fit ingens.
" Humida factus aqua est, atq; arbor frondibus alta.

Ille aūt, nihil tam turpe est, quod nō fiat, per virū quidē imprudentē, imprudens scilicet est: per
B sententiam aūt de turpi, turpia efficiens: per animalia irrationabilia, in ferinā naturam versus: per lapides, & ligna, expers aīæ factus: per fœda tractantem abominabilis natura, item q; inutilis. Si ipse vero vtpote materiam transformare, figurareq;, & facere quærit, quo modo potest hęc ipsa facere non magis, q̄ fictor statuam auream è plumbo facere potest? illa q; amāre contentiosis viris nō absurdū est. etenim, si motus, dū accedūt corporibus, rursus q; recedūt, corpora esse dicunt, iam, vt dicamus, hora est, moueri nos p̄cedētibus corporibus, rursus q; ab ipsis quiescere. deinde, dum affectus accedunt, rursus q; recedunt, dicunt q; hęc corpora esse, quo modo non ridiculum est pruritum dicere corpus, nec solum quod scabit, sed etiam quod scabitur.

Quo errore ducti stoici dixerint accidentia corpora esse. CAP. 7.

SEd, qm̄ sine corpore & agēte, & patiēte nullus affectus fit, eo capti sunt, vt & affectus ipsos corpora vocēt. verū, si p modū noīandi p relationē sic noīarēt, neq; ego in illos inueherer. noui.n. sic quoq; vitē dici albā per relationē ad albos ab ipsa factos racemos, & mala tēpora propter calamitates, quę in his accidunt, & noctē auxilij expertē, in qua auxiliū non assequmur. si vero primum, p̄cipaliter q; vocēt, errāt: rem.n. figuratā corpus dicimus, affectam q;, & motam, nō autē figurā, affectū q;, & motū. neq; pugnū esse corpus, sed manus quodam modo figuratas. item q; facient ad
C uersus eos, qui dicunt neq; facere corpora, sed sola incorporea? Quid ad Aristotelem? qui & ipse generalem rerum diuisionem faciens, alias esse substantias dicit, alias accidentia.

Si accidentia corpora sunt, in vno corpore multa corpora fore. CAP. 8.

QVid ipsi quoq; sibi volētes dicūt substātias, & accidētia, si & hæc corpora dicunt, q̄, neq; vt partes corporis, corpora noīant, veluti manus, digitus q;, neq; veluti in talento mina? si qdē figurā hoīs corpus dicūt, iā tp̄s est, vt aīalitas corpus dicatur, g̃nabileq;, & corruptibile, rōnabilitas q;, atq; prudētia, Atheniēsem q; eē, atq; in philosophia versari, & Sophronisci filiū esse, simūq;, & caluū, & p̄minēs habere abdomē, cæterisq; accidētibus paria numero si corpora dicas, vltra Briareū, Typhonēq; ip̄m, multiplicē magis, magis q; corpatū eē aīal dices. Si q; aīalitas corpus est, quo mō cūctis aīalibus accidit? quo mō ipsum eē? quo mō in loco eē? ac si, quēadmodū p̄priū locū occupat trāsparēs corpus oīs oculus, sic & accidentia singula, id absurdū est. sic.n. horū admistio nulla aliqua ipsorum natura efficiet: difficile q; est, vt dixi, si oīa locū vnū occupare dicas. confusa.n. dū miscentur in vase, alteritatem non seruarent, neq; suam vnumquodq; naturam, vt in mistis medicamentis fieri dixi. vtrum inquam totum animalitatis corpus tam multorum accidentiū singulis accidit, an prout numero pari diuiditur? vtrunq;.n. absurdum esse præcedentia verba de
D monstrarunt. Quid autem, in quam, egent corpore singula eorum, si ipsa esse corpora dicunt?

Corpus quomodo definiendum. CAP. 9.

INde vero accidēs nullū eē corpus disceres: oculis.n. occlusis corpus qdē tactu spatio tp̄is deprehēdimus, colorē vero, aut saporē nō vnà deprehēdimus, neq; figurā, corpus tāgētes. Oportebat aūt singula hęc à materia nō tactus cōprehēsione deprehēdi. neq;.n. rōne, mali (verbi gratia) rotūditas speculāda est. Similis de sapore rō est. Ac, si vnūquodq; accidēs corpus est, qd sibi volentes inquiūt solū corpus ī infinitū diuidi, nō aūt figurā, dulcedinē q; (verbi gratia) & q̄ reliqua sunt? non cōnexionis mō dico, neq; relationis ad id, quod corpus vocari solet, sed recti modo. Cur vero solius, vt dixi, corporis hāc esse defintionē dicūt, triplici cū renitētia spatio cōtētū, non aūt colorem, succū q;, & saporē, cætera q; accidētia singula sic definiūt, si corpus oīa hęc esse dicūt? & si enim specie differunt, cōiter tñ oīa esse corpora dicunt. Quēadmodū igit, cū hoīem definio, cū equū, & bouem generabile animal, & mortale dicam, quæ cōia sunt, proprietatem vero singulorum addā: sic quoq; accidentia singula definientes, substantiam corporatam dicant triplici contentam spatio cum renitentia. Hæc à Stoicis chare Pindare solui dignum puta, non alios secum vnà trahere, vt ijsdem erroribus implicitos, sed accusationes demolientes: non enim est falsarum opinionum cōtratradictio, ipsa communicatio ad amicos, sed solutio.

GAL. DE LIBRIS PROPRIIS LIBER,

A` Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus, nunc vero ad Græci fidem exemplaris emendatior, multis in locis ab Augustino Gadaldino redditus.

PROOEMIVM.

Quid eum ad hanc scriptionem impulerit, & de libris ei falso attributis, & de Indice suorum commutato.

Vod mihi de conscribendo librorum à me editorum commentariolo consilium optime Basse dederas, re ipsa nuper, q̄ cōmodum esset, comperi. Nam, cum forte in Sandalario (vbi multa sunt Romana bibliopolia) essemus, disceptātes aliquos de libello quodam tū vēdito, meus'ne esset ille, an alterius cuiusdam, ipsi vidimus: erat enim inscriptus, Galenus medicus. Emente igitur, tanq̄ meum, aliquo, commotus noua eius inscriptione vir quidam literatus, cupiebat libelli argumentum cognoscere. Priores aūt duos versus cum percurrisset, abiecit statim, hoc solū addens, hanc dictionem non esse Galeni, & falso librum illum inscriptum fuisse. Is vero, qui tum hæc dicebat, primas illas disciplinas, q̄bus G Grecorum pueri ab initio apud grammaticos, & rhetoras instituebantur, probe doctus erat. Verum pleriq; nostro hoc seculo, qui medicinam, aut philosophiam ambiunt, ante, q̄ recte legere etiā possunt, eos doctores frequentant, qui maxima illa, pulcherrimaq; rerum humanarum theoremata, quæ docet philosophia, & medicina, profitētur. Et hęc quidē negligētia iam multis retro annis, me dum adolescente inceperat: verū eò nōdum euaserat tum tēporis, neq; tm̄, quantum nunc, inualuerat. Hanc igitur ob rem, & q̄m libros meos multi multifariam læserunt, tanq̄ ipsorum proprios alij in alijs gentibus legentes, quædam tum demendo, tum addendo, tum immutando, consultum mihi visum est eam prius causam, quam propter illi hactenus corrupti sunt, & deinceps q mei rei vera sint libri, & quæ cuiusq; materia, exponere. Primum igitur, quæ causa sit, q̄ mea pro suis non nulli agnoscant, ipse iam ante optime Basse nosti. Illa etenim cum non edendi gratia, verum propter amicos, aut discipulos, eorū, quę à me audierant, aliquod cōmentariolum efflagitantes, scripta essent, absq; titulis data sunt: qui vero post illorum obitum ea habuerunt, cū ipsis placerent, vt sua legerunt. Alij, quibus nostra ab ijs, qui habebant, communicata essent, in patriam profecti, morati q̄; titulos alius aliter, fecerunt: postea oībus temporis spatio deprehensis multi eorū, qui ea iterum habuere, meum illis nomen inscripserunt: &, q̄m inueniebant cum ijs, quæ ēt apud H alios extabāt, exēplaribus discordare, ad me, quò ipse emendarē, miserunt. Cū igit̄ ea (vt dixi) non ad editionem publicam, verum eorum, à quibus rogabar, & captum, & vsum à me scripta essent, par est in alijs productam, in alijs vero contractam interpretationem fuisse, ipsamq; præceptorū doctrinā aut perfectam esse, aut mutilatam. Quapropter manifestum est in ijs, quæ prædictis scripta sunt, neq; absolutā, neq; exactā doctrinā cōtineri: q̄nquidē illi, quibus ea destinabantur, neq; rogābāt, neq; poterāt exacte omnia percipere, ante, q̄ habitū in necessarijs essent adepti. Eorū igitur, qui ante me fuerunt, quidam huiusmodi libros [a] Subfigurationes inscripserūt: queadmodum alij [b] Subformulas, alij [c] Introductoria, alij [d] Cōpendia, alij deniq; [e] Enarrationes inscripserūt. Ego vero, cum eos discipulis tantum darem, nihil istorum inscripseram. Quamobrem, cū ad plures deinceps peruenissent, alius aliū his titulū indidit. Eos igitur libros, qui corrigendi gratia mihi transmissi à quibusdam fuerant, visum est Introducendis inscribere. Quare de ijs prius dicere instituā.

Margin notes: * (at "rent, vt sua legerunt") — * theorematū. — A * ὑποτυπώσεις. — B * ὑπογραφάς. — C * εἰσαγωγάς — D * συνόψεις. — E * ὑφηγήσεις

De ijs commentarijs, qui Romæ prima profectione scripti sunt. CAP. I.

EGo igitur omnium eorum commentariorum, quos quidem vel iuuenibus hæc primum studia ingredientibus dicauerā, vel amicis quibusdam eos exigentibus dederā, nullum prorsus apud me exemplar retinueram. Postea vero, cum secundo Romam venissem, istis ad me, vt dixi,

emendandi

A emendandi causa missis, eos forte recuperaui: titulumq́ʒ his, Introducendis, imposui. Inscripsi igitur librum De sectis ad eos, qui introducuntur, qui quidem ijs, quotquot ad huius artis medicæ cognitionem contendunt, primus est omnium perlegendus. Illo etenim eæ, quæ secundum genera sunt, sectarum inter se differentiæ traduntur. Secundum genera dixi, q̃ sunt priuato etiam suæ ipsis differentię, in quibus deinceps iam introducti plenius instituuntur. Trium vero sectarum nomina nemo nunc ferè ignorat, vnam videlicet Dogmaticam, siue Logicam: alteram aũt Empiricam: tertiam Methodicã nominari. Quę igitur propria cuiusqʒ sint, quæqʒ earum inter se differentia, libro à me isto tractatum est. Similiter autem & liber De ossibus, liberqʒ De pulsibus, Introducendis à me est dicatus. Amico præterea cuidam Platonico, sub hanc profectionem libros Isagogicos duos: alterum De arteriarum, & venarum: alterum De neruorum dissectione dedimus: Et alij cuidam Institutionis Empiricæ subfigurationem. Quorum ego quidem nullum apud me seruauerã: sed postea, q̃ Romam redijssem, ab ijs, qui forte habebant, accepi. Ex alijs tamen quibusdam, quæ amicis tunc scripseram, non nulla apud me exemplaria remanserunt, quòd diligẽter aliquando illa absoluere statuissem. Quo ex numero sunt, De causis respirationis libri duo: Et libri De voce, quatuor, dedicati consulari cuidam viro, Boetho nomine, Aristotelicam philosophiã B sectanti. Eidem quoqʒ libros De Anatomia Hippocratis: & deinde ẽt libros De Anatomia Erasistrati nuncupauimus, quos propter Martialem (cuius in Anatomicis duo libri etiam nũc apud plerosqʒ extant, qui eo tempore magnopere probati erant) ambitiosius aliquanto scripseramus. Erat aũt vir ille sanè inuidus, contentiosusq́ʒ in primis, quanq̃ annos iam vltra septuaginta natus esset. Quare, cum audiuisset ea, quæ anatomica proposita materia dixeram, docueram'qʒ publice, ab ijs omnibus, qui ea assecuti essent, summis laudibus extolli, cœpit homo meorum amicorũ quẽdam interrogare, cuius'nam ipsæ sectæ essem. Audiens vero seruos me istos, quicunq; vel Hippocraticos, vel Praxagoreos, vel ex alio quocunqʒ tandem viro se nominarent, appellare solitum, eligere aũt ex singulis, quæ præstãtissima essent, consueuisse, quęrebat deinceps, quẽ igitur veterum potissimum commendarem. *Hic desunt quædam.* Erasistratum vero & in his, & in alijs artis Medicę locis virum admirandum iudicabat. Propter eum igitur ardentius aliquanto sex illos De Hippocratis, & alios De Erasistrati Anatomia tres libros conscripsi. Cũ porrò etiam perorarem aliquãdo in veterum Medicorum libros publice, proposuissem'qʒ mihi librũ Erasistrati De eductione sanguinis, graphio tum, vt moris est, in eam quæstionem incumbente, citante'q; eam eius libri partem, qua phlebotomiam reijcit, vehementius adhuc in illum dixi, quo C magis vreretur Martialis, Erasistrateus esse volẽs. Ea autem oratio mea cum satis tum placuisset, rogauit amicus me quidam, & is Martiali infensus, vt, quæ dicta erant, ei, quem ipse missurus ad me esset, notulis ad celeritatem scribere exercitatum, recitarem: vt, siquãdo ex Vrbe domum proficiscerer, obijcere ea Martiali in mõrborũ* inspectionibus posset. Post hæc vero, cum ipse Romam, ab Imperatoribus aduocatus, secũdo venissem, ille qui acceperat, nescio quo pacto, mortuus erat. Liber autem iuxta ambitionem temporis illius, quo publice dicebam, scriptus (etenim iuuenis eram, cum hæc facerem, annum agens trigesimum quartum) apud quamplures erat. Ex eo tamen tempore & docere publice, & monstrare desii, cũ ægrorum curatio fęlicius, q̃ optassem, succederet. Cum enim tot ęmulos viderem, qui, siquis medicus alius laudaretur, inuiderent, moxq́ʒ illum Logiatron exclamarent, vt inuidam istorum linguam declinarem, deinceps nec apud eos, quos curabam, plus, q̃ erat necesse, profabar: nec in cõgressu, velut antea, docebã, aut quicq̃ ostentabam, † ipsis de cætero factis qualem in hac disciplina facultatem consecutus essem, delaraturus. Tribus vero præterea annis Romę cum essem versatus, ingruente magna peste, confestim vrbe excedens in patriam properaui. *Desunt hic pauca.* In eo autem tempore libros De Hippocratis Platonis'qʒ placitis sex, adhortante Boetho, scripsi. Et De vsu pręterea par- D tium vnum, qui prior est. Quibus Boethus acceptis, & ipse ex vrbe profectus est, verum prior me Syriam Palæstinam tum prouinciam obiturus, in qua postea & mortuus est. Verum longo post tempore opus vtrunq; multis subinde negocijs intercurrentibus, post reditum meum in patriam, quæ mox commemorabo, absolui.

Al. Martianum & sic inferius.

* *ægrotãtium.*

aduersus eos qui Galenum artis in operibus parum fuisse et exercitatum impudenter contendunt

† clarius sed per opera artis duntaxat, qualem habitũ in ipsius theorematibus consequutus essem, declarabam.

Quinam libri à me conscripti, postea q; mihi ad patriam è Roma proficiscenti, ab amicis traditi. CAP. 2.

PRofectus itaqʒ sum è Roma in patriam completo iam mihi septimo & trigesimo ætatis anno. Tres aũt libri à me scripti ante, q̃ Smyrnã ex Pergamo, Pelopis medici, & Albini Platonici gratia, ꝓficiscerer, a quibusdam mihi redditi sunt. Erat vero vnus De matricis dissectione, perparuus quidem ille: alter De cognoscendis oculorum morbis, & is paruus: tertius autem iustæ magnitudinis, De experientia medica. Quorum primus datus est, Obstetrici cuidam: Secundus adolescenti oculos curanti: Postremus autem ex ea disputatione, quam Pelops cum Philippo Empirico habuerat, illo quidem asserente medicinam per solam experientiam consistere non posse, hoc autem contendente posse, desumptus erat. Eorum igitur vltro citro'que habitas orationes cum in ordinem redegissem, mei tantum exercitandi gratia conscripseram: verum nescio, quo modo & ille ignorante planè me ad alios deuenerit. Præterea tres etiam alios libros in-

terim, dum Smyrnæ agerem, composui: De pulmonis videlicet & thoracis motu: condiscipulo E
gratificaturus, qui secundum illos anatomicam facere quandam demonstrationem, paulo post
in patriam abiturus, cupiebat. Demortuo itaque interim adolescente, libri apud quosdam, sed
qui meos tamen suspicarentur eos esse, fuerunt: & deprehensus quidam est, qui procemium his,
quoddam præfixerit, deinde tanquam proprios legeret. In prædictorum autem librorum tertio
mea quoque non nulla, quæ ipse adinueneram, ad finem ascripsi: nam, quæ tribus istis tracta-
ueram, præceptoris mei Pelopis (apud quem Smyrnæ versans, eos conscribebam) dogmata
erant. *Desunt Paucula.* Post eam igitur è Roma profectionem cum
tandem in patriam peruenissem, illic considens, cum familiaribus versabar. Verum breui post tem
pore, ex Aquilia mihi literæ ab Imperatoribus missę perferuntur, quibus illi me reuocabant: sta-
tuerāt enim ex hybernis expeditionem contra Germanos facere. Hac igitur necessitate compul
sus, redibam: sperans tamen interea posse excusationem me aliquam nancisci. Alterum nanque,
qui senior erat, virum modestum, ęquum, facilem, & humanum esse perceperam. Is autem primo
quidem Verus vocabatur: sed postquam Antoninus (ille, qui proxime post Adrianum impera-
uit) successorem sibi eum in principatu constituisset, socium hic sibi, antea Lucium dictum, asci-
uit, & eum quidem Verum, se autem Antoninum transnominauit. Cæterũ ipse Aquiliam cum F
peruenissem, pestis, quantum antea nũquam, grassari cœpit. Vnde Imperatores statim Romam
cum paucis militibus fugere coacti: nos vero cum multis longo vix tempore euasimus, absum-
ptis plerisq; non tam ob pestis vehementiam, q̃ φ media hyeme malum id sæuiret. In itinere au-
tem è viuis cum excessisset Lucius, Romam deportatus ab Antonino, funeratusq; est. Et post hęc
susceptam aduersus Germanos militiam vrgens, omnibus modis me secum abducere laborabat.
Persuasus autem ille, vt dimitterer, cum ex me audiuisset, diuersa deum patrium Æsculapium (cu-
ius me esse cultorem asserebam, ex quo is mortali me apostemate laborantem seruauerat) iubere,
reueritus deum, expectare me reditum suum iussit, sperans breui post tempore bellum se illud con
fecturum. Et sic ipse profectus est, relicto filio Commodo, ætate tum admodum puero, omni cu-
ra illius salutem nutritoribus tuendam mandans: si q; forte in aduersam valetudinem incideret, vt
me ad eius curationem accerserent. Interea autem temporis, quæ vel à præceptoribus meis didi-
ceram, vel ipse inueneram, collegi, & in habitum constantiorem redegi: ac siquid non nullis quę-
rendis circa eorum inuentionem habebam, conscripsi, studiose me ipsum in varijs tum medicinæ,
tum philosophiæ quæstionibus exercens: quæ pleraque in magno illo templi Pacis incẽdio, cum
alijs multis perierunt & conflagrarunt. Cum vero præter omnem spem isti expeditioni diutius G
immoraretur Antoninus, omne illud tempus ad pulcherrimam mihi exercitationem cessit. Vn-
de & tractatum De vsu partium, septemdecim libris compleui. Et reliqua libris De Hippocratis
& Platonis dogmatibus adiunxi. Quædam etiam Anatomicorum theorematum, quę olim Boe-
tho dederam, De vsu videlicet partium librum primum, amplius inquirens, in secundo insuper
musculos cuiusque digiti articulos mouentes, à me inuentos, exposui, qui omnes ignorati diu
fuerunt, velut vniuersis, qui ante me extiterunt. Distuli autem in opere illo, de motibus supe-
riorum superciliorum dicere, solum hoc in eo rursus demonstrato, falso eos motus à quibusdam
hactenus esse traditos. Quare, cum mihi ipsi primum, & deinde alijs, quibus hæc commonstra-
bam, & hos motus, & alia, quæcunque in Anatomijs aut perperam à prioribus asserta, aut omni-
no fuerant omissa, inuenisse me persuasissem, tunc iam & anatomicas administrationes perscripsi.
Cum vero libri De vsu partium prius, quàm hi ederentur, ad plurimos iam peruenissent, diligen
ter q; medicis ferè omnibus, quotquot veteri medicinæ studebant, tum philosophis Aristotelicis
legerentur, posteaq̃; & illius talis quidam tractatus extabat, cœperunt mox maleuoli quidam, in-
uidia stimulante, flagitiosis implere vrbem rumoribus, me esse, qui, cum studeam videri q̃ pluri-
mum veteres exuperasse, multa, quæ omnino non appareant, inuexerim, in q; Anatomicis meis H
scripserim: neq; enim latere ea omnes posse. Ego vero ridebam quidem illos, cõtemnebam'que:
cæterum amici rei indignitate commoti, me adhortari, vt in aliquo magno auditorio veritatem
meorum in Anatomicis theorematibus scriptorum, publice assererem. Postquam autem per-
suaderi me non posse æmuli sensissent, (iam enim eius gloriæ cõtemptum prę me ferebam) spem
illi concipiebant veluti timidum me reprehendendi, qui quanquam eorum nugas non parui fa-
cerem, magnanimitatem tamen quandam simularem: nec scommatum finis erat: & quotidie in
templum Pacis, quemadmodum & ante incendium congregari solebant, quicunque artibus lo-
gicis erant dediti, conueniebant. Tandem igitur ab amicis compulsus, publice multis diebus de-
monstrare cœpi me quidem nusquam falsa tradidisse: prioribus vero multa non satis comperta
fuisse. Eorundem porrò hortatu commentarios tum scripsi demonstratorum & dictorum, titu-
lum habentes, De ignoratis Lyco in Anatomijs. Hanc igitur ob causam, cum demonstraturus
nihil tradidisse me in commentarijs meis Anatomicis falsi, processissem, in medium omnium
Anatomicorum libros proposui, liberum vnicuiq; præsentium faciens, quam vellet partem dis-
secandam proponere, me'que mox ostensurum, quantum cum priorum sententia, meorum scri-
ptorum veritas pugnaret. Proposito igitur thorace, cum ipse à vetustissimis facerem exordium,

eorumq;

A eorum q; libros in manus sumerem, rogauerunt me insignium medicorum quidam, in isto consessu sedentes, ne inaniter tempus consumerem. Cæterum, quoniam quidem Lycus Macedo, Quinti in Anatomicis omnium expertissimi quondam discipulus ea, quæ ad suam vsque ætatem inuenta fuissent, omnia conscripsisset, volebant, vt alijs dimissis, illius tantum scripta meis conferrem. Eorum igitur petitioni morem gerens, ita in singulis quoquo die propositis feci. Hęc autem omnia propterea necesse habui commemorare, vt cognoscant illi, qui sunt aliquãdo libros meos lecturi, qua ætate quosq; scripserim, & quam ob causam. Inde enim intelligere poterunt, quæ sint tanquam imperfecta, ab ijs, quę elaborate absoluta sunt, discernenda: & quæ in arrogantium confutationem, quæ'que rursus ad institutionem sunt scripta, dignoscere. Quòd porrò in sequentibus etiam, sicubi res postulabit, indicabo. Nunc vero ad libros à me editos, qui extant, recensendos pergam, initio ab Anatomicis sumpto,

De Anatomicis libris. CAP. 3.

EX hoc primum numero iste liber est, quem, De ossibus Introducẽdis scripsimus. Post eum vero alij libri, itidem Introducendis inscripti: vt est ille, De venarum, & arteriarum sectione: & alter, De neruorum anotomia. Est præterea liber alius, De musculorum sectione: qui quidem B exacte compendio tradit omnia, quæ in Anatomicis administrationibus de musculis scripta sunt. Quòd siquis perlecto De ossibus libro, protinus Anatomicas aggredi administrationes cupiat, poterit quidem ille Libros de vasorum, neruorum'q; dissectione preterire: quemadmodum & eum, qui De musculis est scriptus. Sunt enim vniuersa in admistrationibus scripta. In horum autem librorum Primo, De manuum musculis & ligamentis: Altero, De crurum musculis & ligamentis: Tertio, De artuum neruis & vasis: Quarto, De musculis genas, & labra mouentibus, & ijs, qui sunt circa inferiorem maxillam: præterea etiam de his, qui caput, collum, & scapulas mouẽt: Quinto, De musculis thoracis, epigastrij, lumborum, & spinalibus: Sexto, De organis nutritiuis, qualia sunt intestina, venter, hepar, lien, renes, vesica, & quæ sunt huiusmodi alia: Septimo, & Octauo, De partium spiritualium anatomia: illo quidem de ijs partibus, quę cordi, pulmoni, & arterijs tam mortuorum, q̃ viuorum adiacent: hoc autem, quę circa vniuersum pectus sunt, tractatur. Nono porrò libro cerebri, & spinalis medullę continetur anatome: Decimo oculorum, linguæ, stomachi, & confinium partium: Vndecimo eorum, quę ad laryngem spectãt, & os hyoeides vocatum, & quę ijs continuantur: præterea neruis ad ea peruenientibus: Duodecimo arteriarum, & venarum: Tredecimo neruorum ex cerebro descendentium: Quartodecimo neruorum C à medulla spinæ deuenientium: Quintodecimo tandem genitalium partium anatomia continetur. Et hæc quidem sunt, quæ ad Anatomicam theoriam sunt necessaria. Pręter autem hęc necessaria, alia quoq; sunt, vtilia quidem & hęc, vt ea, quæ, cum Marinus viginti anatomicorum libris conscripsisset, nos postea Epitomate quatuor librorum (quemadmodum & Lyci omnium duobus) complexi sumus. Subijciam vero hic singulorum librorum summam, ac primo eorum, quos in primo nostro Epitomatum commentario, in quo priores anatomici Marini libri in compendium rediguntur, perstrinximus. Eorum igitur sex priorum Primo totius theoriæ præfatio: inde De cute, De pilis: postea De vnguibus, & carnibus, De adipe, & pinguedine, continetur. In secundo, De glãdulis, [a] pelliculis, mẽbranosis tunicis, {nempe} peritonęo, & succingente, & diaphragmate commentatur. In tertio porrò, De contemplabilibus ratione vasis, venis, arterijs, earum'que anatomia: & Num naturaliter in arterijs sanguis cõtineatur. In quarto, quę sit arteriarũ operatio, quis vsus, vnde proueniant, &, quæ alia circa eas quæri solent, exequitur. Deinceps autem tractat De vreteribus, & vrinarijs meatibus, & vracho {hoc est eo, ex quo hęret, pendet q; fœtus ad vmbilicum} & vasis seminarijs. De humorũ biliosorum vasis, & meatibus. De glandulis. De eo, quod à glandulis est, vase. De [b] gutture. De vasis mãmarum, quibus lac continetur. De ijs, quę fusa sunt D per corpus, vasis'que contenta, & qui humorum, atq; chymorũ, quibus vasis contineantur. De alimento. In Quinto, De his, quę sunt in capite tum alijs, tum de suturis. De faciei suturis, & [c] iũncturis, ac oĩbus capitis ossibus. De capitis & faciei foraminibus. De inferiore mandibula, & eius foraminibus, & Num habeat iuncturã. De dentibus. De capiti [d] gutturis adiacente osse, quę'q; iuxta sunt, & locũ circa tonsillas occupant. In Sexto scribit De [e] testiculis, & Osse sacro, et Vertebro coxarũ, & Latere, [f] Pectore, & Scapulis, & [g] Humeris, & Iugulis, & Brachio, & Cubito, & Radio, & Ossibus brachialis, & digitorum, & Femore: & Chartilaginosis ossibus ab vtraq; genu parte. In Secũdo aũt nostrorum cõmentariorũ, quod Anatomicæ Marini cõteplationis cõpendiũ est, Septimum, Octauũ, Nonum, & Decimum Marini librorum ~~sumus~~ complexi. Capita vero libri Septimi hæc sunt. De caluæ cum meningibus, alijs q; mẽbranis cõmunione. De totius faciei neruis, De temporalibus, & mãducatorijs musculis. Item de ijs, qui suprà maxillas, & labia existunt. Item de cauernarũ, in q̃bus dentes infixi sunt, malarũ'q; musculis. Itẽ de interioribus inferioris malę musculis. Itẽ De malę inferiori circũiacẽtibus musculis seorsim. † [h] De musculis nasi * De musculis iuxta linguã. De lingua eius'q; musculis. De oculorum musculis. In Octauo aũt Marini libro hęc capita continent. De Ore, & de Labris, & Dẽtibus, & Gingiuis, & Columella, & [i] Gula, & [k] Liguła, & [l] Tonsillis, & Antiadibus, & [m] Naso, & [n] Naribus, Auribus, & Collo, & Musculis, qui in

A* ὑμένων.
B* βρόγχου.
C* συμφύσεων.
D* βρόγχου.
E* ὄσχεος.
F* στέρνων.
G* ἀκρωμίων
H † Al. vertunt. De naribus, & musculis q; circa earũ alas sunt.
I* φαρυγγέθρου.
K* ἐπιγλωττίδος.
L παρισθμίων.
M* ῥινός.
N* μυκτήρων.

ipso sunt, & Musculo qui sub latus est, {&} qui sub ventre est, & de Colli natura. In Nono libro, E
De musculis, [a] † qui circa septum pectorale, } spinam, mesopleuria, [b] † & partem, quę est supra vm bilicum, } sunt. Preterea De musculis brachij, scapulæ, cubiti, extremæ'q; manus tractat. In Decimo vero, De cubito, & eius musculis, cruribus'que, & eorum musculis. De articulo, qui in genu est. In tertio porrò Epitomatum meorum libro Vndecimus, Duodecimus, Tredecimus Marini liber includitur. Quæ igitur in Vndecimo scribit, hæc sunt. Num feratur ex dorso humiditas aliqua ad pulmonem. An spiritus per in inspirationem, & esum in ventrem attrahatur. Deinde De stomacho. De [c] gutture. De pulmone, & corde. De thymo circa cor. In Duodecimo aūt operis sui libro Marinus tractat, De hepate, & eius bile. De splene, et vētre, & mesenterio. In Decimo tertio, De prim^is intestinis. De renibus, vretere, vesica, vracho, meatu vrinali. Inde De virga virili, pudendo'que maris, & fœminæ. De matrice, & ijs, quæ in ea gestātur. De testiculis, quos Didymos appellat. Deniq; de glandulosis tractat. In Decimoquarto, anatomiam omnium, quæ supra hepar sunt, venarum aperit. In Quintodecimo venam, quæ à corde [d] † ad reliqua } fertur, & eas oēs, quæ subter diaphragma, &, quæ in toto corpore sunt, arterias indicat. Quarta deniq; Epitomatum pars reliquos Marini quinque libros, à quindecim videlicet ad viginti cōtinet. In Decimosexto igitur, De cerebro quæstiones, & apparentia, vt an pulsatilis in ipso motus, & Num F
spiritus, quem trahimus, ad id perueniat, exequitur: & deinceps, De spinali medulla, & [e] pelliculis cerebri. In Decimoseptimo, De [f] dominatrice vi cerebri differit. In Decimooctauo, De motu [g] animali: Tum singulorum neruorum differentijs: & vnde quidam eorum emanent, docet. In Decimonono libro, De neruis, [h] † destillationibus'que ex cerebro prouenientibus: } & vnde incipiat [i] sensibilitās eius: & De oculorum neruis, quos Herophilus, & Eudemus poros vocant, scribit. * * *

Libri Diagnostici. CAP.

Præterea libri De morborum, & Symptomatum differentia sunt. Sequitur autem librum De morborum differētia, liber alter, De causis morborum: quemadmodum & alterum De Symptomatum differentia, Tres de Symptomatum causis libri sequuntur. Post hos libri sunt De locis affectis. Et liber de temporibus morborum: qui ex illis est, qui Therapeuticā materiam præcedunt. Et liber De febrium differētia. Liber item De plenitudine. Et ille De præter naturam tumoribus. Præterea liber De causis [k] † morborum antegressis: } & liber De causis [l] † morborum continentibus. } Et liber De tremore, rigore, palpitatione, & conuulsione. Et tandem ille, qui inscribitur, Ars Medica. G

Libri Therapeutici. CAP. 4.

QVatuordecim porrò libri, De Methodo curandi mihi scripti sunt. Duos præterea eiusdem generis ad Glauconem, & tres De phlebotomia composui, Primum quidem contra Erasistratum: Alterum contra eos, qui Romæ sunt, Erasistrateos. Tertium vero, quo meam de curandi ratione sententiam superintuli. Extat etiam liber quidam meus Therapeuticus & ipse, De tabe inscriptus. Conscripsi quoque amico cuidam meo libellum, cuius nuper, postquam ad multorum manus peruenisset, antigraphum recepi: titulum autem habet, Consilium puero comitiali morbo laboranti datum: quare Therapeuticis adscribo. In quorum quidem numerum & tres illos, De alimentorum facultatibus libros: & librum, De attenuante diæta: & alium, De boni, mali'que succi cibis non inepte quis referet. In hoc autem Therapeutico negocio nihil recensitis inferiores etiam isti sunt: [m] † quos, De curandi ratione secundum Erasistratum scripsimus: & duo illi, quos Glauconi Philosopho dicauimus. In hunc ordinem ponere quis & eum potest, quē, De Hippocratis in morbis acutis diæta edidi: poterit sanè idem poni & cum ijs commentarijs, quos in Hippocratem scripsimus: in quibus quam plurima therapeutica theoremata continentur, quemadmodum etiam diagnostica, & prognostica. H

Libri Prognostici. CAP. 5.

PRimum quidem in hoc genere tres libri, De iudicialibus diebus extant. Et rursus tres, De Crisibus. Deinde tractatus, De pulsibus: in quo Primum quidem, De eorum differentijs libri quatuor sunt: quos Secundo sequuntur, De pulsuum dignotione libri totidem: & Tertio libri, De causis eorum, numero illis superioribus pares: & Quarto, De Præsagijs ex his sumendis. Qui sunt in vniuersum sedecim. Præter vero hos seorsim introducendis scriptus, De vsu pulsuum liber habetur. In quo, cum non nulli quæsiuissent, quæ'nam esset causa, quo'd febricitantium pulsus non proprio notaretur nomine, respondimus ijs, maiorem esse hanc, altioris'que inuestigationis quæstionem, quàm quæ illuc ad introducendos faceret. Et hæc quidem in libri huius initio nobis dicta sunt. Duas vero medicis esse opiniones ibidem ostendimus. Alteram nempe quorundam talem, vt arbitrentur etiam arteriarum systolen sentiri posse: alteram vero eorum, qui insensibilem illam asserant. Nobis autem consultius visum est eos, qui introducuntur: [n] † facilioribus primum exerceri, quare ad priorem tum partem nos accessimus, & insensibilem esse huiusmodi systolen asseruimus, febris'que nullum esse in pulsibus proprium indicium. Iuxta alteram vero sectam, in magno illo sedecim librorum opere, ostensum nobis est

indicium

A * τῶν κατὰ τὰς φρένας.

B * καὶ τὸ ἐπιγάστριον.

C * βρόγχου.

D † ἐπὶ ἥπαρ, i. iecur.

E * μηνίγγων, quæ dictio cum tā de spinalis medullæ, quàm de cerebri inuolucris possit itelligi, magis censendum est, vt de spinalis medullæ inuolucris intelligatur hoc loco.

F * κυριότητος.

G * κατὰ προαίρεσιν.

H † ῥύσεων est in impressis, ἀσ ων ē i manuscrip. sed forte ὀσφρήσεως, i. odoratu, ut aliq etiā recte opinati sunt.

I * αἰσθητήριον, i. sensorium.

K † προκαταρκτικῶν.

L † συνεκτικῶν.

M † Al. libri quinq; de Erasistrati therapeuticis ratiocinationibus, quos Glauconi philosopho dedimus. vide infra ca. 7.

N † clarius ferè ad uerbū. in faciliori prius exerceri, ī qua insensibilis asserit systole, iuxta aūt hanc sectā, nos persuasi sum^o, febris nullam &c.

A iudicium febris proprium. Sed has quæstiones illi mouent, qui absq; præceptoribus discunt, similes, iuxta parœmiam, ex libro gubernatoribus. Mihi vero satis est expositum aliam esse eorũ, qui introducuntur primum, & aliam rursus omnino diuersam eorum, qui omnia perfecte edocentur, institutionem. Porrò quoq; libellum quendam vnum sedecim supradictorum librorum compendium, scripsi. Et præter hos omnes, octo libros Archigenis de pulsibus tractationis explicationem, & vsum complectentes, edidi. In hunc ordinem & tres illos De difficili respiratione non absurde quis retulerit.

* *Librum, & est Synopsis nuper impressa.*

De libris commentariorum in Hippocratem. CAP. 6.

NEque aliorum meorum, quos amicis dederam, librorum quemquam ad plures peruenturũ sperabam, neque explanationes in Hippocratis libros, cõscriptas. Nam à principio quidem, ipsum me exercens, in istos quondam commentaria conscripseram. Quod idem & in vniuersa adeo medicinæ contemplatione circa vnamquanq; eius partem feci, mihi tantum libros quosdam parans, qui omnia Hippocratis in arte Medica, dogmata complecterentur, dilucidam'que & vndequaque absolutam institutionem continerent. Sic enim priuata mihi commentaria, De Criticis diebus secundum Hippocratis sententiam, & similiter De Crisibus, De difficili respiratione, &
B sic in alijs singulis composui. Item & curatiuam Methodum vniuersam eodem consilio libris quatuordecim (quantum ad omnia therapeutica pertinebat) complexus sum: atque id quidem iuxta viri illius sententiam. Extabant autem aliorum ante me complurium in singula Hippocratis dicta, non spernenda commentaria. In quibus, quę perperam scripta mihi videbantur, ociosum arbitrabar arguere. Ostendi vero hoc in ijs, quæ nuper adhortantibus dedi, raro quidquam dicens contra eorum interpretes. Ego etenim à principio nullos eorum commentarios Romæ habebam: cum libri mei in Asia essent omnes. Sicubi igitur meminissem, quod ab eorum aliquo dictum praue admodum esset, vt magnopere circa hanc artem exercendam lædatur, qui ei confiderit, id indicaui. Cętera autem omnia nullam aliter exponentium mentionem faciens meo ipsius iudicio dixi. Et hoc modo commentaria à me in Aphorismos in librum, De fracturis, & librum, De articulis, et in Prognostica, & librum, De ratione victus in morbis acutis, & librum, De vlceribus, & librum, De capitis vulneribus, priorem'que librum Epidemiarum, hoc est morborum passim grassantium, scripta sunt. Postea vero, cum forte commendantem quędam reprobam Aphorismi interpretationem audiuissem, cepi consilium reliqua mea omnia, quæ in aliquorum gratiam à me conscriberentur, ita temperare, vt publicam magis editionem,
C quàm eorum tantum, qui ea accipiebant, captum respicerem. Sunt autem hæc, Commentaria in Secundum, Tertium, & Sextum Epidemiarum librum scripta. Præterea in librum De chymis, idest humoribus, De alimẽto, De prædictione, De natura hominis, [a] † De medico vulnerario: & in librum De locis, aere, aquis: quem ego De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus assero inscribendum esse. Feci igitur in Aphorismos commentariorum libros septem. In librum, De fracturis, tres. In librũ, De articulis, quatuor. In Prognostica, tres. In librum, De dięta in morbis acutis, tres quidem in eam partem, quæ citra controuersiam huius est: [b] duos vero [c] † in eã, quæ illi attribuitur.} In librum, De vlceribus, & illum De vulneribus cerebri, in vtrũq; libros singulos. Interpretationum porrò in Primum Epidemiarum libros tres scripsi, & totidem in Tertium, in Secundum autem sex, in Sextum octo, in librum vero, De chymis, commentarios tres, quemadmodum in Prognostica, & Medicum vulnerarium, & in librũ De locis, aere, aquis: quem ego, De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus inscribendum dixi. In librum autem, De alimento, libros quatuor composui. Tum in libros, De natura hominis, duos. Quibus iam absolutis, cum audiuissem calumniari quosdam hunc librum, tanquam adulterinum, commotus sum alios adhuc tres libros conscribere: qui huiusmodi habent inscriptionem, Quòd Hippo-
D cratem in alijs suis scriptis concordem habere sententiam cum eo, De hominis natura libro, appareat. Deniq; ad Hippocratem, & illi pertinent, De diæta in morbis acutis, secundum Hippocratẽ, similiter, & Expositio [d] † antiquarum apud eum dictionum, et liber contra Lycum, super Aphorismo, cuius initium est: Crescentia plurimum habent natiui caloris, item liber contra Iulianum Methodicum, de ijs, in quibus Hippocraticos Aphorismos reprehenderat. Ad Hippocratem & ille paruus liber faciet, in quo dissero Optimum medicum eundem esse & philosophum. Qui libellus & breuiori titulo sic inscriptus est. *

A † *De ijs quæ in medicatrina fiunt. & ita inferius.*

B * *omnino est legendum, vnum, qui est quartus.*

C † εἰς τὰ προσκείμενα *i. in ea, quæ adiecta sunt. frequens est hæc dictio in Galeno.*

D † τῶν παρ᾽ αὐτοῦ γλωττῶν.

De libris ad Erasistratum pertinentibus. CAP. 7.

IN primum quidem Erasistrati, De febribus, commentarios tres scripsi. [e] † Quorum tertio, De febribus, præcipuæ commentationum therapeuticarum Erasistrati continentur. Ipse vero therapeuticus tractatus, De Erasistrati therapeuticis ratiocinationibus inscribitur, Quinq; autẽ cõmentarijs ille constat. Sunt pręterea, & De Anatomia Erasistrati, libri tres. Et De phlebotomia duo, vnus contra ipsum Erasistratum, & alter contra eos, qui Romæ sunt, Erasistrateos scriptus. Ad Erasistratum & ille liber pertinet, in quo quærimus, Num secundum naturam in arterijs sanguis contineatur, similiter & ille, De vsu respirationis, et tres, De naturalibus potentijs: qui iudicium omnium eorum, quæ ab Erasistrato in vniuersalibus sermonibus, de naturalibus operationibus

E † *Ad verbum. Tertij vero de febribus prima therapeuticæ tractationis Erasistrati sunt commentaria.*

nibus scripta sunt, continent. E

De libris, qui ad Asclepiadem spectant. CAP. 8.

OCto quidem de Asclepiadis dogmatibus inscripti: exiguus vero alius De essentia animæ secundum Asclepiadem, inscriptus.

De libris contra Empiricos scriptis. CAP. 9.

DE Isagoga Theodæ cõmentarij quinq;. De libris Menodoti Seuero, vndecim. De libris Serapionis contra Sectas, duo. Subfiguratio Empirica. De Medicinali experientia. De Empiricorum controuersijs, tres [a] † Contra obiecta ad controuersias Empiricorum: & Theodæ capita commentarij tres. In Librum Menodoti Seuero adhortatio ad [b] Medicinale [c] † compendium Heraclidarum. De empirica secta, libri septem.

De libris ad Methodicos pertinentibus. CAP. 10.

MEthodicæ sectæ, sex. Contra obiectiones Iuliani in Hippocrãtis Aphorismos.

De libris, qui ad Demonstrationes conducunt. CAP. 11.

POsteaq; oẽs mortales in quacunq; disceptatione, & sua se demonstraturos, & alios confutaturos promittere solere aĩaduertissem, nihil prius, neq; studiosius discendũ mihi Demõstratiua F
theoria duxi [d] † Quare mox philosophos (nã illos docere eam audiebã, & si vlla alia Logicæ philosophiæ pars, hanc Demonstrationũ, quarũ desiderium alijs se implere posse profitebantur, esse iterum, atq; iterũ obseruandam tradere) rogabã, quæ' nam esset Methodus, quã edoctus aliquis, tum alterius disputationes Apodicticas exacte dignoscere, vtrũ veræ sint illæ, vel in speciẽ quidem, instar adulterinorum numorũ apparentes, sed ad veritatem collatæ prauæ, tũ ipse via quadam insistens, circa quodq; eorũ, q̃ inuestigari solent, ad inuentionẽ eius peruenire possit. Ob hæc autem, cum deinceps me & Stoicorũ, & Peripateticorũ, illis temporibus celeberrimis mancipassem, discebam quidem Logicorum theorematum alia multa, sed quæ postea considerans inutilia prorsus ad Apodixes inueni. Videbã enim inter illa, paucissimas eas esse quæstiones, quæ vtilitatem aliquam continerent, & ad potiundum proposito scopo cõferre possent: quinimmo & controuersa ab illis pleraq;, non nulla etiã naturali rationi pugnantia reperiebã. Quare profecto ad Pyrrhoniorũ ferè per præceptores, hæsitantiã & ipse recidissem, nisi Arithmeticæ, Geometriæ, [e] Dialecticæq; cognitione, quibus (ab auo etiã proauo q; desumptis) à patre iã ab initio institutus fuerã, retentus essem. Cũ vero mecum reputarẽ manifeste veras esse Eclipsiũ prædictiones, Horologiorum, Clepsydrarum q; instrumenta, quæ q; alia iuxta Architectonicen inueniuntur, satius arbitrabar typorũ Geo- G
metricorũ demonstratione vti: maxime cum eos etiam philosophos, qui Dialectices callentissimi habebantur, non inter se solũ, verũetiam sibi ipsis discordare viderem: quanquam ex ęquo omnes Geometricas has apodixes cõmendarent. Vnde plenius etiã cognoui abstinendum esse ab illorũ dictis, sequendos vero characteres illos, & lineares demonstrationes. Discrepare quidem inter se dico in logica theoria philosophos, Peripateticos, & Stoicos, & Platonicos, à seipsis vero rursus quosq; priuatim in sua. Et parua quidẽ inter Peripateticos discordia est, magna vero apud Stoicos, & Platonicos. Qui igitur volent in linearibus istis demonstrationibus exerceri, consulo, vt in ijs ipsi primum se instituant, postea vero nostrũ legant De Demonstrationibus opus, quindecim libris expeditũ. Scripsi aũt & alia multa meipsum exercitandi gratia: quorũ alia quidẽ in incendio illo, quo & tẽplum Pacis conflagrauit, perierunt: alia aũt amicis data, apud multos adhuc integra, quemadmodũ & reliqua nostra, extant. Eorum aũt, quæ scripsi, cõmentariorũ quædã ipse amicis dederam: quædã vero à domesticis furtim surrepta, & euulgata sunt, quæ deinceps ab alijs, q habebant, accepi. Quo qdẽ in numero sunt Tres illi in Aristotelis De Enunciatione librum, cõmentariorũ libri: & quatuor itẽ in Priorem De syllogismis: similiter & in Posteriorem, pari numero. Inscribunt aũt hos oẽs ferè hodie Resolutoriorum priorum: quemadmodum illos de demonstratio- H
nibus, Resolutoriorũ posteriorũ. Ipse sanè Aristoteles illorum tanquam de Syllogismo, horũ aũt tanquam de Demonstratione sibi scriptorum meminit. In quos quidem vtrosq; & nostra extant commentaria, sex in [f] priores, quinq; in [g] posteriores. Horum igitur cõmentariorum nullũ ad editionem scripseram: quemadmodum neq; sex illos in Theophrasti librum, quem De affirmatione & negatione inscripsit. Commentaria quoq; in Librum Eudemi De dictione, antea alijs me rogitantibus, scripseram. In decem vero categorias ipse quidem commentationes nullas feci, neq; * mihi, neq; alijs vnquã tale aliquod commentariolum paraui. Vnde, cum post aliquando rogaret * à me amicus quispiam in eum librum ad earum disputationum solutionem Commentationes, vti tantum ijs iussi, quæ à præceptore fuerant istum in librum prælecta: aut omnino similibus, ex aliorum commentarijs, sicuti Adrasti & Aspasii erant. Cæterum & puer adhuc, cum sub patre instituerer, is q; mihi post Logicam theoriam, Chrysippi & celebrium Stoicorum libros proposuisset, in illius tum syllogisticos libros commentaria conscripsi. Quæ ipsa quoq; postmodum apud multos fuere, Pergami cum alijs quibusdam lucubrationibus, quæ iuuenis scripseram, relicta: atq; per familiarem postea rogantibus quibusdam communicata. Quæ vero ipse post tractationem de demonstratione elaborata latius scripsi, cum in illis breuiter essent dicta, nominatim hæc sunt.

A † *Al. ex antiquis. cõtra ea quæ scripta sunt aduersus libros De controuersiis Empiricorum, & de Isagoge Theodæ, commentarij tres.*

B * *Medicinam.*

C † *Compendium Librorũ Heraclidis.*

D † Ad verbũ fere. Petijq; à philosophis, (nam illos docere eam audiebã) vt, si quid etiam aliud in logica pte philosophiæ docetur, eius parturiginẽ in aliud tempus seruarent, docentes prius sedare cupiditatem, quę circa demõstrationẽ est: quæ certe method' est, quã qui didicerit, tũ, dum alter dicit rõnẽ demõstratiuã, exqsite cognoscet, vtrũ re vera ẽ eiusmodi, an (veluti numisma adulterinũ) probatæ quidem similis videatur, re vera tamen praua sit: tum ipse via quadam &c.

E * *Logisticæ.*

F * *priorem.*

G * *posteriorem.*

Derequisitis

A De requisitis ad Demonstrationes, liber vnus. De ijs propositionibus, quæ in dictione demõstrationũ omittuntur, liber vnus. De ęquipollẽtibus propositionibus, liber vnus. De demonstrationibus ꝓpter, quid, vnus. De numero syllogismorũ, vnus. De Exẽplo, libri duo. De Inductione, liber vnus. De Imagine, vnus. De similitudine, libri tres. De ex hypothesi principijs, liber vnus. * Eicote.
De generis, speciei, eorũ q; cõiugatorũ significatis ex propria voce, liber vnus. De Possibili. De ijs, quæ multipliciter dicuntur, libri tres. De ijs quæ in artibus cõmunia sunt, & ꝓpria, vnus. De euertentibus se ipsas orationibus, vnus. De contingentibus propositionibus, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. Quo modo discernenda sit negocialis quæstio à nominis et significati quæstione, liber vnus. De Clitomacho, eiusq; demonstrationũ solutionibus. De communi oratione, libri duo. De optimo docendi genere, † contra Phauorinum. Pro Epicteto cõtra Phauorinum, } vnus. De vsu syllogismorum. De vsu in theorematũ, syllogismos, libri duo. De optima secta, liber vnus. De nominum rectitudine, libri tres. De eo quod est, vnumquodq; & vnũ esse, & multa. Quòd ad opposita vnum & idem ex necessitate consequi impossibile sit, vnus. De demonstratiua secta, vnus.[a] † De vi, & cõtẽplatione Logicæ, vnus. Dialogi ad philosophum, [b] † & liber alius ab eo, qui est } de communibus notitijs. Contra eos, qui omnem calumniandi
B occasionem ex verbis aucupantur, liber vnus.

[c] † *De ijs quæ propria & communia sunt in artibus.* } CAP. 12.

DE artium cõstitutione, libri tres. De significatis generis, speciei, & his adiacentiũ ex propria voce. Cõpendium Demonstratiuæ theoriæ, vnus. De discernendis dogmatum cõtrouersijs. Quòd separari à prima substantia quantitas non possit, liber vnus. De priore, vnus. De demõstratione per impossibile, vnus. De ijs, quę sui causa fiunt, vnus. De multipliciter dictis, duo. De nominis, & significatorum quæstione.

Quæstiones autem Moralis philosophiæ, quantum mihi videbatur, infrascriptis libris exposui. CAP. 13.

DE suis cuiq; passionibus, & vitijs dignoscendis curãdis q;, libri duo. De moribus, quatuor. Cõtra Phauorinũ pro Socrate, De indolẽtia, vnus. De fine philosophiæ, vnus. De cõgressu auditores ostẽntantiũ, vnus. De [d] furtim legentibus, vnus. De pœnis, & peccatis exæquãdis, vnus. De cõsolatione, vnus. De Diatriba in aula Menarchi, ad Bacchidem, & Cyrũ, vnus. Quale genus cõgressionis obseruari debeat in Dialogis, vnus. Cõtra forẽses rhetoras, vnus. De voluptate, & [e] labore, vnus. De ijs, q̃ vnũquodq; vitæ ꝓpositũ cõsequuntur, vnus. Cõcionũ cõtra sectas, vnus. De cõcordia, vnus. De pudore, duo libri. Cõcionũ cõtra adulatores, duo. De Calũnia:
C in quo, & de priuata vita tractat. Chronisci septẽ, in vno volumie. Cõcionũ cõtra sectas habitarũ sub Pertinace, vnus. Quatenus sit honor, & gloria apud vulgus ꝓsequẽda. De testamẽtis cõdẽdis.

De pertinentibus ad Platonicam philosophiam. CAP. 14.

DE secta Platonica, liber vnus. De medice dictis in Platonis Timæo, libri quatuor. Ad amicos, siue Plato, [f] † De ijs, qui suis tribuunt, libri tres. De Logica theoria secundũ Platonẽ. Cõpendij dialogorũ Platonis libri octo. De egressionibus, q̃bus in Philebo Plato vsus est, vnus. De animæ partibus, & potentijs, libri tres. Quòd animi mores temperaturas corporis sequantur, libri duo. Et alius quidam, qui aliter editus est. De Hippocratis & Platonis dogmatibus nouẽ.

De spectantibus ad Aristotelicam philosophiam. CAP. 15.

COmmentariorum in librum de Enunciatione, libri tres. [g] † In priora Analytica, libri sex: in posteriora, quinq;. } In decẽ prædicamenta, cõmentaria quatuor. In librum Theophrasti, De affirmatione, & negatione, commentaria sex. In librum quot quidq; modis dicatur, commentaria tria. In primũ mouens immobile. In librum De dictione Eudemi, libri tres. De Demonstrationibus propter quid, vnus. De contingentibus propositionibus, & syllogismis, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. De fallacijs, quæ in dictione consistunt.

D *De pertinentibus ad Stoicorum philosophiam.* CAP. 16.

DE Logica theoria secundum Chrysippũ, libri tres. Chrysippi Syllogisticę primæ, libri tres: Secundæ, vnus. De Logica facultate & theoria, [h] septẽ. Quòd Geometricæ resolutiones præstantiores, quàm Stoicorum, liber vnus. De vsu theorematum in syllogismos, [i] vnũs.

De spectantibus ad Epicuream philosophiam. CAP. 17.

DE fœlici, & beata vita s̃m Epicurum, libri duo. De voluptatis imbecillitate secundum Epicurũ, duo. Quòd effectiua voluptatis imperfecte ab Epicuro sint expressa, vnus. De voluptuaria secta. Num Philologia morũ studio cõferat, vnus. De illis, [k] qui Sophistis cõuersantur, vnus. Metrodori epistola ad Celsum Epicureum. Epistola Pudentiani Epicurei.

Quæ communia Grammaticis, & Rhetoribus. CAP. 18.

DE vocabulis Atticorũ scriptorũ, libri. xlviij. De Forensibus vocabulis apud Eupolidem, libri tres. De forensibus vocabulis apud Aristophanem, libri quinq;. De Forensibus vocabulis apud Cratinum, libri duo. De exemplis vocabulorum Comicis propriorum, vnus. Num vtilis ijs, qui erudiuntur, lectio veteris Comœdiæ. Contra illos, qui incessunt solœcissantes voce, libri sex. Electus Atticorum, vnus. De perspicuitate & obscuritate. Num idem posit esse Criticus, & Grammaticus, liber vnus. * Al. septem.

* λόγῳ.
† Al. contra Fauorinũ pro Epicteto.
A † De logica facultate, & contemplatione, septem.
B † ἰδίως τε.
C † Quidam arbitrantur hæc esse in contextum reponenda. Video equidem in his quatuor, vel quinque lineis trium librorum mentionem à Galeno fieri, quorũ tamen in hac eadem pag. sub litera A meminerat.
D * λάθρα.
E * πόνῳ.
F † Al. De proprijs opinionibus libri tres.
G † sunt qui vertãt. in priorẽ priorũ analyticorũ, quatuor. In posteriorem, libri item quatuor. In priorem posteriorum analyticorum sex. In posteriorẽ quinque.
H * Al. vnus
I * Al. duo.
K † Al. quæ contra sophistas sunt.

GALENI DE ORDINE LIBRORVM SVORVM LIBER AD EVGENIANVM

A Ioanne Fichardo Francofordiano olim latinitate donatus, nunc vero ad greci exemplaris fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendatus.

Ecte tu quidem mi Eugeniane facis, qui Librum à me, ordinem cæterorum, qui scripti sunt mihi, librorum exponentem efflagitas. Illorum nanque omnium neq; scopus idem, neq; vis, neq; tractatio eadem est. F
Etenim quosdam, vt nosti, amicis me id rogitantibus scripseram, eorũ solummodo captum conijciens: quosdam vero tãtum Introducendis adolescentibus destinaueram. Mihi aũt neutrobi fuit interim propositum velle istos hominibus successiue, ac veluti per manus tradi, vt futuris etiam ætatibus post meum obitum conseruarentur, ꝙ videbam nec eos admodũ, q in superioribus temporibus scripti fuerant, curæ multis esse. Admirantur enim nũc alij alios & medicorum, & philosophorũ, licet illi nec suã ipsorũ professionem, vllam've demonstrandi scientiam satis teneãt, aut falsos à veris discernere sermonibus nouerint: admirãtur tñ, vel ꝙ patres ipsis fuerint empirici, aut dogmatici, aut methodici: vel ꝙ præceptores, vel ꝙ amicos habeant: vel deniq;, quod maioris eos in in vrbe gloriæ, & existimationis sectæ suæ nomine esse videant. Sicuti in philosophia quoque alius aliã ob causam sibi aliquam sectam eligit, Platonicis, aut Peripateticis, aut Stoicis, aut Epicureis sese adiungens. Et hoc tpe, ex quo successio etiam esse cœpit sectarũ, eam plerique profitentur, in qua fuerunt à pueris enutriti, maxime cum iam aliam vitæ formam, quam sequantur, habeant nullam. Quare, cũ ipse sic mihi persuasissem, ne quidẽ, si ipsas nunc musas librũ scribere contingeret, acce- G ptiorẽ multo futurum illum vel indoctissimi alicuius hominis scriptis, cupiebam sanè mearum lucubrationum nihil in vulgus editum. Quando vero apud multos iã illæ extabant, me inuito adeo, (quod quidem scis) si quid erat reliquum cõmentationum mearum, grauatim profecto amicis im̃pertiebam. Compulsus itaq; sum propterea, vt librum De optima Secta conscriberem, non quidem qualem iam antea superiorum medicorum, philosophorumq; multi scripserant, suam nominatim sectam extollentes, laudibusq; vehentes, sed quo eam solam demonstrarem viam, qua quis insistens, optimam sectam vel ad medicinam, vel ad philosophiam, aut aliam quamcunq; artẽ constitueret. In eo vero libro dictum, demonstratumq; est mihi id, cuius paulo ante mentionem feci, Demonstrationum primum esse peritum illum debere, quicunque sectarum rectus esse iudex cupiat. Neq; tñ hoc vnum sufficit, sed & affectiones præterea, quatenus amant, aut oderunt sectas, eum exuere conuenit, ne, veluti multi, circa illas excæcetur. Qui enim se positis his, vel iuxta demõstratiuam methodum inuestigabit veritatem, vel de aliorum dictis iudicabit, is demum solus eam, quæ est optima, sectam inueniet. Nosti vero & tu, quàm ex medicis, philosophisq; multi, cum demonstratiuam methodum nihil exercuisse coarguantur, in contrarias vias deflexerint, quibusdã ex his Apodixim omnino negantibus, quibusdam vero adeo concedentibus, quòd etiam natura H eam omnibus vsq; eo notam dicerent, vt neq; disciplina ad hanc, neque exercitatione opus habeamus. Quibus quis tandem respondere dignetur eò stuporis deuenientibus? Sed hic aliquis forte illorum (vt sunt plerique audacissimi, præsertim in ijs, quæ maxime ignorãt) mecum pugnabit, me'ꝙ maioris arguet audaciæ. Ne igitur audiam talia, apud'q; alios defendere me necesse habeam, statueram nihil velle librorum edere. Verum, cum illi, quos amicis destinaueram, ad plures iam peruenissent, cogebat sanè necessitas propter eosdem de optima quoque secta commentari. Eius autem tractationis causa in eo tum mihi libro satis dicta est. Hos igitur, siquis omnium primos legere voluerit, recte, prudenter'que fecerit. Quòd si persuasus his ille ante, quàm ad disciplinam, iudicium'que sectarum omnium veniat, demonstrationum etiam peritus esse cupiat, habet De demonstratione tractationem à nobis descriptam. Ex qua ille, si non methodos solas percipiat, sed secundum eas etiam se in omni rerum sylua exerceat, veritatem inueniet. Quod fiet, si, & eius rei studiosus accedat, neque temeraria affectione sibi aliquam deligat eorum instar, qui in Equestribus ludis diuersorum colorum studio, citra rationem ducuntur. Idem vero hic, vbi, quos supra commemoraui, aggressus fuerit, absque negocio, quæ vel vere illis cognita, vel falso fuerint recepta, discernet. Quare nostrorum quidem librorum vnum hoc initium esse

* ἐπαγγελία

A tiũ esse lectionis debet illis hominibus, qui & natura dociles, & alioqui veritatis sunt studiosi. Porrò autem citra hãc, si quis & nostram ipsorum vitam, & clara artis huius facta, q̃ forte apud ægrotos designarim, fuerit expertus, vt sit persuasus vel ex animi mei moribus, q̄ neq; inuidia, neq; contentione, neq; temerario quodã amore, quo erga Sectam aliquã sim affectus, agi omnia, aut ex operibus deniq; meis circa hanc artem mihi elaboratis, vt dogmatũ veritati respondent, & prẹter Apodicticã illam contẽplationẽ, poterit sanè is libris nostris iuuari. Et quãquam id non per exactã rerũ cognitionem, (ista enim solis illis demonstrationibus paratur) per opinionem tñ rectam consequetur, qua de veteribus merito dictum est, † quorum acta nouimus, nihil moramur scientiam, licet ei legitimum illud, solidum q; absit. Leget igitur is illa primum omnium, quæ sunt introducendis scripta, librũ videlicet De Sectis, qui eo ẽt titulo est inscriptus, De Sectis pro Introducendis: et illum, De pulsibus pro Introducendis: Tertio, De ossibus librum, & ipsum Introducendis inscriptum: qui inter Anatomicos primus est. Qui vero totam anatomes notitiam sibi cõparare voluerit, is ante alios ad librum anatomicarum administrationum accedat: tradit enim is omnes in Anatomia apparentes particulas: cuiusq; magnitudinis, situs, formæ, cohærentiæ, coloris, & societatis ad inuicẽ sint, ostẽdit. Qui aũt in Anatomiarũ inspectionibus exercitatus fuerit, earũ deinceps B operationes discet, alias quidẽ Naturales, tribus à me libris expositas, & De potentijs naturalibus inscriptas: alias vero Aïales dictas, in alijs pluribus à me tractatas. Quas p̃cedit liber De Anatomia mortuorum. Hunc aũt duo sequuntur De sectione viuorum: et eos rursus alij duo De sectionis cõtrouersia. Post hos sunt tres illi De motu thoracis, & pulmonis. Duo itẽ De causis respirationis. * Post quos etiã, libri quatuor De voce. Ex hoc genere sunt libri quoq; De motu musculorũ: et q̃ De vocabulis trãdidi. Et vero, quæ De demonstratione elementorũ tradũtur, non oĩa sum in libro executus, sed quatenus ipse Hippocrates vsus fuerat. Quòd si quis absolutissimã elementorũ corporis nostri cognitionẽ requirat, legenda sunt illi, quæ in Decimotertio Demonstrationũ libro, & in qnto & sexto De Asclepiadis dogmatibus, à nobis exposita sunt. Præterea, quæ De purgãtium medicaminũ potentijs scripsimus. Disseruimus ẽt quedã in eo, quem De elemẽtis secundũ Hippocratem inscripsimus, cõmẽtario. Seorsim deniq; in alio quodã libello ea de re tractauimus. Post librum vero De elemẽtis s̃m Hippocratẽ, sequuntur De temperaturis libri tres: Et eos rursus tractatus De simpliciũ medicaminũ facultatibus: hunc aũt alter ille De cõpositione medicamentorum tractatus.[a]† In prioribus igitur de proprio aïalibus temperamẽto, & cuiuslibet indicio: in posterioribus aũt de pharmacorũ temperamẽto differitur. Si porrò quis post duos illos, aut tres, voC luerit vel eũ De optima cõstitutione corporis, vel De bona habitudine, vel De inequali tẽperatura libellũ legere, conueniẽter, nec sine ordine id fecerit. Parui quidẽ sunt illi admodũ, & amicis tantum sic exigentibus cõscripti, ab illis vero in plures deinceps euulgati. Nam, & eorũ facultas in tractatu de sanitate tuenda continetur, in quo differentiæ constitutionis corporis nostri. *

Hic desiderantur multa.

Explanationum, tum quæ rectè dicuntur, tum quæ nõ, præexercitato in nostris tractationibus. Habebis præterea & nostros in quædam Hippocratis Commentarios: qui quando iam partim scripti sunt, ẽt reliquos adijcere tentabo: quod oĩno qdẽ, si vixerimus, fiet. Sin autem ante, quàm vtilissima viri illius scripta exposuerim, vita excedã, habebunt tñ studiosi eius sñiam, mea q;, vt dictum est, opera vnà cum ijs, quæ nunc extant, cõmentarijs. Atq; vtinam Pelopis mei præceptoris, ⁘ & Numisiani (pauca enim illorũ ab interitu adseruata sunt) & præterea Sabini, Rufi q; Ephesij, in Hippocratem interpretationes oẽs haberẽtur. Quintus aũt, eius q; discipuli, viri illius sententiã ⁘ non planè sunt assecuti: vnde factum, vt in suis expositionibus multoties aberrarint. Lycus aũt reprehendit quoq; non nunquam Hippocratẽ, mendacij q; illum (cuius tamen non intelligit dogD mata) arguit: nota enim passim eius Cõmentaria sunt. Noster vero prẹceptor Satyrus, (nam huic primo conuersati sumus, postea vero Pelopẽ audiuimus) non easdem Lyco Hippocraticorum librorum expositiones faciebat. Confitetur vero Satyrus diligentissime se Quinti dogmata obseruare adeo, vt nec addere quid illis, nec demere vellet. Nam [b] Ephicianus aliquãto ẽt magis ad Stoicorum ritum concessit. Nos aũt, cum postea audiuissemus primo Satyrum Quinti interpretationes recitantẽ, deinde quædam ẽt Lyci legissemus, vtrunq; reprobauimus, vt qui Hippocratis sententiam non exacte perceperit: melius enim intellectus est à Sabino, & Rufo. Quòd facile quidem iudicare poterit, qui in nostris fuerit commentarijs præexercitatus, ex quibus, & quæ bene recte'q; dixerint, & vbi lapsi fuerint, cognoscet. Sed de interpretationibus in Hippocratem iam satis dictum: quare ad reliqua nostra volumina, quæ ad rem logicam pertinent, pergamus. Ex illis autem tibi quidem, mi Eugeniane, & quotquot vni medicinæ student, ea, quæ De demonstrationibus scripsimus, sufficere possunt: alijs autem, quicunque philosophiæ se addixerunt, cætera quoque legenda sunt. Nisi si quis fortasse vtrasque, & medicinæ, & philosophiæ theorias commode, bene'q; possit perdiscere: eum vero & ingeniosum, & memorem, & laboriosum esse oportet, præterea eam sortitum fœlicitatem, quæ nobis contigit, qui sub patre docti, arithmetica, [c] logica, grammatica'que sumus instituti: in his'q; [d] humanioribus disciplinis vsque ad ætatis annum

† Ipsã ad actiones qdẽ nihil esse inferiorẽ scientia, ei tamen abesse legitimũ & solidum.

A † *Locus in cod. græcis corruptus. in prioribus igitur duobus traduntur hominum tẽperaturæ cũ proprijs singulorũ inditijs. in tertio autem, de pharmacorũ temperamẽto differitur siue igitur post duos, siue post tres legere quis voluerit, librum de optima corporis cõstitutione, & librũ de bona habitudine, et librum de inæquali intemperie, conuenienti ordine id fecerit. Par ui &c.*

B * *Al. Iphicianus.*

C * *logistice habent cod. manuscripti & ita omnino legendum videtur.*

D * *παιδείας i. pueritiæ.*

num decimumquintum enutriti,ad dialecticam q; ab illo contemplationem, vt soli deinceps philosophiæ vacaremus,perducti sumus. Annum postea decimumseptimum agentem claris insomnijs monitus ad medicinam me perduxit, vt cum philosophia illam coniungerem. Talem vero ego meam fœlicitatem quanquam maiorem etiam redderem,quod citius,melius q; reliquis omnibus, quæcunque docebar,discerem,nisi tñ per vniuersam adeo vitam in illis medicinæ,philosophiæ q; theorematibus me diligenter exercuissem,nihil præclarum,excellens q; eram consecuturus. Quapropter mirũ non est in tanta hominum multitudine,qui in medica, & philosophica exercitatione,studio q; versantur,nõ inueniri,qui recte in illis profecerunt. Aut enim natura parũ ad eas sunt appositi: aut non,vt conueniebat,sunt instituti, aut studijs non fideliter,sedulo q; institerunt: sed ob ciuilia negotia,ab his discesserunt. Et hæc quidẽ obiter nobis dicta sint, quanquam non oĩno præter rem. Post eos igitur, De demõstratione libros,nostras philosophicas theorias legere oportet. Quæ vero illarũ subiecta,& quot sint,in vnaquaq; earũ scripsimus, & in eo libro demõstrabitur,in quo omnium librorum meorũ conscriptionẽ faciam. Quoniam aũt me de tractatu, in quo vsurpata apud scriptores Atticos nomina ꝑm ordinem primarũ in ipsis literarum ex eorũ scriptoribus collecta sunt,rogasti,quæ iam antea tibi respondi,operæprecium arbitror hic etiam tibi commemorare. Nam compertum habeo alios quoq; multos,quod'nam eius libri sit argumentũ,quærere. † Et quidem in eo tractatu non hoc agimus,quod hoc nostro seculo multi,qui omnibus Attice loquendi synceritatem imponunt,}sive illi Medici,siue Philosophi,siue Geometrici, siue Musici,siue Iurisconsulti,aut nihil ẽt horũ, sed alioqui vel opulenti,vel diuites sint: verum cõtrarium intendo,neminẽ prorsus ob *orationis solœcismos esse reprehendendũ, incessendum've. Præstat etenim linguã,quàm vita,solœcismos,barbarismos q; cõmittere. Quin & libellus aliqñ mihi scriptus est contra eos, qui in solœcissantes voce,inuehuntur: tm̃ abest,vt eruditionis esse partem aliquam Atticismos asserã.Præterea quoq; propter multos & medicorum,& philosophorum,quorum alij noua nobis græcorum vocabulorũ significata præscribunt,alij aliud. Commentaria vocabulorũ, octo ac quadraginta libris conscripsi,ex Atticis illa scriptoribus cõgerens,queadmodum ẽt alia ex comicis. Quod opus mihi, sicut recensui,scriptum est propter significationes. Illud autem qui legent,simul & Atticorum noĩum notitiam adipiscentur: quæ ipsa per se quidem nihil magno studio dignum habet. Sed & alius à me tractatus, De vocabulorum rectitudine editus est propter illis perperam vtentes: quem sanè vel primum omnium diligentius euoluere fuerit consultum.

E · F

† Clarius neq; n.hoc nos volumus,quod nõ nulli nũc iubẽt omnes vocet atticissare.

* vocis.

* voce.

* explanationẽ

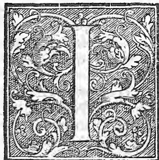

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR

Horatio Limano interprete.

Denuo emendatus.

Quid Empirici,& Rationales medici differant. CAP. I.

ID sanè, quò medicina intẽdit, sanitas est: hanc ipsam vero parare artis eiusdem finis est: quibusautem rebus aut absens comparetur sanitas, aut eadem conseruetur præsens, cognoscant medici, necesse est: vocantur'que ea, quibus absens illa creatur, remedia, auxilia'que: quę vero præsentem eandem custodiunt, salubris ratio victus: quapropter ars ipsa medendi salubrium q;,insalubrium'que scientia ab antiquis scriptoribus dicta est: qui salubria dixerunt, & quæ præsentem sanitatem conseruant, & quæ eandem corruptam resarciunt: insalubria vero quæ illis contraria sunt: vtraque enim cognoscant medici, necesse est, vt illa eligant, hæc autem effugiant: vnde vero harum rerum parata scientia sit, non itidem inter omnes conuenit, sed alij solam experimentorum notitiam arti satis esse dicunt: alijs autem non parum ratio in artem eandem conferre videtur: nominantur q;

qui à

A qui à sola experimentorum notitia procedunt, nomine ab empiria, hoc est experientia, deducto empirici: eodem q; modo, qui ratione ducuntur, rationales: duæq; sunt hæ primę in arte medendi hæreses: altera, quæ per experimenta ad inuenienda medicamenta procedit: altera, quæ per indicationem: illis q; imposuere nomina, empiricam, rationalem q;: empiricam autem nominare Græci solent τηρητικὴν, & μνημονευτικὴν, hoc est obseruatricem, memorem q;: rationalẽ vero δογματικὴν, & ἀναλογιστικὴν, hoc est dogmaticã, & ratiocinatricem: ac viris quoq; perinde, atq; hæresibus, dedere nomina: empiricus tiriticus q;, & mnimoneuticus, hoc est empiricos, obseruatores q;, ac memores eorũ, q̃ euidẽtia sunt, vocantes eos, qui sibi experientiã elegerũt: logicos aũt, dogmaticos q;, & analogisticos, hoc est rationales, dogmaticos'q;, & ratiocinatores, eos, quibus admissa ratio est.

De arte Empiricorum. CAP. 2.

ARtem vero empirici sic constitutam dicunt. Cũ multi visi sint affectus incidere, alij quidem spõte, ægris hominibus, sanis'q;, vt sanguinis fluxus è naribus, aut sudores, alui've profluuia, aut quæ similia sunt, iuuantia, lædentia've, non quę tamen efficientem causam sensu deprehensam haberent: alij autem, quorum causa euidens esset, euenire visi sint, nõ ea tamen è nostro instituto, sed quæ fortuito incideret, vt cuipiã lapso percusso've, aut aliquo aliter modo vulnerato sanguinẽ B contigit effluere, frigidam'q;, vt cupiditati obsequeretur, in morbo sumere, vinum've, aut aliquid generis eiusdem, quę singula in vtilitatẽ, noxam've desiuerunt, quæ quidem è primo genere iuuantia, lædentia've sunt, naturalia vocarunt: quæ vero è secundo, fortuita: primam'q; amborũ faciẽ, casum appellarunt: vt ex eo nomẽ imponerẽt, q; homines in ea inconsulto caderẽt: quod igitur experientiæ genus casu venit, huiusmodi est. Quod aũt consulto fit, cum aut insomnijs hortantibus, aut aliunde ducto arbitrio ad experimentũ volentes venerint. At vero tertiũ experientiæ genus, imitatorium est: cum rursus in ijsdem effectibus ad ea experienda ducuntur, quæ aut natura, aut fortuna, consulto've profuerint, obfuerint've: atq; hoc ipsum quidẽ est, quod maxime artem eorũ constituit: nõ enim bis tantum aut ter, sed sæpius id, quod ante profuit, imitati, idem'q; in ijsdẽ affectibus vt plurimum facere inuenientes, ac eiusmodi memoriam præceptum vocantes, iam fidele id, artis'q; partẽ statuunt: vt autem multa eiuscemodi fuere ab ipsis congesta præcepta, id omne cõgestum medicina fuit: qui vero congessit, medicus: vocatum'q; ab ijsdẽ est huiusmodi congestum αὐτοψία, hoc est intuitus proprius, qui memoria quædam est eorum, quæ sæpe eiusdem'q; modi visa sunt: hoc idem etiam experiẽtiam nominarunt: eiusdẽ vero narrationẽ historiam: hęc enim eadem res ei, à quo obseruata est, proprius est intuitus: ei autem, qui quod obseruatũ est didicit, historia. C Quoniam autem morbis quibusdam interdum occurrebant, quos ante non viderant, aut quos nouerant quidem, sed in eos his locis ortos incidebant, vbi non erat, quæ experimento obseruata essent medicamentorũ facultas, certũ inueniẽdi auxilia instrumentũ finxerunt, ad simile transitũ: quo vtentes idem sæpe auxiliũ ab affectu ad affectum similẽ transferunt, & à loco ad locũ: item'q; ab auxilio ante cognito ad aliud simile transeunte: verbi gratia, ab affectu ad affectum, si ab erysipelate ad herpetem se transferant: à loco vero ad locum, si à brachio ad femur: ab auxilio autem ad auxilium, si in alui profluuijs à cotoneo malo ad mespilum transeant: omnis autem huiusmodi trãsitus, via ad inuentionem est, nondum autem ante experimentum inuentio, sed quando iam, quod in spem venit, experimento traditum est, id fidele iam tum teste eodem experimento est, id'q; nihilominus, quàm si sępe eodem modo se habere obseruatũ esset: id autem experimentum, quod transitum à simili sequitur, exercitatorium vocant, quòd exercitatum in arte esse oportet eum, à quo quidpiam hoc pacto inueniendum sit. Superiora autem omnia experimẽta ante notitiam experimentorum habita, quibus opus erat ad artem constituendam, hominis vel cuiuscunque esse possunt. Hæc est, quæ per experimenta ad artis finem via est.

De arte Rationalium. CAP. 3.

D EA vero, qua per rationem proceditur, cum naturam corporis, quod curandum tentatur, disci iubet, tum omniũ causarũ virtutes, in quas quotidie corpus incurrens, ipsum se aut salubrius, aut insalubrius redditur: iã'q; post hęc aeris naturã, aquarum'q;, atq; locorũ, eam'q;, quę vitæ studijs inest, quę cibis, ac potionibus, nec non assuetudinibus, scire medicum aiunt oportere, quo & morborum omnium causas, & facultates remediorũ inueniat: is'q; sit, qui conferre, ratiocinari'q; possit huic generi causæ hanc vim habens adhibitũ medicamentũ, vt certum aliquid efficiat, natura esse aptũ: negant enim illũ inuenire posse remedia prius, q̃ in oĩbus his multifariã sit exercitatus. Vt autẽ ex breui exẽplo rẽ totam cognoscas, pone partẽ corporis aliquam dolentẽ, durã, renitentem'q;, quę'q; in tumorem sublata sit: hic causam medicus inueniat, oportet, primũ'q; noscat humido aliquo naturæ modum superante in partem prolapso eam intumuisse, eodem'q; intendente in dolorem inuectam: deinde vero, id si influat adhuc, fluxũ ab eodem esse cohibendum: si nihil superest, educendum id, quod sit in parte contentum: quo igitur modo, quod influit adhuc, inhibebis, educes, quod in parte cõtentũ est: si refrigeres, adstringas'q; partem, inhibebis, quod influit: sin eandẽ humectes, laxes'q;, educes, quod cõgestum est: sic illis in ipso morbo eius, quod vtile est, oritur indicatio: quam solam tamen satis esse negant, sed aliam esse, quæ à potentia laborantis sit, ab ætate aliam: quibus etiam accedit ea, quæ à propria ægroti natura ducitur, eodem'q; modo à tẽpore anni, loci'q;

ni, loci q; natura, vitæ q; studijs, & assuetudinibus, è singulis propriam eius, quod conducat indicationem oriri: verbi gratia, vt hoc etiam exemplo res magis innotescat, esto, quem febris acuta occupet, cui tardi motus, grauis q; sensus corpori sit, qui corpore tumidiori, quàm ante, ac pleniori rubore suffusus, idem q; venas habeat magis intumentes, cuiq; perspicuum est copiam sanguinis homini sic affecto calidioris exuperare. Quæ nam igitur curatio est? non ne liquet euacuationem esse? contraria.n. hęc multitudini est. Contraria q; cõtrariorum remedia sunt. Quo autem pacto, aut quoad illa dematur, non potest etiam ex sola causa cognosci: cum insuper virtutem oporteat, ætatem q;, & anni tempus, ac regionem, cætera q; paulo ante proposita cõsiderare: nam, si validior potentia sit, ætas q; in consistendi vigore, ver, tempus anni, loci q; natura temperata, non tibi errare continget, si vena incisa tantum sanguinis mittas, quantum causa iubet emitti: sin imbecilla virtus est, ætas q; aut pueri natu admodum parui, aut senis in senium longe prouecti, regio q; aut frigore algeat, qualis Scythia est, aut calore exusta sit, qualis est, quam Æthiopes incolunt, anni q; tempus vehementer vel frigidum sit, vel incalescat, nemo est, qui venam discindere audeat: ita iubent quoque & assuetudines, & vitæ studia, naturas q; corporum considerari, ex his enim omnibus propriam eius, quod conferat ipsis, indicationem oriri. E

Quo pacto eadem Empiricorum, & Rationalium medicornm remedia à diuersis indicationibus oriantur. CAP. 4. F

EX quibus aũt rebus indicatio nascitur ijs, qui rationalem medicinã profitẽtur, ab ijsdem obseruatio eius, quod vtile sit, empiricis est: eorum enim accidentium, quæ superius in febricitante retuli, congeries, quæ concursus ab illis nominatur, exinanitionis admonet rationalem medicũ, obseruationis memoriã suggerit empirico: nã, cum sæpius ijs, qui sic affecti essent, exinanitionẽ viderit vtilem esse, eandẽ, si vtatur, sperat hoc tpe quoq; prodesse: idem q; ab ijs, quorum est ætas in consistendi vigore, per ea, q̃ sæpius ab ipso visa sunt, sat exinanitionis nouit sine molestia ferri: ita vere magis, q̃ ęstate: & si temperata regio est: si vero etiam æger euacuando corpori assuetus sit, qualis est, quæ per hæmorrhoidas, aut quæ per nares euacuatio euenit, iccirco etiam plus sanguinis detrahat ab ipsa rei natura profectus rationalis medicus: hoc idem vero empiricus faciat, qm̃ sic ab ipso obseruatum sit: &, vt summatim dicam, eædem in ijsdem affectibus medelæ & ab ijs, qui rationem profitentur, & ab empiricis medicis trahuntur: de modo inueniendi eas inter eosdẽ dissensio est: ab ijsdem enim accidentibus, quæ circa corpus apparent, oritur ijs, qui rationales sunt, causæ indicatio, ex qua curationem inueniunt: empiricis aũt memoria repetuntur ea, quæ sæpe simili modo obseruata sunt. Cum aũt nullum ex ijs, quæ apparent accidentia, rationales habent, ex quo causa pateat, tunc sciscitari causam procatarcticam, id est euidentẽ vocatam, non dubitant: quale est, si canis rabiosus momorderit, vipera ve, aut eius generis aliud: nã vlcus ipsum nulla re ab alijs vlceribus diuersum per omne tp̃s, aut certe per initia apparet. Si.n. à rabioso cane est, alijs morsu alterius illatis simile per omne tempus ostẽditur: sin autem id ab ictu viperæ est, primis quidẽ diebus se cęteris simile repræsentat: post aũt, vbi iam laborans ipse grauiter habet, ei circa corpus affectus quidam superueniũt perniciosi: quippe casus eius generis omnes, qui à pestiferis vocatis animalibus eueniunt, nisi per initia protinus recte curentur, eò deueniũt, vt summe perniciosi sint. Quæ igit̃ recta curatio est? an scilicet venenũ extrahere, quod vnà cũ ictu corpori percusso inhæsit? ideo q; ad cicatricem perducere, claudere ve, quæ huiusmodi sunt, non accelerãt, sed contra agunt, ea que insuper minutim admodum sæpe concidunt: iam ijsdem quoq;, quæ calida, acria q; sunt, quibus q; attrahi venenum, siccari q; possit, medicamentis ob eandẽ causam vtuntur. Adhibentur quoq; hęc eadẽ ab empiricis medicamenta, qui non duce natura rei ad ea inuenienda procedũt, sed eadẽ, quæ vsus ostenderit, memoria repetunt: vt enim ipsis ex ætate, & anni tẽpore, loci q; natura, cęteris q;, quæ memorata sunt, per experimentorum notitiam curationis habebatur cognitio, sic ex causis quoq; quas euidentes vocant, ijsdem cognita curatio est. Quòd si vtraq; inueniendi via mutuum inter eos consensum habuisset, nil opus illis longiori oratione fuisset. G H

Quæ Empirici, & Rationales medici inuicem reprehendunt. CAP. 5.

QVoniã aũt experientiã accusant ij, qui rõnalem artẽ profitentur, eã q; alij constitui posse negant, alij mancã esse dicunt, alij artis expertẽ: contra autẽ empirici rationẽ quidẽ probabilẽ, vt quæ tñ non vera sit, accusant, iccirco duplex vtrisq;, longa q; admodũ decurrit oratio, cũ alternas accusationes, defensiones q; adhibent. Quæ enim aduersus experientiã ab Asclepiade disputata sunt, qui fieri non posse monstrauit, vt ad eundẽ modum posset quicq̃ sępissime videri, neq; posse vlla ex parte cõstitui eã, neq; aptam quidẽ ad minimũ quidpiam inueniẽdũ esse volunt: Quæ aũt ab Erasistrato dicta sunt, q simplicia quidẽ atq; in simplicibus per experientiã confessus est inueniri remedia (quale est stupori dentiũ portulacã mederi) hoc idem vero cõpositis esse atq; in compositis negauit, eandẽ inueniendi quidẽ facultate non ex omni parte carere, ad omnia tñ inuenienda non idoneã esse volunt. Tum vero, quæ explicata sunt, hæc vero ab ijs, qui per experientiam quidẽ ea inueniri cõcedunt, hãc ipsam aũt, q̃ infinita, longa q; sit, &, vt eorũ verbo vtar, amethodos, hoc est methodo careat, accusant. Itaq; rationem inducunt ipsam, nõ qualis constitui, aut subsistere nequeat, sed quale aliquid est, quod sine arte sit, experientiã esse volunt. His igitur, qui

A adeo verbis insultant, respondent empirici, conantur q; experientiam eiusmodi esse monstrare, vt cõstitutionem recipiat, vt, quod satis sit, habeat, vt in se artem cõtineat: iidem q; rursus multis modis ipsam ratiocinationem, hoc est analogismũ, reprehẽdunt: vt rursus quoq; necesse sit iis, qui rationalem disciplinam profitẽtur, ad singula reprehensionis genera respondere. His enim, cum se naturam corporis, morborum q; oium ortus, vires q; remediorum nosse proponunt, tunc instant empirici, qui hæc omnia iccirco crimini dant, quod eatenus quidem procedũt, vt probabilia, verisimilia q; sint, nulla tñ eorum certa cognitio sit: interdum iidem, cum earum rerum cognitionem concedant, eandem tñ conantur inutilem esse monstrare: interdum, cum illis hoc ipsum dent, eam superuacuam esse coarguunt. Hęc sunt, quibus inter se generatim empirici, rationales q; certant. In quibus etiam oibus multa particulatim contendũt: quale est, quod in quæstionibus, quas de rebus inueniendis abditis tractant, alii corporum dissectionem, indicationem q;, ac dialecticam speculationem laudant: hæc siquidem ipsis instrumenta esse, quibus ea venentur, quæ in obscuro posita sunt. Empirici aũt neq; inueniri quicquã membrorum dissectione concedunt, neq;, si fieret, id arti necessarium esse: ac ne omnino quidẽ indicationem esse, neq; aliud ex alio posse cognosci, quia omnia postulẽt ex semetipsis agnitionem: neq; id, quod suapte natura abditum sit, vllo signo in-

B dicari, ac nec vlli quidem arti opus dialectica esse. Dein aliquid contra dialecticas suppositiones dicunt, contra q; definitiones, ac ne esse quidem demonstrationẽ pronunciant rei vllius, quæ incerta natura sit: item q; de vitiosis demonstrandi modis, quibus vti solent ii, qui rationalem medicinam sequunt̃, de q; omni ratiocinatione loquunt̃: eam q;, quod profitetur, inuenire nõ posse, eadem q; nec artem iam vllã constitui, neq; hominum vitam proficere: quem aũt epilogismũ gręce vocant, quem iidem euidẽtem rationem esse dicunt, vtilem ad ea inuenienda esse, quæ opportuna latentia sunt (sic enim isti nominant, quæ sensibilia quidẽ, non tñ adhuc euidentia sunt (eundem q; ad eos arguendos vtilem, qui contra euidentiã audent dicere: vtilem quoq; ad ostendendum id, quod inter euidentia præteritur: vtilem q; ad occurrendũ sophismatis, quiq; nunq; ab euidentia absit, sed cum ea semper versetur: quod tñ analogismo id est ratiocinationi esse negant, sed eam ab euidentibus rebus initium trahere, desinere in ea, quæ perpetuo abdita sint: ideo q; varios eius esse modos, cum ab euidentibus iisdem rebus alius ad aliud, quod abditum sit, accedat, inde'que discordiam, quæ diiudicari nequeat, esse paratam, quam indicium esse incõprehẽsibilitatis dicunt: nam iidem isti, quæ vera, firma'que cognitio est, comprehensionem vocant: incomprehensibilitatem vero, quod ei contrarium est: item q; incomprehensibilitas ab iisdem causa dicitur dissensionis, quæ iu-

C dicari non possit, rursus aũt dissensio incomprehensibilitatis indicium: quæ autem de rebus obscuris contentio est, eam posse iudicari negant, posse autẽ eam, quæ de perspicuis est: in his enim, cum singula, qualia sint, appareant, si vera loquimur, sic esse testificantur: si mentimur, coarguunt. Hęc, similia'que innumera sunt, quibus empirici, rationales'que medici certant, à quibus eadem tamen in iisdem affectibus adhibetur curatio, iis quidem, qui in hæresi sint sua legitima exercitati.

De Methodicorum secta. CAP. 6.

QVi autem methodici vocantur, sic enim ipsi se nominarunt, quasi rationales ii, de quibus ante retuli, non se methodo dicant artem tractare, ii mihi nõ verbis tenus videntur ab antiquis sectis dissidere, sed ipsa etiam artis opera multa inuertere: cum neq; locum affectum vtile quippiam ad curationem indicandam dicant habere, neque causam ipsam, neq; ætatem, nec tempus anni, neq; regionem, deniq; nec virtutem ægroti considerandam, aut eiusdem naturã, habitum'ue: iidem vitę studia, assuetudines'q; reiiciunt, cum se dicant eius, quod cõferat, indicatione contentos, quę ab affectibus solis trahatur: ac ne ab his quidem per species, sed communiter, & generatim: ponant q;, ac nominent morborum communia ipsa hæc, quę vbiq; in singulis affectibus sunt. Iidem q; conantur, alii morborum omnium, qui victu curantur, alii omnium absolute cõmu-

D nia in morbis ostendere duo, item q; tertiũ aliud mistum: illis q; imposuere nomina adstrictionem profluuium q;: sic morbum oẽm aut adstrictum dicũt, aut fluentem, aut ex vtroq; mistum: si enim naturales suppressæ sint corporum excretiones, adstrictum vocant: sin magis ferantur, fluentem: sin autem & suppressæ illæ sint, & ferantur, ea de re mistionem oriri: quale est, si oculum inflammatio simul fluor q; occupet: nam ab inflammatione, quę adstricta affectio est, cum nõ sola nunc, sed cum fluore in vno eodem q; loco orta sit, totũ ipsum affectũ mistum effici. At vero indicationem eius, quod conferat, laxitatẽ in adstrictis esse: in fluentibus vero compressionẽ: nam, si genu, verbi gratia, inflãmatione laboret, relaxare aiunt oportere: si fluat aluus cohibere, atq; comprimere: in mistis autem cõtra id instare, quod maxime vrgeat: etenim, quod magis turbet, periculum q; inferat, hoc idẽ est, quod illi magis occurrere vehemẽtiori malo oportere, quàm alteri, dicunt. Cur igit̃ non ipsi se rationales vocarunt, cum pręsidia per indicationẽ comparent? quoniam inquiunt, rationales obscura scrutantur, nos autem in rebus versamur euidẽtibus. Totam'q; deniq; sectam suam ita definiunt, vt eorum cognitio sit, quæ communia euidentia sunt: quæ ne cæteris omnibus artibus videatur communis definitio (nam illas quoq; eorum, quę communia euidentia sunt, notitias esse putant) addunt, vt ea sint, quæ finem medicinæ sequantur: Eorum'q; aliqui, non quæ sequantur, sed quæ eiusdem fini consentanea sint, adiunxerunt: pars aũt maxima, hęc ambo componens, me-

thodum,inquit,notitiam eorum esse quæ cōia euidentia sunt,ea q̃; medicinę fini consentanea,con- E
sequentia q̃;: quidam aũt,vt Thessalus est, sic,vt eadem proxima ac necessaria sint ad sanitatem. Ita
neq; rationales se nominari, non enim se rebus obscuris egere, vt illi, neq; empiricos volunt, & si
maxime in euidẽtia versantur, ab illis enim per indicationem esse remotos: ac ne modum quidem
ipsum,quo in euidentibus rebus versantur,cōem esse sibi cum empiricis dicunt: illos enim recede-
re à rebus obscuris, quia cognosci non possint, ipsos autẽ quanquam hoc idem,sed tñ facere, quia
inutiles sint: item q̃; è rebus euidẽtibus empiricos obseruationem,ipsos indicationem habere. His
rebus igitur ab vtrisq; dicunt se differre: maxime q̃; ꝙ anni tempora,ætates q̃;, ac regiones,quæ q̃;
omnia similia sunt, abscindunt, quæ manifeste quidem inutilia sunt,vt illi putant, sed gloriæ gra-
tia apud priores medicos celebrata: eam q̃; maximam esse dicunt methodicę sectæ virtutẽ, glorian-
turq̃; ea de re,se q̃; admirabiles putãt: atq; eum, ‖ qui vitam breuem dixit,artẽ lōgam,reprehẽdunt:
rem.n.ipsam contra ex omni parte se habere, vt breuis illa sit, vita longa: demptis enim oĩbus ijs,
quibus ars iuuari falso putatur, nobis q̃; ea,quæ morborum cōia sunt,sola intuentibus,neq; longã
medicinam esse,neq; difficilem,sed facillimam, atq; apertam,quæ q̃; sex mẽsibus disci omnis,celer-
rime q̃; possit: ita enim in morbis ijs,qui victu curãtur, rem oẽm in angustum valde esse deductã,
eadem q̃; ratione in ijs,qui manu,qui q̃; medicamentis curantur: in quibus ẽt generatim cōia quæ- F
dam inuenire conantur,scopos q̃; remediorum paucos subijciunt. Quare,vt mihi videtur,nõ vul-
gato illo semestri spatio discere,sed longe celerius totam eorum artem liceret: his itaq;, ni mẽtiun-
tur,gratiæ doctrinæ breuioris agendæ sunt: sin autem mentiuntur,negligentia sunt accusandi.

cōm.1. Aph.1. Ex.cr.fo.2.b

Quibus rationibus Methodici suam sectam defendant. *CAP.* 7.

QVo autem potissimum modo hi mihi videantur iure iudicandi, cæcutiant'ne in re vtili, an,
quod superuacuum est,recte ipsi soli effugiant, nunc dicam: non enim exigua mihi videtur
huius rei consideratio, neq; huiusmodi,vt verbotenus tantummodo inter se procedat, vt
quæ de empiricis rationalibus q̃; est, qui, quicq̃d de inueniendis auxilijs primum contẽdunt, dein
de de vsu eorundem consentiunt: sed aut magnopere lædantur à methodica secta artis opera, aut
eadem magnopere iuuentur, necesse est. Cum aũt in rebus duo sint genera iudicij, alterum, quod
à sola ratione procedit, alterum à rebus ijs,quæ euidenter apparent, quod à sola ratione procedit,
maius est, q̃ pro modo eorum,qui introducuntur: ideo q̃; nunc importunum: quod autem ab eui-
dentia sola deducitur,id cōmune omnibus est. Quid igitur prohibet hoc esse, quo primo vtamur,
cum sit & ijs,qui introducũtur apertũ, & apud ipsos methodicos honoratum? à quibus nil aliud,
q̃ euidentia,celebratur assidue,ea'que rebus omnibus anteponitur,quæ autem abdita sunt,omnia, G
inutilia esse dicuntur. Age igitur primum de causis,quæ dicuntur euidentes,cōsideremus, sic eui-
dentia posita,vt iudicij regula sit: primus q̃; accedat ipse methodicus, fere q̃; in hunc modũ dicat:
Cur de frigoribus,ęstu q̃;,cur de ebrietatibus,de cruditatibus,de satietate,fame q̃;, cur de lassitudi-
ne,de q̃; actionibus,cibi generibus,mutatisq̃; assuetudinibus o rationales,empiriciq̃; curiosi estis?
an omissis ijs affectibus, qui in corpore sunt,hæc illa sint,quibus vos mederi debetis? quorum ne
vllum quidem est, quod adhuc adsit, sed ipsa quidem recedunt? quod autem ab ijsdem genitum
est,in corpore manet,ei q̃; mederi oportet: id enim affectio est: hoc ipsum igit̃ considerandum est,
quale'nam sit: si enim adstrictũ est,relaxandum: si fluens,continendũ quęcunq; ea causa sit,à qua
genitum alterutrum est: quid igitur est,ad quod causa conferat,cum neq; fluens, vnq̃ laxari postu-
let,neq; adstrictum contineri? an sit omnino nihil,vt profecto res ipsa ostendit? Simili q̃; ratione
ijdẽ methodici de obuscuris causis,& morbos continẽtibus loquuntur: nã eas quoq; superuacuas
esse dicunt, cũ ab affectu propria indicetur curatio, eius etiam causæ, à qua is ortus sit, cognitione
remota. Eundem sermonis modum habentes ad tempora anni,ad ętates,loca q̃; transeunt: in qui-
bus etiam admirãtur, cur ab antiquis medicis res tam euidẽs intellecta non sit: non enim inflãma-
tio,quæ adstricta affectio est,vt aiunt,æstate quidem laxãtia præsidia, hyeme autẽ ab his diuersa po- H
stulat, sed eadem in vtroq; tempore: neq; in puerili ætate,quæ laxant,in senili vero,quæ continẽt:
neque in Ægypto laxantibus, Athenis aũt cohibentibus eget: item q̃;, si inflammationi contraria,
fluens q̃; affectio sit, nunquam laxantibus, sed semper continentibus opus est, siue sit hyems, siue
æstas,siue ver,siue autũnus, nec non si puer ægrotat, si cui consistens est ætas, si senex, aut si quem-
piam in Thracia accidat,aut in Scythia,aut in Æthiopia ægrotare: nullã igitur alicuius ex his vtili-
tatem esse dicunt,sed omnia vana curiositate tractari. Quid partium corporis consideratio? an nõ
inanes hæ sunt ad indicandam curationem? an quispiam sit, qui dicere audeat inflammationem
in parte neruosa, relaxandam esse? eandem vero in arteriosa,venosa'ue,aut carnosa comprimen-
dam? aut omnino,siquid adstrictum in aliqua parte corporis eueniat,sit,qui audeat dicere,non id
esse laxandum,aut,quod fluens sit,non continendum? Igitur, si partis natura nihil rationem cu-
rationis euariat,sed pro genere affectus remedij inuentio est, manifeste inutilis est adhibita partis
consideratio: talis igitur in vniuersum methodicus est.

* Aldus legit ἐνεργείας, id ẽ actionib⁹. anti qui cod. habẽt ἀργείας, id est ocio. & ita vetus interpres.

Empiricorum rationes aduersus Methodicos. *CAP.* 8.

POst quem secundo loco prodeat empiricus,ea q̃; ferè proponat: Nihil est, quod ego vltra eui-
dentiam intuear,neq; sapientius quicquã profitear, q̃ ea, quæ mihi sæpe conspecta sunt: tu si

A euidentiam vituperas, vt ex sophista quodam superioribus diebus audiuisse mihi videor, oportunum mihi est ad eos me diuertere, à quibus honos euidentiæ habetur: tu autem viceris iam victoriam cadmiam: si autem, vt inter initia ex te audiui, id omne, quod abditũ sit, inutile dicis, te sequi vero, quod euidens sit, confiteris, fortasse erit, vt tibi, quod prætermittitur, ostendã, si, quod euidẽs est, id ego cõmemorem. Duo fuere, qui à cane rabioso morsi, ad eos medicos, quibuscum consuetudo intercederet, cõfugere, medicinam petentes: erat q; vlcus vtriq; exiguum, vt ne tota quidem esset discissa cutis. E medicis aũt vnus vlceri tantũmodo curationem adhibuit, nulla alia solicitus de re, paucis q; diebus sanam partẽ ostendit. Alter vero, qui canem rabiosum esse nouisset, tñ non festinauit, vt vlcus ad cicatricẽ perduceret, vt contra etiam id magis amplum, magis q; semper efficeret, validis vtens, acribus q; ad multum tps medicamentis: item q; ægrotum interea cogeret medicamenta bibere, quæ vt ille dicebat, rabiei remedia essent: ac ita quidẽ res cessit vtriq;, vt, qui medicamenta bibisset, is seruaretur, in sanitatẽ restitutus: alter, qui nil sibi mali inesse putaret, repente & aquã formidauit, & conuulsus interijt. An hic tibi frustra euidẽs causa quæri videtur? an alia de causa mortuus homo est, q̃ medici negligentia, qui neq; de causa quidpiam sciscitaretur, neq; curationem post hanc obseruatã assumeret? mihi quidẽ nullam, preter hanc ob rem interijsse videtur:

B qui, qm̃ euidentiã sequor, nullam huiusmodi causam possum prætermittere: ita nec ætatẽ possum preterire, spernere'ue: etenim huic quoq; credere ab euidentia cogor: cum ijdem ex omni parte affectus non omnino tñ eandem curationem habeãt, sed adeo qñq; diuersam in diuersis ætatibus, vt non sola medicinæ mensura modo'ue, sed ẽt genere toto euarient: nam plerisq; pleureticis in consistenti ætate constitutis, valentibus q; vidi ego sæpe à vobis ẽt ipsis sanguinem mitti: sed neq; vos aut in vltima senectute cuiq;, aut puero natu admodum paruo, neq; quispiam alter vnq; mittere

" est ausus. Quid Hippocrates, cũ scribit, ‖ Sub cane, & ante canẽ purgationes esse difficiles? q̃d rur- 4. Aph. 5. Ext. ord. 28. a

" sus cum inquit, ‖ Æstate ventrẽ superiorem purgare, hyeme inferiorẽ? vtrum vera dicere, an mẽtiri vobis videt? difficilem vobis in vtroq; responsionem esse arbitror: si. n. mẽtiri dicatis, ipsam euidentiã spernitis, quã à vobis plurimi fieri simulabatis: ita enim verũ esse euidẽs est, vt ab Hippocrate scribitur: sin eundẽ vera dicere respõdetis, fit, vt anni tẽpora admittatis, quę à vobis inutilia pronunciata sunt. Quin etiam existimo vos neq; peregre vsquam procul à patria vestra fuisse, neq; locorum differentias experimẽtis percepisse: omnino enim nescij nõ essetis septẽtrionis incolas sanguinis effusiones nõ pati eas, quæ affatim fiunt: sic nec eos, qui Ægyptum, aut omnino meridiem incolunt: qui autẽ inter hos medij sunt, ab ijs sæpe euidens ex sanguine misso commodum accipi. Ibidẽ. Apho. 4. fol. 27. h

C Illud vero, q; partes non spectent corporis, est, in quo vos ego valde demiror, & quod mihi turpe grauiter videatur, quod non veritati solum, sed ijs ẽt, quæ vestrę operæ sunt, contrarium est. O per Deos immortales, quacunq; in parte orta sit inflammatio, eandem curationem postulat, siue id in crure accidat, siue in aure, siue in ore, siue in oculo? Cur igitur ego sæpe à vobis crurum inflammationes & scalpello concisas, & oleo irrigatas inspexi, oculos aũt nec vnq̃ quidem? cur his ipsis oculis, cũ inflammati sunt, medelam per adstringentia medicamenta adhibetis, crura aũt non ẽt ijsdem inungitis? cur non aures quoq;, cũ inflammatę sunt, ijsdẽ, quibus oculos, remedijs medemini? cur non oculos ijsdẽ, quibus aures, sed inflãmatis aliud auribus, aliud oculis medicamentũ est? etenim cum rosaceo acetum, bonum est inflãmatis auribus medicamentum: sed neminẽ existimo tam audacem esse, vt idem inflãmatis oculis infundat: quod si quis tñ audeat, hũc futurum satis intelligo, vt audaciã non exiguo cũ detrimento experiatur: iam, cum inflammatio vuam occupat, ei spinæ Ægyptiæ fructus vtile medicamentũ est, vtile quoq; scissile alumen: vtrum aũt eadem hæc inflammatis oculis, auribus q; conueniant, an contra oĩno se res habet, vt ad summũ ę lædant? Quæ oĩa dico, eo vobis concesso, quod primũ positũ est, inflãmationem, si in cruribus sit, & in manibus, laxari oportere, non autem, quæ in oculis, aut in vua, aut in auribus est: q; si eam quoq;, quæ in crure aut

D manibus infestat non cuiuscunq; modi sit, laxandã esse cõmemorem, fortasse cognoscetis, si resipiscitis, in quãto errore versamini: erit q;, quod ego nunc etiã dicam, commemoratio eius, quod euidentia patet: quibus enim in aliqua parte corporis inflãmatio non ex ictu, sed spõte suborta sit ex affectu plethorico à Græcis vocato, nulli laxitate partis ante egent, q̃ de toto corpore detracta materia sit: id enim si feceris, non modo nihil imminues, sed etiam augebis, quæ orta inflammatio est: quapropter per id temporis adstringentia, refrigerantia q; parti admouemus: mox autem ex toto corpore detractione iam facta, tum pars, quæ inflammatione laborat, laxãtia patitur. Quod si, dum hæc ipsa propono, non vobis persuadeo tamen (id quod etiam inter initia sermonis dixi) tempus est ad eos me diuertere, à quibus habetur euidentiæ honor.

Quo pacto rationales medici Methodicorum artem redarguant. CAP. 9.

HIs ab empirico propositis, prodeat rationalis, ea'que ferè expromat. Fortasse tibi, si sapis, satis hæc erant, quo minus ætatem, tps anni, regionem, item q; causam euidentẽ, aut aliquam corporis partẽ inutilem putares: at vero, si tibi nõn adhuc persuasum ab empirico est, à quo cõmemoratæ res euidentes sunt, sed insuper rõne aliqua est opus, eam adijcere videor mihi debere: tuam q; sectam in caduco positam esse ostendam: audio enim vos, cũ dicitis cognitionem eorum, quæ cõia in morbis euidentia sunt: passim q; interrogãs, qua maxime re cõmunia hęc contineantur, & quo

dignoscātur modo, id ne adhuc quidē cognoscere mihi videor posse: ea'q; causa est, q̄m inter vos nominibus tenus conuenit, de rebus dissidetis, cum è vobis alij per ea, quæ natura excernuntur, quod adstrictum, quod fluens est, metiātur: qui si ea suppressa sint, adstrictionē vitium nominant: si sine modo excernantur, profluuium alij in ijs affectibus, qui in corporibus reliqui sunt, vitia posita dicunt, grauiter'q; eos accusant, qui, quod educitur, respiciunt. Ego autē, quo in errore versari vtriq; mihi videantur, fortasse iam exponam. Primum'q; in eos à me verba fiant, qui per ea, quæ s̄m naturam excernantur, morbos iudicant: miror enim, cur isti nec sudoris vnquam, neq; vrinæ, neq; vomitus, neq; deiectionum plus, q̄ pro modo naturæ, viderunt bene in morbis educi: item'q; id, quod omnium maxime absurdū est, cur ne sanguinis quidem è naribus cursum, in quo crisis esset, vnq̄ inspexere: at huius vero non mensura solum, sed totum etiam genus præter naturam est: sudoris autem, vrinæ, & eius, quod per aluum, aut per vomitum ruit, genus quidem non preter naturam, multitudo tamen non nunq̄ tam immodica est, vt ego quosdam viderim, quibus t̄m sudoris effluxerit, vt plumas ēt madefacerent: alios, quibus deiecta aluus triginta heminas superaret: sed t̄n inter hęc nihil mihi visum est esse sedādum, q̄m educebantur ea, quæ molesta erant: quanq̄, si quis ijs, quæ excernuntur s̄m naturam, regula vsus in omni genere esset, huic inhibenda huiusmodi accidentia erant. Quapropter probabilia magis quodam modo sentire vident̄ ij, qui eos affectus, qui in corpore sunt, morborum cōia statuunt. At in his vero est, in quo admirer, cur illa ipsa ausi sint euidentia dicere: si enim, non quod fluit è ventre, sed, quæ in corpore affectio est, ex qua ducitur id ipsum, quod fluit, profluuium est, eam'q; nulli è sensibus patere licet, quo modo erit, vt illa morborum cōia etiam possint euidentia dici, cum in laxiori intestino affectio esse, in tenuibus possit, in ieiuno, ventriculo'q;, atq; mesaræo, & pluribus alijs partium interiorū, quarum vlla neq; ipsa potest percipi sensu, neq; eius affectus? quo modo igitur illa morborum cōia possunt etiā euidentia dici, nisi, quod per signa dignoscitur, id euidens quispiam velit vocare? Quod si ita est, non video, quid iam ab antiquis medicis differāt: sed quo modo breui semestri'q; t̄pis spatio artem edocere profitetur? cum non exigua, opinor, opus sit methodo ad aliquid, quod sensum effugiat, percipiendum, sed, qui recte hoc ipsum præstet, huic opus sit & corporum dissectione, ex qua partes interiores, quo modo singulæ natura se habeāt, ediscat, & physica speculatione non exigua, vt operationem cuiusq; vtilitatem'q; consideret: prius, q̄ enim hæc inuenta sint, non potest vllius in imo corpore partis affectus dignosci. Quid illud monuisse oportet, huc ēt magnam à dialectica opem afferri, vt, ex quibus quid concludat, aperte percipias, neq; sophisma vel ex te vel ex altero offendas? nā ipsi à nobis interdum sophismate imprudētes capimur. At vero libēter ex istis requirere, quid profluuiū sit, si modo disputare didicerunt: nō enim id t̄m modo satis esse arbitror, quod eorum aliqui dicunt, quendā præter naturā affectū profluuium esse: nisi enim, qui sit hic affectus, didicerimus, nihil erit, quod plus à nobis noscat̄, laxitas'ne quędā, an mollities, an raritas sit: nihil.n. ab illis audire est, quod dilucide dictum sit, sed quicquid occurrit, modo hoc, mō illud, sæpe vero vt oīa simul, tanq̄ inter se nihil differentia: si quis aūt eos tentet, q̄d inter illa intersit, docere, et q̄ singula propriā speculationē postulant, eum audire ne sustinent quidē: sed ēt antiquos reprehendunt, q̄ hæc similia'q; frustra distinxerint: adeo illis veri quęstio intolerabilis est. Ac ne illud quidem laxo, quod inten tū est, esse contrariū, molli, quod durum, raro, quod densum, audire patiunt̄, item'q; præter hæc oīa aliud esse naturalia excremēta supprimi, & fluere, atq; oīa hæc ab Hippocrate ‖ esse distincta. Iidem'q; & de his temere rebus pronunciant, inflāmationem'q;, (sic durum, renitentē, afficientē dolore, calidum tumorē nomināt,) facile admodū inconsiderato'q; adstrictum malum esse proponunt: alias vero rursus inflammationes mistas appellāt, quales, quæ in oculis accidunt, vbi cum fluxione sunt, quę'q; in tonsillis, in vua, in palato, in gingiuis: deinde foramina ponunt alia rara esse facta, alia clausa, eam'q; ob rem vtroq; vitio affici. Sunt aūt, qui dicere non dubitent in vno eodem'q; foramine profluuium simul & adstrictionem consistere: quod ne animo quidē comprehēdi facile est: adeo in oēm temeritatem feruntur. Quidam autem eorum, ijdem'q; pauci, qui pati possunt, vt aliquanto plus de his rebus oībus audiant cōsiderent'q;, vt ipsos pœniteat, vix tandem adducti ad veritatē se vertunt. His igitur cæteris'q;, qui paulo diligenter discere de primis aliquid cōmunibus'q; morbis volunt, liber est separatim conscriptus. Nunc aūt, vt ijs, qui introducunt̄, res vtilis sit, aduersus eosdem methodicos æquum est pauca dicere, quæ t̄n optarim aliquid illis quoq; prodesse: quod fieret, si contentione remota id ipsum, quod dicit̄, secū ipsi exquireret. Id aūt, quod dicitur, est, vt, quæ ab illis ēt ipsis vocata inflammatio est, præter naturā sit tumor dolore afficiens, prementibus digitis renitēs, durus, calidus'q;: eadē'q; nihilo magis aut raram, aut duram, aut densam, † q̄ antea esset, propria ratione partem efficiat, sed fluente materia, & ea quidem superuacua impleat, ideo'q; intenta pars eadem sit: non t̄n, si quid intentum est, id omnino densius, q̄ ante, aut durius est: illud'q; in corijs discas loris'q; & nexu aptatis rebus, licet, si vndiq; ea distendere tentes: ita partiū, quę per inflammationē repletæ sunt, medela est materiæ detractio: hæc enim repletioni contraria est: cum aūt partes ipsæ exhauriuntur, protinus consequitur, vt eædem remissiores efficiant̄: itaq;, quæ repleta sunt, eadē vt intenta sint, necessario sequit̄: veluti, quę exhausta sunt, vt remissa sint: quorū neutrum t̄n vel densitas vel raritas necessario sequitur, ac ne profluuium quidē

suppressio'ue

6.de Mor. vulg. cō.2.te.4.cl.3ª. 160.h. Et te.9. 161.d. Et de veteri. med. finē versus.

† Ant. interpres addit, aut mollem.

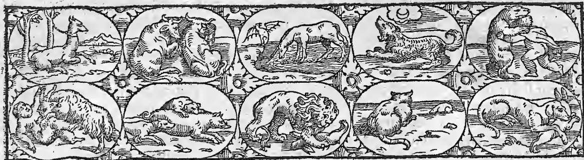
A suppressio'ue: neq; enim, si quid rarũ est, ex hoc aliquid fluat oĩno, necesse est: quid enim, si crassum exiguum ꝙ sit id, quod intus est? neq;, si spissum, in eo supprimi necesse est: nã, quod multum & tenue est, id etiam per densa foramina effluit. Satius igitur fuerit illos antiquorum volumina legere, discere q; quot modis, quicquid prius in parte contentum est, idem rursus excernat: si rarefiat, quod continet: si, quod contẽtum est, attenuetur: idem q; si incrementum assumat, si vehemẽtius moueatur, si à re aut exteriore trahat, aut interiore pellatur, † ac, veluti ab exterioribus quibusdam, absorbeatur. Quibus oĩbus pretermissis, si quispiam raritatem foraminum vnicam educendę materię causam existimat, is videbitur ne euidentia quidem cognoscere: siquidem lanã spongiam'ue, aut in quibus similis raritas est, si, quod intus habeant, exiguum sit, id non deponere, sed continere manifeste videmus: si multum, effundere. Cur igitur illi non in oculis naribus q; & ore, & quæ simili raritate sunt, hoc idem animaduerterũt, licere aliqñ, non ꝙ rara foramina sint, sed ꝙ humor multus in his partibus sit, iccirco aliquid effluere? Ac fictilia quoq; sæpe videmus, quæ tam raro corpore sint, vt etiam aquam transfundant, quæ tñ eadem, si mel infuderis, nihil transmittant: nã crassior mellis substantia est, ꝙ pro ratione foraminum, quæ in fictili sunt. Ita nec illud alienũ erat intelligi, sæpe aliquid ob tenuitatem effluere, quanq̃ corpus ipsum, quod cõtinet, non sit à natura

B perforatum: item q; nec illud plerũq; naturam, à qua gubernatur animal, quicquid superuacuum erat, id per corpus ipsum continens euacuasse, tanq̃ exprimentẽ expellentem q;. Quid igitur difficile erat intelligere eum, qui diligentius in artis operibus versatus esset? plerunq; enim sic morborum crises eueniunt: reliquas educendæ materiæ causas prætereo: item q; eas, quæ eiusdem continendæ totidem sunt, illis'que contrariæ: siquidem audire talia non ad aures eorum spectat. Quod autem mihi fortasse assequi posse videntur, ad id rursus reuertor, oculum humore fluere interdum posse, non ꝙ vlla sit in parte ipsa à modo naturæ facta mutatio, sed ꝙ fluẽs materia vel multa sit vel tenuis, vel à natura per hanc partem expulsa, scilicet'que oportere fluentem materiam, si tenuis est, crassam reddere, si multa, educere: conatum vero naturæ, si opportunus sit, admittere, nihil'que in ipsum oculi corpus agere, quippe quod nullam fluxionis causam continet. Id autem opinari inflammationum aliam adstrictum esse vitium, aliam mistum, non video, quo modo non desipientiæ sit: primum enim quod ab ipsis dictum est, eius obliti sunt, non vel fluentem morbum effluxu iudicari debere, vel adstrictum suppressione, sed ipsos oportere corporum affectus spectare. Cum igitur ex parte omni hi similes sunt, nulla q; in re, quæ nunc inflammatio est ab ea, quæ antea fuit, differre videtur, nisi ꝙ aliquid ab altera defluit, nihil ab altera, quo modo non vehementer absur-

C dum est hanc mistam, illam adstrictam putare? deinde vero quo modo nec illud, quod facillimum erat, ipsis in considerationem venit, neq; in manu, neq; in cubito, neq; in brachio, neq; in crure, neque in femore, neq; in vlla corporis parte alia visum vnquam fuisse huiusmodi genus inflammationis, vt aliquid foras efflueret, sed ijs tantum modo id euenire, quæ os oculos'ue aut nares occupant? An illis morborum communibus omnibus, quæ mista sunt, Iuppiter interdixit, ne vllum vnquam eorum vllam aliam corporis partem attingeret, sed in oculos tantummodo, nares'q;, & os sæuiret? Nam inflammatio potest partes corporis occupare oẽs, quæ natura sunt aptæ, vt causas illius gignendæ suscipiant: ꝙ vero aliæ sunt raræ natura, aliæ densæ, eo fit, vt ab illis quicquam effluat lapsæ materiæ, in his autem contineatur. Si enim vtrem alia'ue, quibus ita corpus continẽs sit, humida re impleas, nihil effunditur: idem si in spongiam agas, quæq; ita raro corpore sunt, protinus id omne, quod superuacuum est, effunditur. Quid igitur difficultatis erat eos animaduertentes, quàm maior omni reliquæ cuti densitas sit, quàm quæ oculis naribus'q; atq; ori inest, partium naturę causam ascribere, mistione longis'ꝙ nugis dimissis? hoc enim ita esse declarant inflammationes eæ, quibus in partibus alijs admista exulceratio est: siquidem ab his id effluit, quod tenue est, perinde, ac si in oculis naribus'q; atq; ore essent: dum autem illæsa cutis densa'ꝙ ex omni parte

D est, cur nihil effunditur, hoc ipsum causa est non inflammationis genus. Rursus, vt siue melle, pice'ue liquida nec id quidem sine modo, spongiam lanam'ꝙ madefacias, nihil effunditur, propter humoris crassitudinem: siue idem ex aqua agas, aut quibus similis tenuitas est, sed exiguo adhibito modo: sic arbitror, non semper ab oculis aliquid effluit, id'ꝙ aut ob crassitudinem humoris, aut quia non is superuacuus est: vt in ijs, qui se habent in statu naturæ. Itaq; licet idem inflammationis genus nulla alia differens re, q̃ crassitudine influentis materiæ, lippitudinem sine fluore facere, quam sapientissimi methodici adstrictam nominant: eam'q; differre putant à mista, verborũ suorum obliti, in quæ maxima necessitate adstricti præcipitant, qui morborum effectus in corporibus consistere, non in humidis volunt. Quo modo igitur, cum eadem in corporibus affectio est, nulla re dissimilis, solam autem humidorum naturam, quæ tenuia rara'ue sint, sequatur, modo effluere aliquid, modo contineri, dissimilia morborum communia esse putatis? Ita fit, vt ista vestra mistio ne animo quidem concipi possit: cætera autem, quæ non solum in ijs, qui victu, sed etiam qui manu, qui'q; medicamentis morbi curantur, particulatim peccatis, aliàs fortasse discetis, nisi per hæc vobis adhuc persuasum est: nunc vero, cum satis hæc sint ijs, qui introducuntur, præsentibus finẽ imponam.

† ϗ οἷον ἀναρροιβδουμένου πρός τινος τ̃ ἐντὸς, i. ac veluti eructentur ab aliquo interiori.

GALENI DE OPTIMA SECTA LIBER AD THRASYBVLVM.

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

Quale esse debet praeceptum cuiuslibet artis. CAP. I.

Ingula medica præcepta, atq; vniuersim omnia præcepta in primis vera esse debent, secundo vtilia, tertio iactis principijs cõsentientia: ex his enim tribus legitimum præceptum dijudices: nã si vnum ex dictis pręcepto desit, statim neq; præceptum id dici merebitur. Cum artes nanq; ex præceptis, & his non quibuslibet constent, sed primum multitudinem quandam comprehensionum esse oporteat, deinde & ad aliquod conducibile pertinere, propterea omne præceptum verum esse & vtile & consecutionem quandã non solum ad præmissa principia, sed etiã ad reliqua præcepta habere necesse est. Quatenus enim sub comprehensionem quodlibet pręceptum cadit, ea ratione verum esse opus est, falsi nanq; comprehensio nulla est: quatenus autem ad finem aliquem vitæ commodum pertinet, eò quodq; pręceptum vtile esse ac necessarium affirmandum est: comprehensionum autem collectionem ad præceptorũ inter se, & cum subiecto principio consensum quærere opus est. At, qm̃, quemadmodum sub vno principe subditorum multitudo mente concipitur, sic & præceptum ad ante iactum principium refertur, ob id omne præceptum, verum, vtile, consentiens q́; esse necessario dicendum. Quare, si tribus ijs omne artificiosum præceptum censetur, liquidum est & medica præcepta ijsdem esse dijudicanda. Igitur, quandoquidem, verum quale nam sit, & quo modo ęstimetur, non semper in conspicuo est, neq; vtile, neq; consequens facile deprehendi possunt, notas horum aliquas iudicandi que instrumenta in primis tradere necesse fuerit. G

Quo modo verum æstimetur, & diuersa esse iudicia. CAP. 2.

VErum sanè ex orationis cum rebus concordia æstimabitur. Sed, qm̃ rerum aliquæ euidentes sunt, aliquę latentes: & euidentium aliquę per se innotescunt, vt albus ater q́; color: alię non per se, sed ab alijs claritatem adipiscuntur, vt quę signis deprehenduntur: rursum rerum sensui abditarum aliquę intellectui perspicuę & sunt, & dicuntur, vt bis duo quatuor constituunt: aliæ per ostensionem cognoscuntur, vt id, quo bene vti licet, eodẽ, & abuti, & quæ sequuntur, oportet semper sermonem ac pręceptum ad speciem propositæ rei, de qua & sermo est, aut ad quã pertinet pręceptum, referre, ac, si de re aliqua euidenti sit, ad illam accõmodare: sin vero de re occulta, considerandum, num alicui occultarum rerum sit consentiens. Iudicia aũt de rebus euidentibus atq; occultis differunt. Quęcunq; enim euidentium rerum per se de se ipsis notitiã pariunt, sensũ dijudicantur, vt album, & atrum. Quare medici illi iure sunt deridendi, qui de rebus euidentibus sentẽtiam nõ sensorijs, sed demõstratione aliqua ferre conantur: quemadmodum nimirũ & Asclepiades de mẽbranulis in corde insitis disputans Erasistratum deceptũ esse contendit, Herophilum enim, qui multa corpora inciderit, eas non vidisse: cũ ipsi liceret ad euidentis rei scrutationẽ, vt decebat, accedenti, de re postea ferre sententiã, & non fatuis opinionibus fidẽ habere. Itaq; rerum euidentium, quęcunq; per se deprehẽdi valẽt, iudices sunt, vt supra retuli, ipsa sensoria. Sed euidentium quidẽ, non per se aũt cognitorum iudex est obseruatio, eorum dico, quę per signa percipiuntur. Iterũ abstrusarum rerum, sicut plures sunt differentię, ita & diuersa iudicandi instrumenta: ex abstrusis aũt aliqua intellectui perspicua sunt, vt hoc, fieri non posse, vt idem homo Athenis simul atq; in Ægypto sit: aliqua per ostensionem cognoscuntur: de perspicuis intellectui iudicium ex cõmuni omnium hominum conceptione habetur: at, quæ ostensione percipiuntur, per consensum cum his, quæ ab omnibus conceduñt, dijudicantur: rursus concessi dijudicatio in plura diuiditur, aut enim ex consensu cum euidentibus, aut cum perspicuis intellectui, aut cum demonstratis concessum discernitur. H

A scernitur. Igitur, quo modo verum & ad iudicium veri ducentia iudicari oporteat, explicauimus.

De Vtilis præcepti dignotione, & euidentia sensui non esse artis principia. CAP. 3.

DEinceps de vtili præcepto differemus. Vtile præceptum, cum ad artis finem refertur, dignoscitur. Oportet autem ipsum primum quidem comprehendi posse: si hæc enim desit conditio, vt hippocẽtauri fel attonitis medetur, quoniam comprehendi nequit, propterea inutile præceptum redditur. Deinde ipsius apprehẽsionem non conuenit cum vulgaribus esse communem, sed artificum propriam: iccirco nanq; eos falsos esse nos dicimus, qui euidentia artis initium esse opinantur: neq; enim ex euidentibus ars constituitur, neque per euidentia fit eius traditio: quando quidem nemo euidentia tradit, sed ea, quæ ex euidentibus præcepta oriuntur, quæ euidentia non sunt. Hæc igitur artis principium esse non ab re quispiam dixerit: præcepta dico, ex euidentibus nata videlicet, quoniam principium tradendæ artis ab euidentibus fit. Quòd si quis euidentia principium esse artis affirmet, se inter artem, imperitiam'que nullum ponere discrimen ignorat: etenim, si euidentium deprehensio eadem in artifice, atque imperito fuerit, clarum est huiusce rei causa nihil artificem imperito præstare: quin neque iam artifex erit, siquidem artifici atq; inscio eorundem eadem inest cognitio. Quamobrem euidentia præceptorum inuentionis principium
B esse iure dicentur, artis vero principium minime: nam quemadmodum leporis vestigia inuenien di leporis principium non iniuria quispiam dixerit, leporis autem esse principium nullus mente constans affirmauerit, neq; enim lepus ex vestigijs componitur: ita euidẽtia præceptorum inuentionis principium rectè dixeris, quòd ab his profecti artis inuentores ipsam cõstituunt, artis vero principium non item: principia nanq; in eius qualitatem, cuius sunt principia, referre conuenit. Itaque & artis principia vulgo ignota esse debent: neque enim ars vlla ipsi nota est: præterea artium principia traduntur, euidentia vero non traduntur: quo fit, vt nemo rationabiliter euidentia artis esse principia contendat.

In quibus præcepta consistant, & quid præceptum sit. CAP. 4.

PRæcepta nanque aut in euidentibus, aut in his, quę ex alijs percipiunt, aut in his, quæ præostensa fuere, aut in manifestis intellectui consistunt, in hunc sanè modũ: in euidentibus quidem sic: quidam plures intuitus sauciato corde morientes, mortis causam scrutatus est: considerans igitur inuenit, neq; ob facultatis deliquium, neq; propter materiæ medicinalis penuriam, sed propter necessarium membri illius vsum istos interire: quare cognoscens absq; mẽbri huius actione, vtilitate'que ab ipso corpori subministrata animal superesse non posse, ratione'que ea, quæ in
C euidentibus inuenit, colligens, hoc præceptum constituit: quicunque in corde sauciatur, morietur. Quod igitur ex euidentium consensu ratione inuentum est, & vniuersim prolatum, præceptum dicitur: quin potius in euidentibus præceptum consistit, vt ab euidentibus in phlegmone: siquis phlegmone afficitur, ille tumorem habet, renitẽtem, pulsatiuum dolorem inferẽtem. Sunt itaque euidentia præceptorum inuentionis primordia: at pręcepta ex euidentium consensu reperta constituendæ artis sunt principia, & ab euidentibus ad hunc sanè modum præceptum conflatur. Ab his autem, quæ ex alijs percipiuntur, hoc modo præceptum colligitur: Si quem hi casus infestant, hic sanguinis copia laborat: Cui hęc eueniunt, illi iecur, aut renes, aut id genus aliquod afficitur. Ab his autem, quæ pręostensa sunt, hoc modo conficitur: si ante probatum fuerit, quid sit concoctio, &, quæ concoquuntur fundi, & eliquari, atque ita mox distribui, & ęgrotantes nõ multo in cõficiendis cibis labore indigere, ab his huiusmodi pręceptum nascitur: Liquidi cibi omnes febricitantibus bene faciunt. Sed ex manifestis ita pręceptum oritur: Quicquid est multum, naturę aduersatur: & illud, Non saturitas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturę fines egreditur: & illud, Vbi saturitas morbos creat, euacuatio medetur. Nam, cum per se constet in illis quidem, si facultatem vincentia, in hoc vero, si efficiens causa repellatur, quod fiebat,
D non futurum esse, dicta pręcepta fuere composita: omne autem pręceptum commune est, & firmum. Quamobrem errant illi, qui eo artem coniectricem aiunt, quòd coniecturalibus pręceptis continetur: non enim à pręceptis coniectrix denominatur, (hęc nanque perpetua sunt,) sed ab actione, & medentium opera: hæc enim incertum euentum habens coniectricem artem reddit: nam omnium artium præcepta, æque firma sunt, & constantia: Verum, quoniam non omnium artium finis semper attingi potest, eo fit, vt ipsarum non nullæ coniectrices appellentur, quę incertum, ancipitem'que, vt dixi, euentum habent. Cęterum, quoniam vtile diiudicandum esse dicebamus, si ad finem referretur, artis finem proponere necesse fuerit, vt eo patefacto perspicuum fiat, ad quid referentem vtile ęstimare oporteat.

De fine artium per ipsarum diuisionem. CAP. 5.

ARtium igitur aliquę ea, quę non sunt, efficiunt, vt nauium structoria: non nullę, quę facta sunt, conseruant, vt nauium gubernatoria: non nullę vtrunque pręstant, vt ędificatoria: in facientibus artibus, aut seruantibus vnus est consequendi finis modus: propterea in his simplex est vtilis ęstimatio: sed in his, quę iuxta faciunt, & conseruant, non facile est diiudicare. Non enim, tanquam inutile, refutandum est, quod ad conseruationem nõ conducit: sed diligenter perquirendum, num quippiam ad eius, quod non est, productionem conferat. Ars itaque medica inter eas

est, quæ faciunt, & conseruant: non iccirco tamen geminum esse artis finem credere oportet, & E quod non est, facere, vt pote sanitatem: & eam, quæ est, conseruare: per eadem enim præcepta, vt aiunt, sanitatem creans, eadem'que conseruans geminum habere finem videatur. Profecto, nisi euidenter eadem essent præcepta ad vtrunque finem ducentia, differentibus etiam finibus diuersæ vtique essent artes, & duæ medicatiuæ: at, quoniam, eadem cum sint præcepta, proposita euariant, vna ars differentia habebit proposita: sed me hercule ignorant artis vnum esse propositum, sanitatem scilicet, finem'que vnum, qui est eius consecutio, modos autem consecutionis multiplices: non variat igitur propositum, neque finis secundum varium habendæ sanitatis modum: siquidem nobis apta officere cognoscentes, modo ipsa nocentia submouentes sanitatem acquirimus, modo ea deuitantes ipsam præsentem conseruamus: quare vtile in medicina recte æstimabimus, non nunquam, an ad sanitatem accersendam: non nunquam, an ad eam retinendam conferat, nobiscum reputantes.

De præceptorum consensu dignoscendo. CAP. 6.

CONsensum autem præceptorum non nulli ex eo, quod vnà sint, quærendum censent, multa simul esse ignorantes, inter quæ nullus consensus esse dignoscitur, quemadmodum & diem esse, & simul cum ea spirationem fieri dicimus, inter quæ tamen nulla intercedit societas. Non igi F tur consensum ex eo, quod simul sint, dijudicare oportet, sed, quo sublato necessario quippiam aufertur, & posito ponitur, id ei consentiens, & consequens iure putandum est: atq; in vniuersum, quæ mutuo inter se dependentia colligantur, per appellatam epicrisim à græcis, à nostris adiudicatio dici potest, iudicanda sunt: in quibus sane consequentem epicrisim facere opus fuerit: ad quarundam vero orationum epicrisim necessario quęrẽdus est consensus, & consecutio: an vero & ad medicinalium præceptorum iudicationem ea cõducat, forsan disquiret aliquis: neq; enim, ꝙ medicinale præceptum vtile, verum q; sit, cognoscere satis fuerit, sed nihilo secius ipsum cum alijs cohęrere, consentire q; opus est.

Modus tres medicinæ sectas considerandi. CAP. 7.

QVandoquidem igitur omnis oratio, omne ꝙ præceptum tribus hisce perpẽditur, tres vero in medicina sectę celebres sunt, rationalis, empirica, & methodica, age hisce iudicandi rationibus vsi & istas singulas diligentius cõtemplemur, vt veræ ac salutari cæteris posthabitis adhæreamus. In primis autem, quid inter eas conueniat, quid cuiusq; proprium sit, exponere necesse est: deinde his peractis singulas ad examen redigemus. Trium itaq; sectarum professores in hisce consentiunt, quod euidentia præcepta vtilia sunt, analogismus, obseruatio, historia, ad G simile transitus, quod historia sine delectu non admittenda instrumenta, applicandorum remediorum modus, ꝙ ex alijs alia deprehenduntur, ꝙ ijsdem præsentibus malis eadem sunt facienda, quod adiectionibus, & subtractionibus sanitas seruatur, & morbi fugantur, ꝙ ad sanitatem retinẽdam & morbos tollendos nocentium vsus fugiendus est, ꝙ ad materiæ adhibendę notitiam experientia potens, atq; vtilis est: quę nutriunt enim, & quę non nutriunt, purgantia, & mortifera, experientia omnia comperta sunt.

Quibus sectæ differunt. CAP. 8.

SVb hoc communi empirici subsistunt, non solum facultates, sed etiam conferentia obseruatione fuisse inuenta testantes. At vocati methodici vltra id commune dictum, quiddam ab empiricis diuersum adijciunt: aiunt enim pręterquam, quod adhibendorum remediorum vires discuntur: nihil aliud vtile ab experientia prouenire, nullum enim conferens ex obseruatione accipi posse, cum simpliciter conferentia ex quibusdam euidentibus colligantur. Rationales vero medici inter hos medij ingrediuntur: neque enim omnia vtilia ex obseruatione aiunt deprehendi, quemadmodum declarant empirici: neque rursum omnia ex indicatione inueniri, vt volebant methodici: sed non nulla ex obseruatione deprehendi, vt mortifera, & venenum morsu fundentia: non nulla ex indicatione, ea videlicet, quorum causę reperiuntur. Inter methodicos H igitur, atque rationales eatenus conuenit, quatenus vtriq; ex indicatione vtile percipi arbitrantur: quatenus vero à diuersis accipiunt, eatenus dissentiunt: siquidem methodici ex euidentibus quibusdam vtilia putant indicari: at rationales ab huiusmodi quidem minime, sed ab occultis: nam, cum à causis indicationes creari censeant, causæ vero, vt causæ sunt, euidentes non sint, iam constat apud eos ab euidentibus indicationes non fieri, sed ista esse præuia, & veluti manuducere ad eorum, quæ indicare possunt, notitiam afferunt. Hoc itaque rursum empiricis rationales assentiunt, à nullo euidenti vtilis indicationem proficisci. Hoc vero aliud commune est, & ab omnibus medicis concessum euidentia videlicet vsui esse, vt aiunt empirici, ad obseruanda ea, quæ ex ipsis colliguntur, cum obseruatio in eorum aliquibus sit: vt rationales vero, quod ex ipsis indicare potentia deprehendantur: vt methodici, vt potentia indicare vtilia huiusmodi euidentia ex vsu sunt. Rursum hoc loco inter empiricos, methodicos'que conuenit, occultum ex euidentibus agnosci ex quo conferentium indicatio oriatur: empiricis autem, atque rationalibus commune est, in euidentibus vtilia obseruare. Inter methodicos autem, & rationales, consensus est, ex euidentibus vtilia deprehendi: methodici nãque ipsum vtile aiunt ex talibus

elici:

A elici: rationales vero ipsa vtile indicare potentia ex euidentibus, vtile autem nullum erui decernunt. Sed ad eos, qui ex patientibus causis vtile quodpiam inueniri putant, vt in palo, exempli causa, dicendum est, non vt ex perspicuis, sed vt ex causis in huiusmodi vtile reperiri: causa vero, vt causa est, non est euidens, sed ex casibus deprehenditur. Igitur, si extremæ cuti arenula, paxillus've inhærens dolorem non moueat, neq; sui sensum excitet, non percipimus: causa enim alicuius non est, quodlibet faciens: quicquid enim causa est non est euidens, vt causa: nam, quæ ad aliquid se habent, vt huiusmodi sunt, non sunt euidentia: ipsa vero, quæ ad aliquid se habent, euidentia sunt, vt pater, seruus, frater, & id genus alia: ipsa quidem singula euidentia sunt, sed ipsorum ad alia relationes non euidentia.

Quòd ex abditis vtilia reperiantur contra methodicos, & empiricos. CAP. 9.

POstquam igitur dijudicandarum rationum instrumenta docuimus, communia q; & propria sectarum perstrinximus, deinceps necessarium fuerit vnamquamque sectam diligenter excutere, ac dijudicare, atque ita meliorem, quæ visa fuerit, amplecti. Primũ igitur Empirici, ac methodici rationalibus contradicentes inutilem esse aiunt rerum abditarum notitiam, nihil enim ex abditis vtile reperiri. Ad hoc rationales respondent separatim vtrique sectæ: ac primum empiricis dicũt, B euidentia non satis esse, vt in ipsis vtilia obseruatione deprehendantur: nam & occultis opus est, siquidem ab his conferentium indicationes enascuntur: cuius rei testimonium est, quòd vos ipsi non in omnibus euidentibus obseruatione vtimini, sed in quibusdam, quæ quiddam plus, quàm cætera euidentia, contineant, in quibus obseruandum est, quod non est euidens: quod si est, abdita non inutilia fuerint. Euidentia igitur si, vt talia, ad vtilium inuentionem capiantur, omnia ad id conducent, aut non: at omnia ad id conducere si dicamus, incredibile fuerit: quòd si non omnia conducibilia, necesse fuerit plus aliquid, quàm euidentiam continere, quod percipere non ad sensum, sed ad rationabilem potentiam pertinet: ea vero abdita dignoscit: quare & rationabilis facultas, & res abditæ non incommodæ sunt: nam, si euidentia vt talia sunt, inter se non differunt, patet omnia, quantum in ipsis est, æque ad obseruationem esse idonea: quare, & minima quæque tã præterita, quàm præsentia commoda fuerint: id autem fieri non potest: quo modo enim in stragulis vestibus, & cubili, vbi æger cubauerit, atque id genus alijs quippiam aliquis obseruauerit? Manifestum igitur est non in euidentibus, quatenus talia sunt, obseruationem versari, æque enim in omnibus versaretur, sed in quodam altero, quod non est euidens, si hoc verum est, iam id efficitur, occulta vsui esse. Veruntamen vnde inquiunt dignosci in hisce euidentibus obseruationem posse fieri, in illis vero non item? haud enim facile est ab istis euidẽtibus, quatenus ita euidentia sunt, C istud accipere: ita enim omnes vel triuiales dignoscerent, in quibus'nam euidentibus obseruandum esset, atque ita nihil nostra experientia à vulgi imperitia distaret. Quòd si non omnibus constat, quibus euidentibus obseruatio sit adhibenda, solis autem id artificibus notum est, sequitur in euidentibus, non, vt euidentia sunt, conferentia obseruatione deprehendi: quoniam enim hoc est euidens, quod vtile ad obseruandum est, id vero non est euidens, sed occultum, admodum aũt istud nouisse expedit, ꝓpterea, & occulta ex vsu sunt. Vltra dicta etiam, qñ quidem dicunt empirici, & in his pręteritis, & in his p̃sentibus obseruandũ esse, iccirco, & trãsacta curiose disquirũt, infinita vero sunt etiam præsentia, & in infinitis obseruatio fieri non potest, clare sequitur, eorum obseruationẽ ex his esse, quæ fieri non possunt. In Methodicos autem sensui perspicua conferentium demonstratiua esse putantes, hęc adducunt rationales: euidentia ex seipsis percipi possunt, & vulgo igitur euidentia erunt: quoniam vero & communitates indicant, simul q; cum indicantibus indicata sese offerunt, vulgaribus vtique communitates indicabunt: atque ita nihil à vulgaribus ò Methodici differetis. Quòd ab affectibus vero conferentium indicatio non proueniat, per hæc demonstrare licet: eodem affectu, exempli gratia, phlegmone differentes corporis sedes occupante, vt oculos, D aut iecur, aut gulam, non eadem curatione, sed diuersa vtendum: oculo nanque inflammato opiũ conuenit: gulæ autem, vel ori ventriculi, & iecori aliud quippiam: at oleum oculo nocet, in alijs vero inflammatis partibus dolorem mitigat. Ex his manifeste concluditur, ab affectibus conferentia non indicari: idem enim in omnibus eidem affectui remedium admoueretur, siquidẽ affectus conferentium esset indicatiuus. Hoc pacto etiam methodicorum placitum demoliri possumus: eodẽ affectu eundem locum vexante pro causarum differentia differente curatione homines indigent, vt in vrinæ suppressione, si sit calculus, excisorem adhibebimus: si vrinæ copia, fistulam demittimus; si phlegmone, cataplasma superdamus. Quòd si ab affectibus conferentium indicationes orirentur, vno affectu proposito vna, & eadem etiam curatio assumeretur: sed vna non sumitur eiusdem affectus curatio, non igitur ab affectibus conferentium indicationes accipiuntur.

De indicatione, obseruatione, analogismo. CAP. 10.

HIs itaq; summatim in p̃sentia expositis nõ inutile fuerit idicationẽ, qd sit, circũscribere, et quo modo ab indicatione vtile capiatur: quid sit obseruatio, quo modo q; ex obseruatione vtilia deprehendãtur: qd sit analogismus, & qua ratione ab vtile sumatur. Quemadmodum igitur euidentium

dentium

dentium aliqua per se ipsa percipiuntur, vt album,& atrum: non nulla adhibita obseruatione, vt E ea,quæ per notas dignoscuntur,ita & iuuātia quidem per indicationem patefiunt: simul.n.cum in dicantibus obuia sunt, nullius q; cogitationis ope indigent. Hanc enim ob causam & animantia ratione carentia æstum,algorem,semel q; omnia nocere valentia,quoad eius fieri potest, vitare conantur,simul videlicet eo,quod iuuat,sese offerēte. Paxillū enim, aut aliquid aliud in membrum defixū nullus cogitatione præmissa reuellit. Quare quod in apertissimis, & sine controuersia concessis reperitur,(omnibus enim demonstrationem transcendentibus mens nostra propter euidentiā assentitur) id nimirum,& in perceptis ex indicatione contigerit. Quædam igitur proportio indicationi cum euidentibus, & manifestis intercedit: quando enim cum nocentibus iuuantia pariter occurunt, tunc neque obseruatione, neque cogitatione vtendum, quandoquidem ipsa nocentia, quid expediat, manifestent. At obseruatio proportione ad ea respondet,quæ per notas comprehenduntur: sicut enim ea per coobseruationem comprehendi affirmamus,ita & hic iuuantis obseruatio fieri dicitur. In quibusdam enim plerunque eodem modo occurrentibus absque agentiū causarum cognitione iuuantis obseruatio efficitur: vt est in dentium stupore portulaca: neque enim contentiua causa hic quicquam demonstrat, neq; aliqua cogitatione auxilium reperitur. In his,qui altercum epoti sunt,aut quippiam id genus mortiferum assumpserunt,inter initia sanè curatio à causa, & loco accipitur, sed causa ignorata iam deinde obseruatione perceptis vtimur: vomitum enim ab initio admittimus, causa huius electionem indicante, & loco modum electionis suscipiente: postea vero causam ignorantes, obseruatis, vino scilicet,& lacte vtimur. Verum ex analogismo iuuans percipitur,quando causa quidem delitescit,nulla q; obseruatio habetur, sed affectus quàm simillimus ex casibus est: in huiusmodi enim ab indicatione profuturum colligi nequit,causa nanque ignoratur,nulla q; præterea facta obseruatione,casuum similitudinem intuentes cogimur ad simile transgredi. Aliquis nanq; à serpente hæmorrho vocato demorsus fuerit: inde sanguis largius effluat: nos causam,quare id patiatur,nescientes,neque obseruatione instructi, auxilijs ad sanguinis ob incisionem profluuia facientibus opitulabimur. Atq; hac ratione Cnidij medici pulmones purulentos habentibus succurrere tentabant, transitu ad simile vtentes: quoniā enim,quicquid in pulmonibus est,per tussim extruditur, linguam exerentes, aliquid humoris in arteriā instillabant, quod tussim vehementem concitare posset,vt ex casus similitudine pus reijceretur. Analogismis itaque per transitum ad simile fit: analogismo nanq; vtētes à similibus ad similia transimus. Empirici vero secus,atq; nos,huiusmodi transitum vsurpant: nam à simili trāsitum ab auxilijs ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmabant: ab auxilijs ad auxilia hoc modo: cum ijdem adsint casus, qui & in aliàs visis ægritudinibus aderant, tum à simili tansitum facimus, vt à cotoneo ad mespilum. Verum aduersus ipsos dicendum est: fieri à vobis non potest huiusmodi à simili transitus: vtrum enim ratiocinatione vtentes à simili ad simile transitis, an obseruatione? si obseruatione,obseruatio est eius,quod fit,& quod cognoscitur,& non ad simile transitus: sin ratiocinatione,ab ipsis sciscitabimur,num omnium casuum similitudinem spectantes,transitum à simili ad simile faciant,an aliquorum. Si omnium,responderint, nihil vnquam alicuius secundum omnia simile reperietur: quę enim inter se aliqua ex parte non differunt,hæc non similia, sed eadem planè sunt. Sin aliquorum casuum similitudine se contentos affirment,iterum sciscitabor: num similitudinē in figura,aut in colore petitis,an in duritia et mollitudine, an potius secundum gustatum,olfactum q; similitudinem æstimatis? quòd si secundum gustatum dixerint, aut aliud quippiam,clarissime fatebuntur iuuantia, quatenus iuuant,se deprehendere: ex quo efficitur,vt ipsos etiam confiteri necesse sit se nocentia,vt nocent,dignoscere: quo enim iuuantia nocentibus aduersantur, eo iuuare dicuntur. Si mespilum igitur,quoniam gustatilem qualitatem cotonei saporis similem habeat,torminosis adhibetur, scire oportet ipsum gustatili qualitate prodesse: cum q; ipsam adstringere in confesso sit,simul etiam contrariæ qualitatis,facultatis've esse nocentia H cum huius perceptione succurrit. Quòd si comprehensibili causæ remedia contraria sunt, manifeste concluditur,occulta posse deprehendi,& ad vsum idonea cognosci.

Descriptio indicationis,experientiæ,& analogismi,& ad singulas sectas, Empiricam videlicet, & Methodicam impugnandas transitus. CAP. II.

QVo modo itaq; ex indicatione vtile percipiatur,supra positū est. In præsentia vero dictorum cuiusq; descriptionem explicabimus. Est igitur indicatio iuuantis comprehensio simul cum comprehensione nocentis adueniens,sine obseruatione,aut ratiocinio: Experiētia vero est eius,quod frequenter,& eodem modo visum est,cōprehēsio,atq; memoria: aut sic etiam describere potes: Indicatio est,quando rebus percipiendis simul,& quod confert,percipitur, absq; ostensione,& obseruatione: at Experiētia est eius,quod sępius,& eodē modo visum est, obseruatio,atq; memoria: idē est vero obseruatio,& experientia. Analogismus autem est comparatio,& perceptio causarū iuuantiū p similitudines. At deinceps propria cuiusq; sectæ cum exposuerimus, aduersus singulas,empiricā dico,et methodicā,rationes inducemus: sunt vero hęc empiricorū ꝓpria: iuuantiū in cōcursibus obseruatio,historia,à simili trāsitus,quemadmodū ipsi faciendū ꝑcipiunt: alio.n. modo rationales medici à simili transitum vsui accōmodant,vt posterius differentiā ostendemus.

A *Quòd Empiricorum obseruatio sine ratione præstari non posit.* CAP. 12.

VErum empiricis contradicentem duobus modis pro concursibus obseruatione m accipere opus est: nam facultatum obseruatio communis est, accidentium vero illorum pro pria: aut enim ipsam prorsus tollere, tanquam esse non possit, opus est: aut esse quidem posse con cedere, sed absque ratione explicari non posse. Primum igitur, q̃ & absque ratione obseruatio explicari nequeat, per hęc quispiam ostenderit: confitentur empirici se non omnes euidentes casus obseruare: neq; enim se flauitiem, exempli causa, aut albedinem, aut simitatē aduncitatem've obseruare affirmant, quamuis & in coloribus discrimen aliquod animaduertant, vt in auriginosis: & in figura, vt in fracturis luxationibus q; sed & pro antedictis minime. Quemadmodum enim, inquiunt, ab indicatione conferentia sumi profitētes, non omnia tñ indicare testantur, methodici nanq; euidentiū aliqua indicare affirmant, non omnia, rationales vero abditorum aliqua, & non omnia, ita & empirici pro quibusdam casibus, non pro omnibus obseruationem ponunt: neq; enim præterita omnia, neq; præsentia vtilia ad obseruationem esse arbitrantur: vt, exempli causa, quispiam à rabiente cane demorsus est: accedens empiricus id tantum satagit, à rabiente'ne demorsus fuerit: aliorū antegressorum nihil explorat: pariter & circa præsentia nihil laborat: neq; enim, vt ante diximus, ca-
B pillos rectos crispos've considerat. Quocirca ab ipsis causa iure petenda est, quamobrem non in omnibus casibus, sed certis quibusdam conferentia obseruent, quandoquidē casus, quatenus euidentes sunt, tam illi, pro quibus fit obseruatio, quàm cæteri inutiles nulla ex parte dissideant. Dicunto igitur, quid'nam vtiles casus monstrat euidens'ne, aut occultum? si euidens esse dixerint, quo vtiles casus produntur, & pro quibus obseruandum est: inferemus iterum, hoc euidēs quatenus euidens nihil ab inutilibus casibus distare. Quòd si rursum occultum esse vtile casuū indicans affirmēt, occulta ad conferentiū obseruationem cōducere fateantur, necesse est: at occulta nulla vi alia, q̃ ratione, comprehendi queunt: quare, si vtilis pro concursibus occultorum est obseruatio: & si nihil aliud ea, quàm ratio, comprehendit, apertum iam est, absq; ratione obseruationem fieri nō posse. Hæc sanè argumentatio eos fateri cogit rationem in obseruando esse percommodam. Verum empirici nobis refragantes inquiunt, & vtiles casus experientia posse deprehendi, & pro aliquibus casibus obseruandum esse, pro aliquibus vero non: id quoq; se obseruatione cognouisse. Ad hoc præstò respōsio est: cum infinita sit casuum multitudo, pro quibus non sit obseruandum, pro omnibus id ipsum obseruari non potest, pro ipsis scilicet obseruationem non esse faciendam: infinitum enim obseruari, custodiri q; non potest. Vltimum itaq; ipsis vndiq; oppressis confugiū
C relinquitur, vt forte euenisse dicant pro hisce casibus obseruationem factā esse: pro illis vero minime: quo quid magis ridiculum fuerit? hic quidem sermo iste finiatur.

Obseruationem pro concursibus, empiricorum more dari non posse. CAP. 13.

QVòd autem pro concursibus obseruatio colligi nequeat, per hæc argumēta declarabo. Sic enim aiunt empirici. Obseruatio non pro vno duobus've, sed pro plurimis frequenter conspectis, & eodem se modo habētibus fit: interrogati igitur num pro iisdem casuum generibus vtilia obseruent, necessario pro iisdē se generibus obseruare affirmabunt. nam, si in hoc, exempli causa, febris sit, et phlegmone, in hoc biliosa per vomitum aut sedem fiat excretio, nequit eadem esse obseruatio. Eosdem igitur genere casus esse satis fore neutiquam dixerint, sed etiam numero æquales esse oportet: nam, si iidem genere casus fuerint, non omnes autem, aut plures adsint, concursus euariat, atq; aliam obseruationem exigit: opus est enim pro iisdem generibus & æquis numeris obseruationem fieri. Quo modo autem omnis curatio penes excessum defectum q; casuum commutabitur, hinc iam considerandum est. Est igitur quædam in phlegmone obseruata curatio, quòd si aliquis à phlegmone casus abfuerit, vtpote sensus, & curatio mutanda est: nam phlegmone iam in scirrhum euasit, neq; eadem curādi ratio conuenit: atq; ita penes casus absentiam cu-
D ratio diuersa est: penes vero abundantiam ad hunc modum. Si phlegmonæ febris aut syncopa adiungitur, ob casuum abundantiam concursus differens factus est: quare, & differens adhibetur curatio. Neque solum genere iidem, & numero æquales casus esse debent, verum etiam, & magnitudine neque excellere, neque deficere conuenit: quandoquidem, & penes casuum magnitudinem permutatur curatio: neque enim superficie tenus factas diuisuras suimus, neq; etiam ieiunio quispiam vtetur: at, si profundior sit incisio, ieiunium imperamus, venā soluimus, fibulas adhibemus, & huiusmodi. Neq; satis est casus genere conuenire, numero æquales esse, & magnitudine similes, verum etiam tempus oportet obseruatione complecti: alia nanque incipientibus morbis auxilia adhibentur, alia vigentibus: ‖ incipientibus enim siquid videtur mouendum, moue, vigētibus quietem agas, præcipit Hippocrates: & phlegmonæ incipienti quidem reprimentia adhibemus, post id autem cataplasmata, & illapsam materiam dissipare valentia. Præterea & ordinem dictis omnibus in obseruatione adiungere opus est: variante enim ordine & concursus euariat, iccirco & medendi ratione variare necesse est: aliter enim prius furentes, deinde febricitantes curamus: & aliter febricitantes prius, deinde furentes, siquidem mortiferi, & non mortiferi, prout habet casuum ordo, affectus euadunt: quemadmodum euentus ostendunt: à neruorum quidem conuulsione febris non solum periculo vacat, verum, & morbum propulsat: sed à febre conuulsio mortifera

2. Aphor. 29. extr. ord. 16. f

tifera

tifera est: permutato vero penes casuum ordinem concursu, necessario conceditur (vt ex euenti- B
bus patet) & medicationem permutari. Quamobrem, cum prorsus oporteat casus non modo genere eosdem, numero æquales, magnitudine similes adesse, sed etiam idem tempus, eundem'que ordinem seruari necesse est, si debeat integra obseruatio fieri, cum'que in omni vita ne duobus quidem ægrotis, nedum pluribus omnes supra enumerati casus accidere similiter queant, clarum est huiusmodi obseruationem pro istis concursibus fieri non posse. Non posse autem prædicta omnia pro omnibus aut pluribus reperiri, ita quispiam demonstrauerit. Quoniam causis, passis locis, ætate, consuetudine, symptomatum acerbitate, laborantis natura, anni temporibus, regionibus'que dissidentia vitia gignuntur, duobus hominibus prorsum contingere non potest, vt similiter in omnibus sese habeant: hanc ob causam pro concursibus obseruatio fieri nequaquam potest: quod si duo etiam nulla pro re differentes inuenti fuerint, neque tamen propterea obseruatio concedenda est, quandoquidem ipsam in pluribus fieri opus sit. Cæterũ quo modo vos (illi inquiunt) vestrũ ipsorum placitum cõfirmatis? videmur enim ipsis pro symptomatis, & facultatibus obseruare nõ posse: veratrum enim purgare, aliqua animalia venenum ictu infundere obseruatione compertum est: & pro dentium stupore causa quidem comprehensa non est, sed portulaca ipsum dissolui obseruatum fuit. Sic vero ipsis respondendum est: Nos quidem vtilia symptomata circunscriben- F
tes eo, quod ad proposita referamus, ex vsu vtile iudicamus: cũ igitur & à causis illata omnia symptomata comprehenderimus vt grauitatem: & à locis, vt ægre spirare: & à facultate, vt animam deficere, inuenimus hæc esse vtilia, reliqua vero inutilia. Quoniam igitur vtilia symptomata per relationem ad proposita circumscripsimus, quæcunque causæ, loci, facultatis've sunt symptomata, ea vtilia reputamus, quæ non huiusmodi sunt, inutilia. Igitur, tametsi neque morbiferas causas, neque perpessos locos cognouimus, cum facultatem, vt dixi, habeamus vtilia symptomata ab inutilibus distinguentẽ, neq; pro agentibus causis, affectis vel locis obseruare, possimus, vt sanguine infestante, non dignoscentes sanguinem esse morbi causam, à grauitate, quæ symptoma est subsequens, causam esse rimati, à grauitate veluti manuducti pro ipsis obseruationem facere possumus. Sic & pro spiritus difficultate, id ventriculi, aut pulmonis, aut iecoris, aut transuersi septi, aut alius cuiuspiam affecti loci symptoma esse ignorantes, solum id locum affectum esse scientes, perinde pro ipsis, atque pro ipso affecto loco, obseruare poterimus: quæ autem neque loci, neque causæ, neque facultatis symptomata sunt, ea tanquam abundantia reijcimus. Vtile igitur atque inutile pro quibus propositis obseruemus, empiricis dicendum, nos scilicet pro solis symptomatum generibus obseruare, in quibus neque potentia, neque tempore, neque magnitudine, neque ordine, ne- G
que alio quopiam opus est, vt pro dentium stupore portulacam. Quid igitur prohibet, fortasse dicent, & nos ad hunc modum obseruare? si in istis, respondebimus, symptomatum generibus obseruatis, quemadmodum & nos modo diximus reliquis, vbi tempus magnitudo, & potentia requiritur prætermissis, iam inter nos conuenit: Cæterum, si dicant, morsum hæmorrhi plura symptomata comitantur, & vos nihil in his obseruatis: nos contra respondebimus non pro illis symptomatis, sed pro antegressa causa nos obseruationem facere: symptomata vero antegressarum causarum cognitionem, pro quibus obseruationem statuimus, exploramus: causa nanque ignorata, & facultate curandi ex indicatione carentes, obseruationem pro antecedentibus causis præstamus: obseruamus autem non solum pro causis, sed etiam pro loco vno: pro iecoris itaque atque pro lienis affectu quædam obseruauimus. Si vero dixerint ista singula vnum symptoma comitari, dicemus nos, interdum non vnum, sed plura: multa vero curiose persequimur, non vt pro ipsis obseruationem conficiamus, sed vt id, pro quo fit obseruatio, consequamur, in iecinorosis affectum esse iecur, pro quo obseruatio statuitur, & in alijs ad hunc modum. Cæterum plerunque pro prægressa causa fit obseruatio: non enim pro dentium stupore portulaca obseruatur, sed pro affectu ab acidis acerbis've creato. Igitur, cum ex fluctione aut vomitu aut secantis ferrę stridore dentes obtor- H
puerunt, nihil in portulaca præsidij est: prius itaque causam rimati, ob quam dentes stupor obsedit, deinde sic ea vtamur: quæ in his vero accipiuntur, antegressis causis minime aduersantur: neque enim alia continentibus causis adhibentur. Hæc sanè aduersus obseruationem in concursibus facientes afferri possunt. Interrogandi præterea sunt empirici, quo modo administrandorum auxiliorum mensura aut tempora sint obseruanda, aut quo modo ciborum tempora, & mensura.

Empiricorum historiam inanem esse. CAP. 14.

VErum enimuero ipsorum historiam inanem esse, neq; confici posse in præsentia patefaciam. Vtuntur sanè Empirici historia eam ob causam: frequenter morbi quidam exoriuntur, ad quos nullum auxilium ab ipsis obseruatum est: vt igitur & hac in difficultate aliquibus remedijs abundare possint, neq; fortuitum euentum expectent, historia vsi sunt: neq; hac tantum de causa, verum etiam vt breuior esset traditio: non potest enim nouus medicinæ discipulus omnibus symptomatis obuiam fieri, atq; in omnibus obseruationem facere. Nequis igitur omne vitæ curriculum discendo consumat, sed aliquando & arte vtatur, iccirco ad medicandum vtilem historiam esse asseruerunt: conficitur autem aut præsentium historia, vt illud carmen,

A Ferro homines cædunt, ignis late omnia vastat,
aut præteritorum, vt illud,
Curetes pugnam simul, Ætoli q; ciebant:
sed futurorum neutiquam: illud enim,
Illa dies aderit, qua procidet Ilios alta.
non historia, sed potius diuinatio dicenda est. Empirici præteritorum historia frequentius vsi sunt: sic enim eam definiunt. Historia est rerum sæpius circa eadem probatarum narratio. Sed contra ipsos ita dicendum: Si omnia in historia narrata vera esse affirmant, aliquem profecto iudicem habere debuerunt, qui recte historiam institutam esse iudicaret: verum, cum non ita res habeat, aliquod dijudicandæ historiæ instrumentum reperiendum est, quo vera à falsis discreturi simus: etenim circa idem non solũ medici dissident, immo & contraria opinantur: febricitantes enim adeo non nulli inedia macerabant, vt ne aquam quidem cõcederent: non nulli ab initio cremorem hordei propinabãt, non nulli summopere cauebant, ne vnquam hordeaceo victu laborans vteretur: Petronas autem, & suillas carnes assas exhibens, & vinum nigrum meracius, ad vomitum compellebat, & frigidam ad laborantis arbitrium potui dabat. Apollonius vero atq; Dexippus Hippocratis auditores neq; aquam propinabant, nedum vinum: præparauerant enim cyathos quosdam cereos numero duodecim, vt essent singuli heminæ sexta pars, ex his duos tres've alternatim ægrotantibus dabant. B Tanta igitur cum sit inter medicos controuersia, cur dijudicandæ historiæ instrumentum aliquod comparari non debuit? quare, cum ipsos fateri coegerimus neque inutile esse historiam admittere (sic enim superuacuam esse historiam declarabimus) percunctabimur experientia'ne, an ratione historiam iudicent: ratione quidem nequeunt, cum ipsam exterminent, & alioqui, quo percipiuntur hæc singula, eo & iudicantur: at experientia, quæ iuuant, deprehensa fuisse prædicant: experientia igitur etiam iudicari necesse est: quemadmodũ enim in alijs, ita & hoc loco res sese habet. Quidam in historia niuem refrigerare tradidit, si de historia sententia ferenda est, eodem instrumento vtendum est, quo scriptor ille rem hanc deprehendit. Rationalis sanè medicus per causam dijudicare historiam poterit: quodam enim in historia scribẽte hominem distenta vasa & oppressa grauitate habentem, sanguinis profluuium superueniens ab instante noxa liberat, & grauitatem hanc examinat, num vera sit, in causam symptomata inferentem respiciens, considerans'q;, num sanguinis profusio potens sit causæ resistere: inueniens ergo grauitatem distentionem'que à plenitudine prouenire, & sanguinis effusione plenitudinem inaniri, historiam veram C esse cognouit, nulla'que re alia ad hanc dijudicationem indiguit: vbi vero causam nancisci non possumus, historiæ iudicium experientiæ committimus: siquis enim historiæ tradidisse visus fuerit portulacam dentium stuporem discutere, huic rei iudicandæ experientiam adhibebit. Ad hunc itaque modum empiricum necesse fuerit de historia per experientiam iudicium facere: quod si experientia historiam iudicat, efficitur, superuacuam atq; inutilem esse historiam. Cæterum non nulli empiricorum dicũt, nos auctoritati scribentium fidem habentes historiam iudicamus: Nobis vero interrogantibus, quo modo ipsorum auctoritatem æstimatis, cum ipsorum alij in alijs fallantur, & recte dicant, respondent, Cum scriptor aliquis non ob inanem gloriam, neque decretorum amore compulsus, neque altercandi studio irritatus quicquam scribit, tunc vera ipsum scriptis mandare censemus. Hoc eorum dictum in primis facile refelli potest: contingit enim ob nullam ex antedictis causis, sed proprio errore ductum scriptorem quempiam historiam condere: num igitur, quia neque gloriæ cupiditate, neq; sectæ suæ placitis fauens, neq; contradicendi gratia scripsit, propterea quidquid eius scriptis continetur, verum esse dicendum est? Secundo, cum historiæ auctorem sapientem medicum esse autumant, à iudicãda historia discedentes virum sapientem iudicant: sed huiusmodi iudicium ad philosophos non ad medicos pertinet. Præterea vnde D iudicium illud accipi potest, eum neque gloriæ comparandæ, neque sectæ suæ tuendæ, neque rixandi causa scribendi prouinciam suscepisse? Vlterius dum conantur, quo agnoscenda sit scriptoris auctoritas, declarare, instrumento ab se ipsis repudiato vtuntur: dicentes enim eum non gloriæ, non concertandi causa scribere, causas exponunt, ob quas scriptori fides habenda sit. Quare, si non ob aliud quicquam, ob id saltem causarum vestigatio perutilis fuerit, nos q; etiam nihil plus quærimus, sed quæque res propter quid facta sit, curiose explorandum esse contendimus: quod sanè & ipsi in historia dijudicanda facere videntur: nos vero propter quid quodque sit, vestigare consueuimus, atq; in totum causa ad rem quæ dicitur dijudicandã vtimur, empirici autem ad mores scribentis dignoscẽdos: mores autẽ æstimare non medicorũ, sed philosophorũ officiũ propriũ est. Amplius, & hoc aiunt empirici ad suadendũ non opus esse historiã experiẽtia iudicare, id q; ita probant: quemadmodũ vos Cretã insulam esse quibusdã scribentibus, Cretam esse insulã cognouistis, quamuis proprijs oculis ipsam nunquam aspexistis, ita & nos multis de eodem eadem sentientibus experientia ad historiã iudicandam non egemus, sed multorum opinioni accedimus. At nos istorum rationi occurremus dicentes: Cretam esse his versimilibus argumentis moti credidimus, quoniam inde huc aliquis, iterum q; hinc illuc nauigat, quoniam q; non nulli Cretenses isthic nostri amici sunt, ad quos etiam literas damus, & à quibus accipimus: præterea, quoniam

nam omnes homines de ipsa, licet inimicissimi, idem referunt: de medicinalibus autem rebus nihil ferè inter medicos conuenit: cum præsertim inter omnes homines exiguus sit medicorum numerus: neq; solum dissentiunt, sed & pugnantissima, vt paulo ante monstrauimus, opinãtur: quocirca aliquo instrumento opus est ad dijudicandum medicinalem historiam. Cęterum, cum dicant empirici, quæ comprehenduntur, aliqua sensu comprehendi, vt ruborem, alia per admonitionem, vt ea, quæ notis quibusdam, ac signis in memoriam reuocantur, per indicationem autem nihil dignosci, ac neutro ab ipsis probato modo. Cretam esse insulam comprehendunt: nihil dubium est, aut ipsos, Cretam esse insulam, non comprehendisse, aut, si comprehenderunt, tertium quendam alium cumprehensionis modum reperiri: hæc dixisse ad ostendendum adeo ab ipsis concelebratam historiam superuacuam esse, abunde sit. E

Quòd nihil vtile ab historia Empiricorum haberi possit. CAP. 15.

CÆterum nullius iuuantis notitiam ex historia haberi posse non magno quis negocio probauerit: quandoquidem obseruatio, vt supetius tradidi, non solum pro symptomatum genere, & numero facienda est, sed etiam pro magnitudine, & tempore, & ordine: hæc autem describi sine ptopositis nequeunt: manifestè sequitur historiam dari non posse: penes magnitudines autem, & tempora, & ordines medendi conditionem differre probatum est. Verũ, per quę conclusimus pro concursibus obseruationem fieri non posse, per eadem efficitur, neq; historiam posse condi: neq; enim obseruationem fieri non posse, posse vero non obseruata describi, quispiam dixerit. F

De transitu ad simile secundum Empiricos. CAP. 16.

DEinceps de transitu ad simile disputandum est. Indiguerunt autē transitu ad simile empirici hac de causa: cum plurima, & penè infinita essent, pro quibus obseruationes erant faciendę, & opem ferentia essent quoq; infinita, ac nemo posset pro omnibus, aut plurimis aliqua notare, id fuit in causa, vt historia, transituq; ad simile egerent empirici: adhuc, quoniam rationales medici ipsis obijcientes aiunt, nihil æque artifices, ac facilitatem in artibus, copiam q; præstare discupiunt: at vos vnũ in vno obseruantes infiniti in curationibus eritis, aut plura in eodē obseruare coacti, nunquam arte vtemini, sed aliqua semper notabitis. Hanc ipsi obiectionē ita diluunt: Nos transitu ad simile vtemur, ex quo nobis facultas, copia q; suppetit: vertiginoso. n. in humum procidente, sanguine q; ob casum effuso, atq; ita morbo eo liberato, nos id notantes in altero venã secabimus. Sed primum eos quispiam sciscitabitur, vnde ipsi certiores facti sunt ex sanguinis profusione, & nõ ex ipso casu vertiginosum fuisse sanatum. Sed nondum aduersus eos quippiam afferre tempus est prius, quàm, quot modis transitu ad simile vtantur, ostendero. Dicunt itaq; se transitu ad simile vti, G non nunquam ab auxilijs ad auxilia, non nunquam à locis ad locos, nõ nunquam à vitijs ad vitia: ab auxilijs quidem ad auxilia, vt quando mespilum vice cotonei torminosis adhibent: à locis autē ad locos, vt quando ea, quæ in musculosis, aut neruosis membris obseruarunt, talibus etiam applicuerunt, quemadmodum, exempli causa, à femore ad humerum transferimus: à vitijs vero ad vitia ita transeunt, veluti cum remedia ad sanguinis effluuium probata ad Hæmorrhi morsum accipimus: tot sanè modis transitu ad simile vtuntur empirici.

Transitus ad simile Empiricorum impugnatio. CAP. 17.

VErum ipsos libenter interrogem primum de auxilijs, quo modo ipsis vtantur, num facultatis, aut symptomatũ inhærentium similitudinem attendẽtes: veluti cũ mespilũ pro cotoneo assumunt, num astrictione similia esse putantes accipiunt, an quia rotunda ambo, colore, tactu q; similia conspciunt? Si facultatem (astrictionem dico) attendentes se transitũ facerę asserent, se causas adstrictionis, per quas iuuantia prosunt, explorare fatebuntur, simul autem cum iuuantium facultate & nocẽtium facultas addiscitur. Quin etiam & plus quiddam eos perscrutari oportet, non solum, q; mespilum adstringat: complura enim eadem vi prædita sunt, quæ propterea non idem præstant, vt æris squamma adstringens, & membta repurgat: nam, si piper calefaciendo iuuare cognitum sit, iam pro certo habetur, quod in præsentia nocet, frigiditate officere: sin autem symptomatum similitudinem spectãtes similia se deligere profiteantur, vtrũ dicemus, si omnes qualitates similes sint, ita similitudo attenditur? at id prorsus esse nõ pōt, vt aliquorũ omnes qualitates similes sint: sic. n. eadem essent, non similia. Certum igitur est eos aliquorum symptomatum similitudine inspecta trãsitum se facere dicturos: aut igitur plura (dicemus nos) aut totidē, aut pauciora symptomata spectantes trãsibitis: si pauciora, fermè omnia similia fuerint: in aliquo enim omnia concordant: q; si totidem, aut plura, cur in sanguinis effluuio (dicemus) quemadmodum porri coma vsi estis, non item & allij, & cępæ comam adhibuistis? hæc enim in plurimis similia sunt: & in pernionibus pariter, Quare quemadmodũ rapa, nõ item & raphano ei malo succurritis? præterea & stomacho imbecillis, quare absinthio carentes, nõ cētaurij, & marrubij succo medemini? ferè enim hę herbæ non differunt: itē aqua suffusis quã ob causam plerunq; vice raphani rapam nõ exhibētis? H Atq; in vniuersum considerandũ est aliquod obseruatis simile, contrarias tñ vires habere: ipsos q; percōtari opus est, propter similitudinē ne ijsdem morbis hæc remedia cōducant, similitudo vero sit sensibus (vt ipsi reputant) iudicanda: hoc idē argumentũ aliquis in reliqua ipsorũ decreta contorquere poterit: nã protinus ipsis ostendendũ est neq; à symptomatis ad symptomata, neq; ab affectibus

A fectibus ad affectus eos transire posse: nunquid enim symptomatum similitudinem in facultate attenditis? hoc vero negabunt, non enim facultatem symptomatum, sed sensui manifestam similitudinem explorant: vtrum igitur plurium symptomatum, an totidē similitudinem? at phlegmone, & scirrhus in plurimis sunt persimiles, sed nihilo minus fermè contrariam, nihilq; consentientem curationem postulant: sic etiam œdema, & ramex, struma, & meliceris magna similitudine inter se conueniunt, sed medendi ratio maxime distat: præterea ex venæ fractura sanguinem reijcientes omnia fermè symptomata illis quàm simillima habent, quæ sanguinem ob erosionem, aut apertionem spuentibus insunt: non tamen iccirco eadem medicatio omnibus idonea est. Atq; ea ferè, quibus empiricorum ad simile transitus confutatur, persecuti sumus.

De transitu ad simile secundum rationales. CAP. 18.

DEinceps vero declarandū superest, quo modo rationales transitū ad simile vsurpare valeant, quod alij non ad simile transitum, sed analogismum nominare consueuerunt: nam ad simile transitum pertinere ad empiricos asserunt, modum autem illi proximum analogismum vocant, quem rationalibus familiarem esse testantur. Verum nos aduersus noīa mutantes minime pugnamus, sed rem ipsam proponemus, cui quisq; suo iure nomen imponat. Itaq; symptomatum aliqua B causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua ęgrotantes ipsos subsequi statuimus: hæc rationalis omnia distinguit, noscitq;, vbi obseruandum sit nec'ne: quę alia vero adsint, aut absint, non laborat, cum nihil ad medelam conferant: cumq; concursus in aliquo inutili symptomate variare videatur, haud secius ijsdem vtetur, ac si penitus assimilis concursus esset. At empiricus, quia confusum, ex omnibus q; aceruatū concursum obseruat, facultate discernendi symptomata carens, quocunq; ex illis deficiente, abundante've, perinde atq; concursu euariante, diuersa quoq; curandi ratione vti debet, ignorans in non nullis symptomatum, defectu, affluxu've concursum re vera permutari, vt in phlegmone, scirrho, œdemate, atq; ramice: in nō nullis autem minime: nam in ijs, qui à priore parte conuelluntur, & in ijs, qui à posteriore, quos Græci emprosthotonicos, & opisthotonicos vocant, differre quidem concursus videtur, sed, quoniam patientis symptoma est, non causę, non loci, non facultatis, ideo non fit diuersa curatio. Id quoq; ignorat empiricus, non nunquam similem esse concursum, non tamen iccirco eadem curatione esse vtendum. Ecce enim totidem, similiaq; symptomata in sanguinem reiectante ex fractura, ex apertione, & ex erosione reperiantur, esto etiam tussis in omnibus istis eadem, & proiecti sanguinis copia sit ęqualis, aliaq; etiam sint consimilia, nihilo minus tamen differens curatio adhibebitur. Quamobrem rationalis medicus C vtilia symptomata ab inutilibus distinguens, sæpius dissimili apud multos apparente concursu eadem medicamenta sectatur, veluti quidam emprosthotonici, id est, in priorem partem distenti, & opisthotonici i. in dorsum distenti, & tetanici, id est, æqualiter in vtranque partem conuulsi, isti diuersum concursum habere videntur. At rationalis intelligens sanguinis (si ita forte euenerit) copiam in causa esse, musculorumq; esse vitium, & eundem esse morbum (phlegmonē enim) eadem medendi via incedet: sola enim prędicta symptomata notat, sed patiētis symptoma tanq; inutile repudiat. Nam in priorem, aut posteriorem, aut æquabiliter in vtranq; partē conuelli patientis symptoma est, quod obseruatum nihil in curando vtilitatis affert, quemadmodum neque lachrymari. Contra non nunquam simili apparente concursu, iste vero penes diuersam causam differenti curatione vtitur, vt in illis, qui ob erosionē, aut fracturā cruenta ore profundunt partiens enim symptomata rationalis, ad vtile indicantia respiciens, atq; vtilia tantū symptomata deligens, auxilijsq; aduersus ea pugnare valentibus vtens, plerunque diuerso apparente concursu, eodem ipse modo curabit: aut contra, simili apparēte, diuersam curationem adhibebit: curatio nanq;, & admotio remediorū causis symptomata generantibus aduersari valentium. Rationalis itaq; vnūquodq; auxiliū morbiferis causis aduersarium comprehendit, & cui symptomati resistere valeat, non ignorat, quo D niam concursum, vt iam diximus, partitus est. At empiricus in confuso, aceruatoq; cōcursu iuuantia obseruans, quid cui resistere aptum sit, discernere nequit: id ignorans vero, transitu ad simile vti non potest: per quid enim iuuans prosit, & ipse se ignorare fatetur.

Quo modo rationalis vtilia symptomata ab inutilibus separet, transitumq; ad simile faciat. CAP. 19.

CÆterum quo modo (dicet aliquis) vtilia symptomata à vanis distinguit rationalis? ad indicantia proposita referendo, respondeas: cum enim quædam symptomata propositum vtile indicans manifestantia, quædam vero id non præstantia cognouerit, vtilia sanè adnotat, alia dimittit: ex huiusmodi vero vtilium symptomatum perceptione transitus ad simile facultas exoritur: quandoque autem non integram curationem, sed aliquam eius particulam transponit: quemadmodum enim concursus, ita & curandi rationem distinguit: atque in primis perspicuum habet, quæ'nam curationis auxilia symptomatis à causis illatis aduersantur, quæ symptomatis à loco, facultate've productis: sciens nanque hoc symptoma à causis enasci, istud à locis, id vero à facultate, à causa præterea auxilij genus indicari, à loco vtendi modum, à facultate tunc temporis significari mensuram, si quidem eadem causa sit, & causam prodentia signa appareant, sed neque locus idem sit, neque facultas eadem, idem vtiq; remedij genus accipietur, sed vtendi ratio, & mensura mutabitur: contra, si causa planè diuersa fuerit, sed locus, & facultas sint ijdem, non idem

auxilij genus, sed vtendi ratio & mensura eadē seruabitur. Postq̄ igitur rationalis medicus & concursus & curationes † metiri est idoneus, potest secundum cōcursuum similitudines aliquas curationis partes, prout ipsi videbitur, commutare. At Empiricus neq; causam, neq; causarū, aut loci, aut facultatis proditoria symptomata rimatus id neutiq̄ facere poterit: quocirca neq; transitum ad simile in curando rite vsurpauerit, quandoquidem, quo modo inter se concursus sint similes, ignorat: ideo neq; medicationem partiri valet, neque remedium præsenti symptomati occurrere potēs adhibere: quod si id se posse facere affirmat, vt scilicet & concursuum symptomata, & curationem partiatur, quid vnumquodq; prodest atq; officit dignoscens, se abditarum causarum contemplatorem esse fatebitur: quod si hoc, & ab indicatione se remedia posse capere confirmabit. E

† Al. partiri.

Summa dictorum contra Empiricos. CAP. 20.

QVamobrem, cum ea, quibus Empiricorum secta insignitur, atque informatur, frustratoria sint, atq; esse non possint, obseruatio scilicet, historia, & ad simile transitus, obseruationem quidem ratione carētem inutilem prorsus, & subsistere nequeuntem per se ostendimus: inutilem quia rationis vsus exigitur, quibus symptomatis curatio sit adhibenda, declarantis, neq; enim pro omnibus aut iam præteritis, aut ægrum in præsentia vexantibus obseruationem faciendam autumant: subsistere autem nequeuntē quia plura cū sint, omnia non prorsus adesse possunt, quo idem concursus emergat, genus inquā symptomatum, & numerū eundem, & magnitudinē, & ordinem, & temporis opportunitatem, & id genus alia. Historiam vero per hæc abundare probauimus, q experientia, quæ scribit, dijudicat: impotentem vero esse: magnitudines enim symptomatum, atque tempora ascribere nequit, sine quibus prosperi medicamenti nulla est comprehēsio. Ad simile autem transitum eo argumento sustulimus, quod ipsum necessario in salutarium, perniciosarum q; facultatum inquisitionem dirigere oporteat. F

Aduersus methodicos disputatio, & primum in quo dissentiant, & in quo concordent sectæ. CAP. 21.

CÆterum, postq̄ hactenus Empiricorū decreta, veluti per summam, refutauimus, modo superest vltima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduersus eos pugnaturus, omnium sectarum cōes sententias cōcedat, necesse est, quod autem illis cum cæteris controuersum est, conuellat. Empirici igitur ab indicatione remedia sumi non posse aduersus methodicos astruere conabuntur: Nos vero ab indicatione remedia sumi posse dicere concedemus, sed ab euidentibus indicationē enasci non itidē ipsis condonabimus: adhuc illud methodicis assentimus, neq; ab vno symptomate, neq; à pluribus indicationem produci: rursus vero illud negabimus, inutilia in totū esse symptomata: nobis enim symptomata plerunque ea significare videntur, quæ salutare auxilium patefacere valeant, sed ad docendam indicationem penitus superuacua symptomata arbitramur. Huiusmodi vero sunt methodicorum instituta: cum eadem symptomata sunt, affectus autem, quibus hæc inhæreant, differunt, non eadem medendi ratione vtendum est: exemplum de phrenitide afferunt, & ea, quæ sub astricto, & ea, quæ sub fluxo genere collocatur: item, si ijdem sint affectus, symptomata differant, eadem, inquiunt, curatione vtemur, vt in costarum cerebri q; phlegmone, si vtraq; sub astrictionis genere vitia sunt. Quandoquidem igitur eadem symptomata cum sint, dissidente tamen ratione in medendo vtimur, cum q; illa differunt, eodem non nunquam modo curamus, ideo prorsus inutilia ad curandum symptomata esse aiebant: sublatis enim affectibus simul, & symptomata pereunt: positis & ipsa perdurant: hac de causa vtiles esse affectus aiunt, qui hæc exorientes producunt, euanescentes interimūt: at symptomata inepta, quæ in se ipsis nulla vi prædita sunt: quod si quicquam symptomata indicare dicant, vtile nihil, sed potius noxium: quemadmodum febris refrigerationem indicat, aut medius fidius potionem dandam, vel vini cupiditas aut balnei, vinum exhibendum, & in balneum ducendum esse declarant: quapropter, cum symptomata nihil, aut saltem nihil vtile, sed potius detrimentosum ostendant, iccirco symptomata reijcimus, inquiunt, morbos autem, vtpote vtile indicare valentes, admittimus. Interrogant præterea huiusmodi quasdam ratiunculas, vt à iuuantium numero symptomata excludenda esse confirment. Si idem contraria non indicat, qui vero astrictione fluxu q; afflictantur, contraria ope indigent, profecto afflictatio conferentium indicationem non generat. Sed in ipsos hæc ratio facile reflectitur, per quam neque morbus quicquam indicare probabitur in hunc sanè modum: Si corpus frigore corruptione q; astrictum diuersa medicamenta requirit, idem vero diuersorum esse indicatiuum nequit, igitur astrictio conferens non ostendit. Alia etiam via methodici interrogant: Si differentia idem non indicant, febricitantes vero ac tussientes idem aliquando indicāt, à febre igitur ac tussi conferentis non fit indicatio. At nos hanc etiam ipsorum rationem in ipsos ita retorquemus: Si bile astricti & laxati eadem remedia postulant, ac diuersa idem non indicant, efficitur astrictionem ac fluxum conducibile non indicare. Hæc ferè sunt, quæ à methodicis afferantur, vt inutilia symptomata demonstrent. G H

Aduersus methodicos symptomata vtilia esse probat. CAP. 22.

VErum enimuero à nobis primū est, methodicos per ea, quæ faciunt non ex toto inutilia esse symptomata, fateri: vsum vero, quem symptomata pręstant, cum rationalem sectam exponemus in primis declarabimus. Methodicos itaque symptomata in curatione conducibilia putare

hinc

A hinc maxime patebit. Homines enim vtcunq; insanientes tenebricoso loco continendos esse autumant, siue ob effluxum, siue ob astrictionē insaniant: lucem nanq; in insaniam addere arbitrantur: at veternosos loco splendido detinendos, siue astrictione, siue fluxu laborent: tenebris enim veternum augescere putant. Quo modo igitur, si nihil symptomata indicāt, astrictione delirantes in tenebris versabūtur, tenebris astrictionē augentibus, aut contra fluxu veternosi in luce fluxum intēdente remanebunt? in his enim mihi affectus prorsum negligere videnť, sola q; symptomata intueri. Igiť qui inutilia fuerint ea, quæ tantā vim habent, vt proposita ipsa posthabere, neq; tantū posthabere, sed etiā contrariū, ac ipsa indicent, facere cogant? astrictio nanq;, vt laxetur, nunciat, isti vero in tenebris deliros concludentes non laxant: quin ē contrario astringunt: fluxu etiā cohibitionē indicante isti ex fluxu veternosos in lucē producūt, atque ita fluxui incrementū adiiciūt. Ad hęc sanē respondent methodici, non quia symptomata indicent, ideo se illa accipere, sed quia cōtra indicent, illud q; efficere, quod propositū imperet, prohibeāt: id enim cōtra indicans appellant, quod vtile quidē non indicat, id vero fieri, quod affectus postulat, nō permittit. At hęc nos ita refellimus: Si cōtra indicantia inutilia censenť, facultas etiā à proposito indicatū plerunq; accipi non permittens, inutilis putāda erit: sed facultatē nobis aliquid ad medelā conducibile suggerentem, tametsi & ipsa contra indicet, contēplari oportet. Quemadmodū itaque facultatē contra

B indicantē ex vsu esse statuitis, vobis pariter & symptomata vtilia confiteri necesse est: præterea ridicule admodū phreniticis tenebras cōferre aiunt: nā, si tenebræ astrictionē augēt, aucta vero astrictio deliriū maius facit, (crescūt enim symptomata minuūtur q; cū affectibus) contra, q̄ oporteat, faciūt, quę enī affectū, eadē & deliriū exacerbāt. & de symptomatis sermonē satis abūde fecimus.

Ab affectibus vtilis indicationem non sumi. *CAP. 23.*

MOdo neq; affectus conferens indicare (vt opinantur methodici) iisdem illis rationibus, quibus ipsi inutilia esse symptomata probare nitebantur, cōmonstrare decreuimus. Ita nanque asserimus: si iidem affectus sint, causæ vero differant, non eandem curationem admittimus. Vrinæ nanque suppressio vnus quidam affectus est, verum si calculus sit in causa, excindimus: si phlegmone, cataplasmata illinimus: si vesicæ supra modum distentio, fistulam, quę cathetera nominant, imponimus, siue, vt inquit Erasistratus, ægrum in genua statuentes, atq; aphronitro extremum vrinariæ fistulæ illinentes, & alia, quæ deinceps sequuntur. Sin autē ab affectibus conducibilium indicationes fierent, vnus cum est affectus, eiusdem quoq; conducibilis eędem forent indicationes: non sunt autē: non igitur affectus indicant. item si ab affectibus indicationes orirentur,

C non vtiq; diuersi affectus idem indicarent. At, vna cū est causa, licet affectus dissideant, idem curandi genus admittimus: cholerā nanq; & arquatum morbos dissimiles esse vel ipsi fermè cōfitentur, etenim astrictus hic, ille vero fluxilis morbus est: in vtroq; tamen fit inanitio. Quapropter, q̄m sublatæ causæ affectus auferunt, positæ constituunt, ac præterea diuersæ causæ, quamuis iidem sint affectus, diuersam, eędem, licet affectus euarient, eandem tñ curationem postulant, nō iniuria nos & causas & affectus & passos locos exploramus. Possumus vero & hisce rōnibus idē comprobare, à discordibus scilicet causis eundem affectū procreari, exempli causa, astrictū: ignis nanq; in corpus incidens superficiem densat, id pariter frigus efficit, nihilominus hunc, qui idem affectus est, differenter curamus propter causarum differentiam: illum enim, qui ab igne est, perfusionibus, & cataplasmatis crustas separare valentibus sanitati restituimus: eum vero, qui à frigore fomentis raparū decoctis & id genus aliis sanare studemus. Quòd si laxatorio vtrunque curandi genere sanari contēdant, ita occurremus. Si idem est curādi genus, id si permutemus, nihil errabimus, vt si ab igne, ægrotantē iisdem fouebimus, & frigore affecto eadem cataplasmata superdabimus, & medicamina ad crustas faciētia adhibebimus: sed nequaquā ista facimus: grauiter enim lęduntur: haud igitur eandem esse curationem dicendum est. Amplius, eadē causa diuersos mor

D bos generat: plenitudo enim aliàs phlegmonen excitat, hęc vero astrictio est: interdum sanguinem profundit, at sanguinis profusio fluxus vocatur, neque tamen ob id, licet morbi differant, est diuersa curatio: siquidem in vtroque euacuatio sanat, morbo contraria: quandoquidem non ab effectis, sed ab efficientibus, queādmodum & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ sunt: affectus vero causarum loco methodici habent, q; symptomatum effectiui sunt: sed non qua causæ sunt, inquiunt, sed qua communitates, vim habent indicandi, nihil q; vetare idem & pro causa & pro communitate & pro alio quopiam accipi, vt malum gustabile, olfactile, visile, tactile que est: cum q; ipsum dulce esse dicimus, non quatenus sub tactum uenit, dulce dicimus: haud secius affectus ab aliis enatos alia quædam producere quid impedit? quando uero ipsos indicare, inquiunt, asserimus, non quatenus effectus, aut aliorum effectiui, sed quatenus communitates sunt, ipsos indicare censemus. Quemadmodum igitur symptomata methodici, quoniam à diuersis eadem, & ab iisdem diuersa proueniunt, nihil indicare cōmodi testantur, itidem & nos à diuersis causis eosdem, & ab iisdem diuersos gigni affectus intuentes, eos ad utilium indicationem incommodos esse dicimus: neq; enim unum idem semper indicat, alioqui urinæ suppressionem eadem semper uia tolleremus. Vt igitur illi ruborem non indicare aiunt, q; effecti speciem ipsum reputent, sic & nos affectus ad indicationem non nunquam causarum, nō nunquam effectorum inutiles esse

statuimus. Quispiam vero ita illis obiiciat: Quid ruborem ipsius alteratione indicare negatis, E quandoquidem & cōmunitatem in ipso spectatis: in pluribus enim differentibus cernitis: quid aliud vero est cōmunitas, q̃ res in pluribus eadem: igitur, si indicat, & pluribus cōmunis est, cur nō ab ipso, aliisq́; id genus symptomatis euidenter apparētibus indicationes accipitis, sed potius ab affectibus, astrictione scilicet, & fluxu, nequaq̃ euidentibus: Quod si affectus indicat, omniū maxime ridiculū fuerit, affectum sensu cōprehensibilem esse inficiari: si fluxus itaque, & astrictio solæ cōmunitates forent, vero proximū quis diceret, eas solas indicare dicens: verum, cum & symptomata pluribus cōmunia reperiantur, quare & ab ipsis iuuantium indicatio nō oritur: Sin aūt respondeant, iccirco symptomata repudiamus, quia proximę, & necessarię medentibus cōmunitates non sunt: nam eosdem affectus diuersis symptomatis eodē modo curamus, & diuersos affectus, etiamsi eadē symptomata fuerint, diuersa tñ, vt supra declarauimus, ratione discutimus. His de causis & nos dicemus, idem in affectibus euenire cernentes, quod vos in symptomatis obseruastis, veluti incōmodos & superuacaneos ipsos reiicimus: istud enim probare, affectuū videlicet cōprehensionē esse inutilem, abundans est, & frustratoriū: ad curationē enim satis est causæ perceptio, loci vexati dignotio, & facultatis mensura: sit'ne fluxus, an astrictio, superuacuum puto cognoscere, sed huiusmodi ratio posterius agitabitur, cum de vsu affectuum perceptionis disseretur. F

Quid morbus indicet, & quid artifices requirant. CAP. 24.

Illud aūt aduersus methodicos dicendū est, Affectus, nō quid agendū sit, sed suam ipsorū sublationē, destructionem q́; indicare: quod sanè & quis votis expetere possit: id vero nec vulgus, neque brutæ animantes ignorant, morbos sublationē, sanitatem conseruationem indicare. Artifices sanè huiusmodi indicatione non egent, sed illa scire exoptant, per quæ languores pelluntur, & sanitas conseruatur: propterea illis opus habent, quæ particulatim remedia indicant, quibus accersitur sanitas, ac retinetur. Atqui per id artifices vulgo præcellunt, q̄ ea percipiunt, quibus particulatim remedia patefiunt: quandoquidem, si morbi sua ipsorum remedia edocerent, laborantes ipsi, per quæ ad sanitatem redirent, intelligerent: at istud ignorant: quid vero morbus indicet, certum habent, sublationem scilicet: quare morbos pellere potentes medicos acciri iubent.

Non morbos, sed causas medelam indicare. CAP. 25.

Quin & ex adhibitis auxiliis non morbos, sed causas medelam indicare agnoscendi facultas dabitur: auxilia nanque non affectis, sed facientibus aduersantur, vt euacuatio multitudini contraria est, morbo vero nulli, vt phlegmonę aut febri: multitudine igitur euacuatione subtracta simul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea, q̄ simul cum efficiente G causa morbus recedit, auxilium morbo aduersari dicendum est. Possumus enim & ex symptomatum à multitudine atq́; euacuatione orientiū collatione, cui opponatur auxiliū dignoscere: siquidem multitudo redundantia grauat, euacuatio redundantiā subducēs grauitatē tollit: deinde multitudo cōceptacula distendit, euacuatio, vt subsidant, efficit, & collabātur: alia quoq́; remedia causis semper resistere inuenies, morbo vero minime. Amplius ex hoc quispiā didicerit, si neq́; astrictio, neq́; fluxus auxiliū aliquod, sed potius affectū quendā indicent, & astrictioni contrarius fluxus est, nō inanitionē, sed fluxū indicabit astrictio, & fluxus astrictionē: quod igitur admittimus idem à morbo indicatur: at lędentes causæ sibi contraria demonstrant, quod q́; ab ipsis indicatur, admittimus: quo circa nō morbi, sed causę, quod cōducit, aperiūt: itaq́; nō prorsus incōmoda esse symptomata, neq́; à morbis conducibile, sed à causis indicari satis ample, dilucide q́; ostēsum est.

An communitates methodicorum sint euidentes, atque indicent. CAP. 26.

Deinceps considerandum superest, cōmunitates, quas supponunt methodici, euidentes sint nec'ne, atq́; vtrum à cōmunitatibus indicationes accipi possint. Medicam igitur facultatē iuxta ipsorū sententiam definiemus, euidentiū communitatū cognitionē esse: euidens autē, non quod sensu percipitur, appellant, siquidem nullus affectus sensu comprehenditur, sed euidens illi H nominant, quod per se ipsum, licet sensui nū subiaceat, cōprehendi possit: nam ferè manifestū illi euidens vocant. Quapropter contradicens illud quoq́; ostendat, oportet, eos neque gręcis nominibus scire vti. Cęterū ne dictiones vitio dare videamur, ipsis cōcedentes euidens vt lubet accipere, communitates non ex se comprehensiles esse declaremus, in primis q́; eorum sectæ principem Thessalum, cōmunitatū, vt non ex se perceptibiliū, signa tradentē adducamus. In laborante enim astrictio, inquit, ex corpore ęgre difflabili agnoscit, pariter & fluxus nō nullas notas exponit. Sed forte responderint: aduersus hominē, non aduersus sectam nostrā obiicitis. Thessalum itaque dimittentes ad propositū ostendendū reuertemur. Primū igitur cōe quoddā argumentū in vtraque affectione sumemus, ipsas neque euidētes neq́; ex se perceptibiles esse declarās: deinde separatim ipsas singulis neutiq̃ ex se cōprehendi posse cōfirmabimus. Fatent itaque & ipsi nō omnē corporis densitatem, aut excretionis suppressionē astrictionem esse: nam rustici concretione laborant, non tamen astrictione: neque omnis soliti excrementi cohibitio astrictio est: nā & muliebre purgamentū cum ab prægnatione supprimitur, soliti sanè excremēti retentio est, neque tñ ob id astrictio vocanda: itē non omnis corporis laxitas, & excretio fluxus est: pueri nanque, & mulierculæ, viri q́; nō nulli sub vmbra victu delicatiore vsi, natura sunt rariores, & quædā inutilis materię expulsio

A pulsio fluxus nõ est: preterea, quorum per alui deiectionem, aut lotium, aut sudorem, aut sanguinis profluuium iudicatio fit, neq; ipsos fluxu laborare dixerint, alioqui supprimenda esset excretio. Qm̃ ergo non omnis densitas, & retentio astrictio est, neq; omnis raritas, aut excretio fluxus, clarissime constat sola ipsa symptomata respicientẽ, fluxum, aut astrictionem deprehendere non posse, sed ex aliis quoq; diiudicandi sunt: quemadmodum enim & alia symptomata, naturalia'ne sint, an præter naturam, non ex se ipsis, sed ex aliis percipiuntur, ad eũ sanè modum & astrictio, & fluxus dignoscendi sunt: per hęc autẽ huiusmodi sententia manifestabitur: naturalia symptomata, & præter naturã magna similitudine inter se conueniunt: eadem nanq; his naturalia, illis præter naturam sunt, vt ater color præter naturam similis est atro colori, qui naturalis sit, nobis quidẽ " præter naturam, sed Indorum genti naturalis. Figuræ quoq; non naturales naturalibus sunt persimiles: non nulli nanque magis, quàm alij, extortos habent artus: acuminatæ nares, & oculi caui quibusdã mortifera signa sunt, aliis vero hæc eadem congenita. Motus vero, ac eius carentia si voluntatis imperiũ sequentur, naturales dicito: si inuoluntarie in corpore fiant, pręter naturam. Per hæc manifestum est ipsa tantum symptomata attendentes non posse ingenitum ab extraneo dignoscere, sed in non nullis agentem causam explorare opus est, quemadmodum de motu, vtrum B voluntarie, an inuoluntarie prodeat: sic etiam de colore: cum enim color ab humoribus oriatur, & ex colore sanguis appareat, considerandum est, num sanguis naturaliter affectus sit: id vero ex vsu cognoueris: cum enim reliquum omnẽ vsum sanguis minime impeditum prębet, neq; grauat, neq; distendit naturalẽ esse sanguinẽ dixeris. Verum figura num salubriter, & secundũ naturam sese habeat, ex membri ipsius vtilitate percipies, vt in extortos artus habentibus. Non nulla sanè & ex loco, in quo fiunt, an naturaliter habeant, dignoscitur. Densitas, & raritas istius generis sunt, vt non nullis ingenitæ, aliis præter eorum naturam sint: nam senum densitas ipsis quidẽ ingenita est, sed pueris extranea: contra pueris raritas naturalis est, senibus autem violenta: nõ nullis præterea ex vitæ ratione spissescit cutis, vt rusticis, ob cœli statum, aut curas vrgentes: aliis, qui * nihilominus naturaliter habent: quo circa fieri nequit, vt solam corporũ densitatẽ, fluxum q; spectantes eorũ affectiones comprehendere possimus. Oportet igitur in aliud quippiã hæc referentes ita, secundum naturam'ne sint, an vitiosa, diiudicare: ipsi enim ita dicere solent: moderatione, excessu q; naturalia accidẽtia ab extraneis distinguimus: quãdo enim corpus moderate densum, rarum q; fuerit, recte valet animal: cum vero istorum alterutrum increscens modum superat, morbo vexari necesse est. Aduersus quæ ita respondendum est, Moderatũ, modo q; carens diuersum C ab affectibus esse, ꝙ si ab immodico vitia iudicentur, non ex se comprehensibilia esse constabit. Deinde sic etiam eorum ratio confutatur: Moderatum, atque immodicum nõ est euidens, sed ab effectis agnoscitur: si iuuat, moderatum est: si nocet, immodicum: qui fiat autem, vt moderatum atq; immodicum non euidens sit, ab ipso vero comprehensa sint euidentia? Verum, si & ex facultate moderatũ, immodicum q; censetur, neq; sic tñ immodicum perspicuum fuerit: facultas enim conspicua nõ est: immodico aũt non euidente, iam proculdubio neq; cõmunitates apparebunt, quandoquidem & ipsæ immodica quædam sint. Amplius in istos dicẽdum est: Nihil secundum naturam, aut præter naturã existẽs, quod secundum naturam, aut præter naturam sit, est euidens. dolor nanq; & id genus alia præter naturam euidentia quidem sunt: at medici, non quæ sint, sed ꝙ præter naturã sint, cognoscere volunt: siquidem acutus nasus, & caui oculi cunctis hominibus perspicue apparent, secundum naturam vero, an præter naturam sint, solis id medicis patet: hoc enim vulgo medici præstant, ꝙ ex euidentibus occultum quiddam eliciunt, quod vulgo negatũ est. Amplius: Quod præter naturam est, euidens non est, quare communitates, cum præter naturam sint, euidentes non erunt. Illud etiam cõsiderandum est, num quispiam vnquã medicũ accersierit, quia spissitate, raritate'ue immodica vexatus sit: ꝙ si nemo vnquã cõmunitates sensu per- D cepit, quo modo rationi fuerit consentaneum eas esse euidentes asserere? communitatibus itaq; non apparentibus, quare ipsi artem euidentium communitatum notitiam esse definiunt?

Quòd astrictio Methodicorum non sit euidens. CAP. 27.

AT vero in præsentia separatim contra ambas affectiones disputabimus: atque in primis de astrictione loquemur. Hanc igitur densitatem, & necessariorum excrementorum suppressionem esse decernunt. Ceterum, quæ supprimuntur, aut noxia sunt, aut vtilia, aut neutra: si sint vtilia, ea excernere absurdum est: si neutra, constat iam neque morbum esse. Dicendum igitur superest, cum retenta nocent, adstrictionem esse: quæ lędunt vero, causæ sunt: inde fit, vt ex causarũ anticipata notitia astrictio comprehẽdatur: nam, vt astrictionem adesse cognoscamus, suppressa nocere præsciendum est, sed cum nocentium notitia simul & causarum concurrit agnitio: quin immo nocentium cognitio causarum est comprehensio, item'que ipsa nocentia, quæ vtique causæ sunt, non ex se ipsis in notitiã veniunt: quare non solum astrictio ipsa nõ est euidens, sed neque illa etiam, ex quibus astrictio dignoscitur.

Fluxum Methodicorum non esse per se notum. CAP. 28.

FLuxum autem definientes, corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quæ manere debuerant, excretionẽ esse testantur: at immodicam rarefactionẽ non ex se posse comprehendi

declaratum est: quæ excernuntur autem, retineri debeant nec'ne, vnde percipiunt? non enim ex E
se ipsis perceptibilia sunt. Atque sic efficitur, neq; fluxum, quantum in se est, comprehendi posse, siquidem, vt fluxum dignoscamus, ante familiare conueniens q; sciamus, oportet: familiare autē ex vsu percipitur, vsus ex multis successibus, hi tandem ex seipsis. Quamobrem non ex se comprehensus fluxus quo modo recte euidens dici possit? quod q; rationales cognitu obscurissimū esse affirmant, id ferè methodici (si diis placet) clarum patens q; esse contendunt: quādoquidem ab his vocatus fluxus ab appellata apud priscos colliquatione, nisi nomine, nō differat. Colliquationem vero atq; excretionem difficulter adeo prisci illi distingui posse censebant, vt Erasistratus palàm difficillimū id esse iudiciū fateatur: atq; hæc verba pronunciet: Sanè perdifficile est excretionem colliquationem q; discernere: sed Hippocrates laboranti, ægre, aut leuiter ferenti, iudiciū
Cō.1.'Apho.2. Ex.or.f.3.b cōmittit, hæc inquiens. ‖ Si qualia purganda sunt, purgetur, iuuat, & leuiter ferunt. Quapropter, cum duo veteres medici inter se de principatu certantes hac in opinione consentiant, excretionē videlicet ab eliquatione vix posse distingui, ex ipsis q; vnus neq; signū vllum excretionis posuerit, sed solam rei difficultatem ostenderit, alter ad regulam fermè imperceptilem iudicium transtulerit, quo modo id methodici perspicuum euidens q; putabunt? Præterea qua se ratione fluxum in his, quorū corpora ob insensilem perspirationem dissipantur, percipere dicent? non enim ex F
corporis cōpressione id assequi valent: siquidem non solum profluuio inanita corpora, verū etiā suppressis mensibus adstricta cōprimantur: tumefactio etenim nō adstrictione solū illis retentis, quæ excerni debuerant, sed etiam fluxu fusis humoribus, & corpora distendentibus efficitur: nō idem autē esse compressionē sensilem, & fluxū, hoc sanè modo patere poterit: si cōpressio sensilis est, cōpressioni vero contraria est tumefactio, atq; vnum vni tantū aduersatur, fluxui non tumefactio, sed adstrictio cōtraria fuerit: at, si adstrictionē tumefactionem q; idem esse affirment, ipsos definitionum contrarietatē declarare opus est: aiunt enim adstrictionē, inculcationē, arctationē q; corporū esse: est igitur arctatio cōculcatio q; corporum, adstrictio: at tumefactio eorundem fusio atque distentio: distenduntur autē multitudine aut fusione corpora: constat igitur, q̄ diuersæ sint tumefactio atq; adstrictio. Si fatentur autem cōpressiones à fluxu distare, & tumefactionē ab adstrictione, morborum communia non ex his deprehendi fatentur, affectionum q; notitiā ab aliis non ex se ipsis emergere: cum ex cōpressione tumore q;, quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Falsa quorundam opinio de modo dignoscendi fluxum impugnatur. CAP. 29.

NOn nulli dicunt in hisce corporibus, quæ insensili perspiratione dissoluuntur, fluxū ea coniectura dignosci, quòd mollia sint corpora fragilia atq; effœminata. Quorum opinio ita G
refutanda est: Si corpora durata fuerint, & circuntenta, fluxum adesse negabunt, quem tamen ip-
1.Progn.tex.7. cl.4.f.191.e sos fateri necesse est: nam, si tales forte ægroti fuerint, quales narrauit Hippocrates ‖ per summam indigentiam ad hoc deducti, vt dura sit cutis & circuntenta, alia'que adsint, qualia his, qui discutiuntur, dissipantur'que, euenire solent, vtemur'ne victus ratione dissipatis corporibus cōueniente? id vtique cōcedant, necesse est: quo modo igitur ex raritate fluxus percipitur? nam tentione duritia'que præsente nihilo secius effluuium aderit.

Quòd communia nihil indicent, etiam si euidentia sunt. CAP. 30.

DEinceps vero demonstrare quispiam poterit communitates, etiam si euidentes sint, nihil tamen vtile demonstrare: id'que ita sanè probauerit, diuersa esse dicens, ipsa communia indicare, aut indicare valentia ex communibus deprehendi. Methodici sanè ipsa communia indicare affirmant: nos vero communium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare valent, conducere asserimus: atque præcepta, quodam modo communia cum sint, particularium cognitionem ostendunt: in eo nanque præcepto, Spontinæ lassitudines morbos nunciant, relationem particularis spontinæ lassitudinis ad multitudinē comprehendimus: illam enim dictionem /morbos/ prout præsens sensus exigit, in hanc /multitudinem/ scilicet conuertere opus est: Vniuersi H
igitur cognitio particularis vtile indicare valentis notitiam subministrat.

Quid artis præcepta declarent. CAP. 31.

NE putet autem quispiam nos eius esse sententiæ, vt ex preceptis palàm vtilium demonstratiua percipiant: neq; enim ex preceptis occulta produnt, quorū vsu ad curationem, tanquā indicantiū, indigemus, sed occultorū ad euidentia relationē manifestant: ita vero diligentius pre-
2.Apho.5.Ext. or.11.f ceptorū vsum ex hoc ipso discemus, ‖ lassitudines temere orietes nunciāt morbos, talē instituētes rationē: lassitudinē igitur temere euenientē manifestā esse vel rudes etiā homines sciunt, per huiusmodi aūt lassitudinē humoris copiā significari imperitos quidē latet: abditū enim est, sed nouerunt artē callentes, spontinæ lassitudinis cū plenitudine coherentiā intelligentes: ab ipsius nanq; spontinæ lassitudinis cum plenitudine cognatione permotus præcepti illius conditor, plenitudinis q; effectū esse spontinā lassitudinē cognoscens, ipsum literis cōmendauit: causarū enim duplicem cōmunissimam differentiā cū sciret, ipsarū aliquas videlicet in nostro corpore contineri, aliquas exterius accedere, necessariū putauit, cū aliqua externa causa infestāt, nos ledi aliter minime posse, nisi intestina aliqua causa delitescat. Qm̄ vero, quæ in corpore sunt grauātia, materiæ copia grauāt, mediocris enī materia neq; grauat, neq; vllo pacto diuexat, in vnā ratiocinationē hæc oīa

A redigens huiusmodi præceptũ constituit, Lassitudines spontinę nunciant morbos: quibus enim rationibus impulsus præcepti huius auctor ipsum tradidit, iisdem etiam motum præcepti vtilitatem indicare opus est. Hoc igitur commune præceptum illud significat, ꝙ vbi spontina lassitudo est, ibi prorsus est multitudo, non tamen iccirco ex præcepto quispiam multitudinem, sed lassitudinis, multitudinis'que cohærentiam, & ex coherentia multitudinem cognouit: quodam modo igitur etiam ex lassitudine multitudinem percepit: quòd autem ita perceperit, preceptum fuit in causa, & aliorum sanè præceptorum eundem vsum considerantes inueniemus: ad hunc itaq; modum vniuersalem, & veluti communem comprehensionem ex vsu esse arbitramur.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio. CAP. 32.

CÆterum methodici ab ipsis communibus vtilia indicari autumant: strictam nanque affectionem laxamenti necessitatem indicare aiunt, fluentem vero suppressoriam curationem requirere, atque alia communia euidenter diuersa indicare contendunt. De quibus dicetur posterius. Verum communia non indicare per hæc nos confirmabimus: Quibus sublatis ægri sanescunt, ab auxiliis ista delentur, ab his vero vtilium indicatio sumitur, quæ ab auxiliis præcipue destruuntur: at particulares causas, aut morbos saltem remedia principaliter destruunt: particulares
B igitur causæ aut morbi saltem, non autem communitates, quatenus communitates sunt, vtile indicabunt: quòd si communia vtile indicent, adhibita'que auxilia indicantia destruunt, à particularibus auxiliis communia destruentur: communi autem deleto omnes eo tempore sub eo communi ęgrotantes sanescent, nulla penitus re in ipsis sublata: quamobrem, si, quod indicat, id destruitur, communia vero indicant, iam satis cõstat, destructum iri communia. Hanc rationem ita methodici diluunt: Nos, inquiunt, communitatem eandem & vnam asserimus, non quòd vnum quoddam sit corpus ipsum sibi ipsi continuum, siquis in pluribus cõtemplatur, sed quatenus eadem species est: nam, quemadmodum & humanitas communitas quædam esse dicitur, non autẽ corpus quoddam vnum, siquis in omnes homines respiciat, sed quædam in pluribus similitudo, itidem & de communitate sentiendum esse dicunt: quemadmodum igitur sublato aliquo homine non simul aufertur, quam in omnibus cernimus, humanitas, sed vnius cuiusdam planè humanitas, ita & singulari communitate sublata, non ea, quæ in omnibus reperitur, sed singularis tantum communitas deletur. Istis autem ita respondendum fuerit: Si communitates, quatenus communitates sunt, vtile indicant, & humanitas, communitas cum sit, vtile indicabit: at nihil humanitas indicat: quare neq; alia quæpiam communitas vtilitatis indicatiua fuerit. Preterea: Si quidẽ
C communitas in pluribus identitas est, & communitates, quatenus communitates sunt, indicant, anxietas, & rubor in pluribus affectibus considerati aliquid vtique commodi indicarẽt: sed nihil indicant: neque reliquæ igitur communitates indicandi naturam habent. Ab illis etiam id sciscitari conuenit, communitates affectus sint, nec'ne: si sint affectus, quo modo nullus adhuc earum sensum habuit? sed febrem phlegmonen, grauitatem, distentionem'que homines percipiunt, medicos'que harum causa accersunt, astrictionem autem, fluorem'que nullus vnquã percepit: neq; me hercule quispiam vnquam medicum accersiuit, ꝙ immodica astrictione, aut raritate vexaret. Quòd si affectus non sunt, quo modo ab affectibus indicationes fieri testantur, quandoquidem astrictio, fluor'que affectus non sunt? Illud amplius adiiciẽdum est, Si communitates profecto indicatiuæ forent, omnium maxime communitatũ communitas indicaret: astrictionis enim, fluxus'que similitudo quædam est, quatenus vtraq; communitas est: hæc autem nihil indicat: igitur neque etiam reliquæ: non solum autem duas communitates, sed plures etiam statuunt, alias'que in victus ratione, alias in manuum effectione collocant: in victus quidem ratione astrictum, & fluens, adiunctam'que magnitudinem, morbi tempora quatuor, initium, crementum, summum impetum, & decrementum, celeritatem & longinquitatem, accessionem, & intermissionem: in
D manuum verò effectione, quod à natura alienum est, ponebant, loco, tempore, & pluribus aliis: neque enim in præsentia omnia proposita ad manuum actiones pertinentia diligentius exequi mens est: satis enim modo fuerit proposita in ratione victus ab ipsis posita explicare.

Cur Methodici communitates inuenerunt. CAP. 33.

PRædictas nanque communitates, quid in singulis rebus sequerentur, non habentes, introduxerunt: q̃m enim ex eorũ dictis efficiebatur, vt in omni fluore, quolibet suppressorio remedio vtendum esset, contra quolibet, in omni astrictione, laxante, cum nihil, quod auxiliorum differentias indicaret, reperirent, antedictas communitates innouarunt, vt iuxta ipsarum diuersitatẽ diuersa curatio reperiretur: itaque remediorum differentiam ab communitatibus demõstrari contendunt, siquidem penes aliquarum ex his collectionem varians curatio reperitur.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari. CAP. 34.

VErum enimuero nihil eorum, quæ dicta sunt, remedia posse indicare monstrabimus, & primum ꝙ cõmunitatum magnitudo remediorũ magnitudinẽ nõ indicet, ex his aliquis discere poterit: in curãdis morbis nõ simpliciter auxiliorũ magnitudine egemus, (oĩa enim auxilia cũ magnitudine quadã sunt) sed huiusmodi certa magnitudine: at cõmunitatũ magnitudo nõ hanc huiuce auxilij magnitudinẽ, sed simpliciter magnitudinẽ indicabit: opus est autem, vt diximus,

non simpliciter auxiliorum magnitudinem, sed qualem quãdam magnitudinem accipere: nam, E si absolute magnitudinem accipiamus, cum remedia omnia cum magnitudine intelligantur, omnia vtique remedia absque vllo discrimine accipientur, quod à ratione alienissimũ est. At si communitatum magnitudine auxilij magnitudinem simpliciter indicante ipsi hanc quampiam magnitudinem accipiant, non id, quod propositum indicat, assument: propositum nanque magnitudinem in vniuersum indicat, ipsi vero hanc certam magnitudinem accipiunt. Respondebunt forte, ꝙ non quatenus particularis est magnitudo, sed quatenus communitas est, adhibetur: idem autem & commune esse & particulare contingit. Id vero nos ita refellimus: Si communitas indicat, &, quod indicat, non particulare est, discrimine carere debet, quoniam magnitudo omni auxilio inest: hanc eandem autem rationem & ad alias communitates transferre oportet.

Quòd morbi tempora non indicent vtile. CAP. 35.

DEinceps neque morbi tempora vtile indicare declarabimus, sed ante, quàm hunc sermonẽ aggrediamur, aliqua de temporum differentia tractanda sunt. Duæ igitur temporum differentię apud medicos celebrantur: aliqua enim morborum, aliqua auxiliorum tempora dicuntur, atq; hinc iam manifesta curatio fiet, causarũ autem motiones morbi tempora esse dicunt: motionis autẽ differentiæ quatuor sunt, initium, crementum, summũ, & declinatio: hæc eadem sunt & F temporum nomina: auxiliorũ planè tempora ea, quæ ad ipsorum adhibitionẽ idonea sunt, predicant: ea sunt autem idonea, quando remedium postulantia adsunt, prohibens vero nullum.

Tempora morbi & auxiliorum eadem esse secundum methodicos. CAP. 36.

PLeriq; autẽ auxiliorum morborũ q; tempora non re ipsa, sed cogitatione tm̃ differre crediderunt: aiunt enim auxilij morbi q; tempus simul incidere: nã in quodam tpe cum sit morbus, auxilio tempus idoneũ reperitur, sed idem, inquiunt, ad diuersa relatũ differenter nuncupari contingit: quẽadmodum enim ascensus atq; descensus, vna eadem q; via cũ sit, secũdum ascendentiũ descendentium q; rationẽ non nunq̃ ascensus, aliàs descensus appellatur, ad hunc sanè modum & in tẽporibus habet: vnũ enim atq; idem est morbi auxilij q; tempus: alias enim ad causæ motionẽ referens morbi, aliàs ad applicandi auxilij occasionẽ respiciens, auxilij tp̃s nominabit: euenire q; affirmant, vt vtraq; tempora simul sint, neq; auxilij tempus absque morbi tpe posse deprehendi.

Alia esse probat Galenus. CAP. 37.

COntra quas rationes ita pugnandũ est: Si eadem auxiliorũ morborum q; tẽpora forẽt, neq; re ipsa distarent, quocunq; morbi tpe & auxilij adesse tempus oporteret: at non quocunque morbi tpe auxilia adhibemus, Incipientibus enim (inquit Hippocrates) morbis, siquid videtur G mouẽdum, moue, in morborum impetu quietẽ agere melius est. nõ igitur eadem morborum auxiliorum q; tempora sunt: plerũq; etiam remedia, vt purgationẽ, & sanguinis missionem adhibemus, cũ morbus quidẽ non adest, sed futurus timeatur: vt, exẽpli causa, chirurgi in his, quibus ramex exectus est, facere cõsueuerunt, cũ eos valde humorũ plenos vident, venã soluunt: hortatur etiã Hippocrates, vt exquisite bonus habitus nõ tarde soluat, solutio aũt per remedia fit. Quòd si in morborũ impetu auxiliorũ tempora non adsunt, & adhuc non præsentibus morbis auxiliorũ tẽpora sunt, iam patet nõ sola cogitatione, sed re ipsa etiã huiusmodi tp̃a differre. Vno prætera morbi tpe plura quis auxiliorũ tẽpora accipit: age enim in morbi decremento clyster, inunctio, cataplasma, cibus q; adhibetur, & istorũ cuiusq; proprium tempus est, in pluribus aũt morbi temporibus idem non nunq̃ auxilium fertur: initio nanq; morbi atq; incremẽto sanguis mittitur, ex his iã efficitur re ipsa quandam esse istorũ temporum differentiam. Vltra dicta etiã illud sciendũ est, morborũ quatuor tempora esse, initium, crementũ, summum impetum, & declinationem: sed auxiliorum ista tempora non sunt: neq; enim initiũ, aut crementum, aut summus impetus, aut remissio sunt auxilij tẽpora. Præterea morborum tempora aliqua generalia, aliqua particularia describuntur: at remediorũ tempora generalia quidem scribi possunt, particularia vero nequaquã: H huiusce rei id in causa est, ꝙ morborũ tam generalia, q̃ particularia tempora vno eodem q; instrumento iudicantur, instrumentum autẽ illud scribi potest, sed auxiliorũ tempora neq; eodẽ instrumento iudicantur, neq; particulariũ temporũ iudicatoria instrumenta scribi queunt: quo autẽ id modo fit, iã ostendemus. Morbi tẽpora ex quali quadam causę motione censentur, est q; initium, ascensus, summa vehementia, atq; remissio, quæ morborũ tẽpora vocamus, cũ sint certæ cuiusdã motionis causæ nomina. Nã si motio, quę prius nõ erat, nobis inesse incipit, atq; ita diuexat, huiusmodi motũ initium morbi appellamus: si vlterius motus procedat, crementũ: si crementum consistat, summus morbi impetus dicitur: cum motus imbecillior redditur atq; decrescit, remissio nominatur: ergo, cum generaliũ morbi, particularium q; exacerbationis temporum eadem nomina sint, eadem quoq; iudicandi instrumenta erunt: ex certa enim quadã causæ motione iudicantur: Quocirca iã in confesso est posse vtraq; tẽpora describi: sic enim describi singula dicimus, vt causas, locos passos, id genus q; alia, quãdo proposita, ex quibus singula percipiunt, scriptis mandari queunt. Ad morborum spatia tempora non sunt, neq; ex spatiis tempora sumuntur, neq; in morbis vniuersis, neque in particularibus exacerbationibus, eo ꝙ non in omnibus temporibus eadẽ spatia sunt: eandem autem rem tempora vocari, nemo est, qui nesciat: præterea ꝙ vniuersi morbi

2.Apho.29.Ex. ord.16.f

tempora

A tempora à particularis accessionis temporibus differant, ex eo facile patebit, ꝙ vnum morbi vniuersi tempus plura singularum accessionum tempora concludat: initio nanque inuadentis morbi particularis accessio & incipit, & increscit, in summo impetu consistit, atque declinat: cum'que vniuersus in sua vehementia morbus est, particularis aliqua accessio incipiet: atque ita, quo modo vtraque morborum tempora conscribi possunt, exposuimus.

Auxiliorum tempora scribi non posse. CAP. 38.

SEd remediorum vtraq; tempora calamo scribi nō posse modo subiiciemus. Remediorū adplicandorū tempora non ex causæ motione atq; essentia capiūtur: idem enim semp remediū accipitur, vt quocunq; morbi initio sanguinis detractio: cum q; dixerit Hippocrates, Inchoantibus morbis siquid videtur mouēdum, moue, in summa autē vehementia quietē agere pręstat, nō à morbi tpe impulsus auxilia interdicit: nouerat enim morborum initiis facultatē valentem esse, propterea q; remediorum applicationi non obstare, sed in morborū vehementia iam flaccescens remediorū agitationem non sustinet. Itaq; nō ratione tēporis Hippocrates, sed virium, auxiliorum adhibitionē denegat: neq; etiā ex morbi temporum spatio, vt non nullis placuit, auxilij occasio reperitur: longe enim inter se distantibus spatiis, quales'nam res spatio nūciari quis asserat, explicari non potest: quamobrem auxiliis in vniuersum opportuna tēpora & ex remedia postulantium pręsentia deprehenduntur, hęc aūt causæ sunt, & ex potentis impedire absentia, id vero est viriū imbecillitas: at particulariū auxiliorū occasiones nō ex his modo, verūetiā ex aliis, quę minime scribi possunt, reperiūtur: qn̄quidem in remissionibus potissimū remedia adhibenť: tunc enī & postulās adest, & vires ferūt: non idem aūt remissionis spatiū in omnibus est: sed esto, exempli causa, sex horarū remissionis spatium, quā igitur istarum idoneū particulari auxilio tēpus statuemus, cū non ad eundem oēs modum habeant? requirat enim tunc cōditio venę sectionē, neq; facultas refrageť: quantū ad id pertinet, venā secare opus est, atq; illico post cibus dandus, ꝙ inediā non ferat ęgrotans: alterī aūt inedia conducet: alij somno ante missionē sanguinis egent: alij alio sese habent modo, quę oīa literis mandari nō possunt. In tāta igitur varietate, quā quis horæ partē idoneū cuiq; auxilio tēpus cōstituat, aut quod quis propositū describat, ex quo particulare tēpus accipiat, tradi nō potest: alia enim alijs eueniunt. Quocirca, cū & remissionū spatia, quibus adhibenť remedia, nō ęqualia oīum sunt, & cōditiones absimiles, & symptomata dissidentia, atq; hæc singula particularis auxilij tp̄s conuariant, nō posse propositum quodpiā, ex quo percipiatur, describi, euidēter constat: pręsens aūt medicus ex pręsentibus & auxilia requirētibus permotus, & C ex potentiū impedire absentia, & ex remediorū postea sumi debentiū cōsideratione, singularium opitulandi temporū coniecturā capiet. Verū, proposita vtrū re ipsa inter se differant, considerandum est: quandoquidē igiť proposita, ex quibus vniuersalia remediorū tempora colliguntť, scribi possunt, ex quibus aūt particularia, neutiq; propterea haud iniuria vniuersaliū remediorū tempora describi, particulariū vero minime, testanť: atq; hoc iam constante, morborū auxiliorū q; tempora, quo differāt, patefactū est: nisi enim re vera differrēt, perinde auxiliorū vtraq; tempora, atq; morborum, monumentis literarū tradi valerent. longe autē differentibus propositis, vnde tempora dignoscuntur, longe etiam tempora differre consentaneum est: vt enim in morbis, temporum proposita, à temporum quæ ad auxilia spectant propositis, essentia aliena sunt, ita & ipsamet tempora essentia differre verisimile est: atque hæc satis de temporibus præscienda narrauimus.

Cur Methodici tempora indicare crediderint. CAP. 39.

TEmpora sanè indicare Methodici hac ratione impulsi crediderunt, quòd tempora non omnia ad cibi medicinę'ue assumptionem apta cernebant: cum'que temporibus non nullis hęc vtiliter exhiberi, non nullis vero noxie, spectarent, id ob temporum discrimina incidere arbitrabantur: quare ex eodem fonte & cibi proposita & remediorū tempora manare putauerunt. Thessalum'que fefellit Hippocrates inquiens, Cum morbus in summo est, tunc & tenuissimo victu necessario vtendum est. suspicatus est enim ipsum natura temporis ductum alimenti qualitatem præscripsisse, modum scribendi huiusce viri non intelligens: non enim tempus propositū faciēs Hippocrates hanc victus rationem instituit, verum à tempore facultatem mensus est, à facultatis mensura cibi qualitatem accepit: id vero ex iis, quę subiunxit, declarauit: coniectādum enim, inquit, an ęger duraturus sit: plerunque enim tempora, quod à facultate requiritur, interuertūt, &, ne accipiatur, impediunt, nunquam autem, quid faciendum sit, edocent. 1. Apho. 8. Ex. ord. fo. 4. f

Quòd tempora non indicent. CAP. 40.

* QVamobrem id, quod aliquid postulat, quoniam eius, quod postulatur, propositū est, quod nos postulatum sumere impedit, propositū non erit: iccirco & morbi tempora nos interdum postulatum accipere impedientia proposita nō fuerint: nam, siquis omnia prohibent[1] a proposita faciat, vires quoq; ęgrotantis euacuationis propositum dicere cogetur, eiusdem etiam timiditatem, & patrem, & dominum: hæc enim plerunque multitudine in corpore exuberante euacuationem facere prohibent, & vires subtractionem non ferentes, & præ timore ægrotans non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens. Quemadmodum igitur istorum nullum quispiam recte sentiens propositum vocauerit, ita neque tempora, eo, ꝙ nos auxiliis, aut

cibis vti plerunque impediant, proposita esse affirmabimus. Male igitur (quispiam subiiciet) inquit Hippocrates, Inter morborum initia siquid videtur mouendum, moueto, vigentibus autẽ quiescere melius est: nos vero ipsum non male dixisse contendimus: non enim morbi initiũ propositum sibi faciens tunc admouenda remedia præcepit, sed ab initio nõ dum vires infirmas esse significatur, posse'que eas inanitionem ferre coniicitur: at morbi summus impetus facultatis imbecillitatem manifestat, tunc enim causæ valentes sunt, facultas vero languida, atque ideo quiescere iubet: maxime quidem rationabile esse videtur in morbi vehementia, cum multo valentissimę causæ sunt, illas cõuellere atque prosternere: verum, si innoxie omnino adhiberi posset remediũ, id planè fieret, sed non ita habet: siquidem remedia, cum in primis omnia præter naturam sint, necessario & facultatem adhibita vexant: secundo, cum naturalia morbosis causis permista sint, in recidendis causis nihilominus bonorum, quàm vitiosorum detractio fit.

2.Aph.29. Ex. or.16.f

E

De remediorum, & naturæ vi. CAP. 41.

AT prius auxiliorum naturam, quàm quæ ex vsu sint, non ignorare opus est: ipsa nanque per se auxilia causas extirpare nequeunt, sed naturæ adminiculum requirũt, & fermè solum impetum, motus'que initium naturæ iniiciũt, reliqua per se natura administrat, ac perficit. Igitur valida cum est, remediorum violentiam perfert, & bonæ, ingenitæ'que substantiæ detractionem facile sustinet, atque ipsam diuexantia excutere potest: sed in morbi vehementia, quod vsu eueni re solet, valde laborans adhuc remediis adhibitis magis opprimitur, & propriis opibus direptis infirmior redditur, & lędentibus causis magis succumbit, morbi'que auctores nullatenus potest expellere: cum vero natura conata sibi infesta discutere non valuit, magnopere ex ipso conatu imbecilla efficitur. Hæ itaque causæ sunt, cur morbi initio, siquid videtur mouendum, moueri iussit Hippocrates, cum ad summum increuit, quiescendum.

F

Facultatem remedia non indicare, sed cibum. CAP. 42.

CÆterum ob id fortassis quispiã facultatẽ conferens nunciare crediderit, sed ex his nullum remediũ à facultate indicari cognoscat: nam, si constans vis remediũ indicat, in sanis quoque, qm̃ constat, remedium indicabit: sed in sanis remediũ non indicat: ergo neque etiam in ęgris modum seruans facultas indicabit remediũ. Quamobrẽ, si, vbi facultas indicat, quia nõ adest id, quod postulat, auxilium non admittimus, ideo iam in confesso est nihil opem ferens à facultate demonstrari: opus est enim propositum demonstrare præsentia. At quoniam, quod requiritur, prohibere, ne accipiatur, vt supra posui, facultas valet, ob id remedij propositum nequaquam est.

Officium temporum, facultatis, remediorum. CAP. 43. G

QVam vicem autẽ in exhibendis remediis facultas gerit, eandem in dandis cibis morbi tempora: Item, vt ad remedia se habent eorũ appetentes causæ, ita & ad alimenta facultas: facultatem vero exiguam escam postulare non morbi tẽpus, incremẽtum declarat, ex eo, ꝙ ex ęgritudine cõualescentibus modicũ cibũ prębemus, quẽ facultas requirit: si vero incremẽtum modicũ cibum ostendit, istos ad saturitatẽ impleri permittere oporteret: absente enim paucũ cibũ indicante proposito, deridendus sit ille, qui id, quod non postulatur, accipiat. At principiũ, aiunt, subtractionem esse faciendam indicat: in omnibus igitur morbis inter initia haud dubiè subtrahendum erit, & in vitiligine, aut alpho laborãtibus vsque ad incrementum: diutius autem durante principio satis constat, ꝙ huiusmodi victus ratione vtens contabescet. Fortassis autem ita nobis obiicient: Quare vos in pulmonum phlegmone, atque id genus aliis acutis morbis ab initio cibum interdicitis, cum tamen ab initio sint robustæ vires? Respõdebimus, quoniã tempus nos exhibere prohibet facultate id requirente: non igitur subtrahere indicat, sed, quod appetit facultas, sumi impediens contrarij indicatiuum haud iure quis appellet: perinde & alia tempora requisitis vti aut impediunt, aut permittunt, prout magis, aut minus in ipsis facultas mutata est, ipsa vero nihil vnquam conferens demonstrat. Cum dicunt autem morbi summum paucas escas requirere, declinationem vero varias, illos percunctari oportet, quo'nam modo propositis vtentur, si duo laborantes fuerint, vnus pulmonum phlegmone, & iam se morbus remittat, alter lippitudine, quæ adhuc in summo sit: nunquid primo plura, magis'que varia nutrimenta dare audebunt, ꝙ̃ lippitudine laboranti? at non ausint, credo, largiores escas concedere. Quare, si hoc verum est, iam euidenter constat non à morbi temporibus, sed ex facultatis mensura multitudinem, paucitatem'que alimentorum deprehendi.

H

Dubia circa dicta Methodicorum. CAP. 44.

ALicui vero fortassis orietur dubitatio, quo'nam pacto morbi tẽpus non nunquã cibi quantitatẽ, aliàs qualitatem indicare arbitrẽtur: quatenus videlicet methodici censent interdum morbi tẽpora auxiliorũ diuersitatẽ appetere. Quãdo enim asserunt morbi incrementũ exiguum cibũ requirere, principium ampliorẽ, remissionem vero magis variũ, qualitatẽ alimenti, & quantitatẽ à morbi tẽporibus indicari affirmant: at, cũ dicunt, morbi principũ prohibitionẽ incremẽti ostẽdit, eiusdẽ adauctio haud ita curiose subtrahere & remittere, summus impetus ad mitius inclinare, decrementũ morbi solutioni suffragari admonet, remediorũ differentiã à morbi tp̃ibus postulari fatenẽ. Quî igĩ nõ absurdũ dictũ sit, idẽ nullũ discrimen accipiẽs diuersa indicare? Ad hæc

sanè

A sanè interrogationem ipsi fortasse respondeant,& apud rationales etiam medicos idem indicare differentia: bilis nanque redundans in corpore,sui nocens ablationem indicat: sed illos ita refellimus,sui quidem sublationem tantum bilem indicare, plures autem sublationis esse modos, aut enim detrahimus,aut contemperamus: præterea bilis quidem,dicemus nos, secundum aliud, diuersorū videt esse indicatiua: quatenus enim grauat,expulsionē,quatenus vero mordet,vt temperetur,ostēdit: at tēpora ipsa nullā hmōi drīam habētia quo mō res diuersas postulent, dici nequit.

Nullo modo cibos à temporibus indicari. CAP. 45.

NOn indicari autem alimenti qualitatem, quantitatem've à tempore,hinc maxime patescit: quod genus indicat, id & quantitatē indicare necesse est: nam sine differentia vnūquodq; indicans rei postulatę genus indicat,sed differentiam accipiens ipso genere differēs indicat: quandoquidem igitur alimenti genus facultas indicat,illius etiam qualitatem, & quantitatem indicabit.nam sine differentia alimenti genus indicat,differentiam vero accipiens,& discrimen in genere demonstrabit. Hippocrates sanè & ipse ciborum quantitatis propositum facultatem statuisse videtur, ‖ Augescentia,inquiens,plurimum habent insitum calidū,plurimo igitur alimēto egēt, sin minus,corpus extabescit. Item qualitatem pro facultatis differentia manifeste accipit, vbi inquit, Cibus iuuenibus quidem in summo ætatis flore non mutatus,senibus autem exquisite permutatus.Ex his nanq; verbis clarissimum est facultatem sine differentia escarum genus appetere.differentia vero addita qualitatem: at tempus neq; ciborum qualitatem,neq; quantitatem demonstrat. Præterea,siquidem morborum tempora ciborum qualitatem,& quantitatem edocent, aut in sui conseruationem,aut in sui abolitionem edocebunt: quodlibet enim indicans aut sui custodiam,aut sublationem indicat: igitur,si quanti,& qualis cibi indicationem, vt ipsa permaneāt, tempora faciunt,nihil me hercule magis ridiculū,ꝙ propterea tantum,talem q; cibum assumere, vt morborum tempora conseruentur: ꝙ si in sui interitum tempora indicant,talem, tantumq; cibum aliqua aduersus tempora contrarietate præditum esse videri oportet: à solis nanq; contrarijs contraria tolluntur: at temporibus neq; tale,neq; tantum alimentum aduersatur,neq; initio,neq; incremento,neq; consistentiæ,neq; remissioni: pluribus enim eadem causa non aduersatur,nam vnum vni tm̄ aduersari natura institutum est.Hac eadem ratione efficitur, vt ne remediorū differentiam morborum tempora indicent: nam,si neq; in sui durationem, neq; vt aboleantur,tempora indicant,qm̄ pluribus vnum esse contrarium nequit, alius q; indicandi modus non relinquitur,iam absq; cōtrouersia sequitur nihil,quod expediat,à temporibus indicari.Quin etiam,si cōtrariorum naturam qs rite considerat,neq; contraria hæc esse cognouerit: nam,quæ in eodem genere plurimum inter se distant,contraria sunt: cibi autem qualitatis,aut quantitatis tempus non sub eodem cum illis genere collocatur: igitur neq; ciborum qualitatem,neq; quantitatem, neq; differentias remediorum à temporibus demonstrari abunde à nobis disputatum est.

1.Apho.14.ex. ord. f.7.a lib.de Alimēt. circa finem.

Morbi principium incrementum prohibens, vt Methodici credunt, minime indicare. CAP. 46.

AT in præsentia principium non indicare augeri prohibēs declarabimus,qđ ab ipso indicari Methodici censuerunt: multis enim morbis simul,atq; incipiunt,in summo cōsistentibus, vt apoplexia,& acutis ægritudinibus,qd in hisce quispiam principiū indicare dixerit? neq; enim ipsum incrementum prohibiturum indicare: statim nanq; ab initio summam magnitudinē accepisse morbum dicit: aut nihil igitur in hisce morbis indicare principium dicet,aut quippiā aliud, ꝙ incrementū prohibere: at agnitū ꝓpositum nihil indicare,dictu perridiculum est: ꝙ si quippiā aliud,ꝙ ipsi putent,indicabit,inepte ab initio dixerant,principiū crementi ꝓhibitionem reqrere.

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari. CAP. 47.

HViusce autem erroris origo ipsis ex altera falsa opinione manauit: credentes enim quemlibet morbum per quatuor tempora transire, id q; tanquam verum sibijpsis persuadentes, ei cōsonum esse oportere arbitrati sunt,vt morborum initia incrementi suppressionem postularēt. Id igitur eos latuit,non omnem morbum incipere,augeri,in summo consistere, atq; remitti: acuti nanq; morbi,qualis apoplexia est,simul,atq; inuaserunt, ad extremam ascendunt magnitudinem,&,qui iudicantur morbi, vno tempore, remissione.s.mutilantur, siquidem iudicationes in sua vehementia morbos adhuc etiam augescentes discutiunt: potest pręterea inter initia remedijs adhibitis morbus deleri,atq; ita cętera morbi tempora præuerti,atq; succidi continget.

CAP. 48. Itaq;,si ab initio euacuatio per auxilia fieri potest,morbusq; dissolui,qd nā isti potius initiū crementi prohibitionem indicare,ꝙ minutionem,aut sublationē statuerunt? si dixerint autem remissionem,sublationem'q; morborum non à principio,sed ab affectu demōstrari, propter quid igiť, ipsis respondebimus,non quod ab affectu,sed qđ à principio demonstratur,accipitis? nā propter id,quod ab affectu requiritur,illud quoq;,qđ à principio indicatur,exoritur: morbum enim retūdens,aut destruens,crementum quoq;,ne fiat,præoccupat. Sed fortassis ipsi se tuentes dixerint ꝓpinquiorem principij cōmunitatem nos ad accipiendū,quod ipsa indicat, cogere,cum ꝓxime, quid faciendum sit,nobis suggerat: affectus vero oportere quidem morbos tolli postulans, quibus id fieri debeat,non manifestat. Contra nos dicimus,ꝑ quæ particulatim remedia crementum

impediendum

impediendum sit, principium non declarat, sed tm̃ esse ꝓhibendum: quibus vero id auxilijs præstari debeat, ab alijs petendum. Hac eadem quoq; ratione & affectus solam morborum expulsionem nunciat: quibus expellendi sint, ab alio, vt par est, petere cõuenit: atq; iccirco satius fuerit nõ principiũ, sed affectum in propositum asciscere. Deinde illud etiam in ipsos dicendum est, ꝙ ex nostra sententia omne principium nexus quidam esse videtur: duæ nanq; communitates, principium videlicet, atq; affectus in idem coiuerunt: quarum vtraq; diuersum quiddam indicant: propinquior autem, magis, q̃ necessaria cõitas, qm̃ hanc consideratis, principium vobis esse vr̃. Ex dictis itaq; palàm est affectus omnes cõitatum plexus quosdã esse, q̃nquidem affectus quilibet in aliquo tp̃e gignit: quare nõ tempus modo, verum etiam affectus communitas est: male igitur facitis vnum esse affectuum connexum arbitrantes, & non omnes affectus connexus esse asserentes.

Alius Methodicorum error de adstringentibus principio adhibendis. CAP. 49.

ID preterea methodicorum decretum fatuum est, ꝙ ĩter morborum initia adstringentibus semper vtendum sit. Causam vero inde placitum illud accedit, ꝙ multę phlegmonę ꝑ adstringentia, reprimentiaq; inter initia desinunt: & quęlibet secũdum ipsos phlegmone adstrictio est. Absurdum igitur videbatur adstrictos affectus per condensantia tolli, nobis q̃ dicẽtibus propter vexantium repulsam apparentium sublationem fieri, id respicere nequeuntes principio in totum adstringentia adhibenda esse contendunt, non vt causæ reprimantur, sed vt corpora firmiora, minus q̃ patibilia reddantur: compressio nanq; corporum, atq; constrictio, aiunt, corpora solidiora efficiens, ipsa à morbis tentari prohibet: neq; enim per morborum imminutionem tantũ incremento, dicunt, resistitur, sed etiam per corporum firmitatẽ, soliditatemq; id pręstatur. Quibus ita responsum velim, minime fieri posse, vt nocentibus causis simul auctis corpora ęgre patibilia reddantur, cum alioqui corporibus, ante, quàm langueãt, firmitas, ac vires comparandæ sint. nam, vt morbus non inuadat, vi ac resistentia indigemus, affectis autem corporibus propellenda sunt afficientia. Verum, qm̃ adstrictus affectus densitas est, ac difficilis corporum exhalatio, stringentia vero superficiem densant, ægre q̃ difflabilem reddunt, planè liquet stringẽtia dẽsatis corporibus obfutura magis, quàm profutura, & quam magnitudinem affectus proprijs temporibus accepturus erat, ad eam statim ab initio remedijs accelerãtibus perueniet. Videntur pręterea contrarium, ac principium postulet, adhibere: principium enim incrementi prohibitionem significat, sed applicatorum qualitas incremento fauere videtur. Quare duorum alterum, aut principium, vt perperam indicans, accusandum est, aut remediorum qualitas non rite adhibetur.

Cur inchoantibus phlegmonis reprimentia apponamus. CAP. 50.

CÆterum, ꝙ inchoantibus phlegmonis vtiliter stringentia admoueãtur, nemo non fateatur, sed ab ipsis huius facti causam quærere dignum est: nam firmitatem corpori ab adstringentibus comparari ridiculum, vt modo exposuimus, dictũ est. At à nobis discũto noxiorũ repercussu & in alios salubres locos traductione adstringentia remedia minuere morbos, atque discutere. Illud etiam addidero, vt principium vetantia incrementum remedia non indicare euidentius pateat: hæc autem secundum ipsos erant adstringentia. Morborum principia aut qualitate aliqua, aut nulla prorsus prædita sunt: ipsa quidem omni qualitate carere, risum, qui dixerit, mereatur: neq; enim sub sensum venirent omni qualitate carẽtia. Aut igitur principiorum qualitas à singulis affectibus diuersa est, aut singulorum principiorum qualitas ab eo, cuius sunt, affectu, non est differens. Si diuersa itaq; est principiorum qualitas, emerget hæc quædam ab affectu diuersa communitas, quam illi prætermiserant: sin autem eadem sit vtraq; principij videlicet, & secundum id affectus qualitas, cur non in morborum principijs ad constrictionem laxantem victum, ad fluxũ vero adstringentem adhibebimus? haud enim rationabile est principio nos aliter obsistere, tanquam non eadem qualitate prædito, qua & ipse affectus, cuius est principium.

Non densitate, ac duritia reddi corpora firmiora. CAP. 51.

QVod præterea illa sit deridenda sententia, quæ ex adstrictoria ratione firmitatem corporibus conciliari autumat, per quam densantur, adstringunturq; corpora, hinc vel maxime intelligi poterit. Si densitas, contractio, duritiaq; corporũ firmitatis roborisq; causę forent, phlegmone, scirrho q; affecti, & cutem rigidam, ac distentam præ summa egestate habẽtes valentiores bene sanis existerent: nã, qui secunda valetudine vtuntur, molliora corpora, rariora q; possident, tãto q; id magis, quãto melius valent: itẽ, si duritia firmitas æstimet̃, senũ corpora, puerilibus cũ sint duriora, firmiora ẽt, salubriora q; dicent̃: etenim cũ eã, quã methodici arte creari predicant, firmitatẽ beneficio naturæ possideant, cur nõ iure ẽt adolescentibus robustiores censeantur?

Quo modo corporis robur noscendum sit, atq; comparandum. CAP. 52.

AT ignorant methodici, quo nam pacto hominis firmitatem, ac robur dijudicare oporteat: quo circa neq; etiam eam præstare poterunt: neque enim, vt in lapide, ferro, ac ligno, id genus q; alijs duritie, ac mollitudine, hominum firmitas æstimanda est, sed eo, quod corpora sua ipsorum munia expedite obire valeant. Itaq;, qui ipsis firmitatem comparare voluerit, minime, qui durum corpus reddatur, cogitet, opus est, sed qua ratione membrorum vires augescant, & ipsa libere, ac sine impedimento proprios vsus exhibeant.

Galeni

GALENI DE OPTIMO DOCENDI GENERE LIBER.

[redacted]

ARGVMENTVM LIBRI

Aduersus Fauorinum, & reliquos, qui iudicium veritatis è rerum natura sustulerunt.

B Auorinus censet optimum doctrinę genus, per quod vtranq; in partē pręparamur: sic enim appellabant Academici, propter aduersam partē, quam asseuerabant. Itaq; vetustiores existimabant hanc doctrinam desinere in Epochē. Epochen aūt appellabant, quasi dicas suspensam sententiam, nihil'q; definientem, quod est, nulla de re pronunciare, nec asseuerare certo. Recentiores aūt (non enim solus fecit hoc Fauorinus) non nunq̄ eò ꝓferunt Epochen, vt negent vel illud intellectu posse comprehendi, Solem esse. Rursus aliàs eò ꝓferunt cognitionem, vt discipulis suis illam ꝑmittant ante, q̄ didicerint † scienter iudicare Nec.n. aliud est, quod dixit Fauorinus libro de affectione Academica, cui titulus inditus est Plutarchus. Dicit aūt idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Onesimus Plutarchi seruus, cū Epicteto disputās. Quin & in libro, quē postea scripsit ad Alcibiadem, laudat alios etiam Academicos, qui in partes ambas sibi pugnantes, & contrarias disserebant, cæterum discipulis ꝑmittebant, vt, quod verius videretur, eligerēt. In hoc sanè ait libro sibi videri probabile, nihil certo sciri posse. Contra in Plutarcho concedere videt̄ esse certam alicuius rei cognitionē. Præstat aūt sic appellari γνωςὸν .i. cognoscibile, quod alijs dicitur καταληπτὸν .i. cōꝑhensibi-
C le, relicto vocabulo Stoico. Ego sanè mirabar, ita me Dij bene amēt, quòd Fauorinus, qui consueuit omnia nomina ad Atticā linguā vsurpare, nō desinat vti his vocibus, Cōpħēsibile, Cōprehēsio, Cōpħensiua imaginatio: vel his contrarijs, veluti quæ p priuationem dicūtur, vt incompræhensiua imaginatio, aut ipsa incōpħensibilitas: adeo vt, cū libros tres scripserit, primū ad Adrianū, alterū ad [a] Dysōnem, tertium ad Aristarchū, oībus titulū indiderit, De cōprehensiua imaginatione: ac p oēs hos libros strenue contendit, dū conat̄ demonstrare nullā esse posse cōprehensiuā
CAP. 2. imaginationē. Ego vero nihil aliud arbitror sonare cōprehēsibile, q̄ [b] cognoscibile: nec aliud cōprehēdere, q̄ certo cognoscere: cæterū [c] {inter se} r̄ndere cōprehēsionē, & cōprehensiuā imaginationē. Qm̄.n. nō nulla videmur nobis videre, audire, aut alioqui sensu ꝑcipere, quod accidit in somnis, aut p insaniam: non nulla vero non tm̄ putamus nos videre, sed re vera videmus, aut alioqui sensu ꝑcipimus, hæc quidē posteriora oēs homines, exceptis Academicis, & Pyrrhonijs, ad certā cognitionē ꝑtingere credunt, cęterū, quæ p somniū, aut mētis errorē apparent aīo, ea falsa esse. Quòd si porrò cōcedunt hoc ita se habere, deleant è libris suis, quod inibi scriptū est, in rerū [d] iudicio nec sano eē fidē habēdā magis, q̄ insano, neq; recte valenti magis, q̄ ægroto, neq; vigilāti magis, q̄ dormiēti. Sin istis nihil magis, q̄ ijs, qui sunt diuerso mō affecti est cognoscibile, ni-
D mirū confusa sunt veritatis [e] iudicia: nec ipse p̄ceptor Academicus, nec discipulus poterit iudicare rationes, quæ in ambas partes inter se pugnātes disserunt. Immo ne opus quidem oīno fuerit talibus doctoribus, cū possimus ipsi, quæ à sectarum auctoribus hinc atq; hinc disserta sunt, legere, nihilo q; minus, q̄ Academici, scire, & siquid apud hos fuerit obscurum, quod erit apud Chrysippū, Stoici magistri possunt appellare certius: quod apud Theophrastum & Aristotelem, Peripatetici: item'q; de cęteris, vt iā nihil oīno reliquum sit, quod doceant Academici, iuxta Fauorini quidē disputationē. Siquidē hoc sanè docuerūt illi veteres, nullū esse datū homini [f] iudicium à natura, quo collatis inter se rebus oībus, exacte possit dignoscere. Eoq; nulla de re ꝓnūciādū esse cēsebant, sed semper de oībus suspendendā esse sententiā. Verum, si nobis concedāt, vt oportet, sensum naturalibus [g] sēnsorijs, iam nihil opus habebimus in vtranq; partem exerceri, sed alia quadā re fuerit opus, videlicet [h] repetitiōne: vt artifices nō statim artē p̄bēt discpulis, sed aliud exigūt, nimirū. Cōsiderationē eorum, q̄ tradita sunt, quod à plerisq; dr̄ ad calculum vocare: hoc aūt est istare ei, qui exercet̄, & in hoc aīaduertere, in quibus labat̄, ea q; sola corrigere. Consimili mō, qui pueros exercēt ad palæstrā, corrigunt luctantium errata. Sic & grāmaticus, & rhetor, & geometres, & musicus docēt, non labefactātes neq; conuellentes in discipulis fidem, quam habēt naturalibus [i] iudicatorijs, sed instantes ijs, quos exercent, donec in singulis actionibus eò ꝓuexerint, vt iam

non

† ἐπιςημονικὸν κριτήριον.

A Al. Drysonem.

B † Calaber habet certe cognoscibile: ac videtur legisse βεβαίως γνωςόν.

C * αὐτοῖς, i. ipsis.

D * cognitione,

E * κριτήρια.

F * κριτήριον,

G * κριτηρίοις.

H * ἀπαντήσεως est in impressis vt vertit interpres aliqui tamē habēt ἀπαντήσεως .i. obuiatione. aliqui ἀπατήσεως, i. deceptione. Antiquus autem interpres totum hunc locum ita vertit. Sed aliquid aliud petemus ab artificibus præberi discipulis: quod non est aliud, nisi ratiocinari, quod dicitur à multis discutere, hoc autem est &c.

I * κριτηρίοις.

non erret, tm̄ abest, vt inducant sententiæ suspensionē. Perinde.n.faciunt, qui suspendunt sententiam, ne credant euidētiæ rerum vna cum sensibus, atq; qui contemnūt ea, quæ certo ab aliquo cognoscuntur. Itaq; Carneades ne illud quidē, quod est omniū euidentissimū, cōcedit esse credēdū, φ magnitudines vni cuipiam æquales, sint ēt inter sese æquales. Rationes igitur, quibus conatur destruere & hæc, & alia permulta, q̄ tibi euidenter apparent, creduntur q; esse vera, adhuc in hunc vsq; diem seruatas habemus, proditas scriptis, ab illius discipulis collectas. Solutiones aūtem nec ab illis, nec ab alio quopiam Academicorum, qui post Carneadē fuerunt, datæ sunt. Ea res sola declarat istius rationes oēs esse sophismata. Nobis q; querendæ sunt ò discipuli istarū solutiones. Improbum est.n.hoc, attamen nihilominus improbum fecerunt illi, qui scripserunt qdem has, cęterū vobis nō indicarūt, quales essent. Lubens aūt pconter, si vel Fauorinus adesset, vtrum me iubeat credere oībus istis rationibus, aūt cōsiderare, veræ'ne sint, an falsæ. Vnū hoc sanè cōcessit, considerare. Rogarē aūt post hæc in vniuersum, nū homini natura vis insit iudicandi, quæ sermones vero discernat à falsis, an potius ars quædā, & ratio sit vtrunq; cognoscēdi. Si natura, qui fit, vt non oēs inter nos cōsentiamus, neq; similiter iisdē de rebus pronūciemus? Sin ars est, ac ratio, hęc oīum primum erat discenda: deinde conueniebat doctores ludo præfectos varijs modis exercere discipulos, multis ppositis exēplis, quēadmodum instituunt, q discunt artē luctandi, aut coriariā, aut fabricādi domos, naues'ue, aut rhetorice dicēdi, aut legēdi, aut scribēdi, aut, vt summatim dicā, qdlibet aliud operari iuxta artē. [a] † Proinde, siqs Academicorū scripsit, q̄ tādē res sit demōstratio, quod sophisma, & quo mō oporteat alterum horum ab altero discernere, & quēadmodum Fauorinus admittit iudiciū discipulorū, in vtranq; partē exercitatorum, nisi quod superuacaneū est, nimirum docuit Academicus oīa, quæ dicta sunt, habemus q; nos pręceptores, q ppria decreta doceant. Quòd si nullus istorū scripsit, quo modo ista differāt, nec exercuit quēq;, perinde facere videntur, ac si faber pcipiat discipulo, vt & metiatur, vt æquet, vt dirigat, & circulū describat, nec interim det illi cubitū, (quo metiat,) nec xyston, (quo poliat,) neq; regulā, (ad quam dirigat), neq; circinū, (quē circūducat.) Atq; forsitā dicet tale nihil esse in philosophia, ac dogmatibus. Ne igit posthac assimules te aliquid scire, neq; pnuncia, neq; desciſce à veterū Academicorū decreto, qui pdiderūt suspēdendā esse sentētiā: neq; te iacta, dū facis, quod solet grāmaticus, q semet i his exercuit, quæ dicta sunt à prioribus. Proinde nihil apud illos esse præclari perspicuum est considerāti. Neq;.n.hoc est eius, qui docendi munus pfiteř, sed nugacitas potius q̄dam est, & ineptia. Vnde igitur cognoscēdi veri spcs reliqua est? Etenim, cui non adest [b] iudiciū veri ac falsi, huic nulla spes est cognitionis. [c] † Tm̄ hoc stude, vt Sophistas doceas, nullā nobis à natura insitā vim iudicandi. Deinde fortassis impudēter nobis, inqt, & sensum, & intellectum, qbus euidenter iudicamus de vero, cōcedet aliqs, cupiens nos in logicis frustranea spe volutari. Quicunq; vero sustulerūt totam spē, qđ fecit ille, frustra nuganř. Perspicuū igitur est, quod Fauorinus pudore subuertit oīa, & qđ inde fateatur nihil sciri: vnde veteres Academici, Pyrrhonijq; dicebāt: cæterū fictè discipulis permittere iudicium, quod priores ne sibi quidē ipsis pmittebāt. Ergo quod eiusmodi doctrina, & institutio discipulorū artē quācūq; discentiū, qualē sentit Fauorinus, nō solum ceteris pręstantior nō sit, verū ne doctrina qdē oīno dicenda sit, opinor à nobis dilucide demonstratū. Iā de reliquis, q̄ doctrinę qdē sunt oēs, an optimę sint, cōsideremus, rursus ab iisdē ordiētes. [d] † Apparet. n. hoc nobis euidenter, qđ Sophistę maxime student sibi reddere incredibile, nullū esse iudiciū naturæ. Etenim circinus pingit circulū, cubitus aūt discernit longitudinem, quemadmodū lances grauitatē. Hęc aūt ipsę fabricatus est hō, ex naturę instrumentis, ac [e] iudicio impulsus, qbus nullū vltra iudicium nec antiquius habemus, neq; pclarius. [f] † Hinc igiř incipiendum est. Dicit.n.rursus ipsa mens, qđ possibile nobis est naturali iudicio credere, siue non credere: ipsum autem iudicium per aliud aliqd iudicare, possibile non est. Qui fiet.n.vt id, quo iudicanř reliqua oīa, ab alio quopiam iudiceř? Credere vis oculis clare cernētibus, & linguę gustanti, hoc quidē esse malū, hoc vero ficū, an nō credere? Cōcedam, quod voles facere in nobis, si qdem studes mecum disputare. Quòd si nō credis, discedā abs te, velut ab eo, qui p̄ter naturā affectus est. Ponamus primum te nō credere, neq; sperare futurū, vt quicq̄ ex me discas. Hoc.n.mō cœperā dicere. Ponamus rursus te credere, ac spem esse, futurū, vt ex me discas iudicare. Cęterū ego sentio, iudicare, sensibilia quidem ex ijs, q̄ euidenter apparent, sensibus: intelligibilia vero ex ijs, q̄ dilucide intelliguntř. Qm̄ autem ex naturæ [g] iudicio artes oēs parāt, & instrumenta, & iudicādi f̄m artem organa, p q̄ alia quidem ipsi sibi cōponunt, alia rursus ab alijs cōposita iudicant, & ego docebo in vniuersum & instrā, & iudicia, tum ea, p q̄ tibi parabis veros sermones, tum ea, p q̄ iudicabis ab alijs dictos. Sic.n. habes totū. Etenim, siquid ex sese euidenter apparet sensibus, aut intellectui, ad id nihil opus est inquisitione. Quod si nihil est tale, necesse est, vt accedat cognitio, q̄ aliunde parař. At ego polliceor me traditurum tibi q̄dam, q̄ rñdeant instrīs, q̄ fiunt ab arte, ex quibus inuenies, quod q̄ris: alia vero rñdentia iudicijs, ex quibus iudicabis, an vere tibi videaris inuenisse. Hæc autem vbi didiceris, multis exemplis exercebo te, vt & celeriter, & exacte inuenias, iudices q;, quod quæris, vt posthac nec vllo libro futurum sit opus ad inuentionem veri, nec alia doctrina. [h] † Mox & alijs dicentibus aliqd eorum, quæ cupis inuenire, facile poteris cognoscere. Etenim, qui cognouit rectā viā [i] rectā esse, non eget

E

F

G

H

CAP. 3.

CAP. 4.

A † *Locus in græco obscurus & asterisco notatus. Antiqui interpretes versio ita habet. Si igitur scripsisset aliqs academicorū, q̄ res est demr̄atio, q̄ aūt sophisma, & q̄liter oportet dignoscere ea, & qualiter in eis exercitari, haberemus proprios dogmatum doctores. Si vero neq; Fauorinus, neq; alius aliquis scripsit. &c.*

B * κριτήριον.

C† *Ant. interp. Sed oportebat te docere solū mō sophistas, quod nullum nobis est iudicatorium innatū: hoc enim ausus fuisti dicere nobis, cum fortassis sensum, et intellectū concedet esse iudicatorium veritatis, quicunque est in logicis eruditus. Quicunque vero interimunt totam spem, delirant: sicuti & Fauorinus, qui euertit omnia, et dicit nescire ea esse: & postea committit discipulis suis, iudicium, quod neque qui ante ipsum, commiserunt et.*

D† *Ant. interp. Apparet .n. nobis euidenter, id quod quam maxime sophistæ incredibile conantur facere, dicentes quod nullus iudicatorium est natura.*

E* κριτηρίων.

F† *Ant. interp. Si igitur non ab hoc oportet incipere, vt dicit, quæ rursus intelligemus? quoniam possibile quidem. &c.*

G * καὶ κριτήρια τεχνικά.

H† *Ant. interp. Mox autem, & eos, qui aliud dicunt, peccare cognosces.*

I* μίαν, est in antiquis .i. vnam, & ita ant. interpres.

non eget

A non eget alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant. Ita, qui rectam demonstrationis viam perdidicerit, protinus cum hac nouit vias erroneas. Fauorinus aũt mihi videtur simile quiddã facere, quasi siquis dicat te cæcum esse, nihilo minus tñ iudicare posse, vter nostrũ sit sordidior, aut candidior, haud reputans secũ, q̃ ei, qui talia sit iudicaturus, opus est adesse visum. Atqui nihil refert, quod ad iudicandũ attinet, vtrũ omnino visu careas, an, cũ habeas, illi non credas. Ad eundẽ aũt modũ, quo'd id, quo iudicamus, est tale quiddam, quod q̃3, quæ huic paria sunt, sunt & inter se paria, quemadmodũ asinis nemo pmitteret iudicare, qm̃ oĩno mente carent, ita nec hoĩbus, si ne hi quidem mentem habeant, cui credi possit. Nihil.n.interest, quod attinet ad incertitudinem eorum, quæ iudicanda sunt, an omnino nullum habeas iudicium, an non credas illi. Ridiculus est igitur Fauorinus, permittens iudiciũ discipulis, cum [a] organis iudicandi detrahat fidem. Etenim, si nihil est euidens intellectui, aut certum ex sese [b] † perijt omne rerum iudicium. Contra, si est quidem, velut oculus in corpore, sic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, consentaneum est, vt, quemadmodum, qui cernit acutius, adducit ad id, quod videtur, eum, cui visus est hebetior, ita, quibus cõtigit in rebus intelligibilibus perspicere clare, quod offertur intellectui, adducant ad contemplationem eandem, [c] † maxime cæcutientem. Atq3 hoc est præceptoris officiũ,
B vt inquit Plato, & ego assentior. Et his de rebus scripsimus copiosius in tractatione demõstrõnis, q̃ doctrina talis quędam sit euidens ad intelligentiam. Scripsimus aũt & illud, quo modo quis exorsus in vno quoq3 ab elementis, ac principijs maxime demõstrare possit, quicquid est demonstrabile: non quemadmodũ admirandus ille Fauorinus: qui, cũ fecerit totũ librum, in quo demonstrat ne id q̃dem cõprehendi posse, Solem esse, alibi tanq̃ nobis obliuiosis in vtrãq3 disputat partẽ, cõcedit q̃3 esse aliq̃d, quod certo cognosci possit, cuius iudiciũ, & electionem permittit discipulis.

CAP. 5.

*A * ἀπιστόν.*

B† An. iterp. corruptum est penitus iudiciũ. videtur.n. legisse nõ πάντων sed παντῶς.

C† Ant. iterp. clarius, eũ qui obtusius uidet.

D † ὁ διδάσκαλος, i. doctor.

GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA

Incerto interprete.

De Empiricorum nomenclatura. CAP. 1.

OMnes empiricæ sectę cultores cognomen ab Hippocrate ductum renuentes se ab aĩ affectu denoĩari maluerũt, quẽadmodũ & philosophi, quos, q̃ in singulis hæreant, scepticos gręco noĩe appellant. Ergo non sicut cæteri medici Hippocratici, aut ẽt Asclepiadei, Praxagorei, Erasistratei, ita & ipsi Acronei ab Acrone prĩo empiricæ disciplinæ scriptore, vel à Critone, Philistiõe, Serapiõe cognomẽta traxere, q̃ Acrone q̃
D dẽ iuniores, reliq̃s aũt Empiricis vetustiores habentur. Atq3 hæc quidem quantum ad cognomen attinet, dicta sint. In Empiricorum vero doctrina summa cautio est, nequis vllo pacto ab indicatione quidpiã inueniri opinetur: neq3 enim, veluti Rationales medicam artem indicatione simul, & experimento constare putant, sed experientiæ totam inniti, quam ex eorum obseruatione, quæ sæpe simili modo obtigere, conflari affirmant. Hanc ego tibi empiricæ sectæ disciplinam, quę qualis've sit, si modo mentem adhibueris, sub compendio clarissime colligam. Tu vero, quæ deinceps dicturus sum, tanquam ab Empirico dicta suscipies.

Quotuplici experientia Empirici medici nitantur. CAP. 2.

MEdicam artẽ non ab indicatione, sed ab experientia tm̃ constitutã asserimus. Experientiã vero appellamus, quã à se quispiã intuitu ipso deprehẽderit, sicut indicationẽ, quam rationis discursu assecutus fuerit: vt.n. nos sensus ad experientiã, ita ratio ad indicationem dogmaticos ducit. At cognitio, quæ ex intuitu habet̃, vel fortuita est, vel cõsulta. Fortuita appello, quæ sine humano consilio, vel casu, vel natura eueniunt: casu, vt siquis, cui occipitium dolore afficiat̃, deciderit, atq3 inde vena recta frontis incisa, sanguine q̃3 effuso iuuetur. Natura, vt si febricitanti sanguis per nares effluxerit, statimq̃3 desinat febris. Cõsulta ab intuitu cognitio est, vt siquis in febre per-

dite sitiens, ad bibendam aquam, vel mala granata edenda coactus, febrem euaserit: vel in monte E aliquis à serpente ictus, herbā quæcūq; sibi fuerit oblata, vulneri adhibere placuerit, sanitatē q; inde recuperauerit. Sed imitatione experientia cōparatur, vbi quispiā imitatur, quod semel, aut bis, aut ēt frequenter effectum cōspexerit, non ita tñ frequēter vt iam semper ex alio cōsequatur: sufficit. n. vel plerūq; vel vtrouis modo, vel raro cōtingere. Est alia quoq; τριβικὴ quasi iam trita experientia, quam ab experimētali disciplina ductā soli artifices vsu exercent. Experimētalē vero disciplinam vocamus eorū habitum, quæ ita frequenter apparuerūt, vt iam inde theoremata sint cōparata, pceperimus q;, nūqd illa semper, aut plerūq;, aut vtrouis mō, aut raro euenire soleāt: tot. n. id est quatuor, sunt theorematū drīę: ppterea & theorema vocamus habitum rei, quam sæpe viderimus cū euentus oppositi distinctione, vt, si sit aliqd, quod semp contingit, sciamus eius oppositū nunquā euenire, quod vero plerūq; accidit, illius oppositū, aliqñ qdē, sed raro cōtingere: At eius quod vtrouis modo est, æqualē esse oppositi euentum, sicut illius, quod raro accidit, cōtrariū plerūq; apparere: Quę vero hmōi distinctionibus pspecta nō habuerimus, eorum notitiā confusam impfectā q; haberi, q̄ nullo pacto experimentalis disciplinæ pars appellāda sit. Atq; hanc Menodotus experiētiam particularē vocauit, tanq̄ ex alijs experientijs singularibus nō conflatam, ppea primam & simplicissimam esse. Nā sicut ex plurimis experimētis tota cōflat ars, ita singula expe F rimēta ex multis experiētijs conficiūtur: quas quot esse oporteat, velle determinare, incidere ē in ambiguā rōnem, quā qdā Soriticā vocāt: de qua in libro de medicinali experientia copiose tractauimus, cū superius experiētiā ex αὐτοψία. i. proprio intuitu fieri dixerimus. Quantū ad nomē attinet, apud antiquos αὐτόπτην quidē sępe legimus, αὐτοψίαν vero nequaq̄. Sed & hic, sicut in alijs multis nomē vsurpantes dicimus intuitorē proprio intuitu magis operari, q̄ cognitionē acquirere: quia tñ ex hac intuitionis operatione cognitio quoq; cōsequitur, placuit Empiricis proprium intuitum cognitionē appellare: immo nō cognitionē tm, sed experiētiā quoq; nūcupauere: quos ego nunc imitatus simili mō propriū rei euidentis intuitum, & cognitionē, & experiētiā ex multis intuitionibus cōparatā vocabo. Cur vero Empirici obseruationis nomē cum cognitiōe, et memoria cōfuderint, nō satis cōpertum habeo. Nam Theutas, cū prius dixisset partes medicæ artis, ob quas plerūq; finē adipiscimur, per experientiam cōparari, quæ ex proprio intuitu, ex historia & cōgruo de re simili ad similē transitu generatur, postea experientiā diffiniens, q̄ à ppria intuitione nihil differt, ita subiūgit: Experiētia igit tota rei euidētis obseruatio appellat, p memoria scilicet, & cognitiōe obseruatiōis noīe abusus, quā & cōseruationē vocamus, quæ est actus conseruatoris: neutra vero appellatio fm rectā loquēdi cōsuetudinē ad memoriā & cognitionē accomoda G ri pōt. At τριβὴν. i. exercitationē nō male actionē ab ipsa experiētia ductā noiarunt, & τρίβωνα. i. exercitatū, qui hmōi actionē frequētat, sicut & ἔμπειρον. i. expertum, qui ἐμπειρίας. i. experientiæ particeps est. Empirici vero nomē ad artis sectæ q; suę inuentores transferre maluerunt. nam & Empirian nō solū vnius theorematis cognitionē, sed totā quoq; medicā artē nūcupauerunt: quā ex αὐτοψία. i. propria intuitiōe, ex historia, & congruo de re simili ad similē transitu cōstare asseruimus, historiam quidē ppriæ intuitionis enarrationē vocātes, trāsitū vero de re simili ad similē iter ad exercitationem, sumpta. s. similitudine ab ijs, quæ iam per experientiam comperta sunt.

An rei similis ad similem transitus, artis medicæ pars dicatur. CAP. 3.

QVærit aūt, nūquid, quēadmodū existimauit Serapion, tertia pars medicæ artis sit de re simili ad similē trāsitus, quod aperte negauit Menodotus, sed vsui tm accōmodari voluit: constat aūt nō idem esse vti, & vt parte vti. Cassius Pyrrhonius illū ab vsu quoq; abdicauit, integrū q; de hac ipsa volumē cōscripsit. Optime vero oīum Theutas de re simili ad similē transitum iter ad exercitationē esse iudicauit. Sicut alij instrī potius rōnem habere voluerunt. Nec peius fortasse historiā & obseruationē instra magis, q̄ medicinæ partes vocabimus: ideo recte, vt mihi vr, Theutas ita de illis prodidit. Partes medicinæ, ob quas finē adipiscimur, p expiētiā nobis ac H » cedūt: fit aūt experiētia ex ppria intuitione, historia, & cōgruo de re simili ad similē trāsitu: ab ex » perientia. n. medicinæ partes deriuari affirmat: quæ cū oēs inter se differant, in hoc vno tñ conue » niunt, q oēs cōi noīe memoriæ appellant: ppterea rectius aliqs experientiā dicet eē memoriā eorū, q̄ sæpe & eodē mō perspecta sunt. Quod siquis pro memoria obseruationē posuerit, erit experiētia obseruatio eorū, quæ sæpe eodē mō perspecta sunt. At, si obseruatio operationē significet, vt loquendi vsus obtinuisse videtur, memoria vero sit impressio in anima quiescēs, possumus ambas comprehendendo dicere, experientiam esse obseruationem & memoriam eorum, quæ sæpe eodem modo perspecta sunt: forteq; prestiterit solam ponere memoriā, cū sub illa obseruatio cōtineat: neq;. n. memorari possumus ea, q̄ sępe eodem mō perspecta sunt, nisi prius obseruauerimus.

De communibus partibus medicinæ. CAP. 4.

HActenus, quantum compendio licet, de experientiæ diffinitione tractauimus. Theutas aūt totam medicinam in tres partes diuisit, indicatoriam, curatoriam, & salubrē: has vero vniuersas acquiri per propriā intuitionē, historiam, & cōgruum de re simili ad similē transitum. propterea, qui hæc tria proxima medicinæ partes esse voluerunt, nō absolute partes, sed cū additione partes cōstitutiuas appellauere, vt priora illa partes finales, partium. s. genus in duas primas differentias

A ferentias dissecando finales, & cõstitutiuas: siquis tñ noĩbus abuti noluerit, non has constitutiuas appellabit partes, sed quasdam medicorum operatiões: ille vero animi habitus, quo medicus vel indicare, vel curare, vel sanitatem custodire potest, merito pars medicinæ vocabit. Abutant igit noĩbus, qui voluerint: nos in partes tres medicinam secabimus, indicatiuã, curatiuã, salubrẽ. Porrò indicatiuã in dignotionẽ præsentium, & futurorum prænotionẽ, sicut curatiuã in chirurgiam, victus rõnem, & pharmaciã. Salubrẽ vero qdã indiuisam seruarũt: qdã in spẽm generi cognominẽ, in salubrẽ, inquã, & in euecticam. i. boni habitus effectricẽ: alij addiderũt pseruatiuam, resumptiuã, & gerocomicã. i. senũ custoditricẽ. Sunt, qui ex rationis diuisione partes medicinæ venati sint. cum. n. sicut Herophilus voluit, medicina sit scientia sanorũ, ægrorum, & neutrorum, tria excogitauerunt, qbus singula istorũ cõueniũt, corpora. s. signa, & causas. nã, sicuti corpora, ita signa, & causas congrue sana, ęgra, & neutra nuncupamus. Licebit igitur ẽm hanc rõnis sectionẽ, empiricam quoq; disciplinã in suas partes diuidere: nõ prohibeo, tñ, siqs & aliter diuidendam putarit, dummõ nullum artis mẽbrum omittat: ppterea & Theutas in principio libri de partibus, nihil
" obstat, inquit, si medicinæ partes in indicatiuã, curatiuam, & salubrem sectæ, in alia quoq; mem-
" bra secentur: quo fit, vt minime mirum sit, si empiricæ artis alij duas partes, alij tres, quidam qua-
B tuor, non nulli quinq; posuerint: fortasse. n. eandẽ oẽs rei rõnem intuen tur, sed, vt diuersa concipiunt, ita & diuersa explicare necesse est: quæ vero sit rõnis diuisio, paulo inferius declarabitur.

De constitutione artis Empiricorum. CAP. 5.

Constitutiuæ igitur medicinæ partes, quę oĩum vtilissimæ sunt, clarius ita pernoscetur. Medicus, qui ab obseruatione artẽ effecit, seipsum Empiricum, suam facultatẽ Empiricã nuncupauit: primis q; tẽporibus, vt credi par est, noxia pariter, & innoxia: similiq; modo vtilia, & superuacua obseruare cœperunt: post longo rerũ vsu multis multa obseruãtibus cõpertũ est plurima inutiliter fuisse obseruata: propterea, sicut in principio ppria rerũ intuitio, ita nũc historica cõmodissima est. Nos. n. historia docet iam deprehẽsum esse colores in multis qdẽ morbis superuacaneos, in quibusdã vero non parum interesse: nã lippientibus cœruleus, viridis, niger q; color cõfert, albus, & splẽdidus summe aduersatur, reliq inter vtrunq; ambigũt. Eodem mõ rubeus color sanguinẽ expuentibus nocet, & ad cæteros morbos superfluus oĩno compertus est: sicut & mensa eburnea ne sit, an lignea, seu phiala aurea ne, vel argentea, vel vitrea: nihil. n. horũ salubre magis, q̃ insalubre appellatur, sed penitus superuacuum: nõ ita tñ odorẽ neutro mõ se habere ad sanitatem, vel ægritudinẽ dixeris: neq;. n. parum refert appetitiuę, digestiuæ q; facultati, fœtida ne, an bene olen
C tia offeratur: oĩno q; capiti nocet, quęcũq; odoratiora sunt, veluti cupressus, populus, buxus, nux, præcipue, quæ adhuc virent: ideo nec lectos, aut fores, aut vasa ex his fieri probamus: fugiendi. n. oẽs odores sunt, qui vel caput repleant, vel appetitum euertant: cum natura nos doceat vtilia eligenda esse, noxia vero euitanda. Ergo his ita se habentibus necesse est, vt medicus salubria, insalubria, neutraq; pnoscat, nec causas tñ tales esse, sed & corpora, & signa. Nihil aũt refert, seu pernoscere, seu scire dicamus: sicut neq; artificẽ, aut doctorem artem, vel doctrinã addiscere: parum ẽt interest, si inflammationem, exempli gratia, ęgritudinẽ, vel affectum appellaueris. Symptoma tñ ab ęgritudine distinguendum est, nam symptoma simplex affectus est, & non ex alijs conflata congeries. sic. n. lateris dolor symptoma vocatur, tussis q; eodem modo, & sputum seu flauum, seu liuidum, siue cruentum fuerit, item difficultas anhelitus, & calor præter naturam: quod vero ex omnibus his conficitur ægritudo appellatur, quę affectus, quoq;, & valetudo, & morbus, si libet, vocari potest: nominibus tamen vtemur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos quàm maxime consuetis, sin minus, his saltem, de quibus inter nos inuicem conueniat.

de ratione vic... in morb. acut... com. 2. tex. 10... & lib. 7. an... c. & c.

De Symptomatum concursu. CAP. 6.

D Quantũ igitur ad præsentẽ institutionẽ attinet, symptoma satis idonee nũcupabimus simplex aliquod incõmodum, quod humano corpori pręter naturam accesserit, sicut calorem, tumorem, inflãmationem, difficultatem anhelitus, pulsus asperitatem, dolorẽ, tussim: affectum vero, vel ægritudinem cõcursum, q ex his simul conficitur. Periti. n. Empirici nõ quemcunq; symptomatum aceruũ morbum noĩauere, sed cõcursum tñ eorum, quæ ex longa obseruatione ita simul cõuenire cõperta sunt, vt pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent, & recedant: quem cõcursum cõpendij, & luciditatis gratia vno tñ noĩe explicuere, qñq; ab affecto loco nũcupationem ducentes, vt pleuritim, peripneumoniam: qñq; ab aliquo symptomate, vt inflammationẽ, furorem: nõ nunquam à similitudine, vt elephantem, cancrũ: quandoq; ab ipsomet cõcursu, vt œdema, scyrrhum. Symptomatum igitur, quæ simul incipiunt, augentur, vigent, & desinunt, cognata vocari possunt: quæ vero plerũq; cõsequuntur, affinia. Quòd si eadem in cõcursu, tanq̃ signa, considerentur, quędã eorũ diagnostica, quasi præsentium declaratoria, vocantur: quędam, ꝙ futura pnuncient, Prognostica nũcupantur: quædam, ꝙ curationem indicent, nõ male indicatoria dicent. Omnes autem cõcursus ab obseruatione prodiere: obseruatio enim memoriam, memoria experientiam peperit: à qua proxime ars emanat, dum meminimus, quid cum quo, qd ante quod, quid post quod obseruauimus: atq; id quidem vel semp, vel plerunq;, vel vtrouis modo, vel raro: semper, vt vulnerato corde mortem sequi: plerũq;, vt scammonia ventrem purgari:

vtrouis modo, vt percussa superiori cerebri membrana interire hoiem: raro, vt vulnerata cerebri substantia salutem cõparari. Atq; ita ex obseruatione, & memoria constituta arte necessarium est propriũ à cõi distinguere: quam nimis ambitiose quidam Empiricorũ distinctionẽ, quidam determinationẽ appellandam esse cõtẽdunt: ego enim, siue hoc, siue illo mõ dixeris, parũ interesse arbitror, dummodo per euidẽtes notiones proprium à cõi separetur: quidã tñ ita rem præscribũt, vt distinctionis vocabulum ad noium dñas, determinationẽ aũt ad res ipsas magis cõuenire opinentur: sed noia, vt recte Plato cõsulebat, spernenda sunt, rõnum vero soliditas ingrẽda. Propriũ igitur à cõmuni ita distinguetur. In affectuum quidem dignotione, vt si cũ febri acuta difficultas anhelitus, tussis, & coloratum sputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuius nã morbi sit iste cõcursus, rñdebimus pleuritidis quidẽ, & peripneumoniæ cõem esse, neutrius tñ proprium. Quòd si addatur dolor lateris pũgitiuus, pulsus q; asperitas cũ tẽsione, hunc morbum planè pleuritidẽ esse affirmabimus: at, si nõ dolẽte latere, nec pulsu duro existẽte, impotentia spirandi adsit, nisi ceruix erigatur, sit q; oino tãta anhelãdi angustia, vt prope suffocationem accedat, talis cõcursus peripneumonia vocabitur: ita ergo in affectuũ dignotione cõe à proprio distinguetur. In prænotione vero hoc modo: Sint nares acutæ, caui oculi, collapsa tpa, atq; interroget aliquis, quid nã cõcursus portendat: dicemus in processu quidẽ ęgritudinis mediocre malum portendere, in principio vero letũ minari. Atq; ista quidem à tpe ægritudinũ prima distinctio est: ab ijs aũt, quæ præcessere cõsideratur, an ęger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, siue vigilijs, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In signis vero ad curationẽ attinentibus cõmune à proprio separatur. Si quæratur, an pleuritico vena secanda sit: respõdetur. n. nõ cuicunq; secãdã esse, sed illi, cui plethoricus cõcursus acciderit, vel q sine hoc concursu robustus sit adolescens, atq; ne hos quidẽ oẽs: neq;. n. si pleuriticus cõcursus in sene, aut infante fuerit, vena secanda est, aut in Scythia degat æger instante hyeme frigidissima, vel sub ardẽtissimo cœlo in summo ęstatis feruore, aut certe syncopam pati assueuerit: nam nemini istorum venam secandam ducimus: non hæc tamen sufficiũt: sunt. n. aliæ quoq; determinationes, vt ‖, si ad clauim dolor incubuerit, potius venam secamus: si ad hypochondrium declinauerit, ventrem purgandum eligimus.

de ratione vic. in morb. acut. com. 2. tex. 10. & 11. cl. 7ª. 117. c. & h.

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes CAP. 7.

TAlis igitur rei determinatio est, quam describentes dicunt esse orationem propria à cõibus distinguentẽ. Quidam tñ, vt prediximus, non determinationẽ, sed distinctionem appellare maluerũt: nos aũt siue determinatio, siue distinctio vocetur, nihil interesse dicemus, dũmodo cõcursuum dogmaticorũ, & empiricorũ differentia seruetur. Empirici enim euidẽtibus, dogmatici vero ratione magis nituntur. Pari modo dogmatica ratio hoc ab empirica differt, quòd hæc euidentium rerum, illa occultarum est: quæ, vt nomine quoq; distinguerentur, rationem quidem empiricam epilogismum, dogmaticam vero analogismum vocitauere. Quin & breuissimas rerum declarationes, non diffinitiones, sed descriptiones empirici appellauerunt: cum tamen nihil prohiberet rei rationem, quæ ex euidentibus consistit, ita diffinitionem vocari, sicut & dogmatici vocant eam, quæ ex occultis colligitur. Atq; hæc quidem est inter vtrosq; de nominibus discrepantia, quam & modeste, & arroganter tractari licet: arrogantia tamen plerunq; vtuntur empirici.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habent. CAP. 8.

IN rebus aũt dogmatici, & empirici differunt, queadmodũ in principio quoq; declarauimus, q empirici ijs tm̃ credant, quæ vel sensui pateant, vel memoriæ p sensum mãdata sint. Dogmatici vero præter hæc, illis quoq;, quæ ex naturali rerum consecutione per rationem acquiri solent.

De Empiricorum demonstratione. CAP. 9.

SEd & empiricus præter descriptiones, & determinationes, quæ à sensibus sumuntur, causas etiã reddit, & demõstrationibus nititur, quas à sensibus mutuauit. Si enim, exempli gratia, interrogetur, quare crus cum vulnere luxatum nõ reparatur: Qm̃, inquit, conuulsionem inde seq obseruatum est: hoc enim maxime cauent, ne quid vnquã ex rationali consecutione, sed ex memoria, & euidenti obseruatione semper affirment. Atq; hoc pacto Empiricus artem suam tũ cõficit, tum docet. In quo maxime à dogmatico differt, tum quia plurima indeterminate agit, tũ q plus æquo confidit historię. Quam ego nõ vitupero: cum enim vnius hominis vita ad omnium inuentionem sufficere nequeat, longi tpis obseruationes historia colligit, vt eius beneficio tanq̃ ex multis tot seculorum hoibus vnus efficiatur eruditissimus. Si igitur ita singula quæq; memoriæ mandata forent, vt cum suis distinctiõibus clare ab Empirico percipi possent, nihil vltra quærendum esset, quod ad veritatem artis referret. Sed, qm̃, qui scripserunt partim cõfuso experimento nimis propense crediderunt, partim ẽt non perspexere, quæ docuerunt, partim dũ in rationales demonstrationes incidere vererentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehensi sunt, ideo cogimur non ita facile cuilibet historiæ fidem adhibere, nisi prius experimento probetur, postea ad vsum accommodet: quod quidẽ dogmaticis non contingit, quos Menodotus per contemptum Tribonicos vocat. Antiqui enim Tribonem appellauere, qui in aliqua facultate longo se vsu exercuerit, vt in ea iã perfectus videri possit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos appellat Dogmaticos, quasi qui Tribones appellari non mereantur, cum experientiæ non credant,

sed rebus

A sed rebus occultis, ignotis q; studeant, & historiam contemnãt, quam ne legerint quidem. Quoniã vero & hic de historia longæ ambages perferuntur, nos de illa quoq; summatim tractabimus.

De iudicanda, & comprobanda historia. CAP. 10.

HIstoriam igitur quidam esse voluerunt enunciationem eorum, quæ visu percepta sunt: alij enunciationem eorum, quæ euidenter appareant: alij enunciationem propriæ intuitionis: cæterũ omnes istæ orationes verbo tenus inter se discrepant, re prorsus nihil differentes, quas dialectici æquipollẽtes appellant, vbi sub diuersis dictionibus idẽ videlicet profertur. Illas vero orationes ab his differre dicemus, in quibus aliquid adijcitur, quod sensum immutet; qualis exempli gratia huiusmodi est: Historia est oratio eorũ, quæ visu perspecta sunt, aut sicut perspecta. Ex additione efficitur, vt quædam historia possit esse falsa, cum ex nulla priorum descriptionum quicquam tale sequatur: atque ex eadem additione illud quoq; continget, vt historię duplex iudicium futurum sit, alterum, quo perpenditur, an quædam vere appellãda sit historia: alterum (si vere ita esse concesserimus) an etiam vera debeat appellari. Hoc tamen nomen accipiat vnusquisq;, quemadmodum sibi libuerit: nos potius doceamus, quo modo historia sit iudicanda, vt postea recte ad vsum deduci possit: quod idem est, ac si dixerimus, quo modo veritatem & falsitatem eorum, quę
B scripta sunt, distinguere oporteat, & quo modo discernendum, fieri'ne an non fieri potuerint: est enim hæc quoq; non inutilis differẽtia, sicut Menodotus asserit. Huic igitur rei toto animo aduertas obsecro, sinens, quicquid libris mandatum est, historiam appellari: id enim ab omnibus ferè medicis vsurpatur. Primum veræ historiæ iudicatorium secũdum plerosq; Empiricos est propria intuitio iudicantis: nam, cum in aliquo libro scriptum quidpiam inuenerimus, quod nos aliàs ita esse proprio intuitu perspeximus, veram esse fatemur historiam. Hoc tamen iudicatorium disciplinæ inutile est: neq; enim ea nos ex libro discere oportet, quæ antea ꝑprio intuitu cognouerimus. Sed concordantia optimũ est historiæ iudicatorium: finge enim à me macerem nunq̃ expertum esse, qui quidem arboris cortex est ab Arabia delatus: hunc oẽs, quicunque de medica materia scripserunt, aluum constipare affirmãt: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum assero, cum oẽs ita esse conueniant: talis. n. conuenientia in sensibilibus oĩno admittenda est, nam conuenientiæ, quæ de occultis sunt, raro tantam habent certitudinem, vt de illis idem omnes prorsus consentiant. Quod si etiam concesserimus id non nunq̃ fieri posse, talem tamen conuenientiam non admittet Empiricus. Concordiæ igitur de rebus sensibilibus certæ, & fideles in vita sunt. Nos enim, licet nunq̃ in Cretam, Siciliam, aut Sardiniã nauigauerimus, eas tñ
C esse insulas credimus, q̃m omnes, qui eas proprio intuitu conspexere, ita esse inter se conueniunt. Ergo, cum pro comperto habeamus de ijs, quæ sensu deprehendi possunt, vbi vera sint, cõuenire omnes, quicunq; res historię commendarunt, propterea credimus à macere ventrem sisti. Eodem pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti simus, historiæ tamen de eo traditæ, ꝙ eiectionibus sanguinis conferat, fidem adhibemus. Est alia quoq; propositio huic valde cognata, non quidem epilogistica, sed analogistica potius, & dogmatica, an credendum scribentium concordiæ sit, vbi omnes conueniunt, non ꝙ ipsi proprio intuitu rem conspexerint, sed ꝙ singulis eorum probabilis admodum visa fuerit. Sunt enim aliqui non dogmatici tantum, sed empirici quoq;, qui credẽdum esse affirmauerint: nam sine vlla ambiguitate concordia manifestũ signum est veritatis: cæterum id à sequacibus epilogismi, qui est ratio eorum, quæ sensui patent, non ita facile admittitur. Conuenientiam enim historiæ de his tantum esse volunt, quæ euidenter apparẽt. Ergo Empiricum verę historiæ iudicatorium est conuenientia inter eos, qui singula quęque proprio intuitu obseruauere. At cõcordia, quę à rei natura producitur, dogmatica est. Sed pręter hæc habetur aliud quoq; veræ historiæ iudicatorium: mores, inquam, & eruditio auctoris, quæ ab alijs eius monumentis colligi potest. Nam, si, exempli gratia, Hippocratem, Andream q; recenseas, illũ
D peritissimum studiosissimum q; veritatis inuenies, hunc rudem, temerarium, prorsus q; ab Hippocratis grauitate alienum. Deniq; alio quoq; instrumento historia iudicatur, vbi, quę traduntur, his fuerint similia, quæ prius proprio intuitu cognouerimus: nanq;, vbi, exẽpli gratia, sciuerimus macerem, & rha ponticum adstringendi vires habere, si alia simili modo tradantur, adstringentia, facile credemus ventrem compescere, & sanguinis fluxum sistere.

Quot modis rei similis ad similem transitus fiat. CAP. 11.

MEnodotus tamen negauit transitum de re simili ad similem esse historiæ iudicatorium, sed eius, quod fieri potest, si vero secum τριβὴν, id est vsum, & exercitationem assumpserit, tum demum historiam quoque iudicare. Sed de his paulo inferius agetur. Transitus igitur de re simili ad similem si in se ipso consideretur, est iter ad experimentum. Iudicatorium vero possibilitatis ad historiam attinentis, sicut & historia, duplex est. Porrò rationalis transitus ab Empirico differt, quòd rationalis ab indicantis rei natura innotescat: Empiricus vero ea potius imitatur, quæ sensu pręcognita fuerint, non quidem quòd probabile videatur simile à simili generari, aut agere, aut pati: neq; enim cuiuspiam istorum gratia trãsitum faciunt, sed ꝙ experimento cognouerint ita se inuicem habere, quæ sunt similia. De simili autem ad simile transitur, vel in membris, vt de lacerto ad femur, de vlna ad tibiam, de manu ad pedem: vel in morbis, vt de fluore alui ad intestino-

rum difficultatem: vel in remedijs, vt de citonio ad mespilum: quæ omnia prius experimento fir- E
manda sunt, quæ doctrinæ certitudinem faciant. Est quoque empiricæ artis quandoque non incongrue de opposito transire ad oppositum, vbi, s. similia vniuersa in vanum tentata fuerint: quod quidē a dogmatico omnino alienum est. Trāsitus ergo de simili ad simile, siue trahatur, siue non trahatur ab historia, τειβικὴν, id est exercitatam experientiam perficit, neque propterea pollicetur, quod exquisitissime verum est, sed, quatenus fieri potest, inuenire profitetur, quod probatorum hominū historię maxime congruat: cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tamen transitioni de simili ad simile, nisi prius experimento, & vsu cōperta fuerit: non parum aūt interest, quo modo magis, aut minus aliquid futurum speremus, singula enim ex ipsa similitudine perpendimus, quæ in rebus longe diuersa obseruatur. Nam, quod figura, colore, mollitie, duritie simile est, non propterea similes exercet actiones: at, quę odore, gustu'ue assimilantur, in his iam non nihil habemus, à quo similes functiones non desperemus, præsertim vbi simul odor, & gustus conuenerint. Quo'd si postea substantia quoque, figura, & color accesserit, spes prosperi euentus adhuc magis augebitur. Porro, quę gustu similia iudicamus, non statim ab vno tantum sapore similitudo ęstimanda est, sicut ab acore, adstrictione, amaritudine, dulcedine, austeritate, acerbitate, salsedine, sed omnem singulorum vim exacte spectare oportet. Aloe enim & æris squama vtraque adstringit quidem, sed absonum medicamentosum que reddit saporem; ideo neutra malo citonio similis, propterea, neque edendo est. Non est igitur à malo citonio, vel mespilo ad illa transeundum, neque in vrinę, intestinorum que difficultatibus talia exhibere oportet; vbi vero vlcus ad cicatricem ducendum sit, tunc ad omnia, quæ adstringendi vim habent, etiam si virosa fuerint, tuto transire possumus. Experimento enim compertum est multa huiuscemodi vniendis vlceribus recte accommodari. In difficultatibus autem intestinorū melius ab edulijs ad edulia transimus: deinde, si ad ea, quæ edendo non sunt, transituri simus, eligere oportet, quę cum adstrictione nullam aliam validiorem qualitatem annexam habeant, præsertim amaritudinem, vel acorem. Huiusmodi enim qualitates omnia vlcera irritare obseruata sunt, etiam si cum adstringendi facultate iungantur. At, quoniam adstrictionis veluti differētię quædam sunt austeritas, & acerbitas (adstrictior enim qualitas in acerbis intenditur, sicut in austeris remittitur,) ideo, si de hac qualitate ad illam transitum facies, maiorem inde futuri euentus spem recte concipies: nam, si idem exquisite fuerit affectus, in quo obseruatum sit citonium, vel aliquid ita adstringentium profuisse, ad id, quod moderate adstringit, quale austerum est, tuto transitur. Si vero acerba fœlicius expertus fueris, rectius ad acerba permutaberis. Patet igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri potest, in similium transitu spes æqualis non sit, sed ea regula spes mensuranda est, qua similitudo maior, vel minor cognoscitur. Quod vero à probatissimo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id eis perquā simile videri poterit, quę experimento deprehensa sunt, vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortasse tuto cōfidat. At, quod neque historia, neque similitudo probauerit, illi merito diffidendum est. Quod autem de medicamentis diximus, idem omnino & de affectibus, & de membris iudicare oportebit. In transitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo spes augenda, vel minuenda est, prout similitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

Quibus historijs maior fides adhibenda, ac de quinque historijs, quibus viperas Elephantiasi oppressis succurrere creditum est. CAP. 12.

QVantum vero ad historię iudicium attinet, maioris & minoris ratio tanti refert, vt huic quidem planè iam fides adhibenda sit, illud vix tanquam probabile admittendum. Quod enim à quamplurimis probatissimis viris consone proditum fuerit, postea nō raro à nobis ita esse, compertū, ac præterea verisimile sit, neque discrepans ab ijs, quæ experimento cognouerimus, id profecto est, cui proculdubio credere non minus, ac experimēto, debeamus. At illud minus fore sperabimus, quod probatissimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tñ à nobis H
visum, neque adeo verisimile fuerit. Multo vero adhuc minus illi credendum, quod pauci admodū asseruerint, quod que vix semel, aut iterum visum fuerit. Sanè illud cōmodissimum exemplum est, quod nunc mihi dicendum succurrit. Erat apud nos in Asia in pago quodam elephantiasi vir laborans, qui primo quidē reliquis cōuiuebat, ac cum familiaribus versabatur: vbi vero nō nulli ex consuetudine contagio maculari cœperunt, ipse'que iam fœtore, & horribili specie detestandus esset, in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum Pagani tabernaculum ægro habitandum struxere, cui deinceps diarium alimentum subministrarent. Proxima æstate circa Canis ortum colonis vicinam metentibus segetem minister odorati vini lagenam, quam attulerat, prope agri marginem dimittens abijt. Coloni labore functi cum ad pocula accessissent, ac quidam eorum adolescens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera simul collapsa bibituros non minus abominatione, quàm metu consternauit: ac ipsi quidem aquam potantes, vinum ægrotanti attulerūt, humane se acturos, existimantes, si tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni haustu planè futuram arbitrabantur: at ille nouo quodam, prorsus'que admirando euentu, ab hoc ipso potu sanatus est: excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidosa, non secus, ac si cancris, locustis'ue, aut cæteris huiusmodi crustaceis animalibus testam, qua conteguntur, abscideris. Nec

A dissimile in Mysia Asiæ non procul à nostro municipio contigit. Vir erat prædiues elephãtiacus, hic ancillam suam formosam deperibat: contra: illa fœdum hominem odio habebat, alijsq; amantibus clandestine miscebatur: cuius doli conscijs duabus ancillis contubernalibus vtebatur, altera penui præerat, altera cellæ vinariæ. Accesserat æger inde sibi promissa salutis spe ad quosdam calidarum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob squallorẽ ariditatem q; loci scatebat. In vini igitur lagenam parum diligenter seruatam vipera irrepsit, quam cum suffocatam deprehendisset ancilla, rata fore, vt odiosus dominus eo veneno facile interiret, cœnanti alacriter obtulit, euenereq; omnino eadem, quæ paulo supra de pagano retulimus. Atq; hæc quidem duo sunt experientiæ monumenta, quæ casus attulit: nunc vero tertium adiũgam, quod imitatio effecit. Philosopho cuidam multos antea annos hac ipsa ægritudine efflictim laboranti, vt iam illi mors vitæ praeferenda videretur, geminos hosce euentus cum forte recitauissem, idem ipse etiam experiri cogitauit, ad quod obeundum augurio quoq; confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinũ ita medicatum, quod parari iusserat, intrepide hausit: nec multo inde postea ex elephantiasi ad lepram deuenit. Quartus etiam pręter hos omnes viperarũ venator, dum primis adhuc huius morbi incommodis teneretur, me pro salute consuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur,
B frustatim incisas, & anguillarum more decoctas esitaret: atq; ita per halitum ęgritudo discussa est. Alium pręterea diuitem virum nõ nostratem, sed è media Thracia Pergamum, somnio ita iubente, profectum Æsculapius admonuit, vt medicamentum è viperis quotidie potaret, atq; exterius, corpus illineret: ac non multo postea trãsiuit in lepram, deinde hac medicina, quã Deus docuerat, exquisite sanatus est. Tot igitur experimentis commoti, tãdem Dei quoq; admonitu confirmati, certam spem concepimus sanandi elephantiasim medicina è viperis cõfecta, quam theriacam appellant, nec minus sale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit viuis viperis cum quibusdam alijs medicamentis in fictili nouo combustis: Sed & viperas edendas præcipimus, capitibus, caudisq; earum primo abscissis, deinde in pastillos confectas. non tñ confestim ad hæc remedia proficiscimur, sed prius corpus exquisite purgamus: nec raro venã secamus, si robur & ætas tulerint: vere autem id potissime fieri ad plerosq; diuturnos affectus commune est. Tot igitur à nobis enarrata sunt, vt ostenderemus multa casu inueniri, & imitatione confirmari: obtulit enim fortuna, vt non incommoda tantum, sed commoda quoq;, ex quibus ars confici posset, conspicaremur.

Quis deberet esse verus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclides, & Theutas Empirici. CAP. 13.

C NEc longiori sermone opus habemus ad empiricæ disciplinæ formulam exprimendam, licet longe plura addiderint ij, qui huiusce sectę principatum vsurpauere, atq; ita se habere manifestissime declarabo. Proponatur, vt passim proponi solet, quis nam medicinæ sit finis, aio empiricum, qui propriæ disciplinæ modum exquisite seruauerit, ita responsurum: intelligo, quæcunq; præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quod q; intelligo, non verbis, sed actionibus comprobare: an vero, quod acquirere studeo, integritas vel sanitas appellari debeat, vel acquisitio sanitatis, vel integritatis, vel sanari, vel integritatem adipisci, siue quod secundũ naturam est regere & custodire, nihil apud me refert, dummodo, quod polliceor, opere ipso confirmem: cætera sophistis facile permitto: neq; enim mihi in muneribus artis occupatissimo tantum ocij super est, vt nugis superuacuis, fabulisq; differendis bonas horas amittam. Talem ego responsionem à vero empirico fore sperauerim: nam, si de fine medicinæ dissensiones conciliare tentauerit, dialecticis speculationibus impingetur, quas euitari oportere affirmat: id autem in eo libello diffusius explicauimus, qui de fine medicinę inscribitur. Sed nec idem causas vllas indagabit, quod Serapio & Menodotus fecere: artem enim suam nõ rationibus, sed operibus comprobabit, omnino q; dialecticam euitabit, sine qua neq; causæ conclusionem, neq; syllogisticæ orationes intelligi possunt:
D immo & scire dissimulabit, an aliquæ sint dissensiones: spernet etiã rationes diluere, quæ euidentia impugnare videntur, haud ignarus sophisticas apparẽtias ab ipsis quoq; dialecticis non tam facile solui: præterea sermonis multitudinem longitudinem'que aspernabitur, sed pauca & raro loquetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere solebat: hic enim desperata veritatis inuentione, quam diu frustra quæsierat, in singulis hæsitabat, nec amplius agendorum rationem quærebat, sed euidentia sectabatur, vt, qualis in omnibus vitę muneribus scepticus, talis in medicina empiricus sit, minime superbus, aut ambitiosus, neq; glorię inhians, non composite ambulans, neq; fucatis gestibus, sed interius exterius q; totus integer, qualem Timon ait fuisse Pyrrhonem. Non minus autem hunc admirabuntur homines, q̃ Hippocratem, si operibus magnum se in arte præstabit, melius, quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata sunt, in validiorem statum permutans, vulnera & fracturas & hulcera, & quæ alij curare non poterant, ipse facile sanans, nec minus, quæ ægro euentura sunt, ante euentum præfatus, & quæ iam euenerint, adsunt'ue, ita euenisse vel adesse sine præconctatione, aut relatione coram astantibus explicet. His enim officijs Hippocrates omnium posteriorum iudicio Æsculapij gloriam adeptus est, non quidem triplicis sermonis ambages explicans, sicut Serapion, neq; tripodem iactans, veluti Glaucias, aut decem mille versuum libros astruens, qui deinde in alios libros dissecarentur: non ille canina iracundia

medicos improbe incessit, modo δειμυλέοντας, quasi leones acres, mõ δειμυμώρους, quasi acres E fatuos appellando, tum medicos, tum philosophos omnes, qui ratione niterentur, quod impudentissime fecit Menodotus. Verum, quod in empirica disciplina Menodotus reprehensione non caruerit, quod'que in his, quæ aduersus dogmaticos oblatrauit, furiosæ temeritatis sit accusandus, licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conscripsi: nec minus eiusdem furor apparet, vbi Asclepiadi contradicit, asserens se exquisitissime scire omnia Asclepiadis documenta esse falsa, quamuis in eisdem suis commentarijs sexcenties affirmauerit se obscura minime reprehensurum, veluti, quæ tam vera, quàm falsa esse possint: putat se tamen Asclepiadem prorsus confecisse, necessitatem'que suis assertionibus inculcat, vbi plurima sunt contingentia. At Pyrron, quem ipse probat, non erat huiusmodi, sed humanus admodum, pacatissimo'que animo sibi constans, nihil interim loquens, nisi vbi occasio postularet: quod olim modestum quendam empiricum fecisse noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam sibi comparabat. Erat hic quandoque pollicitus se magnam quandam ægritudinem tum chirurgia, tum medicamentis curaturum: cum quę iam ad secandum pararetur, interuenit alius furens medicus, qui multa rationum mole ostendere nitebatur hominem secari non oportere: tum ille se vnico verbo à sophistæ molestijs explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri F magis credere oporteat, mihi'ne, quem dudum in artis operibus experiendo cognouistis, an huic, qui vos nuper tot verbis aggressus est: erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit: ac cum dicto secessit, nec multo postea sophista subsecutus est: illius enim neglectis deliramentis, necessarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem ostendebat. Nedum enim sophista ille, sed nec Demosthenes quidem omnium facundissimus persuadere posset vnquam hominibus, vt corporis sui curam non illis potius committerent, quorum peritiam ex operibus cognouissent. Attamen aduersus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tanquam nouus Æsculapius oblatrare ausus est tanta impudentia, vt suos commentarios passim videas proprijs laudibus refertissimos: antiquos autem viros probatissimos, quorum monumenta totam artem illustrauere, præterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude exornandi sint. Ego vero tantum absum, vt credam contradictiones, & rationes istas, quibus ambiguitates soluuntur empiricæ sectæ conuenire, vt arbitrer summa reprehensione dignos esse, qui talia consectati sunt: neque enim, si sibi in ea secta constare voluerint, ad artium constitutionem putabunt aliud esse necessarium, quàm sensum rerum euidentium, & memoriam: nihilo minus recte admittunt vim quandam in nobis esse, qua eorum, quæ apprehendimus, consonantiam, & G repugnantiam discernamus. Sed nõ propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius exercendam, atque arte acuendam: sufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus humanum ingenium à primo statim ortu natura illustrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudũ exercitatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuisse longe deterior: sicut etiam Menodotus fuit: qui præter sensum, & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogismum vocauit: atque interdum omisso sensu memoriam tantum posuit, & epilogismum: quemadmodum ego in examinatione eorum, quæ contra Seuerum scripsit, diffusius explicaui. Quæ vero profitetur ipse argumenta ad alios redarguendos empiricos non inepti tantum hominis sunt, sed etiam rudis: neque enim empiricis attinet sophismata soluere, sed Aristoteli, & Chrysippo, reliquisque, qui in disserendi arte versati fuerint. At, quòd principio illi nobis insito consonantiam rerum, & discrepantiam, iudicandi experientiam conuenire oporteat, Theutas ita minutim ostẽdit, vt in quibusdam sit etiam superuacuus: quemadmodum ego in commentarijs super eius introductorio exquisite declaraui. Hic igitur à me libellus nunc propterea scriptus est, vt ostenderem posse aliquem empirice medendi artem constituere dimissa omnino inquisitione de rei substantia: Asclepiadi vero, qui falso probare nititur Empiricam sectam nullo statu firmari posse, aliàs longa oratione occurri. Quantum autem vnicuique arti constituendæ conferat, si experientia rationi adiungatur, ostensum est à H me in libris therapeuticæ methodi: in libro etiam, quem de ratione communi inscripsi, declaraui vnam esse rationem, quæ vniuersis hominibus insita sit: vbi ostendi omnia, quę cognoscimus, vel sensu deprehensa esse, vel ratione quadam, quæ nobis ingenita est, iudicandi conuenientiam rerum, & repugnantiam, talem que esse conuenientiæ notionem, vt quædam sit necessaria, quam omnes euidentissime intelligunt, qui natura ingeniosi sint, & prudentes: quędam cõtingens tantum, & nulli necessitati obnoxia: errare quòd hoc loco plurimos homines, qui distinguere nesciant cõtingens à necessario, vnde etiam dogmaticorum discrepantia emersit. Hunc errorem si nos legitime cauerimus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immensam difficultatem: in multis tamen, quæ modeste profitebimur, ita simul conueniemus, sicut geometræ, & arithmetici faciunt. Neque enim ob alium, quàm hunc ipsum errorem etiam Empirici medici maxime inter se discrepant, vt in commentarijs ostendi, quæ de illorum edidi discrepantia.

Galeni

FRAGMENTVM QVODDAM EXIGVVM AC MENDOSVM GALENO ASCRIPTVM GRÆCE ADHVC NON

impressum, ex eis fortasse libris superstans, quos ipse ad Empiricos spectantes conscripserat: cuius titulus est,

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

* septimum adhuc inspicere desideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis,& inconsistentem esse experientiam affirmabis,& id,quod sæpissime fit,interminatum ac suspectum pronunciabis? Quibus insistet dicens. Haud inuenire potes,vt nos magis,quàm teipsum deijcias: quin mihi videris,vt teipsum magis. Nam,cum duo sint,alter, qui per solam obseruationem aliquid inueniri dicat,quod & ego sanè volo,ac vos,inuiti licet, confitemini tamen: alter, qui quomodo,quod equidem nec possibile nec vtile esse assero,tuum profecto reliquum esset munus, id inuenire. Et, quia dubium esse id affirmas, sophismate teipsum deijcies: nos vero nequaquam iniuria afficies. Non enim,quomodo vnumquodque artificiosum fiat, certamen nobis est, sed, quod fiat solummodo: quod sanè euidenter concessum habemus. Tu vero, qui causas curiose inquiris, debes & illud /quomodo/ docere. Sed contra,quàm deceat,procedere videris,nec secus facere,ac illi,qui,quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur: &,quia etiam, quonam pacto generentur, quę generantur & corrumpantur, quę corrumpuntur, & moueantur, quæ mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem nec motum relinquunt. At, ꝙ maxima vniuersæ rationis vituperatio sit, aduersus euidentia pugnare, quis est, qui nesciat? Nam, qui incipere non potest sine euidentia, quo modo is fidelis sit, cum aduersus id,à quo principia sumpsit,sit audax? Hoc etiam cum vidisset Democritus,quando apparentia vituperabat, vbi dixisset, Lege color,lege dulce,lege amarum: vera autē (hoc est ἐτεῇ) atomus & vacuum: finxit sensus aduersus cogitationem in hunc modum loqui. Misera mēs, quæ cum à nobis fidem assumpseris, nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipsa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condemnare,nimirum,quæ adeo praua sit, vt etiam, quæ inter ipsas est probabilissima, cum apparentibus,à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis: quippe ea damnatis,quæ rationem quidem habent,vt fiant,sed vt ratio vult,non fiunt. Mihi vero hoc ipsum maxima rationis redargutio esse videtur. Quis enim sanę mentis de rebus obscuris illi credat,quæ adeo praua est,vt euidentibus contraria statuat? Multis certe adhuc indigent empirici, vt id, quod volunt, assequantur, etiam si hoc ipsis concesserimus. Nisi enim, quæ adhuc supersunt absurda, memoratis paria ostendero, nullum etiam profecto istorum mihi commodum vtilitatem'ue esse volo. Tu igitur, certo scio, demiratus es non mehercle nostram, sed empiricorum fatuitatem, si, cum in tot rebus tot concessa assumpserint,nihil tamen plus habent: sed alter error haud minor prioribus ipsos excipit, exquisita nimirum ignorantia, ac excellens quędam impudentia, ac stupiditas ipsam ferè pecudum stoliditatem superans. Qui, cum neq; à quo incipiant, habeant,nec,si hoc ipsis detur, sæpissime simili modo aliquid videre possint, nec tot etiam myriadas, ipsas nimirum ægrotantium diuersitates videre, vel recordari, vel scribere possint, (Nam, quæ bibliotheca tantā historiam caperet? quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipsi tamen nec ita sentiunt, ꝙ se ipsos deludendo hæc concedunt, sed, tanquam hæc firma ac certa essent, adhuc de sequentibus contendunt. Ego igitur non ob illos, quippe superuacaneum est cum lapidibus disserere, sed vt sermonē finiam, euidenter monstrabo, ꝙ, quamuis etiam sæpissime simili modo aliquid conspici concedat,

nullum tamen ex hoc theoremata artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Platonis ratione vti, ꝙ si quod studium (id est ἐπιτήδευσις) naturam materiæ, circa quam versatur, cognoscit, id sanè ars est: si non cognoscit, τριβὴ, id est exercitatio quædam est, & experientia: ars autem nequaquam: Ego enim (inquit ipse) artem haud voco, rem, quæ sine ratione est: Hac nanq; Platonis ratione non vtor, non, quia vera non sit, insanirem enim si hæc dicerem, sed, quia empiricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec sibi ipsis curæ esse dicunt, si huius rei gratia suum ipsorum studium, non artem, sed aliud quid appellem. Quæ'nam igitur erunt meæ rationes? Primum ergo ab illis ipsis quoque sumptiones sunt concessæ. Si enim obseruatio eorum, quæ sæpissime simili modo visa fuere, ab ipsis, arbitror, empiria, hoc est experientia, appellatur, componitur autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sanè, quod sæpissime fit, ex multis inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est inartificiosum, id vero, quod sæpissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod sæpissime fit, est inartificiosum: atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sæpissime fit. At forte nec, quod dicimus, se scire dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticen fugere concedunt. Si placet, hanc à nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam vero quampiam eiusccemodi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici id, quod sæpissime fit, quoties'nam sit, nobis dicere potestis? volumus enim & nos per obseruationem, sicuti & vos ipsi, scire. Vt igitur ne aberremus, mensura eius, quod decens est, non seruata, putantes vel ante sufficientem ipsius inspectionem ad finem venire, vel vltra, quàm conueniat, extendi ob mensuræ ignorationem, vobis egemus: nobis mensuram ostendite, vt & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit ridens, non est in ipsis vna omnium mensura, sed in vnoquoq; alia. Tu vero non secus interrogasti, ac si quis vellet, vt sutor, quod'nam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim pedum vna est mensura: inæquales nanq; sunt. Nec hîc etiam sanè vna rerum est mensura: differentes enim sunt. Ego porrò responsionem lubens accipio, atque approbo, multo'que magis ei acquiesco, quàm si vnam esse omnium mensuram promisisset dicere: tunc enim quoque suspicarer, si, cum res multum inter se differant, vnam ipsis mensuram inducere polliceretur. Nunc autem, si in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum veritatem valde assecuturum sperauerim. Quocirca à simplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cerebri inuolucrum sit vulneratum, quoties'nam exquisite scire potero, vtrum ipse semper, aut plerunq;, aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum nec ore respondens nobis, nec scriptis, mandãs, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoq; terminatum? Quòd igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quemadmodum à principio cum ipsis disputauimus, æquo'que animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singulatim nos considerare, vtrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sæpissime fit, ipsa vero in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, vt aliqua sit mensura in eo, quod sæpissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum. Egò igitur sæpe hoc consideraui, nec certe ex tempore. *

Galeni

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM

Victore Trincauelio interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Medicinæ omnes partes constituit ex finis præcognitione.

Quæ causa componendi huius libri. CAP. I.

QVoniam mihi quidē, Patrophile, diuino quodam videris affectu præditus, dum omnia nō sine demōstratione, et methodo cupis addiscere: decreui tuę huic animi prōptitudini morē gerere, sermones q; illos qui te audiente his de rebus habiti sunt, quæ non leuem tibi dubitationem afferebant, in cōmentarios redigere. Nam cur in hoc non descendā certamen: quum te videam viæ ad veritatem ducentis aliquod iā esse assecutum principium: quam tñ præ illius tum sublimitate, et lōgitudine, tum etiā asperitate solus consequi nō possis. Siquidem quāplurimos quotidie animaduerto quātumlibet inuitatos, non modo eo se conferre nolle: sed pigritia potius torpentes ab illa auerti. Te autem contra C ac illi affectum esse video: qui, quum alij in hunc vsq; diem ferè oēs ab ea diuertentes ad alias vias se conuertant, quasi veritatē ex sublimi quadā specula perspexeris, pulchritudinis illius ardenti statim amore captus, nec iter detractes, nec soli eam prouinciā tibi cōmittere audeas. Atqui, si in pręsentia verā artis medicę constitutionem inuenire affectans animo discruciaris: mox (vt ego quidē arbitror) quum resplendens veritatis lumen fueris intuitus, maiori longe afficieris desiderio, nullā aliam viā hac, quam tu inuestigas, pręstātiorem inueniens: te, siquidē ad veritatē inueniendā, quocunq; te verteris, diuinitus esse affectum inspicio. Itaq;, quum aures medicę artis addiscendæ causa quāplurimis adhibuisse affirmares, nūquā tñ, vnde sit opus demōstratione, methodo q; exordiri, ex aliquo accepisse, atq; multo ēt minus quēquam inuenisse, qui viā à principio in finem vsq; perducentem monstrauerit: ego, id quod cuperes, ostensurum pollicitus sum: si modo tantisper sustinere velles, donec hanc rōnem in alijs etiam artibus prius exerceā. Tu vero nec ab ea inuitatione te alienū ostendebas, nec alioquin tergiuersari præteferebas, immo tibi gratius fore hoc, q̄ alio modo ad istud institutum progredi affirmabas, si tñ me hoc etiam ostensurum profiterer, oīum inquā eandem esse methodum. Quod quū non modo assererem, verum & continuo in prima proposita contemplatione monstrarem: te præ illius veritate quasi gestientem conspexi. Et quum multæ D pterea aliæ, præsertim vero illæ, q̄ ex effectiuarū numero sunt (eiusce enim generis est & hæc quę circa sanitatē versatur) eadem ratione pertractarētur, statim te ad hāc, quam ab initio aggressus fueras, cōtulisti. Ac, vbi hic quoq; animaduertisti eandē methodum locum habere: ne hęc, quę à nobis exposita fuerāt è memoria laberenī, referri in cōmentariū efflagitasti. Ego vero tuo hoc veritatis studio allectus, duos confeci cōmentarios: alterum, in quo se prius exercuisse operępretiū fuerit illum, qui artē aliquam assequi instituerit, id enim ibi mōstratur, in quo oēs antiqui philosophi cōsentiunt, quālibet nimirum artē à finis notione suam habere constitutionē, qui ob magnitudinē in duos libros distinctus est: alterū vero, quē in pręsenti in manibus habemus: vbi ostēdimus methodum eandem, quę oēs alias artes, ipsam quoq; constituisse medicinā. Sed nobis iā exordiendum est.

Quotuplices sint artes, quod q; ex finium varietate constituantur. CAP. 2.

QVum artium aliæ quidē in sola naturæ rerum earum contēplatione suum habent finē cōstitutum, quas sibi considerādas proposuere, sicut arithmetica, astrologia, ac etiā naturalis sciētia: aliæ edant pręterea actiones non nullas, vt tñ nullum deinde habeant opificiū ostendere, quod, postquā agere desierint, aliquo tpe maneat, vt saltatoria, & pręconū ars: aliæ vero istis è cōtrario opificium insup aliquod habēt, quod ostēdant, quēadmodum ædificatoria, & ars fabrilis: non nullę nihil ipsæ quidē conficiūt, nauant tñ operam, student q;, vt aliquid capiant & acqui-

rãt, veluti piscatoria & q̃ canibus feras insectaẽ, & oẽs tandẽ venatoriȩ: & quũ tu medicã artẽ methodo cõstituere institueris: id primũ considerandũ occurrit, in quo'nam illa sit artiũ ordine, num è contemplatiuarũ numero, an actiua potius, vel factiua, vel acquisitiua: nec id ipsum difficilẽ aut inquisitionẽ aut inuentionẽ habet. Opus quippe est reuocare in memoriã quã ob rem huiuscemodi artem assequi concupieris: & illud erat quod, quum hoc negocium aggrederemur, oĩum primũ ex te sciscitabar: mihi q; respondisti, velle te hoĩes, in primis qui corpore sunt præter naturam affecto oẽs (si tñ fieri possit) in naturalem statum restituere: sin minus, saltem cognitionẽ aliq̃ cõparare, qua discerni possint illi q̃ sanari possint ab ijs q̃ secus. Vnde dato à te nr̃o huic sermoni hoc pricipio, affirmaui statim, his indicari, eã artem quã cõstituere affectas, ex effectiuarũ esse numero: hẽt enim opificiũ aliquod, qđ finita actione possis ostẽdere. Sunt nẽpe & aliæ præterea artes q̃; plurimæ effectrices, vt ȩraria, sutoria, ars construendarũ nauium, fabrilis, figulina, pictoria, & tãtus artiũ factiuarũ inter mortales numerus, quantus nullius ferè alterius generis inuenitur. Quare iã operȩ pretium fuerit vt eã methodũ, quã in istius modi artibus priori cõmentario didicisti: ad illã in præsenti transferas quã constituere festinas: posito hic quoq; eodẽ principio quod in alijs statutũ est, finis inquam notione: quæ vnde petẽda sit, non erit forsitan ab re in præsenti oratione prosequi. E

Quis medicinæ finis, & quo in genere artium ipsa sit. CAP. 3. F

ITaq; prima q̃ in nobis suboritur cognitio, tũ nostrũ ipsorũ est, tum aliorũ hoĩum, dum bene valẽt. Altera ab illa, eorundẽ quũ morbis impliciti sunt, vnde mox in nobis bñ valẽdi desideriũ assurgit, et insup artẽ aliq̃ sanitatis procuratricẽ cõstituẽdi. Vt aũt bonã valetudinem efficere ꝓponimus: ita ex factiuarũ numero ea ars futura est, q̃ à nobis est cõstituẽda. Deinde vero quũ duplices sint, vt mõstrauimus, factiuæ artes: hæc quã inuestigamus, in eis potius erit, q̃ rẽ factã corrigũt, q̃ q̃ aliqđ quod prius nõ esset cõficiãt. Sunt.n. artes nõ nullæ q̃ res ipsas conficiũt, sicut sutoria & textoria: aliȩ labefactatas vitiatas'ue resarciũt, vt illȩ, quæ vestes corrosas aut dilaceratos calceos cõsuũt. Nos vero ia ostẽdimus fabricãdarũ quoq; ȩdiũ artẽ eodẽ se hẽre mõ: qppe quũ nihilo minus in illa duo hæc reperianẽ munia: etenim & ȩdes q̃ nunq̃ prius fuerint, erigit: & vitia earũ q̃ labefactatæ sint, resarcit. Ostẽdimus ꝑterea, necessariũ fore artifici ad hęc vtraq; pageda munera, ædiũ particulas oẽs nouisse, qua subã cõstet, qua figura, qua magnitudine, quo numero, atq; ẽt quã inuicẽ cõpositionẽ hẽant. Quare illi qdẽ q̃ artẽ circa humanũ corpus versantẽ cõstituturus est (sed eos primũ q̃ de noĩbus quotidie rixanẽ rogatos velim, vt illã mihi medicinã in ꝓsenti appellare ꝑmittãt) sanè necessariũ erit illius partes oẽs sigillatim cognoscerẽ, quali (iquã) subã, qua magnitudine, quali figura, quo numero ꝓditȩ sint, quã q; inter sese cõpositionẽ habeãt. Atq; veluti q̃ extructas iã ædes sibi exacte quales'nã sint cognoscẽdas ꝓponit, nũq̃ earũ cognitionẽ nisi ex dissolutiõe, resolutione'ue asseq poterit: ita nos corpis humani notitiã ex illius dissectiõe cõseqmur. Deus nãq; & ipsa natura instar illius, q̃ ȩdes primũ fabricatus est, partes ꝑnorũt earũ officijs ꝓ exẽplari vsi: nos vero illũ qui extructam domum contemplaẽ imitamur. Cæterum nisi nos quoq; aliquam diuinæ illi similem (quoad tamen eius fieri possit) cognitionem attentauerimus: nũquam profectò discernemus, nũ omnia ad aliquem vsum sint procreata, an etiam non nulla frustra (etenim vtrunque in opinionẽ cadere potest) & præterea quòd aliqua potius malo sint. Immo ex illo capite ea prodit cognitio, quam nobis de optime constitutis corporibus comparamus. Sed de his postea. G

Quotuplices sint partes, & actiones, quarum dignotio est medico necessaria. CAP. 4.

NImirum quum corpora quæ similaria appellantur, ex dissectione apprehenderimus qua inquam formata sint ratione, quanta magnitudine prædita, quotq; ea oĩa sint, & quo modo coagmentata: compositorũ pariter membrorum, quæ instrumentaria non nunquam noĩare solemus, sciẽtiam assequemur: eiusmodi crus est, eiusmodi etiam manus, digitus, oculus, lingua, pulmones, iecur cætera q; oĩa generis istius. Quo fit deinde vt duplices partium actiones reperianẽ: nam aliæ simplicium similarium q; sunt, aliæ compositarum & instrumẽtariarũ: quippe quum & crus vniuersum moueri videamus & sigillatim omnes musculos, ac ẽt q̃ musculo quocunq; per transuersum resecto: necesse sit motũ aliquẽ cruris illius inde deperire. Sed qui præterea illa q̃ corpori quotidie eueniunt obseruauerit: videbit facile si neruus q̃ in aliquem musculum inserit, vulnereẽ, primum quidẽ, expertem sensus motus q; musculum reddi, mox vero & articulũ qui inde mouebatur. Quare nobis quoq; artem hanc constituturis, necessarium fore arbitror, non modo partes & earũ cõpositionem: verum et actiones cognoscere: qua sanè parte ab ȩdificatoribus differimus. Illi.n. solas partes vnà cum earũ compositione norunt: quũ illæ omni actione vacuȩ sint: domus etenim aĩal non est: verũ ad nos pertinet ipsas ẽt actiones inuestigare. Proinde duplex quoq; hic habemus exquirendi principiũ, actionis inquã ac particulæ: cognitionem actionis quidẽ, vtpote ratiocinari, meminisse, eligere: particulȩ vero, vt cerebri, medullæ spinȩ, cordis. Quã ob rẽ actionũ oĩum quas nouimus, particulas, & particularum oĩum actiones inuestigabimus: quæ inuestigatio sua nec ipsa methodo carebit, de hac tñ posterius disquiremus. At impræsentia id exactius expõnamus quod nuper à nobis dictum est: duplicẽ esse vt particularum, ita ẽt actionũ naturam. Totius quidẽ cruris actio incessus est, qui fit dum articuli illius vicissim nũc extẽdunẽ, nunc inflectunẽ: vt in ipso statim genu musculi priores, q̃ patellã suis tẽdinibus supergressi ossi tibiȩ inserunẽ: simul atq; tibiã attraxerint, crus extendunt, quod mox inflectaẽ, quum interiores idipsum etiam egerint: H

eodem

A eodem pariter modo motus eduntur inflexis coxæ, pedis´ve articulis, ac deinde distensis. Itaq; quũ musculũ quotiescunq; cute circumposita nudatur, aperte videamus ad suũ quasi caput, & originẽ contrahi, adduci q; quãdo tñ neruus ad ipsum descendens ne moueri quidẽ sensili quopiam motu videtur: erit profecto neruus veluti via facultatis à cerebro prodeuntis. Cerebrũ vero esse neruis omnibus huiuscemodi facultatis originẽ, principium´ve, inde perdiscas: ꝙ secto quocunq; neruo in supremis partibus, quæ cerebro continentes sunt, actiones integræ seruantur, quum tamen omnes in inferioribus depereant. Verum non æque deinde manifestum est, an sit quæpiam pars alia, quę ita illi, vt ipsum neruis, vires impertiatur: an potius ipsum vti fons earum sit: & enim hæc disquisitio ad animi pertinet principatum.

Instrumentalium, & similarium partium actiones, cruris, ac partium ad ipsum attinentium exemplo. CAP. 5.

SEd reuertamur vnde diuertimus. Igit incessus actio est totius cruris, cui tñ ex partibus oĩbus, è quibus crus cõstat, musculorũ præest genus: ossa nanq; & cartilagines, adeps, glãdulæ, arterię, cutis, venæ, membranæ, & ligamenta, hñt à musculis motus initiũ: primũ enim ab ipsis ossa mouẽtur, mox cætera (quũ hæc ossibus in orbẽ adhæreant) vnà etiã cũ ipsis mouentur. Quare motio pedis, actio est ad musculũ attinens: verum totius cruris actio non ita illius est: vt sit etiã partium om

B nium, & ob id diximus duplex esse actionũ genus: alterũ primũ, ac maxime proprium, quũ pariter oẽs simplices partes agunt: alterũ vero ex accidenti, aut secundario, vel non primo, aut quomodocunq; appellare libeat, totius est instrumẽti. Vt autẽ hoc à nobis ita constitutũ est: reliquũ erit deinde inquirere, quibus´nã simpliciũ, quibus & instrumentariarũ partiũ actio conficiatur, sumpto tñ ab instrumentarijs, postea q̃ etiã cruris meminimus, nostri sermonis initio. Nempe nisi ossa tot tanta q; essent, & ea pꝛterea figura, eoq; ordine cõposita: nihil, me hercule, musculorũ motus posset pficere: siquidẽ sit opus, vt alterũ os recipiat, alterũ subingrediatur, & vt ligamẽta sint circũ circa apposita, q̃ eorũ connexũ, ne delabantur, cõtineant. Ea vero nec ita dura sint, & intenta, vt motionibus pꝛpterea reluctentur, nec adeo etiã laxa, vt articulos vacillare sinãt. Quo deinde fit, vt sit necesse ipsa quoq; ligamẽta sua cõstare magnitudine, figurã, numero, & cõpositione: qa, si maiora, aut minora fuerint, si plura, vel pauciora, q̃ sit opportunũ, si in aliã figurã formata, si alij cuipiã loco inserta: nõ erit amplius integra articulorũ motio. Operæpretiũ aũt erit in alijs ẽt oĩbus, nõ secus, ac nos in ossibus, & ligamẽtis fecimus, de actione, vsu q; disserere: quippe qa, si nulla reperiatur pars, q̃ otiosa ab omni prorsus tũ actione tũ vsu vacet: illa quidẽ, si fuerit pstantissime cõstructa, quantũ ad substãtiã, quãtitatẽ, figurã q; & ordinẽ spectat: erit, vt est, seruãda. Si vero vitiũ aliqđ cõtraxerit: in statũ me

C liorem ducenda. At hoc nequaquã feceris, nisi vniuscuiusq; particulæ prius, vt actionem & vsum, ita constructionem noueris. Minime igitur nos, qui corporis morbosi, salubris q; scientiam consequi instituerimus, hæc pigeat exquirere.

Quatuor genera, quibus composita corpora constant, & labefactantur: ac de differentijs solutæ vnitatis. CAP. 6.

SEd posteaq̃ in hũc locũ deducta est oratio: opus erit huiuscemodi methodi facultatẽ memoria repetere. Nemo porrò rei cuiuspiã structurã, vtpote domus, vl' nauis, vl' scãni vnq̃ an vitiosa sit, an omni prorsus vitio careat, ppendere poterit: nisi partes oẽs, ex qbus cõstat, optime scrutatus fuerit, animaduerterit q; quo numero, q̃ magna, qua figura sint, & quẽ sitũ teneãt. In his .n. omnium coagmẽtatorũ corporũ tũ vitiũ, tũ integritas posita est: in qbus ostẽsum est oẽs quoq; domus, nauis q; affectus cõsistere, siquidẽ, & vitiũ in eisdẽ, & integritas in magnitudine, in q̃, & forma, partiũ numero, & situ: at vero lecti nõ in istis: vestimentorũ autẽ in alijs quibusdã, & calciamentorũ nõ in ijsdẽ. Itaq; vitiũ, atq; integritas affectus q; oĩum instrumentariorũ corporũ, quorũ essentia est ex cõpositione, quatuor his generibus cõtinetur. Verũ enimuero, si partes vnionis quoq; ex natura participes sint, quintũ hoc ẽt genus his erit addendũ corporibus: ita vt, quod in his se pstantissime

D habuerit, sit etiã optimas habiturũ actiones: qđ vero deterrime, eas pessimas habebit: ꝙ si vnio pterea alicũde dissoluatur: nõ modo ea affectio culpa nõ carebit, sed statim erit morbus cẽsendus. Genus autẽ istud nos, clarioris doctrinæ gratia, vnitatis dissolutionẽ appellemus: vt tñ nullã pꝛpterea differentiã ponamus: siquis cõtinui solutionẽ voluerit appellare. Sed hoc nõ est ptermittendũ, huiusce generis affectus similares etiã partes esse participes: quũ in osse, & neruo, carne q; & arteria, et vena cõtinuũ vitietur, quotiescunq; punguntur, vel roduntur, vel secantur, vel lacerantur, vel scinduntur: quanquã in osse quidẽ is affectus κάταγμα, hoc ẽ fractura dicet; in carnea vero musculorũ parte, si illis nimiũ distẽsis accidat, ῥῆγμα, quasi scissurã dixeris, appellat: quemadmodũ, quũ ita distendunt filamẽta vt disrũpant, σπάσμα. Sed cõtinui solutio in carne vulnus ẽ, sicuti in neruo scissio, nisi ꝙ hoc nõ à distẽsione fit, sed à sectione: tñ si ab acuta, ac tenui re infligat vulnus: pũctio, vel pũctura appellat: si à graui, cõtusio: ꝙ si ex corrosione habeat ortũ, vt in osse τερηδὼν id est caries, ita vlcus in alijs dicit, nõ sic autẽ, vt nõ liceat alio etiã mõ noĩare. Tot ergo, tales q; in hoc quinto morborũ gñe, quũ simplices particulas occupat, differentiæ erũt: instrumẽtarijs autẽ, vt diximus, qua maxime parte corpora gñe diuersa cõmittuntur, & coalescũt, sæpe accidũt: verũ oẽs ἀποσπάσματα, quasi diuulsiones dicas, appellãdæ sunt. Sed, si similaris quępiã particula in totũ dissecet, affectio illa partim illius q̃ secta est dicet, partim totius instrumẽti: quamuis nõ nunquã huius nõ nisi ex accidẽti dicenda sit, vt quum vel musculus, vel aliqua alia eiusmodi particula patitur: quandoq;

tamen

tñ etiam primum, vtpote quum ligamentum. Porrò vt nos in vno hoc morborũ genere, quo partiũ cõtinuitas vitiatur, in præsenti differẽtias persecuti sumus: ita tu simili experiare ratione cętera quatuor genera disquirere: alioquin.n.me superuacaneę facturũ crediderim, si eorũ quæ exacte in libro de morborũ differentijs pertractata sunt, iterum in hoc commentario meminisse voluero. E

Quæ partes quarum loco restituantur, ac de septem conditionibus bono iudici, ac inuentori necessarijs. CAP. 7.

AT interim nõ pigebit quod iam antea ostẽsum ẽ, nobis in memoriã reuocare: oium inq̃ rerũ quarũ substãtię species cõpositione cõstat, quatuor hæc vniuersa gña, totius substãtiæ causas esse, & vitiatæ ꝑterea integræ'ue ipsarũ figuræ. Deinde vero necesse esse, illũ, qui idoneus futurus est tã ad earũ virtutes cognoscẽdas, q̃ earundẽ vitia emẽdanda, naturę cuiuslibet simplicis particulę prius esse peritũ. Iam.n.sicut ad artificẽ, quũ domus alicuius lateres vel tegulæ, siue crudę mõ sint, siue coctæ, aliqd passæ sunt incõmodi: callere pertinet quo mõ aliæ illis similes cõficiẽdæ sint, atq; ẽt quo illę q̃ vitiũ cõtraxerunt, inde sint eximendæ, integræ q; in priorũ locũ restituẽdæ: Ita necessum hẽt is q artẽ cõstituturus est, q̃ curã gerat humani corporis, ꝑterea nosse: possit ne pars quępiã in alterius locũ restitui, vel secus. Quandoquidẽ si male affectã carnẽ resecueris: facile aliã poteris reficere: secus autẽ si neruus vel ligamentũ excidat: neq;.n.alia resarcies qualia erant priora: quũ illa ex sanguine, hęc vero ex semine ortũ habeant. Et os quoq; in his est, q̃ per primã efformationẽ cõstructa sunt: aliqd tñ hẽt similis cuiusdã naturę qđ in eius locũ suffici possit. Sed hęc equidẽ hoc in loco obiter & exẽpli potius gratia depropsimus: q̃ tñ esse ab artis cõstitutore diligẽter exquirẽda, ipsamet rõ ꝑcipit, & nos iã inuentionis eorũ principia descripsimus: quippe qui hæc ad primã animantis generationẽ remiserimus, ac etiã cõsuluerimus inuestigandũ esse quę'nã suũ ex semine ortũ habeãt, & q̃ ab alimentis continẽter gignant. Atq; adeo longe etiã magis methodus nõ mõ nos exhortat, sed cogit ad inquirẽdũ, vtrũ vnaquæq; pars, ex his inquã q̃ simplices similares q; vident, vnũ sit, an potius ex pluribus cõstituta, & ꝑterea quis sit earũ cõpositionis modus. Nã & hę omni dubio ꝓcul eadẽ rõne qua & instrumẽtariæ appellatæ, pro magnitudine, figura, numero, & situ eorũ ex qbus cõstitutæ sunt, suã sortientur integritatẽ, & vitiũ, si similẽ quidẽ ẽt habeãt generationis modũ. Quod si res nõ ita se habeat, sed magis instar illius medicamẽti, qđ tetrapharmacũ dicit, totis illis ꝑ tota mixtis sint cõfectæ: alia tibi via erit ad inuentionẽ integritatis, vitijq;, & earũ etiã morbi. Sicuti (vt ego quidẽ arbitror) si ex exquisita partiũ iuxta se inuicẽ appositione potius, q̃ ex earũdẽ tẽperatura ꝑinde ac medicamentũ illud aridũ, cephalicũ, quasi capitale dixeris, appellatũ sua sit ipsis vnitas: ꝓ hac etiã rõne cum integritas, et vitiũ, tũ morbi inquirendi erunt, qui gñationi ipsius rei sint cõgruentes. At si ex pluribus quidẽ, illis tñ nequaquã specie dissidentibus, sed magis vniuersis similibus essent cõstitutæ, quẽadmodũ si ædes q̃piam forte ex solis forent aut lapidibus aut lateribus constructæ: tunc in sola similariũ partium structura, integritatem vitia q; & morbos præterea gñoni istarũ rerũ peculiares inuenias. Verũ, vt rõ ipa nos docet, ex necessitate alterũ ex his q̃ ꝓposita sunt in similaribus istis corporibus reperiri: ita quod'nã ex his verius sit, diligentẽ exigit disq̃sitionẽ. Etenim videmus, & ipsos philosophos sicuti ex medicis nõ nullos, q in hãc quęstionẽ inciderũt, inter sese magis eẽ dissidẽtes, q̃ medicos, & inde (vt mihi qdẽ vr̃) factũ est, ꝙ medicorũ cõplures ab ea se cõtinuerint: partim.n. ꝙ inuenire se posse qđ q̃rerẽt diffidãt, partim ꝙ nõ mõ inueniri nõ posse credãt, verũ ẽt ꝙ esse inutilẽ arbitrent: illã omittũt. Ego vero ꝙ ea minime sit illi inutilis, q artẽ methodo potiusq̃ experiẽtia velit cõstituere: iã satis cõstare puto: sed ꝙ ꝑterea sit ẽt possibilis mox differemus, quũ aliqua, inter nos prius discusserimus. Nẽpe si mihi fidẽ aliquã ꝑstas, vt sanẽ ꝑstas, q me nihil vnquã ad hoium gloriã, sed ad veritatẽ oia sꝑ fecisse inspexeris: nihil ẽ ꝙ philosophorũ aut medicorũ multitudine inter se dissidentiũ deterrearis. Qm̃ si illi ea oia vñ veritatis cognitio petẽda est, ꝓbe tenuissent, nec tñ ab ipsis eẽt ꝑterea reperta: merito vtiq; esset de eius inuentiõe fortassis desperandũ. At quũ illos quidẽ aliqbus caruisse, vt ipsi quoq; fatent, satis cõstet, reliqua an habuerint in dubio sit: nos vero ꝙ ea oia tenere nobis ipsis sumus conscij, audacter à nobis adeunda ẽ hæc qõ. Sed quot'nã ea sunt q̃ cõuenire opus est, vt quodcũq; quis inq̃sierit, quod q; verũ sit, inueniat, vel si minus, saltẽ nõ oino de inuẽtione desperet? nimirũ septẽ. Primũ, natura perspicax, vt edoctus, facile quancunq; rõnalẽ disciplinã cõsequatur. Alterũ, educatio exercitatio q; à teneris annis in primis disciplinis: i primis vero operæpretiũ fecerit, si iuxta Platonis ꝑceptũ, se in geometria, & arithmetica exercuerit. Ad hæc tertiũ, quibus q; optimis sua tempestate habitis præceptoribus se auditorẽ præstitisse. Quartũ, laboris eo esse patientissimũ: vt diu noctu q; nihil cõmentetur aliud q̃ quę ad disciplinas spectãt. Quintum, qđ paucissimis datũ est, veritatis amore esse captũ: solo q; illius studio, toto vitæ curriculo teneri, cęteris oibus neglectis q̃ à q̃ plurimis aliorũ multifieri solent. Sextũ, aliq̃ præterea methodũ, qua verũ à falso discernatur, didicisse. Neq;.n.ad eorũ inuentionẽ q̃ inquirẽda nobis ꝓposita sunt, satis fuerit veritatis desiderio affici: nisi ẽt viã aliq̃ eã inueniẽdi expeditã habeat. Septimũ insuꝑ, eã methodũ ita iugi exercitio tritã hẽre: vt non modo norit, sed vti etiã valeat: Porrò si oratores qui in arte longe minori versant, nõ sibi satis esse methodũ nouisse putant, nisi illã assidua exercitatione per totã coluerint ætatẽ: quanto minus ijs qui magna adeo sectantur, methodum didicisse sufficiet. Itaq; si vel vnũ horum q̃ recensuimus in illo desideretur, q ad viam veritatis introducendus est, nõ erit admodum sperandũ illũ posse sui voti fieri compotẽ. Si vero omnia cumulata adsint, quid deinde vetat quò minus veritatẽ bona etiã spe exquiramus?

F G H

Hipp. de lege circa medium.

A *Quòd plura vno sint elementa, & quòd non vacent alteratione.* CAP. 8.

PRoposueramus igitur, & hoc ipsum mox inuestigare, si quẽ ad modũ vniuersas corporis partes ad eas vsq;, q̃ sensuũ iudicio simplicissimæ sunt, ex dissectione cognouimus: ita etiam illas, quæ natura primæ, simplicissimæ q; sunt, quales vtiq; sint inuenire possimus: vt tamen non omnes sigillatim, sed vnam tm̃ in aliorum exemplum oratione ꝓsequamur. Proposita ergo carne, primũ q̃dem hoc disquiramus, an spẽ vnũ sit id elementũ, ex quo ipsa procreata est: nã neq; malũ fore putarim, si primã, simplicissimã q; in ea particulã hoc noĩe appellauerim. Deinde vero si secus videatur, an multa: mox quot ea sint, & q̃, & quẽ habeãt cõpositionis modũ. Profectò, si caro, quũ vel secatur, vel nimis calefit, dolet: fieri nequit, vt vnũ specie elementũ habeat, vt Epicurus atomũ, hoc est, indiuiduũ corpusculũ putauit. Nam vel ex hoc capite maxime põt liquere, id quod vnũ spẽ est, nõ posse tale elementũ esse: siquidẽ nulla atomus ipsa per se natura calida est vel frigida, atq; longe etiã minus alba vel nigra. Sed cur in his nimis immoror, sermonẽ q;, dũ minutissima queque persequor, in longũ ꝓtraho? nulla.n. penitus qualitate istæ atomi (vt sui quoq; autores testantur) ꝑditę: de his loquor qualitatibus, q̃ per tota corpora videtur permeare: qm̃ ea quidẽ qualitas, q̃ ex figura est, illis oĩbus nõ deest, & p̃terea renitentia, pondus q;. Sed nihil, quantũ ad nostrũ quidẽ attinet in-
B stitutũ, referre puto, si hæ vel qualitates, vel alio quopiã nomine appellãtur: quũ illis hæc oĩa, q̃ dicta sunt, insint, nec spẽ illa differãt, sicut et similaritates, omœomerias greci dicũt, apud eos, q̃ ipsas posuere, vel quatuor elemẽta apud eorũ authores. Inq̃t ergo Hippocrates. ‖ Ego vero statuo, qđ si vnũ sit homo: neutiquã dolebit. Et sane rectissime ait, q̃ppe quia in alterũ nequit mutari, si vnum est: quũ nihil p̃terea relinquatur in qđ mutari possit. Quòd si est mutationis: erit quoq; alteratiõis expers, atq; ẽt impatibile: sed, quod impatibile est, nulli est dolori expositũ. Porrò ex p̃dictis ꝓnunciatis hæc colligitur cõclusio, vnũ eẽ impatibile. Mox vero aliã interrogabimus rationẽ in hunc modũ. Si elementũ esset spẽ vnũ: nihil vnquã in rerũ vniuersitate doleret: at dolet, igiť elemẽtũ nõ ẽ vnũ. Sed, qm̃ de carne ꝓposueramus sermonẽ hẽre, de ea rationẽ instituamus. Si carnis elementũ esset spẽ vnũ: nunquã illa doleret: dolet aũt: igiť elementũ carnis nõ est spẽ vnũ. Poterimus tñ hãc rationẽ alio ẽt interrogare mõ. Si impatibile esset elementũ carnis: nõ doleret: sed dolet: ergo nõ est impatibile. Nihilo ẽt minus rõ hæc, si quis plura posuerit elementa, q̃ alterationis expertia sint, ad ea pariter adaptari poterit. Si impatibilia sint carnis elemẽta: minime dolebit: quũ aũt doleat: nõ sunt ergo impatibilia elementa carnis. Quare prior quidẽ ratio eorũ decretũ subuertit, qui aut atomos, aut incompactilia, aut minima quædã subijciunt elementa. Altera vero tum eorũ, qui simi-
C laritates (vt ita dicã) introducunt, tum ipsius Empedoclis, sñiam tollit: qui & ipse ex quatuor elementis, q̃ tñ mutuo inter se nequeant trãsmutari, corpora cõstituit. Iã ergo, si huic rõni aĩum adhibuisti: pars vel maxima eorũ, q̃ quærebãtur, citius etiã, q̃ sperares inuẽta est: &.n. est monstratũ carnis elementa oportere nõ esse impatibilia: ꝓinde nõ amplius illi, qui in illa impatibiliũ corporũ cõpositione, q̃ ipsi naturæ rerũ oĩum esse elementa statuũt, dolorẽ exoriri posse autumant: ex rõne institutũ suũ defendere poterunt: quũ nec intelligentia capiat, nec vlla sensilia cõsentiant, q̃ impatibile doleat. Nimirũ si duos digitos simul cõmittas, mox q; iterũ eos disiũgas, nec illorũ cõuentus, neq; diductio aliquẽ excitabit dolorẽ: vt.n. aliquid dolet: ita & patitur: quod vero contiguũ tantũ modo est, nõ patitur: siquidẽ pati ab his duobus ꝓdit, ab alteratione per tota, & ex cõtinui dissolutione. Itaq; qñ nec cõuentus, nec separatio corporibus vel manifesto patibilibus vllũ affert dolorẽ: minus profectò afferet impatibilibus. Sed nec incõpactile illud Asclepiadis, quod ἄναρμον gręce appellat, frangẽdo dolebit, si mõ fragile sit: vtpote q̃a sensu caret. Proinde nihil hoc ex eo, q̃ patiatur, magis hẽt, vt sentiat, q̃ os, cartilago, assungia, vel capilli: oĩa enim hæc quamuis patiantur, minime tñ dolent, quia sensu vacua sunt. Igitur quodcunq; in dolore futurũ est, necesse habetur cũ patiendi, tũ sentiendi facultate prẽditũ sit: nulla tñ ꝓpterea necessitas cogit, illud, quod sentit, ex illis
D cõstare primis, q̃ ipsa etiã vim habeant sentiẽdi: nã satis erit, si ex patibilibus sit: dum.n. patiẽtur, & alterabuntur, poterit aliquã vim sentiendi assequi: quũ innumeræ esse possint elementorũ alterationes, & tẽperaturæ, vnde mox innumeræ particulariũ corporũ poterunt oriri ꝓprietates, vt nullum deinde videatur absurdum, si qua euadant sensus expertia, alia vero illius capacia, atq; horum nõ nulla id magis cõsequuntur, non nulla minus. Iã ergo elementa esse plura vno, & ea cõstare natura, vt alterari possint, satis lucide monstratũ est illis nimirũ, qui (vt nuper diximus) ea oĩa in promptu hñt, q̃ hominem idoneũ ad quampiam rem scientia cõprehendẽdam reddunt. Nam alios, qui ad id stupiditatis deuenere, vt nunquam vel ipsi inquirere, si qua sit demonstrandi methodus, vel ab alijs addiscere, & minus etiã in ea se exercere voluerint, ne admittendos quidẽ ad hos sermones censeo. Hęc.n. à nobis inueniẽdæ potius veritatis studio instituta est disputatio, q̃ vt cũ aliquo aut cõtenderemus, aut vinceremus. Quòd si quis cuperet p̃terea rudes istorũ opiniones redarguere, librũ ad hæc habebit à nobis editum, vbi de elementis iuxta sententiã Hippocratis disputauimus.

de Nat. hum. com. 1. t. 5. cl. 1a, 28.e

Quatuor esse primas qualitates, & prima corporum elementa. CAP. 9.

SEd rursum ad institutum nostrũ reuertamur, vt illi tandẽ finẽ imponamus. Posteaq̃ elementũ alterationis per totũ capax est: mox disquirendũ est, quot sint elementa, vt tñ hic quoq; nostro sermoni principiũ à rebus euidẽtibus cõstituamus. Porrò necesse est, vt illa, q̃ rem quampiã alterãt, primum quidẽ illud contingãt, quod ab eis alterandũ est, ac ita mox illud tandẽ immutẽt. Hoc sensus

ſus ipſe docet: hoc ipſa rerũ natura monſtrat. Neq;.n.animo capi poteſt ab hac in hoc loco accenſa E flãma poſſe ea, quæ in Ægypto ſunt, alterari, ſed ſi id, quod trãſmutat aliquid, illud tangẽdo alterat: neceſſe ẽt hẽt, vt per aliquas tactiles qualitates hoc agat. At quid eſt deinde, quod vetat, qn eas oẽs examinemus? Sanè acutũ ſecat id, cui occurrit, nequaquã tñ ipſius ſubſtantiã alterat, queadmodũ, & graue, qđ & ipm contundit, vt nullã tñ in vniuerſam rei patiẽtis ſubſtantiã inducat trãſmutationẽ, neq; durities eã vim hẽt, vt poſſit rẽ vicinã in aliã mutare ſpẽm. Calor aũt, & frigus totã ꝓximæ rei ſubſtantiã alterare pñt: ſimili ẽt mõ humiditas, & ſiccitas, ꝗuis hę nõ ęque cito, ac priores, attñ et ipſæ tandẽ ſubiecta tranſmutant. An ne igiť, & aliã quampiã ꝑterea qualitatẽ habemus, q̃ alterandi vim cõtineat? an potius earũ vniuerſa multitudo his ipſis cõprehenditur, ita vt ſolæ iſtę iã dictę, et haberi mereantur, & dici actiuæ qualitates, & ex eis quã maxime prima oppoſitio? in hac vero, in primis calor: hẽt.n. præ cæteris oĩbus qualitatibus vim in agendo maximã: mox aũt frigus: deinde humiditas, & ſiccitas: ꝑter has nulla alia reperitur qualitas, q̃ res, quibus occurrit, per totũ poſſit alterare. Nã, ſi quid rẽ aliquã aut diuellat, aut tũdat, aut pungat, aut ſecet: id ſanè aliqđ facit, tñ illa eius alteratio non ita per totã rei ſubſtantiã permeat: vt in aliã ſubſtãtiæ ſpẽm rẽ immutare poſſit, ſicut illã põt in plura partiri. Vnde ſi niuẽ ad minima vſq; ſecueris, nix quidẽ ſeruabitur: ſed ſimulac calefiet, ſtatim deſinet amplius nix eẽ, vtpote q̃ ex aqua refrigerata, nõ ex ea in vnũ coacta, ortũ habuerit: hoc.n.magis ad ſubſtãtiæ accrementũ attinet, illud vero ad generationẽ. Etenim diuiſio cõtrariorũ in particulas paruas, ſubſtãtiæ eſt imminutio: calefactio, alterius eſt ſubſtãtię gñatio, priori forma mutata. Quapropter q̃cunq; corpora has ſibi qualitates primũ vendicauerint, erũt ẽt cũ aliorũ corporũ oĩum, tũ carnis elementa. Sunt aũt hæc terra, & aqua, & aer, & ignis. Atq; oẽs philoſophi quicunq; demonſtrationẽ non tergiuerſantur, hęc eſſe eorũ omniũ, q̃ generẽtur, & intereãt, elementa autumant: nec non & ea ſeſe mutuo trãſmutare, & habere quoq; ſubiectũ quoddam horũ omniũ cõmune. Verũ non eſt de his à nobis nunc inſtitutus ſermo: ſed de eo potius, ꝙ non ſit opus, vt quiſq; eorũ, multitudine deterreatur, qui à veritate aberrant, & ꝙ potius illi fides præſtãda ſit, qui demonſtrationẽ tenet, & ꝑterea, vt illi, qui ne nouerunt quidẽ demõſtrationis eſſentiã, ſicuti de ſeipſis nõ nulli eorũ, qui ſe philoſophos appellãt, fatentur, nihil decernere audeãt: quũ hoc abſimile nõ ſit, ac ſi qs vellet addiſcere qua rõne oporteat defectus ſolis ꝓuidere, antea q̃ circa numeros, & lineas ſe exerceat. Profectò huiuſcemodi hoĩes, perinde ac voragines, fugiẽdi ſunt: qppe qui eos quibus cũ verſantur, aut ſecũ rapiãt, aut ſaltẽ cõtaminent, prętereq̃ eos, qui in logica diſciplina, quantũ ſatis ſit, exercitati ſunt: ꝓinde q̃; ſi cuipiã alteri, huic quã maxime diſciplinæ nauanda eſt opera.

Similaria corpora, eorum q; temperamenta, item q; ſanitatem, & ægritudinem ex quatuor elementis exoriri. G *CAP. 10.*

SEd hoc equidem ſcio extra propoſitum: ad rem autem redeamus. Nimirum ex quatuor elementis ſimul contemperatis corpus vnum ſimilare gignitur, quod pro varia temperamenti ratione, aut particeps ſenſus, aut illius expers euadit: & pariter in vtroque iſtorũ genere differentiæ omnes particulatim differentiam temperamenti ſequuntur. Ex ipſius itaque proprietate hoc quidem os efficitur, illud caro, alterum arteria, alterum neruus. Sed & ſigillatim vniuſcuiuſque proprietas ſuum ex tẽperamenti proprietate hẽt eſſe: ſiccior.n. & calidior eſt leonis caro: ouis humidior, & frigidior: inter vtranq; aũt humana media eſt, ſed in hoĩbus quoq; Dionis (exẽpli gr̃a) calidior, & humidior eſt, q̃ Philonis. Vnde corporũ ſimilariũ differẽtiæ, q̃ ſimplices quidẽ ſint, tot ſunt, quot elementa: calidiores qppe, & frigidiores, & humidiores, & ſicciores: totidẽ vero cõpoſitæ, vt q̃ ſimul frigidiores, & humidiores ſunt, quęq; calidiores, & humidiores, & ꝑter has alia tertia ſiccior, & calidior: & quarto deinde loco q̃ ſiccior, & frigidior, vt tñ præterea ſit etiam illa, q̃ tẽperatiſſima eſt, & harũ omniũ prima. Sed de his abunde in libris de tẽperaturis pertractauimus. Reliquũ autẽ erit, poſteaquã inuentũ eſt, ſimilariũ integritatẽ, & vitiũ ex elementorũ eſſe tum moderatione, tũ immoderatione: vt inquiramus, quo mõ ab eorũ vitio morbus ſit diſtinguendus. Hæc vero diſtinctio ſuũ à rei vtriuſq; notione, iuxta ea, q̃ in libro de demonſtratione oſtẽſa ſunt, exordium H habitura ẽ. Sed q̃ tandẽ eſt ſalubris, q̃ ẽt morboſæ corporis cõſtitutionis notio? Porrò ſalubris cõſtitutio corporis actiões ſibi ex natura debitas inoffenſas hẽt: morboſa, offẽſas: & ꝓinde, ſi qs ſanus quidẽ ſit, altero tñ, q itidẽ ꝓſpera fruať valetudine, actiones hẽat imbecilliores, nondũ tñ læſas: erit ſanè is illo intẽperãtior, nec dũ tñ ægrotat. Itaq; inter ſalubres vniuerſos habitus vnus erit tẽperatiſſimus, octo vero intẽperati: at iter morbos, nullũ inuenias tẽperatũ, q̃a oẽs intẽperati ſunt: eundẽ tñ numerũ cõplent, quẽ ſalubris, intẽperaturæ. Quòd ſi quis accedat, q aſſentiri nolit aliquos tẽꝑatos, aliquos ẽt intẽperatos i ſanis ponẽdos eẽ: cogeť ille è duobus decretis alterũ ſtatuere, aut oẽs vſquequaq; ægrotare, aut oĩum eandẽ eẽ tẽperiẽ, virorũ, mulierũ puerorũ, vigentiũ, ſenũ, pugilũ, priuatorũ, operariorũ, otioſorũ, valentiũ, imbecilliũ: vtrunq; vero abſurdũ eſt. Quare tertio loco neceſſariũ erit, ſanitatẽ eã hẽre latitudinẽ: vt poſſit q̃plures ſalubriũ corporũ differẽtias, pro pluris minoris've rõne, cõplecti. Quod nõ mõ hic, ſed in alijs ẽt oĩbus facile reperies. Domus qppe & nauis, lectus, & arca, & veſtis, atq; calceus, curruſq; nũc melius nũc deterius, quãtũ ad ſtructurã ꝑtinet, ſe hñt, priuſq̃ ægrotẽt: vt nobis tãdẽ ſit ſubijciẽdũ tres i oĩbus rebus repiri corporũ ſtatus, optimũ, deprauatũ, & morboſum. Optimus vnicus eſt, abſolutiſſimũ.n.nihil deterioris in ſe admittit: reliquorũ duorũ multitudo nullo põt numero definiri: ſed eorũ differẽtię à pluri, minori've ortũ hñt.

Epilogus

A *Epilogus eorum, quæ de medicinæ constitutione hactenus ostensa sunt.* CAP. 11.

POsteaq̃ autē hac nostra oratione hucusq; peruentū est, hic illā interpungamus, atq; ea, quæ hactenus dicta sunt, per capita resumamus. Sic.n. facile, quid ex ꝓposita quæstione repertum sit, quid've præterea reperiēdum supersit, agnoscemus. Propositum erat artē sanitatis effectricē cōstituere, quæ tñ nō ita se habet vt ars ædificatoria, quę domū extruit, sed vt eà, quę aliquā illius partē labefactatā instaurat: q̃uis neq; in hoc ēt sint vsquequaq; similes. Immo hoc ipsum erat, qđ quærebamus inuenire, quatenus inq̃, possit is, qui artē sanitatis effectricē tractat, in corrigendis corporū vitijs, esse ædificatori assimilis. Quū autē ad oīa hæc sit apprime necessariū illius corporis naturā pręnouisse, cuius vitijs ars mederi studet: ideo nos idipsum in q̃stionem vocauimus. Sed, vbi inuenerimus, ꝙ actiones, & cōstitutiones, quę ex natura ipsis attribuuntur particulis, sint illæ, q̃bus, simulac male afficiūtur, oīs debetur rō tā custodiæ q̃ curationis: quæremus deinde, quot cōpleatur id, quod ẜm naturā est. Sed mox reperto, ꝙ instrumentariarū quidē partiū substantia ex simpliciū, q̃ in illis sunt: simpliciū vero, ex quatuor elementorum cōpositione cōstat: de vtrorum q; morbis disquisitionē instituimus, vt iā oratio nostra salubriū corporū, atq; ēt morbosorū notitiā ferè pepererit, nō tñ eā vniuersam: sed magis aliquā illius spēm, & veluti exemplū quoddā. Totā vero tā salubrium,
B q̃ morbosorū corporū scientiæ substantiā assequemur, quum ipsas species ad materias adaptauerimus. Nā neq; medico satis est nosse vnāquāq; particulā gigni ex calido, frigido, humido, & sicco simul temperatis: nisi ēt speciatim, quod nā sit ossium temperamentum, quale carnis, aut nerui, aut venæ, aut arteriæ, & aliorū tandē quaruncunq; partiū simpliciū fuerit ꝑscrutatus, & pariter quoq; quę nam sit partiū instrumentariarū cōpositio, vtpote, manus, cruris, iecinoris, thoracis, pulmonū, cordis, & cerebri. Vbi pari passu haud sufficiet morborū gña, differētiasq; callere: nisi norit ēt, qua ratione singulis illa partibus accidāt. Quod vt fecerimus, nō ex spē aliqua, sed ex ipsa vniuersa rei substātia, quā ex his vtrisq; confici mōstrauimus, spē inq̃, & illius susceptrice materia, scientiā cōparatā habebimus. Iā autē superest, vt quomō q̃s morbos curet, quo ēt sanitatē tueatur, exquiramus. Verū, q̃a hæc sunt à nobis affatim in duobus libris pertractata, curandi nimirū methodo, & salubriū libro: satis erit eorū eatenus solum meminisse, quatenus possint ipsam methodum aperire.

Quibus præceptis curatrix methodus constituatur. CAP. 12.

ITaque medendi methodus ex ipso cū sanorū, tum ęgrorum corporum affectu suū habet principium. Quum.n. id, quod excellenter sanum est, siue illud similare, siue instrumentariū sit, omni ex parte moderatū existat, ægrum vero immoderatum, siquidē morbus immoderatio quædā est:
C aduertendū est in primis, quę nam ea sit illius immoderatio: quippe necessariū est aliā inueniri immoderationē huic contrariā, quæ in similariū, simplicium q; corporū habitu qualitas est: in instrumentariorum vero, si morbosa quidem immoderatio circa magnitudinē cōstiterit, erit altera huic contraria magnitudo: si vero in figura, figura isti contraria, & eodē mō numerus se habebit, & situs. Vnde reditus ex immoderatione ad temperiē in oībus erit ab immoderatione contraria: vt tādem sit necesse id, quod præter naturā affectū est, dum ad naturalē statum redit, illam eandē quasi viam incedere, quam prius cōfecerat, prǽterquàm ꝙ ordine contrario. Sed si contrario ordine, per cōtraria igitur pręsenti affectui erit illi reditus. Et proinde is erit omniū curandorum morborū cōmunissimus, generalissimus q; scopus, contrariū inquam: quemadmodū, & ab Hippocrate suo loco traditum est, ‖ Contraria contrarijs remedio esse, & particularibus, particularia contraria. Calido.n. morbo, frigidū, & frigido calidum: ita etiā sicco quod humectat, humido quod exiccat. Et in similaribus quidē res se habet hoc modo: in instrumentarijs autē, oportet in vnoquoq; pręidctorū quatuor generū morbosæ immoderationi eousq; contrariam adhibere, donec ad moderationē, naturalem q; statū fuerit peruentū: vt si caro præter q̃ naturę ratio exposcat vlceri accreuerit, non id, quod carnē generet, aut alat, sed quod detrahat, imminuat, erodat, corrumpat q;, administrare expedit: sicut ea, q̃ carnem gignant, quotiescunq; cauum vlcus parti cuipiam acciderit: vtroq; tñ tantisper vtendum, vt, quū primū fuerit ad moderatum deuentum, statim desistamus, priusq̃ in contrarium transitus fiat. Nam, dum super excrescentē carnē detrahis, nisi simulac mediocritatem attigeris, perstiteris, partem illam cauā reddes: vt etiā, dum cauū reficis, nisi in mediocritate te cōtineas, caro nimis excrescet. Nempe hoc morborū genus, quo partes in maioris, minoris've excessum vertuntur, per contraria, vt diximus, emēdatur: in altero vero genere, in quo naturalis formæ modus exceditur, quū id plures pro partium ratione habeat differentias, earū vnicuiq; suū erit contrarium sigillatim inueniendum: quemadmodū si pars quęp̃iā magis q̃ sibi debeatur, curua fuerit, in contrariū impellendo, premendo q;, reducenda erit. Quòd si intro cōpressa sit, & facta veluti sima, extrorsum, vt nasum solemus, reflectenda est. Item quæ lenia facta sunt, quū tamen aspera esse deberent, exasperanda, sicut aspera læuiganda. Sed & illa, quæ cōcauitates, vel meatus, vel oīno foramina, aut maiora, q̃ par sit, aut minora, aut exinanita plus æquo, aut pleniora, aut lētis, crassis q; succis obstructa habuerint oīa: hęc pariter ad contraria, quoad mediocritatem attigerint, deducere expedit. Quippe ea etiam, quæ in situ extra naturalem statum exierint, è contrario in pristinū, & naturalem modum reuertentur: ita vt quæ in anteriorē parte prominent, retrorsum: & quod in posteriorē, ad anteriora repellatur: atq; eodē modo in reliquis duabus oppositionibus, dextrū inq̃, & sinistrum,

lib. de Flatib. nō lōge à principio.

nistrum, sursum, & deorsum. Quum autem, corrupto numero ex natura partibus debito, vniuersum instrumentum in morbum illabitur, nouisse oportet idipsum vel excessum in quanto importare, vel defectum, sicut nuper in magnitudinis permutatione diximus: proinde illius curatio, vt etiã in illa, aut per ablationem fit, aut per additionẽ: tamen eo differunt, ꝙ in hoc morbi genere particula non nunquam integra, in illo vero portio quæpiam alicuius particulæ aut amputãda est, aut adijcienda. Cæterum considerandũ est præterea, non mõ in hoc, sed in alijs quoq; oĩbus generibus: num habeamus facultatẽ ea, quę ex indicatione se offerunt, perficiẽdi: si quidẽ forma, morbi, curationis dũtaxat modum indicat: id autẽ fieri possit nec ne, alioquin nõ indicat: quũ hoc in omnibus factiuis artibus non ex rei faciendæ notione depromatur, sed potius ex potentia, vel impotẽtia causæ effectricis, item q; ex copia, aut indigentia materiæ. Nimirum eędem res à non nullis pñt, ab alijs nequeunt confici: atq; etiã possunt non nunq̃, & non nunquam nequeunt: etenim eorum omniũ, quæ corpori prosunt, in causa tum ipsa est natura, tum medicus: quædam tamen medicus, quædã etiã natura pstare nequit. Os nimirũ ita perfractũ, vt de suo loco partes decedant, mẽbrumq; distortum reddatur: haud potest natura corrigere, & conformare, sicut potest medicus: qui itẽ põt luxatum reponere, quod pariter naturæ negatum est. Sed natura vlcus cauum põt carne implere: medicus vero nequaquam, quemadmodum quę semicocta sunt, aut etiam cruda concoquere: attñ medici ministerium naturæ põt ex vsu esse ad hæc per agenda, si quidem illi est auxilio, dum adhibitis, purgantibus medicamẽtis, vlcus purũ reddit: & illis, quæ egent concoctione, ea offert, quæ moderate calefaciant. Verum enimuero & ipsa natura non nulla à se primum confecta, denuo nõ valet reficere, vtpote venam, arteriam, ligamentum, neruum, & alia, quæ in eodem sunt ordine. F

Qua ratione quædam à natura, quædam à medico restituantur. CAP. 13.

ITaq; primũ ad medẽdi methodum pertinet, reperire (vt à nobis dictum est) cõmunẽ oĩum scopum, cõtraria cõtrarijs esse remedio: mox sua ad vnumquodq; genus aptare cõtraria: tertio considerare, qñ tum nos, tum natura, scopo, quẽ indicatio insinuat, possit satisfacere: item qñ aut omnino, aut aliquo tẽpore, aut ex aliqua parte id fieri nequeat. Nec erit hæc inter minimas naturalis contemplationis partes recensenda: immo opus erit illũ, qui sibi in illis, q̃ faciẽda sunt, qd queat, qd've nequeat inuenire, proposuerat, in ea esse probe exercitatũ. Nos vero ad hanc rẽ explicandã duos dicauimus libros: alterũ de animãtis generatione, in quo vt ex semine, & menstruo sanguine fœtus suũ habeat ortũ, disseruimus: alterũ de naturalibus facultatibus. Nẽpe, si seminis naturã cõtẽplatus fueris, ita tñ, vt tuã contẽplationẽ methodo demõstratiuę subijcias, eadẽ tibi videbuntur, q̃ à nobis mõstrata sunt, quãplures nimirũ partes in fœtu, à formatrice facultate, seminis substantia pro materia vsa, effici: quod vbi consecutus fueris: nõ miraberis amplius, ꝙ natura iterũ hęc ipsa nõ valeat mox reficere. Quum vero in libro de facultatibus naturalibus, eorum, q̃ pcreata sunt, dispensationẽ fueris intuitus, inuenias facile, quæ natura vel per se possit, vel etiam ope medici, quæ præter ea nequeat, ea maxime parte vbi de facultate causarum, quæ opifices sunt, egimus, ac etiam de eorum substantia, quæ ab illis eduntur. Ibi enim quicquid possit fieri, quid've non possit, inuenies: vtpote si deperdatur cartilago, possit ne rursus in locum illius alia refici cartilago, vel potius quippiam aliud illi ferè cõsimile: nec nõ et os an eã habeat facultatẽ, vt post primũ ortũ iterũ, quũ deperditur, restituat, an vero aliqd aliud restituendũ sit, qd sit illi assimile. Itẽ si pars neruosa trãsuersi septi põt iterũ coalescere, aut cor ipm, aut iecur, aut alia q̃libet pars: neq;.n. mihi ad oĩa cõnumeranda tẽpus suppetit: quũ nec vniuersa medicina in hoc vnico libro sit disponẽda, nec idipsum inter initia nostri sermonis istituerimus: sed methodos explicare, mõstrareq; ex qbus, & quot principijs, et qbus vijs sit cõstitutio artis peragẽda. Itaq; hic finẽ huic sermoni faciã, si tñ illũ in caput vnũ redactũ, parti iã cõstitutę addidero. Perinde.n. vt in illa, repta semel salubriũ, morbosorũq; corporũ spẽ, mox cẽsebã particulatim in oĩbus materijs illã esse spectandã: ita quoq; hoc loco, scopis à methodo medendi reptis, eos in particulares materias inducere exhortamur, vt deinde cõprehẽdant, q̃ aut oĩno, aut ex parte aliqua, aut aliquo etiã tpe ſm eã fieri possint, quæ q; secus. Verum hic ẽt ista sunt cum alijs artibus cõparanda. Quia, si quis domum ex coctis extructam lateribus, mox q; ex parte aliqua labe factatã, velit ea parte, male affectis lateribus remotis, alijs q; integris in illorum locũ restitutis, illam resarciri, statim ad opificem pertinebit, lateres illis similes, qui vitium contraxerant, primum conficere: ꝙ si domino materia non suppetat q̃ huic sit negocio idonea, ille instaurationẽ fore impossibilẽ asseuerabit. Pari ẽt passu res in hac ꝓposita disceptatione se hẽt: ex inopia materiæ, nullũ eorũ natura amplius reficere valet, quæ à primordijs generationis animantis, ex semine cõstituta sunt. G H

De auxiliorum materia deligenda. CAP. 14.

SEd, quoniam abunde iam de his actum est, reliquũ est, vt ea huic sermoni addamus, quæ dum remedia inuenire doceremus, à nobis dicta sunt. Nempe nos generales quasdam quasi eorum formas exposuimus: oportere inq̃, alia qdem refrigerare, alia calfacere, humectare nõ nulla, quædã vero exiccare: hi enim sunt scopi, qui ad partes similares attinent, sicuti in vitiata magnitudine, auferre, aut reficere, in numero, aut totũ eximere, aut gignere: vbi vero peccatũ sit in figura, ad naturalẽ figurã reducere, & præterea repleta vacuare vacua replere, obstructiones aperire, aperta cõtrahere, cõniuentia, ac densata in contrarium conuertere: hęc quidẽ rarefaciendo, illa vero aperiendo.

A Ita sane in morbis compositionis, scopus erit in id quod est ex natura reducere, quemadmodum quum dissolutum est continuum, diductas partes iungere, & conglutinare. Nimirum non est exigua huius artis portio, remediorum his omnibus cōuenientium materias reperire, exempli gratia, si articuli de sua dimouentur sede. Porrò, quum non modo in anteriora, vel posteriora, in dextra, aut in sinistra prolabi contingat, verum & in superiorem locum præ musculorum contentione reuellantur: duplex motio ei erit ex vsu, qui illos repositurus est, prima quidem deorsum, altera vero in pristinam sedem, & proinde id fieri sine tensione in contrariam partem, nunquā poterit. Iam'q; cuilibet equidem potest apertum esse, quàm vsui veniāt ad eam in oppositam partē tensionē, tum validæ apprehēsiones, tum etiam distensiones. Vnde factum est, vt, quum non nunquā illa manibus nostris complere nequeamus, varia ad hoc munus peragendum fuerint instrumenta excogitata, quæ pleraq; reponendis luxatis membris deseruiunt. Non secus autem hæc instrumenta ad materiam remediorū pertinēt, ac reliqua cōgrua auxilia, vtpote medicamēta, cibi, potus, & quæcunq; tandē corpori administrata, vim habent affectus prænarratos ad naturalē statum reuocādi. Quare spectabit ad medicū, in his quoq; istorū auxiliorum materijs versari, prędictosq; scopos illis ex vsu accōmodare: ne deinde in eum illabatur errorē, in quem ij, qui putant frigidā aquam in omnibus,
B quæ refrigeratione egent, cōuenire, & calidā in his, quæ calfactione: ignari ex accidente fieri sæpe, vt frigida calfaciant, calida vero refrigerent. Sed in libris de medicamentis plurima de oīum istorū methodo dicta sunt: addemus tamen & hoc sermoni huic, vniuersum hoc materiæ remediorum genus, in offerendis, efficiēdis, euacuandis, & his pręterea, quæ extrinsecus incidunt, cōsistere. Quæ omnia vbi artis constitutor fuerit persecutus, insuperq; vniuersæ materiæ scientiā particulatim cōsecutus, nō ita tamen vt sola sit facultate cōtentus, immo et vsum adhibuerit: iā causas oēs salubres, vt nihil illi præterea ad medendi artē cōstituendā desit, absoluisse putandus est, his oībus in duo capita redactis, corporū nēpe cognitionē, q̄bus remedia sunt offerēda, atq; ipsam remediorū naturā.

De arte constituenda, quæ dispositiones præter naturam dignoscit, doloris lateris exemplo. CAP. 15.

VErum enimuero hoc quoq; illi, qui se in hac arte voluerit exercere, mox supererit, vt sibi aliquam affectuum omniū dignoscendorum facultatem comparet, in primis vero eorum, qui partes in corporis profundo sitas occupant: quippe quum hac etiā parte nō cuiuscunq; sit, morbosum particulæ cuiusuis tum instrumentariæ, tum simplicis, si in alto sedem habeat, affectum excogitare: sed hic ēt oportet aliquā methodū ad partē affectā vnà cum ipso affectu inuestigandā adhi-
C bere, de qua pluribus alias tractauimus. At erit nunc etiā necessariū, sicuti aliorū methodorū capita quædam hoc libro cōplexi sumus: ita de his aliquē habere sermonē. Primum ex quo genere earū rerū, quæ præter naturā sunt, nos sperare habeamus in horum notitiam venire posse. Nam tria sunt genera rerum præter naturā, primum affectiones, quæ actionibus officiant: alterū causæ harū: tertium symptomata. Sed causæ, hoc in primis nomine appellātur, quū agunt, quāuis ita nō nunquā dicantur, etsi nō agant, ꝙ vim habeant agendi, exempli gratia, inter morborū causas cruditas censetur, quum nullū adhuc morbum inuexit. Cruditatē appello non modo errorem concoctionis, quę in ventriculo fit: verum, & in iecinore, in venis, & tandē in vniuersa corporis mole. Symptomatū vero genus in tres dispertitum est differētias, in actionum offensam, in ea quę corpori accidunt, et excrementorum immoderationem. Cæterum ipsa corporis affectio, quam vel morbum quis appellet, vel affectū nihil intererit, est horum oīum causa: q̄ merito quoq; ex symptomatibus agnoscitur, quippe quū eorū respectu rationē causæ teneat. Porrò ex his nō nulla affectiones ipsas necessario cōcomitātur: alia nō ex necessitate, sed aut sępius, aut raro, aut ęqualiter. Sicuti rursus inter symptomata, q̄dam necessario affectionū differentias consequuntur, quædam sæpe, alia autem raro, aliqua vero in ancipiti sunt. Ea itaq; symptomata, quæ morbos ex necessitate sequuntur, ꝙ affectuū
D cognitionē afferant, græce pathognomonica dicuntur, & ea ipsa pro certis morborum notis habēda sunt. Quæ vero nō necessario: vel morbi differentiā, vel illius morē, vel magnitudinē insinuant. Et equidem vno eodemq; exemplo vtrorumq; horum vim aperiā, vt hinc exorsus, eadem in omnibus alijs methodo te exercere possis. Ponamus igitur membranā costas velantem inflammatione teneri, porrò is affectus phlegmone erit, quæ hæc secum habeat symptomata necesse est, tumorem præter naturam, ruborem, dolorem: quorum duo hic sensum effugiunt, vt tantummodo reliquus sit dolor, qui costis incumbens veluti pungens est. Dolet igitur homo, propterea quia phlegmone est affectio illa: at doloris species est pungenti similis: quoniam substantia affectæ partis est membranea. Costis præterea est affixus, id enim quod affectum est, costis adhæret. Sed & ob id late permeat, ꝙ ea ipsa membrana late diffunditur: febrim quoq; tum ex ipso affectu, tū ex situ affectæ partis sequi necessarium est: quorū si vel alterum desit, iam nō ex necessitate febris aderit. Nam, si digitus inflāmatione laborauerit, nō contiuo febris adorietur, quū is procul à corde sedē habeat: nec si ea quidem membrana, q̄ costas contegit, tumore tn̄ duro, œdemate've. Spirādi præterea difficultas in his est, quæ affecto loco ex necessitate præsto sunt: quippe quum sit pars respiratorij cuiusdam instrumēti. Attamen huiusce difficultatis species ab ipso affectu potius, q̄ ab ipsa parte, causam habet: dolor.n. dilatari respirandi instrumēta non sinit: vtpote quia respirationis operā, eius vsu non-

dum

dum expleto, dissoluant, vt mox, necesse sit alteram celerius illi succedere actionem, tanta non interposita quiete, quanta dum naturaliter se haberet: inde q; spiritus frequens redditur, & paruus. Nec id modo huiusce inflammatio membranæ necessario secum affert: verum pulsuum quoq; alterationem, cum eam, quæ à febre seiungi non potest, tum vero illam, quæ est ex forma affectæ partis. Arteriæ siquidem maiorem, celeriorem q;, & frequentiorem ea ratione, quòd febris adsit, pulsum edunt: duritiem vero, ac contentionem iunctam habet, quia pars ea, quæ phlegmone tenetur, neruosa est. Igitur tum hæc symptoma membranam subcingentem inflammatam, tum & vnum præterea aliud necessario concomitantur, decubitus nimirum, qui vel in affecto, vel in opposito loco leuior est, vel in vtroq; par. Quum enim duplex sit ea membrana, quæ costas velat, si ea pars, quę exterius ossibus hæret, valide laboret, facilius in latere decumbunt opposito: nam, si in morbosum decumbunt, compressio molestiam affert. At si interior (quod etiam euenit frequentius) vehementius dolent, si in oppositum latus reclinent, quippe quum pensilis reddatur inflammata particula: in morbosum vero minus, quum nec ab ossibus prematur, nec etiam quasi suspensa pendeat, sed potius sit ab vtroq; incommodo immunis. Quod si vtrinq; ea membrana afficiatur, par in vtroq; latere decubitus est. Sed, quòd dolor nō nullis ad clauiculam perueniat, alijs autem ad præcordia, partim ex affecta parte suam habet causam, partim etiam hoc est inflammationis symptoma, dolorē inquam diffundi: ea quippe mēbrana & ad iugulū vsq; ascēdit, & præterea vniuersum occupat septū trāsuersum: vnde si inflammatio, in supremis illius partibus excitetur, deorsum cōuelli clauicula videtur: si in infernis, dolor pręcordia pertingit. Et proinde exigua erit inflāmatio, & ẜm partes costarum medias, si in neutram deueniat partem: alioquin enim, quum maior fuerit, necesse erit in partem vtranq; cōcedere. Quòd vero tenuis quid, & purulēti ex inflammata particula resudet, & effundatur: tum ex ipso morbo prodit, tum ex ipsa parte: sicuti omnibus ẜm os inflammatione laborantibus accidit, atq; etiam ẜm oculos. Suboritur enim inflammatio ex humorum influxu, & partes hæ nō perinde ac cutis densę cōpactæq; sunt, sed raræ potius. Vnde, quum multus tenuisq; fuerit is humor, qui in partem inflammatam irruit, rarior vero particula, plurimū est, quod effluit: è contrario vero, quum exigua, & crassa fuerit fluxio, corpus q; præterea densum, minimum erit: at minimum id tussim quidem incitabit, vt tamen nihil inde expuatur: quemadmodū, si copiosum fuerit, tussiunt plurimum, nec parū etiam expuūt. Porrò vt est ab hoc affectu tussis inseparabilis: ita screatus à tussi illū plurimum consequitur, non tñ sic, vt etiā seiungi nō possit. Quod sputo reijcitur, necesse est aliquo semper esse infectū colore: attamen nō semper eodē, quippe quū nec excrementū in inflāmata parte conclusum semper eiusdē sit naturæ. Etenim quū sanguinolentū fuerit, aut biliosum, cuiusmodi semper ferè ea fluxio est, quæ pleuriticis phlegmones fomentum pręstat, à succo detento in inflammata particula, sputum colore inficitur: rubro quidem, si sanguineum id fuerit quod in membranam influit: flauo autem, si biliosum. Cæterum, si pituitosus primum sit is succus, qui et cōclusus demū putrescat, atq; sit deinde in causa fluxionis phlegmonē gignentis: tūc spumosa excreāt. Sed quandoq; vel niger erit screatus: quū biliosa, inquā, sanguinolēta ve fluxio assatur. Quare oīa hęc cū partis affectę, & ipsius affectus dignotiōe, ēt fluxionis indicāt differentiā.

De reliquis capitibus, quibus morbos, & affectas partes dignoscimus. CAP. 16.

EX his ergo, quæ dicta sunt, perquàm manifestum est, necessarium fore ad affectus, lociq; affecti inuentionem, tum vniuscuiusq; affectæ partis substantiam, tum eiusdem etiam cum alijs vicinis nouisse communionem. Nec minus præterea constare arbitror, si etiam nunquam de hoc mentionem habuissem: nihil referre si positum dicamus, aut compositionem, aut cum vicinis societatem. Ad hæc quoq;, ex illis quæ diximus liquere potest, esse necesse omnem cuiuscunq; particulæ actionē functionem q; callere, & insuper morborum, ac symptomatū genituras, proinde q; & morborū effectrices causas. Nimirum videntur hęc oīa ad notitiā affectarum partium vnà cum ipsis illarū partiū affectibus, ac etiā ad morborū illarum differentias pernoscendas, summe esse necessaria. Atqui & magnitudo, & mores morbi cuiuscunq; ex his ijsdē cōprehenduntur: magnitudo quippe ex affectionis, quæ in illis est, & symptomatū præterea illā cōsequentiū magnitudine: mos à morbi differentia symptomatibus q; insequentibus. Vt statim in exēplo proposito, perniciosissimus succus est atra bilis, quū alijs pręualuerit, vtpote q̃ præ cęteris, & corrodat & maligna admodū sit, concoctu q; difficillima, & ad purgationē ineptissima, atq; etiā plurimū indicet calorē, à quo sit per assationē genita. Omniū mitissimus sanguis, qui & dulcissimus sit, & ad concoctionē facilis; mediū in simplicitate, & malignitate reliq duo locū obtinēt. Ex symptomatibus, vt nihil oīno expuere pniciosum est, partim ꝙ significet fluxionē in phlegmone quasi deiunctā teneri, partim vero qa ea vniuersa interius cōtenta corrūpetur: ita screatus facilis, & ꝓcul à labore, saluberrimus ē, et lōge ēt magis si cōcocta expuanť. Alioqn & pulsuū symptomata morborū mores ostēdunt, et ꝑterea q̃cunq; alia ex cōsensu solēt cōseq, sicut deliria, somni immoderati, fastidia, lotia, & alui deiectiones hoc aut alio modo factæ. Erit igiť his oībus, q̃ recensuimus exercitatio adhibenda, si eā facultatē asseq voluerimus, qua facile possimus affectas partes, morbosq;, ac eorū mores magnitudinē, et differentias cōprehendere. Ab illis eisdē aūt locis erit & ratio pręsagiendi euentus morbi petenda,

& insuper

A & insuper commodi vsus remediorum. Præsagia etenim & medicum ab omni mortis culpa immunem reddunt, & ægros ad obtemperandum faciles, occasionem'que remediorum præmonstrant. At vero q aptus remediorū vsus id sit, quod in arte præcipuum est, & propter quod is sermo vel vniuersus institutus sit: omnibus iam satis constat. Et nos nō multo post docebimus, quo sit ex his, quæ nuper recensuimus, comparandus modo: nunc enim his, quæ exposuimus, finē imponere constitui. Nempe exemplo vnico, tum morborum ipsorum, tum vero earum etiam, quæ ab ipsis detinentur, partium dignotionem explicauimus. Sed, si & alterum quid nō dissimile addiderimus, nihilo se res deterius fortassis est habitura. Excrementorum enim species multorū notitiam affert, quæ tamen & corpus secum cōnexum habet, è quo illa excerni videmus ita, vt ex his ambobus simul coeuntibus vna stabilis euadat indicatio. Quippe quia si membraneū, verbi gratia, corpus excernatur, q quidem ad id spectat, quod cernitur, insinuat partem quampiam exulcerari, quæ in superficie naturam habeat membranæ, quæ tamen ea sit, definite distinguere nequit. Locus autem per quem fit excretio, poterit nos ad affectam partem conducere: vtpote quia, si per inferiorē aluum deiiciatur, vlcus in intestinis indicabit: si per superiora vomatur: in ventriculo: si per tussim excreetur: membranas, quæ asperas velant arterias, abradi monstrat: sicuti si mingatur: vel vesicam, vel pudendi meatum.
B Sed non parum præterea ad rem faciet ea, quæ primario affectu ab his, quæ per consensum laborant, distinguere: antecessione, inquam, & cōsecutione, magnitudine, & paruitate, insuper'que causarum accessione, quæ vtriq; solent officere. Vnde multi male se habente ventriculo, cerebrum in consensum adducto, in eorum symptomata illapsi sunt qui atra bile vexantur, aut, si cōsentiant oculi: eorū, qui suffusione. In his tamen, si diligenter quis obseruauerit, has affectiones tum cruditates, tum vero excrementa in ore ventriculi collecta consequi inueniet: & proinde eas ex his, quæ vētriculum lędunt excrescere: ex illis vero, quæ illi conducunt sedari. Cęterum non est in præsenti à nobis institutum vniuersam affectarum partium rationem exacte explicare, quemadmodum nec cuiuspiam partis alterius huiusce artis, sed solum inueniendi methodum insinuare, & quam cum fine istius artis cōnexionem habeat. Etenim erit deinde necesse, vt quisque perlectis nostris commentariis, in eis sententiis, quas in illis omnibus complexi sumus, multifariam se exerceat. Itaque ad prædictas methodos iam accedam, addito tamen eo, quod præsenti negotio necessariū est. Arbitrere hoc etiam loco formam rei reperiri, quā deinde vt materiis accommodaueris, totā habebis substantiam. Porrò, quum particulatim omnia fuero persecutus, sicuti nūc paucis quibusdā exēplis actū est: erit tibi & hęc pars integre cōstituta.

C *De eligendis remediis, ipsorum que vsu, ex substantia, formatione, & situ partium laborantium.* CAP. 17.

Reliquum autem est vt monstremus, q sit necessarium ad commodum remediorum vsum, partis, quam curaturi sumus, substantiā exacte cognoscere, figuram q; & positum. Substantia enim affectus primos, qui intemperie consistunt, quantum à naturali statu aberrarint, ostēdit: quantum q; calefacere, refrigerare'ue, humectare, aut exiccare oporteat. Figura vero morbos, qui ad ipsam spectant, de quibus sermo in superioribus habitus est, simul q; & eorum indicat magnitudinem, quippe quum eo maiores censendi sint, quo à naturali modo magis recesserint: & insuper ex ea cōprehenditur, quousq; sit opus ad ea, quæ ex natura sunt, per cōtraria reducere. Sed hęc ex proportione morbis in intēperie respōdent: obstructiones aūt, & inculcationes ad hoc genus pertinent: quod vero præcipue, ac peculiariter indicat, est euacuationis modus, quę fit per oscula, & figuras, quas membrū id assecutū est, quod nobis curādum offertur: aliquam tamen habet hac parte communionē cum illis indicationibus, quæ à positu prodeunt: de quibus iā agemus. Vt autem superuacaneū videtur ea nunc explicare, quę in istis eandē videntur ad cognoscendā vel magnitudinē, vel quātitatem vsus auxiliorum proportionē seruare: ita illa, quæ eximia, peculiaria q;
D sunt, exponenda sunt, posteaq̄ ea ad curationes indicationibus, quæ à forma prodeunt, mista magno sunt vsui. Sed hac etiam parte paucis quibusdam exemplis, vt tantūmodo methodum monstremus, sermonem expediemus. Obstructio sanè affectus quidā est partium instrumentariarum, qui in primis iecori ob eius tum structurā, tum vero actionē solet esse molestus. Nam venę, quę à portis deriuantur per vniuersam huius visceris partē cauam dispertitæ: tandē illis, quæ in gibba sunt, per quædam oscula sensum effugientia committuntur. Vniuersum vero alimentū ex ventriculo in hunc vnum locum, qui ob id ipsum, quod nuper diximus, portæ appellatus est: refertur. Quemadmodum enim in vrbes nihil nisi per portas inuehi potest: ita nihil potest in iecur deferri, nisi prius in hunc feratur locū: vnde in totam iecoris partem cauam subinde distribuitur, inde vero per eos, quos diximus, terminos in gibbā. Quare nil mirū deinde fuerit, si viscus hoc & ob viarū angustiam, & ob copiam pertranseuntis substantiæ, assidue obstructionibus arripiatur. Ei igitur curatio erit adhibenda, priusquā eæ nimis excrescant, febris q; accendatur, tum cibis, tū medicamentis attenuantibus administratis: quia, quum multæ factę fuerint: non modo hæc nō satis erunt: verū & vacuatione erit opus: quæ deinde quo loco facienda sit: membri figura & eiusdem situs indicabit. Vnde ab his promoti, si quid in iecoris cauo cōprehensum sit, per intestina detrahimus: si in gibbo: vrinā cientibus vacuamus. Eodem etiā modo à mēbri figura, situ q; docti, ea

quæ in pulmone, & pectore collecta vacuatione egent, per tusses purgamus: ad nares autẽ dedu E cimus, quæ in cerebro. Sed non minus à membri figura, & situ desumpta est ratio sanãdi partes à phlegmone detentas: siquidem horum quoq; primus scopus est euacuatio succi, qui in inflammatum locum decubuerit. At, quo illum modo euacuare expediat, ipsa illarum partiũ, quę detinenť, natura indicat: & hinc adducti, fluxiones, quæ in coxã decubuere, sectis venis in poplite, aut talo euacuabimus, & eas pariter, quæ in vtero cõprehensæ sunt: quæ in thorace, aut pulmone: per venam cubiti interiorẽ: sicut eas, quæ in capite, & collo: per humeralem. Ea quippe euacuatio facillime, & optime fit, quę p venas vicinas, & affines parti affectę fiat. Porrò & suã ex morbo habet indicationẽ, in halitum difflandum esse, quod in inflammatũ locum defluxit: situs tñ ipsius affectæ partis variũ deinde insinuat particularium auxiliorũ vsum. Etenim quęcunq; in summa cute ortum habent, tale exposcunt difflatoriũ medicamẽtum, quale ipsa indicat inflammationis species. Sed, quę in profundo, eò egent acrioribus medicamentis: quo magis ab exterioribus recessere, vt qñq; cucurbitulis vtendum sit, si sedẽ plurimum profundam habeat, quod tñ inflammationibus in summa cute quã maxime aduersariũ est. Nec minus etiam situs loci id exquirentis animaduertendus est, qñ astringente medicamento fuerit opus. Quia, si medicamentũ astringens ipsum potest eò peruenire: nil vetat, quin id administremus: sin minus, cauendũ tunc, ne humorẽ in locũ F affectũ ex vicinis partibus impellamus. Quare vel aliquid immiscendũ est astringẽti medicinę, ꝙ eò vim illius ꝑducat, vel ab illius vsu erit abstinendũ: & proinde non parũ quosdã offecisse noui, qui sanguinẽ è pulmone excreantibus vniuerso in orbẽ thoraci astringẽtia medicamẽta adhibuere: pręter id enim, ꝙ vis astringẽtis medicinę nequit pulmonẽ attingere: sanguinẽ insuper, qui in thorace est, ad hoc ipsum viscus propellũt. Nẽpe ista, quę hactenus dicta sunt, quãtũ ad ꝑsens quidem negotiũ pertinet, satis esse existimo: quare, vt hoc vnũ illis addidero, hanc, inquã, methodũ formã tantũ huius negotij cõtinere, ad alia trãsibo. Scientiã etenim, & disquisitionẽ, quę sigillatim de vnaquaq; ꝑte habẽda est, & ẽ veluti vniuersa huiusce rei substãtia, in aliis libris trãsegimus.

De prænoscendi, ac diuinandi arte. CAP. 18.

MOx itaq; de pręsagio sermonẽ instituemus, vtpote ꝙ nõ modo ad alia quędã, verũ & ad curationẽ ꝙ̃ maxime videať vtile. Nimirũ quisquis pręsagiendi artẽ primũ constituere proposuerit: is necesse habet antea examinasse, an sicuti cuilibet rei animatę propriũ vitę spaciũ ex natura constitutũ est: ita morbis ẽt omnibus, vt nullo deinde pacto, si sit alicui illorũ à natura tẽpus duorũ mensiũ pręscriptũ: possit is quatuor diebus absolui: an vero & in longũ protrahi, & celerrime finiri possit. Verũ, quia iã plures ex medicis, eorũ, quę euentura sunt pręsagitores euasere: ab G ipsis ẽt vulgaribus nõ amplius in quęstionẽ vertitur, possint ne vẽtura pręnosci, an secus. Sed potius perinde, ac si hoc iã sit constitutũ à medico sciscitanť, quo tpis spatio morbus soluẽdus sit. At fortasse res nostra nõ est deterius habitura, si supponamus, nos nũc primũ pręsagitricẽ artẽ constituere: nã & alia oĩa hoc ꝑtractauimus modo. Profectò hoc vnũ si quępiã pręsagitio futura sit: in primis necessariũ est esse nõ nulla, q̃ certo sint futuro tpe vẽtura. Sed deinde quęrendũ est, quę nã ea sint, & quot: quia nõ oĩa, quę ęgrotãti sunt euentura, necessariã habẽt generationẽ. Tumultus enim noctu excitatus, latratus canũ, molesta nuntia, sępe insomnes reddunt ęgrotãtes: tñ nullum horũ, aut necessario fit, aut certo ꝑsagiri potest. Nũquid igiť ea saltẽ, quę ex ipsa illius morbi rõne proficiscunť, habent vt & necessario fiant, & certo pręnosci possint? vel nec ea quidem oĩa, quum repẽte possit superfluens quispiã succus in corpore, interius in partẽ aliquã vitę necessariã defluere: possit ẽt cõtra ab aliqua principe parte, ad ignobiliorẽ impelli: & subinde erit necesse, vt is, qui in principẽ partẽ fertur? extremũ periculũ, qui vero ab ea repelliť, repentinã, inopinatãq; ęgrotãti salutẽ pręstet? Vnde in hisce statibus hoc tm̃ pręnosse datur, quod dubij, fallaces q; sint: quo tñ terminaturi sint, exquisite definiri nequit. Verũtñ, quum excremẽta in locũ aliquẽ decubuerint, nec defluant amplius, sed potius ibi detineanť: aliquis in his dabiť nobis pręsagiendi locus, quũ probe H nouerimus plures esse facultates, quibus natura animal gubernat: atq; etiã quę nã ipsarũ sit differentia, pręterea ꝙ ꝙ excrementa oĩa, quę in vniuerso animãte cũ sanguine deferuntur, nisi immoderata nimis copia cõstent, definitũ & ipsa sigillatim tẽpus habent, quo concoquanť. Vnde, si cuiuscunq; humoris naturã exquisiuerimus, iã artificiali quadã cõiectura cõcoctionis rationẽ comprehendemus, si tñ cętera oĩa circa ęgrotantẽ recte tractentur. Qm̃ quicquid in his erroris cõmissum fuerit: erit deinde in causa, vt vel serius morbus soluať, vel mors celerius aduentet. Et huiusce rei memoria in hoc vniuerso sermone pręomnibus aliis seruanda est: ꝙ solę nimirum pręsagitiones euenturę sunt, vbi & qui curat medicus fuerit pręstãtissimus, & qui recte curet, ęger q; in nullo delinquat. Alioqui enim ridiculus esset, qui arbitrareť, tale esse medicorũ præsagiũ, quale profitentur vates: hi enim hominem (ita dicã) nono die liberandum autumant, nec adiiciunt, si oĩa recte agant: immo & idipsum se pręsagire pollicenť, nimirũ futurũ ne sit, vt oĩa recte, an perperã circa ægrotantes peragantur. At medicus non eo pędicit modo, quæ futura sint: sed nouit ipse, ꝙ si oĩa, vt par est, expediantur, morbum septimo, verbi gratia, die solutum iri: ꝙ si error quispiam accedat, & is exiguus: excidet id ex septimo in nonum: si vero maior, in vndecimum: si adhuc maior, in quartumdecimũ: & poterit etiã ita maior fieri, vt pro certa salute periculũ mox afferat.

Medicus

A Medicus quippe his duobus, morbo inquam, & naturę quasi colluctãtibus animum, semper intendit: atq; dum discernit, quod nam horum robustius sit, primum quidem suum de salute hominis, aut interitu pręsagium depromit: deinde vero, quo alterũ altero fortius esse nouit, eo & illius pręfinitum tempus agnoscit. Nec mirari quisquã debet, si quis robur vtriusq; recte perpendens, victurum tandem deprehendat: quum videamus quã plures gymnastas ex primis statim motionibus, quibus contra se inuicem luctantes feruntur, victurum pręnuntiare, & sępe ante partã victoriã, quod q; celerrime aduersarius succumbet. *hoc autem agunt quum alterum altero nõ parum: viderint validiorem: Quare ex alia nulla exercitatione salutem aut interitum pręnoscet, pręterq̃ ex exacta virium, tum morbi, tum naturę notitia: ex qua etiã vtriusq; pręfinitum tempus exquirit. Vt enim celerrime soluendus morbus est, quum validiores vires fuerint: ita cito mors aduentabit, si hæ imbecilles sint, morbus vero fortior. Sed magnitudo excessus horum tempus indicat, quo hęc futura sunt. Ab his igitur scopis habet medicus, vt futurorum sit pręsagus. Qua vero exercitatione ipse hos pernoscat scopos, in libris nostris de iudiciis abunde actũ est: tamen in his quoq; in pręsentia vniuersalem methodum, vt in aliis omnibus factitatum est, explicabimus. Naturę robur ex propriis illius actionibus comprehendes, in primis autem ex pulsu, siquidem is est

*hæc oĩa, quæ sequũtur, vsq; ad alterũ asteriscũ desiderant in græ. cod. Aldino.

B vitalis facultatis opus: morbi vero magnitudinem, ex suis symptomatibus. At quatenus alterum altero præualeat: concoctio, cruditas'ue monstrat, quas subinde ex propriis agnosces excremẽtis: quę enim in ventriculo conficiuntur, deiectiones monstrant: quæ in vasis, lotia: quæ in toto corpore, sudores: quo etiã modo reliquæ omnes se habent, quæ in vna quapiã, vel pluribus particulis eduntur: nam, quæ in thorace, aut pulmone, ex his, quæ tussi reiiciuntur: quæ in vesica, aut renibus, ex his, quæ cum vrina deferuntur. Cęterum ea, quæ deiiciuntur, vires quoq; partis cauę iecoris, & mesenterij, quomodo se habeant, ostendunt: ita & reiecta per vomitum, ventris superioris, stomachi q;: & quæ per palatum, nares'ue, aut aures, quo cerebrum modo sit affectũ, insinuãt. Quibus omnibus hoc commune est, nunquam morbum solui posse, nisi prius in excrementis cõcoctionis signa conspiciantur. Vnde siue aures male habeant, siue oculi, siue fauces, &, vt summatim omnia dicam, concoctiones omnes celerem crisim, salutis q; securitatem indicãt: cruda vero inconcocta q;, & ea prætere, quæ in prauos vertuntur abscessus, vel nullã crisim, vel labores, vel prolixum tempus, vel mortes, vel recidiuas nuntiant. Hæc vero quantum ad negotiũ præsens spectat, sufficiant: nam particulatim oĩa sunt pertractata in libris propriis, nec illis quidem exiguis, vtpote, qui vniuersa ferè complexi sint theoremata: in quibus sunt, qui de pulsibus, quiq; de iudi-

C ciis, decretoriis q; diebus sunt inscripti: in his enim tribus cõmentariis ea explicant, vnde quisque in primis pręsagire potest. Iam igit̃ mihi videt̃ vniuersam curandi methodũ ad finem peruenisse.

De arte præcauendi morbos, & valetudinis tuendæ. CAP. 19.

VErum quoniam operæpretiũ insuper est eos procurare, qui à morbis euasere, vt vires recuperent: & præterea, vt hi, qui in morbos procliues sunt, custodiãtur, atq; vt ij, qui prospera & inculpata fruuntur valetudine, conseruentur: reliquum est, vt de his quoq; tribus huius artis partibus, quæ supersunt, constituendis, sermonem q̃ breuissimum tamen habeamus. Itaq; quum sit à nobis dictum superius tria esse eorum vniuersa genera, quæ præter naturam sunt, causas, affectus, & symptomata: pars, quæ valetudinem tuetur, eam græci prophylacticen appellãt, si modo illa sit pars artis huius, circa primum versatur genus. Etenim, si humorum, vel copia, vel prauitas, si obstructio, si vis aliqua corrumpens in corpore suboriatur, homini periculum affert, ne q̃ primum in morbum illabatur, qñq; vero ne extreme periclitetur. Verũ sępe hæ causæ sunt cognitu difficiles, quum nullam ferè homini molestiã præstent: statim enim morsus canis rabidi nullum peculiare signum, antequã propè instet rabies, in corpore reliquum est, adeo vt medico necesse sit has ex ægrotantibus causas sciscitari, & quid cuiq; euenerit: quum tamẽ humorum copia, aut eo-

D rundem prauitas, aut aliquem excitet in corpore tumorem, aut quodpiam viscus oppilet: potest id ex symptomatibus quibusdam intelligi, quæ medium inter ea, quæ in sanis reperiuntur, & ea, quæ ægris eueniunt, locum seruant: quippe, quum ea, quæ sanis insunt, ex natura sint omnia, & omni culpa vacent: quæ ægris, vt præter naturam sunt: ita etiam culpanda: quæ vero media sunt, ad genus quidem eorum, quæ morbis eueniunt, attinent: verum adeo sunt magnitudine exigua, & viribus imbecillia, vt nõ dum * solitas vniuscuiusq; actiones lędere queant. Neq; enim, si dolor quispiam aliquem, vel secundum caput, vel secundum aliam quampiã partem infestet, statim tantus est, vt hominem lecto decũbere cogat. Neq;, si grauedo præterea caput, aut præcordia, aut alias partes, vel alia viscera detineat, tanta etiam erit, vt à consuetis functionibus desistere faciat. Corporis etiam tumor, aut gracilitas, decoloratio, pigritia in motu, procliuitas in somnum, vigilia, non sufficiunt, vt ab actionibus, quibus ad vitæ munera peragenda egemus, detrahant, nec cibi appetẽtia, vel nimis adaucta, aut omnino ablata: nam & hæc ambo ad corpus pertinent nõ integre sanum: sicut nimia siti torqueri, vel eius esse nimis expertem. Secundum stomachum etiã, vel ventrem morderi, aut se lassum sentire: quippe hæc est ferè eorũ formula, quæ illis contingũt, qui procliues sunt in morbos. Affectiones vero, quæ ea pariunt, per contraria (vt iam à nobis dictum est) sunt corrigendæ, si tamen hæc res ita summatim tractanda est, sed si particulatim transi-

genda: omne exuberans vacuandum est, vt tamen prius distinguenda sit exuberandi ratio: quantitate ne, an qualitate, aut etiam vtraq; ratione exuberet: &, quod deinde potest iterum ad naturalem statum redire, per cõtraria alteretur: vt, quod crassum lentum q; est, attenuetur: quod tenue, crassius reddatur: ambo vero pariter concoquantur: obstructiones præterea aperiantur, quæ toto sui genere sunt præter naturam, qualia venena, virus q; animalium, tum alterent, tum euacuent. Alteratio autem per contraria fiat, quę vel tota substantia aduersantur, vel altera, vel vtraque qualitate: sed euacuatio, per ea, quæ vim attrahendi habeant. Cęterum hæc omnia, quibus sint peragẽda remediis, ab ipsis affectibus petẽdum est. Quia, si omnes pariter humores accreuerint, maxima atque præcipua eorum euacuatio erit per sectam venam: deinde vero per frictiones, per exercitationes, per balneas, per inediam: nec alia etiam erit euacuandi ratio, quum solus sanguis modum excesserit: ubi autem flauæ, vel atrę bi lis succus, vel serosus humor, opus quidem est euacuatione, non tamen eodem modo, etenim si ea excremẽta in primis venis contineantur, purgãda sunt his quæ aluum cieant. Si in aliis, & tenuia, aquosa q; fuerint, per vrinam: si biliosiora, per purgatoria. Veruntamen possunt & tenuia alui deiectione purgari. Sed quæ totum corporis habitum occupauerint, quum tenuia fuerint, aut sudore, aut medicamentis, quæ cuti applicita vim exiccandi habent: quum vero biliosa, primum quidem purgatione egent, mox & euacuatione per cutim. E F At, quum pituitosus humor exuberauerit, si salsus sit, purgãdus est: si acris, experiundum, an possimus, naturæ ad illum concoquendum opem ferẽtes, alterare: & longe etiam magis, si dulcis sit: erit enim concoctu facilior. Porrò ad concoctionem conducit quies, moderata calefactio, cibi parcus vsus, boni tamen succi, potus vini parum calfacientis, exiguum vero calorem & moderata frictio inducere valet, & vsus præterea moderatus aquarum calidarũ, insuper q; cibi, ac medicamenta temperate calefacientia. Obstructiones remouent quæcunq; vel esculenta, vel poculẽta, vel medicamenta attenuant. Verum, qua deinde ratione sint harum materię reperiendæ, aut iudicandę, exposuimus nos in eo libro, quem de facultatibus simplicium medicamentorum, & in illo etiam quem de attenuante victu inscripsimus.

De arte, quæ reficit conualescentes ex morbis. CAP. 20.

IAm igitur tẽpus erit, vt ad illos, qui à morbis reficiũtur, transeamus: in quibus nulla causa, nullus'que affectus præter naturam, sed sola est gracilitas, simul q; & virium imbecillitas. Et proinde, qui se hoc habent modo, in naturalem habitum reducentur, si moderatis cibis & motionibus reficiantur & corroborentur. Et nos in libris de tuenda sanitate, materias, quibus hi & alendi & exercendi sint, explicauimus, ne tamen aliquid huic videatur deesse sermoni: non modo partis refectricis, quę analeptice dicta est, sed vniuersi etiam salubris negotij methodus hoc quoque loco repetenda est. G Primum'que cuius'nam ea sit generis, num ad id pertineat, quod pręsentia tuetur, vel eo tantum à parte curatrice differat, q in minimis quibusdã corrigendis versetur. Si enim corpus suum diutius statum seruaret, nulla esset arte opus, quæ illi præesset: hoc quippe in causa est, cur scientia egeat, cuius curæ demandatum sit, quia vitiatur, nec in eodem semper statu persistit. Nempe si solum hoc illi eueniret, vt in halitus difflaretur, & subinde inaniretur: cibus potus'que defectum illum reficere posset: at, quia humorum copia, praua q; præterea gignuntur excrementa, exercitationibus ęgemus: earum enim munus est superfluentem quidem succum euacuare, excrementa vero concoquere & expurgare: si tamen causæ omnes vitentur, quibus vitiari potest sanitas: refrigeratio inquã, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigilia, mœstitia, ira, furor, & alia omnia, quę in eodem cum his ordine sunt. Neque enim ea sigillatim recẽsenda sunt, quum argumentum id, quod à principio est à nobis institutum, iam ferè absolutum sit. Nam institueramus omnes partes medicinæ non quidem exacte disquirere: sed tantummodo monstrare, medicinam nõ secus ac alias artes, suam à finis notione constitutionem esse sortitam.

Medicina quo nam in genere sit artium effectiuarum. CAP. 21. H

QVod tibi est à nobis confectum: reliquum est, vt vniuersam medicinæ rationem per capita resumamus, illius'que cum cæteris factiuis artibus comparationem. Igitur medicina est è numero artium factiuarum, non tamen vt ædificatoria, vel fabrilis, vel textoria: sed vt ea potius, quæ labefactatas ædes instaurat, vel dilaceratas vestes consuit. Harum vero, vt monstrauimus, duplex est constitutio: nonnunquam enim ipse sibi artifex exemplum confingit, quandoq; autem, quod exterius consistit, contemplatur. Medicinam vero nos ostendimus esse in hoc secundo genere, vtpote, quæ minime sibi vllum confingat exemplum, sed omnia ex corporis dissectione contemplatur, & subinde, si quid vitiatum sit, corrigere conatur. Sed hoc differt ab aliis artibus, quod maxima ex parte se naturæ operanti ministram præstat: tamen medicus vniuersam eam contemplationem, vnde ipse excitatur, vt minister, corrector'ue euadat, similem habet cęteris omnibus factiuis artibus: qui & similarium partium substantiam nouit, & modum generationis instrumentariarum, pariter q; affectus inuenit, scopos q; pręterea eorum curandorum inuestigat.

GALENI ASCRIPTAE FINITIONES MEDICAE

Bartholomęo Syluanio Salonensi interprete.

Initionum tractationem cum medicis omnibus, tum vel maxime introductitiis iuuenibus longe vtilissimam decreui, vt medicorum optime Teuthra censuisti, colligere, ac scriptis mandare. Cum enim medica ad vsum vitæ ars conferat, sitque ad hominum salutem inuenta, ac pulchra nec pauca præcepta contineat, neque eam assequi facile esse videatur vtilissime erunt finitiones: vt quæ multa docere paucioribus possunt. Optimum enim in artibus, scientiisque omnibus genus docendi id est, quod non verbosa oratione, atque in infinitum excurrente, sed paucis contenta perbelle dignoscitur. Veteres quidem, qui quidem ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec aliqua finiuerunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, sed paucos admodum reliquere. His igitur iure laus debetur, quòd animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod inuenire studuerint. Post hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit, finiuitque C eam ‖in libello de arte: ille nimirum, qui semper bonorum auctor ac princeps fuit: cuius apud Græcos omnes memoria in æuum durabit, quādoquidem publice est de omnibus benemeritus. Non longe à principio. Cęterum, qui ab iis temporibus extitere, finitiones perscripserunt, tametsi ne ij quidem omnes. Sedulam autem in ea commentatione operam nauasse videntur sectatores Herophili, & Apollonius Memphites, & præterea Atheneus Attalensis: verum hi quoque nec decenti vsi sunt ordine, nec tractatum composuerunt, sed in libris conscripsere passim: nec ea præterea plene descripta sunt, non enim omnia, quæ ad medicinam spectant, finiuere. Porrò, quod vera commemoremus, licet dictorum virorum libros euoluentibus discere. Nos vero longum sermonem ingressi, finitionesque à maioribus proditas ad verbum describentes, iustum ipsis imponemus ordinem: &, si quæ ab antiquioribus dictæ non sunt, conficientes ipsi, construentesque, vt tu quoque operæprecium esse censuisti, absoluta collectanea concinnabimus. His ego bone Teuthra mihi persuadeo nec fuisse iuuenibus instituendis, nec fore vtiliora: atque hæc hactenus. Primum autem, necesse est, dicamus, quid sit vtilissimum, ac quid doctrinæ ordini maxime conueniat: & quid ipsa finitio sit aperiamus: tum finitiones dehinc subnotandæ.

D Finitio igitur, seu græce ὅρος, ex non nullorum sententia est oratio, quæ, quale sit illud, de quo sermo est, declarat. Finiri autē & hoc modo potest. Finitio est oratio mentis cōceptionis. Quidā sic quoque finiuerunt, Finitio est oratio, quę perfectionem per resolutionē adipiscitur. Finitio est, quę nos breui submonitione in rerū vocibus subiectarum notionē ducit: vel, Finitio est oratio, quæ ipsum esse declarat: vel oratio, quæ nobis intelligētiam rei indicat ac palàm facit. Diffinitio vero, quam scilicet Græci διορισμὸν vocant, est rei, quæ velut vniuersaliter dicitur, sed vniuersalis non est, per appositionem ad vniuersale deductio. Descriptio est oratio, quæ rudius, ac quadam veluti formula ad declarandæ rei notitiā introducit. Alij sic, Descriptio est oratio, quæ res per rudem imaginē repręsentat. Scientia est cōprehensio certa, & firma, neque à ratione decidua: licet, & hoc modo finias: Scientia est habitus, qui opinionem præbet ex visionibus haud ab ratione deerrantem. Ars est cōprehensionum globus commeditatarum ad finē aliquem rerum, quę sunt in vita, perutilem. Vel sic, Ars est cōmeditatarum globus cōprehensionum ad vnum finem relationem habētium. Hippocrates ‖in libello de arte medicinam ita finiuit, quā primus quoque medicinā nominat: esse enim inquit à morbis prorsus vindicare laborantes, & morborū obtundere vehementias, & morbo profligatis manum non admouere, intelligentes compotē{non} esse horum omnium medicinam: plures hoc pacto finiuere, Medicina est ars, quæ præest sanis victus Ibidem.

ratione regendis, atque ægrotis curandis. Secta, est decretorum multitudinis assensio artificiose E
constructorum, atq; ad vnum finem relationem habentium, aut sic: Secta est decretorum multitudo, quæ tum se mutuo consequuntur, tum consequi apparent, aut putatur. possit & ita quispiā dicere: Secta, est dogmatum multitudinis consensus, quæ se inuicem, & apparentia consequuntur, aut consequi existimantur: inuenitur & finitio huiusmodi quędā: Secta, est assensio dogmatum multitudinis, quæ tum ad seipsa, tum ad apparentia cōsequentiam habent. vel ita: Secta, est assensio ex dogmatum multitudine, sequelam inter se ad vnum finem habentium. Decretum seu dogma, partim proprie, partim cōmuniter dicitur: cōmuniter, rei consensio in actu: proprie autē magis rationalis secta dogmatica vocata est. Medicinæ sectæ duæ sunt primę, Empirica, & Rationalis, & tertia Methodica. Quartam autē sectam inuenisse videtur Agathinus Lacedæmonius, quā grece ἐπισυνθετικὴν, quasi supercompositiuam dixeris, nominauit: non nulli vero hecticen, id est habitricem, appellarunt. Est Empirica secta earum rerum, quæ sæpissime numero, ac secundum idē, atq; eodē pacto quodā modo visę sunt. Rationalis aūt secta rerum abditarū scientia atq; operibus cōstat, quę hanc in medendo cōsequunt̄. Methodica, est ratio, quę ab apparente progreditur, & incomperti comprehensionē facit: vt, si sunt sudores, sunt exigui cutis meatus: apparens enim res sunt sudores: esse autem meatus incompertum est. Syllogismus, est ratio, in qua positis F
quibusdam aliud quidpiam ab iis, quæ posita sunt, quod ante ignorabatur, per necessitatem colligitur. Epilogismus, est ratio, quę id, quod ab intelligentia diuertit, in firmam certam q; notitiam adducit. Speculamen, seu potius grece Theorema, res est vniuersalis, quæ medicinæ fini consequens ponitur: vel proloquium vniuersale medicinæ completiuum. vel Theorema, est id, cuius cōtrarium raro euenit. Opinabile anceps, quod greci ἀμφίδοξον vocant, est id, cuius perinde euenire contrarium potest. Finis, est cuius gratia res medica administratur. aut hoc modo: Finis, est id, ad quod quęcunq; medicę artis sunt, referuntur. sic quoq; finias licet: Finis in medicina, id est, quod si assequuti fuerimus, nihilo præterea egemus. Consummatus medicus est is, qui in speculatione & actione numeros oēs expleuit. Optimus est, qui omnia in medicina recta agit ratione. Homo, est animal rationale mortale, mentis capax & sciētię. Animal, est substātia animata sensu prędita, quę impetu mouet̄ ac voluntate. Anima, est substantia incorporea, quæ per se, ex Platonis sententia, mouetur. Stoicis vero, corpus tenuium partium, quod ex seipso pro seminis mouetur rationibus. vt autem opinio fert Aristotelis, entelechia seu perfectio instrumentarij corporis physici vitam facultate obtinentis. Corpus est magnitudo triplici dimensione cōstans: quippe cū longitudinem in seipso, & profunditatem, & latitudinem habeat. vel magnitudo ex spatiis tri- G
bus consistens. Elementū, est, ex quo primo & simplicissimo progenita omnia sunt, & in quod simplicissimum resoluentur. Atheneus vero Attalensis in tertio volumine ita inquit, Elementa medicinæ, vti nō nulli arbitrati veterum sunt, calidum, & frigidum, & humidum, & siccum: ex quibus homo primis apparentibus & simplicissimis minimis q; est constitutus, & in quæ vltima apparentia & simplicissima ac minima resolutionem capit. Elementatio, est eorundem doctrina secundum idem eodem q; modo. alij sic: Elementatio, est fōrma ab elementis ad finem. Constant corpora nostra ex solidis, & humidis, & spiritibus. Solida sunt ossa, chartilagines, nerui, musculi, venæ, arterię, & quę in contectu sunt viscera. Humida, humores, & excrementa. Spiritus vero, natiuus calor est in corde desitus. Anatome, hoc est dissectio confectio'ue, abditarum partium speculatio est. Confectionis species duæ sunt, altera, quam de industria aggredimur: altera, quæ casu euenit: per industriam cōstat ea, quam tradunt dogmatici partium occultarum gratia vel in viuentibus, vel in mortuis: & vel in totis, vel in partibus: casu euenit, ex iis, quę contingunt, vt ex vulnere magno accepto: soli autem hac vtuntur empirici. Chirurgia, est intrepidarum manuum celer motus cū experientia. vel actio in medicina per manus artificiosa, conuenientis finis compos. Pericrania, membrana est neruosa totam caluariam complexa. Meninges, sunt, quę cerebrū H
ambiunt corpora neruosa arteriosa'que. Cerebrum est album, molle, velut è spuma quadam concretum, humidum & calidum. Cerebellum, secundum locum à cerebro obtinet, similis cum eo naturę, ac coloris. Dorsi medulla cognata cerebro est, cęterū pinguior, candidior q;. Oculi, sunt, qui ex quatuor constant tunicis, neruosi, sensum obtinentes subiectorum colorum, magnitudinum, ac figurarū. Aures, neruosæ, & chartilaginosæ, quæ voces earum q; differētias sensu diiudicant. Nares, neruosæ, chartilaginosæ q; sunt, odorum perceptrices. Lingua, venosa est, & carnosa, suppinguis, saporum gustatrix, adiutrix deglutiendo alimento. Larynx, chartilaginosus est, per quem spiritum attrahimus, voci concinnandæ alioqui deseruiens. Pulmo, est arteriosus, ex leuigatis, asperis'que constans arteriis, fungosior, respirandi instrumentum. Thorax, est ex venis, & arteriis, & neruis ad respirationem incitandam à natura constitutus. Cor, neruosum, musculosum, venosum q; est, habet q; arterias, coni figura, suppingue, ex quo arteriæ exoriuntur, ac venę, per quas sanguis, ac spiritus immittuntur. Septum transuersum, est neruosum, viscera, quę in thorace ab iis, quę sub thorace sunt, dispescens ac separans. Iecur substātia venosum est, & calidū, ac sanguine affluens, primam q; generationē sanguinis plurimam molitur: ventriculo quoq; ad concoctionem obeundam pręsto est, sua ipsum propinquitate concalefaciens. Lien, venosus est,

arteriosus q;.

* Nō nulli grę ci codices hn̄t ἐκλεκτικὴν, id est electricē.

* Forte pro εἶδος, i forma legendū ὁδός, id est via.

A arteriosus q́; qui cum tenuia vasa, atq; inter ea cauitates multas obtineat, ob id rarus, laxus q́; est. Stomachus, neruosus est, & arteriosus, instrumentum appetitus, ac deuorationis: vel etiam meatus humidi, sicci q́; alimenti. Ventriculus, neruosus, alimẽti humidi, & sicci receptaculũ est, ad id concoquendũ præparatus. Intestina, neruosa sunt, alia ad excipiendum, alia ad excernendum recrementũ progenita. Renes, carnosi sunt, carne constant friabiliore. Isthmi humidi excremẽti, ac veluti lacunæ à natura conditi. Vesica, est neruosa, humidi recrementi conceptaculũ, eiusdem q́; excernendi instrumentũ. Testes, carnosi, perfragiles q́; sunt, humidi & calidi, meatibus contenti seminis, qui parastatæ à Græcis dicunt, concoctioni opitulantes. Parastatæ, sunt (quasi latine astites nominentur) qui ex vena, & arteria constant in vnam naturam consertis, semen confouentes. Matrix, id est vulua, foris neruosa ẽ, intus carnosior, vas fœtus gestãdi. {hęc à gręcis ὑστέρα, quoq; appellatur, ꝙ ὑστάτη, id est postrema sit partium omnium.} Excretio, est delatio excrementorum corporibus adherentium. Stercus, est expurgamentum alimenti in concoctionis, digestionis q́; consummatione discretum. Vrina, est superfluitas excolata sanguinis in magna vena, quæ per renes, & vreteras in vesicã delabitur. {aliter, Vrina, est excrementum, quod in iecore gignitur, discernitur in renibus, per vreteras in vrinariam vesicam deriuatur, excernitur q́; inde per eius col-
B lum, οὐρήθρας nomine, Gręcis appellatum ex eo, ꝙ per eam vrina deferatur. Efficiẽs causa est vrinæ, sanguinis generatio in iecore * supprimitur, vel per sanguinis in grumulos concretionem, vel ꝙ genitalium meatus concidat ac cohęrescat, vel ob renum consensorium affectum, vel propter vlceratione̅. Vrinæ suppressionis appellatio prima, est ischuriasis, cũ vrina retinetur: secunda, dysuria, in qua vrina quidẽ fertur, sed cũ difficultate: tertia, stranguria, ex eo dicta, ꝙ vrina στραγγοειδῶς, id est guttatim destillet.} Humores quatuor sunt, ex quibus aĩal consistit, sanguis, pituita, biles duæ, flaua, atra q́; hæc enim ẽt elemẽta corporis medicorũ filij vocãt: q̃nquidem sanguis, calidus, humidus, dulcis q́; est: pituita, frigida, humida, salsa, glutinosa q́; flaua bilis, calida, et sicca, acris q́; ac mordax: atra vero, sicca, frigida, acida, atq; grauissima. Sãguis calidus est, & humidus, in venis copiosus, in arteriis paucior, ex quo alitur aĩal. Pituita, frigida est, et humida, ad ciborum deuoratione̅, & articulorũ motum à natura subiecta. Bilis flaua, calida est, & sicca, ad stomachi robur, ac vẽtris excretiones cõparata: Bilis atra, frigida est, & sicca, vti diximus, et acida, & grauissima: sedem habet in liene: mista aũt in sanguine est: itaq; ab eo secernitur, ne crassus, ignauus, ac digestu difficilis reddatur. {Quatuor pręterea melancholici humoris differentię sunt: primus est elementarius: dein qui ex superassata flaua gignit̃ bile, quẽ bituminosum quoq; nominamus,
C ꝙ bituminis instar splẽdeat: & qui ex terrificata, seu putrefacta pituita oritur: & qui ex fœculẽto sanguine consistit. Bilis flauę sex discrimina habent̃: bilis elementaria, vitellina, glastea, porracea, æruginosa, & pallida. Pituitæ differentiæ, dulcis, salsa, & qualitate carens. Humores itẽ tribus modis in vẽtriculo degunt: nã aut innatãt, aut imbibunt̃, aut inducuntur.} Mucus, est expurgamentum cerebri, quo pars animę princeps leuet̃. Sudor, est tenuis, ac serosę colatura humiditatis sanguini immistę. Vena, est vas sanguinis, & sanguini cõtemperati spiritus natiui, neruosa, humida & calida, sensum obtinens. {habet tñ sanguinis plus, natiui spiritus minus}. Arteria, est vas sanguinis paucioris, purioris q́; & cõteperati spiritus genuini copiosioris, ac tenuioris, calidior & siccior, ac senteĩtior, q̃ vena, pulsatili motu prędita. {Aliter, Arteria, est corpus cauum, duplici cõstans tunica, * spiritũ vitalem suppeditans: excipit & purum aerem, dum attollitur, & cor, ac naturę calore̅ refrigerat: dum vero contrahitur fuliginosa, ac fumosa excernit recremẽta. Vsus igitur pulsus is est, vt per aerem refrigeret: aeris quoq; ipsa substãtia, ꝙ spiritui nostro addatur, generatio, additio q́; est spiritus animalis.} Neruorũ tres differẽtię sunt: qui enĩ ex cerebro, & dorsi oriuntur medulla, ij proprie nerui: qui ex musculis, tendones: qui uero ex ossibus, ligamenta appellantur. Nerui, qui à cerebro, eius q́; membranis cõmunes expullulãt, sicciores venis, ac minus
D calidi, & arteriis sentiẽtiores sunt, ac voluntarios motus absoluunt: qui autẽ ex ossibus prodeunt, articulos, & corporis membra colligant, ac continent. Musculi, sunt neruosa corpora, permista iis etiam carne, ad partium corporis motum procreati. Periostęę membranę, sunt inuolucra tenuia, fibrosa, uelut indumenta ossium à natura cõditæ. Pinguedo, est affusio alimenti, circa mẽbranas maxime cõcrescens, sensu carens. Caro, cõcreta ex sanguine est, humida, & calida, mollitudine̅ q́; corpori adhibens. Medulla, in ossibus est, eorum cauitatibus contenta, pinguis, ac sensu uacans. Chartilagines, corpora sunt terrosiora, ac sensus expertia. Ossa, sunt corpora sicca, & terrestria, & frigida, nec sensum obtinentia. Dentes, sunt, qui cibum diuidunt, atq; conficiunt, non nihil & ad uocis articulationem conferentes. {Vraniscus, id est paruum cœlum, quod latine palatũ dicitur, pars est oris superior, à cœli similitudine nomen accipiẽs. Gargareo, seu columella, caruncula est à faucibus dependens, uocis instrumentũ. Præsepiola, siue alueoli, sunt cauitates ossiũ, in quibus dentes firmant̃.} Vngues, sunt neruorũ terminatio, decoris gratia ꝓgeniti, ac quo facilius quicq̃ sit apprehendere digitis. Alij sic, Vngues, sunt cutis cõcretio sicca, & frigida, ac sensus impos. Pilus, est corpus frigidũ, & siccũ, sine sensu, ad tutelam, ornatum q́; genitus: {ornamenti quidẽ gratia, in capite, & mento: in genis autẽ, & superciliis, ad usum: oriunt̃ in capite plurimi, ob cutis siccitatem, ac fuliginosorum copiã excremẽtorum, quæ sursum ab infernis partibus ad ea loca mit-

tuntur. Densantur porrò his de causis in ætate vigentibus, tum ꝙ excrementorum copia præditi E
sint, tum ꝙ cutis meatibus constent amplioribus: nec sit in iis cutis arida nimis vel mollis: contra
vero in pueris, qm̄ nec fuliginosorũ excrementorum subest multitudo, neq; facti sunt in iis mea-
tus: magis q́; ob angustiam id genus meatuum. Ceterum caluescunt hoĩes duabus de causis, ob
siccitatē exuperantē, ac pilis conuenientis alimenti defectũ.} Cutis, est corpus neruosum, ambi-
tum corporis honestamenti gratia totũ operiens, ac noxiis causis arcendis procreatum. Semen,
est vis in humido consperſa, rationem huius continens: quę vis, si cõgruas nanciscatur rationes,
atq; materias, in hoĩs generationem explicat: vel aliter hoc modo: Semen, est humor in vasis, quę
à testibus exoriũtur, cõtentus, calido spiritu constans, ex quo nasci hoĩem licet: vel, Semen, est spi
ritus calidus in humido, qui ex seipso mouet, ac gignere tale potest, quale id, à quo emissum est.
{vel auulsum materialis aĩæ partis cũ spiritu humido.} Zeno autē Citieus ita finiuit: Semen est
hoĩs abstractum, ac maiorum mistura, quod homo cum aĩæ parte humida transmittit, vtique tale
existens, quale id, à quo excretum est. Natura, est ignis artificialis, qui via in generationem tendit.
{mouetur q́; ex seipso efficaciter} siue, vt Plato inquit, ars diuina, {vel, Natura, est vis, quæ ex se-
3. Apho. 2. Ex. OI. 20. 6. Epid. cõ. 5. tex. 1ª. el. 3ª. 187. f Ibid. tex. 2. fol. 188. f. Et li. de alim. post me.
ipsa mouet, auctor formationis, generationis, perfectionis q́;. ‖ Dicitur natura & vniuscuiusq; rei
temperamentũ, atq; habitus: motus quoq; per impetum excitus, &, quæ animal moderatur, facul F
tas natura nuncupatur à physicis viris, Hippocrate, inquã, & Galeno, vtiq; naturæ, ac medicinæ
peritissimis.} Natura itē, est spiritus calidus, qui ex sese pro seminariis rationibus mouetur, qui q;
in præfinitis certis q́; tēporibus, ac magnitudinibus hoĩes generat, perficit, atq; conseruat. Habi-
tus, est spiritus cõtinens partes, ac cohibēs. Appetitus est {cibi & potus} desideriũ, inquisitio q́;.
Deuoratio, est solidi, & humidi in ventriculũ attractio, quę à stomacho fit: vel hoc pacto: Deuo-
ratio, est ingestio humidi, solidi q́; alimēti, quę ex ore per stomachũ in ventriculũ fit. Concoctio,
est mistio, & succatio, velut elixatio alimēti, in vētriculo, atq; intestinis, in digestionē per mutatio
nē absoluta. aliter: Cõcoctio, est cõfectio alimēti ꝑ mutationē in vētriculo, & intestinis. vel sic: al-
1. Apho. 15. Ex. ord. fol. 8. a
teratio prõpta ad sanguinis generationē, quę à natura fit ꝑ caliditatē, elixationi similis. ‖ Conco-
ctiones alimēti fieri putat Hippocrates à calido innato: Erasistratus cõtritione, et molitura, & am
plexu vētriculi, & adscititij spiritus proprietate: Empedocles aũt putrefactione: alij, quēadmodũ
& Asclepiades Bithynus, ex crudis fieri digestiones affirmarunt: idē quoq; aĩam esse qnq; sensuũ
exercitationē dixit. Sanguificatio, est mutatio alimēti in sanguinē. Digestio, est cõcocti, et cõfecti,
& in sanguinem cõuersi alimenti in corporis particulas oẽs, & partes attractio, quã natiuus calor
molit: quidã hoc modo: Digestio, est cõcocti alimenti in totũ corpus attractio, quã naturalis obit G
calor, cũ propria mutatione, cõfectione q́;. Auctio, est ꝓfectus corporũ in lõgitudinē, latitudinē,
& ꝓfunditatē. Nutricatio est additio, quę corporibus in circuitũ, ac latitudinē fit. Ætates quatuor
sunt, prima iuuenũ, secunda vigentiũ, tertia mediorũ, quarta senum. Iuuenes, tēperatura, calidi,
& humidi sunt, ac similes veri: Vigentes, calidi, & sicci, eãdem cũ ęstate temperaturã adepti: Me-
dij, frigidi, & sicci autũno cõsimiles: Senes, frigidi, & humidi, ac similes hyemi. Redũdat sanguis
iuuenibus: flaua bilis vigētibus: mediis atra: pituita senibus: qm̄ innatus calor est iuuenibus mul-
tus: vigens vigentibus: medius mediis: senibus paucissimus. Iuuēta, est, in qua augescit animal,
calore atq; humore in ipso incrementũ capiente: quo tpe & æqualia alimentis delibamenta sunt:
aut eo, quod desit, plus est, quod adgignit. Vigor, est ętas, in qua auctum, perfectum q́; animal est,
absolutis in eo calore, atq; humore, parem q́; iis, quæ dimanant, cum iis, quæ ingerunt, modũ obti
nentibus. Senectus autē, est ætas, in qua diminuitur animal, ac deficit, decrescentibus in eo calido
& humido, frigido aũt & sicco augescentibus. Respiratio, est motus thoracis, & pulmonis: eius
partes sunt expiratio, & inspiratio: vel hoc modo: Respiratio, est attractus aeris per os, & nares in
cerebrum, & in cor per fauces, atq; pulmones: eius vero aeris non nihil & in ventriculũ aduenit:
atq; ex accepto portio quædam exigua in aerem ambientem retribuitur. Perspiratio, est attractio H
aeris præter voluntatem, à naturali calore per cutem simul cum demeantibus facta: aliter, Perspi-
ratio, est aeris ex corpore attractus cum naturali appetitu per totum corpus, & rursus per vias ac
meatus excretio. Pulsus, est cordis, & arteriarum naturalis dilatatio, atq; contractio: sunt autem
partes pulsus dilatatio, & contractio. vel sic: Pulsus, est cordis, & arteriarũ, & cerebri, eius q́; mem
branarum naturalis, ac præter voluntatem motus, per dilatationem, cõtractionem q́;: potes & ita
finire: Pulsus, est caloris, qui in corde, & arteriis continet, naturalis motus, nec à voluntate profi-
ciscens. {alij sic: Pulsus, est cordis, atq; arteriarum naturalis per dilatationem, ac contractionē mo-
tus, ad innati caloris refrigerationem, & vitalis incrementũ roboris, & aĩalis spiritus generationē.
vel, Pulsus, est verax eorum nuncius, quę in profundo delitescunt, & vates obscurorũ, & incerto-
rum index, motu cõcinno, ac musica percussione dispositionē prenuncians inuisibilē. Pulsus aũt
genus, est motio, quæ nec sedari potest, nec à voluntate progreditur, in sempiterni motus disten-
tione, ac contractione consistens, atq; in corde, & arteriis principiũ obtinens. Arteria vel circu-
riter mouet, vel in rectũ: constat in orbem non moueri: ꝙ autē neq; in rectum agatur, hinc planè
noueris: à loco in locum demigrant, quęcũq; in rectum mouent: finem q́; obtinēt motionis: non
ergo in rectum mouetur: ꝙ, si cum duo sint motus, neutro cieatur, non igitur mouetur, at enim

mouetur:

A mouetur: atq; misto dicimus motu agitari, circulari, & recto. Porrò, an mista huius motio sit, rationabilis demonstratio est centrum: centrum appello medium punctum, à quo sese dilatans arteria foras erumpit, & ad quem rursum se contrahens redit: hac igitur ratione moueri in rectum videtur: ex eo aũt, ꝙ in orbẽ perpetuo agatur, spẽm nobis inuehit circularis motionis. Motio sex modis cõficitur, per generationẽ, corruptionẽ, augmentũ, decremẽtum, alterationẽ, atq; à loco in locum translationẽ. Pars princeps animæ, est ea, quæ toti præest animantis gubernationi, in cerebri penetralibus, ac basi constituta: quidam hoc modo} Pars animæ princeps, ea habetur, quæ partibus animæ præest, ac veluti regina dominatur, atq; imperat, & in cerebri basi sedem obtinet. Pars aũt famulatrix, princípi subdita est, atq; ancillatur, in reliquo corpore collocata. Sẽsus, est affectus animæ per corpus, nũcius rei, quæ mouere idonea est: est enim sensus agens facultas. Sensorium, est instrumẽtum, quod sensum aliquem creditum habet. Sẽsibile, quod sub sensum cadit. Sẽsu vero præditum, est ipsum id, quod sentit: verbi gratia sensus, est visus, gustus, olfactus, ac sensus reliqui: sensorium, vel oculus, vel nasus, vel lingua, quæ & sentiendi instrumẽta nũcupantur: sensile, lignum, vel lapis, vel paries, vel columna, & quæcunq; sensibus succumbunt: sensus aũt cõpos, Theon, & Dion, & quęcunq; sentiunt animalia. Sensus quinq; sunt, visus, auditus, gustus, odora-
B tus, tactus. Ministrant porrò hi, famulanturq; animę, vt Asclepiades Bithynus affirmat, qui proinde animam esse quinq; sensuum exercitationẽ dixit. Visus est, qui fit per oculos, cõtemperato in ipsis tenui spiritu, pupillæ locum potissimum obtinẽte, ꝑ quẽ visoriæ apprehẽsiones fiũt. {vel, Visus, est facultas aerię substãtiæ, splẽdoris speciem referens. Cõtuitus aũt, actiuus est.} Auditus obitur ꝑ spiritũ auribus tẽperanter insertũ, sicciorẽ magis, q̃ tenuiorem, quo auditoriæ apprehensiones efficiuntur. Olfactus absoluitur spiritu in naribus cõtento vliginoso, halituosioreq;, ꝑ quẽ olfactilium fiũt apprehẽsiones. Gustus est, qui fit spiritu linguę insito magis humidiore. Tactus, est, qui per spiritum corpus permeantem perficitur, quo apprehensiones fiunt corporeæ. Transitiuus motus est animalium, qui per appetitionem fit, parte nimirum animæ principe auctore, spiritu vero, qui cum neruis extenditur, transferendis membris subministrante. Vox est, quæ fit per principis animæ motum, sese ac spiritum simul per fauces vsq; in pulmones, & linguam extẽdentis, nẽpe ijs vicinum aerem diuerberantibus. Memoria, detentio, conseruatio q; in anima est earũ rerum, quas antea obseruauimus: non nulli hoc modo: Memoria, est pręteriti cõprehensio, cuius pręsens fuit ex sensu perceptum. Recordatio est, cum præter cætera spatio multo tẽporis interueniẽte rursus cogitatio oritur adeo, vt, quæ prius aĩum mouere, ad memoriam, reuocentur. Sõnus
C est remissio animæ ꝭm naturam à finibus ad principatum: vel Somnus, est animæ delatio ꝭm naturã à finibus ad principium. {alij sic: Somnus, est quies, vacatio q; ab animarijs actionibus: conciliat hunc vtilis materia, quę ex stomacho in cerebrum colligitur, quæq; magis humidior ac mediocriter calidior est.} Vigilia, ex intensio animę à principio ad corporis partes oẽs, atq; particulas. Sanitas est primorũ, quæ ꝭm naturã, aut humorũ, qui in nobis sunt, proba tẽperies, aut naturalium virium actio minime impedita: vel, Sanitas est cõmoda quatuor elementorũ tẽperatura: constat nãq; animal ex calido, frigido, humido, sicco: quidam hoc pacto: Harmonia, seu concinnitas constituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac siccorum. Accidunt porrò sanitati pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo quidem, non qualis comptricis artis ꝑ faciei illinimenta, capillorum q; infecturã, ac similia vendicatur: Bonus habitus, nõ qui à gymnastica, sed q per sanitatis consequentiã constituitur: Integritas vero, est cunctarũ partium numeris omnibus absolutarũ roboratio, cõmensuratio q;. Quibus itaq; adest pulchritudo, ijs bonus color, proportio mẽbrorum, ac cõcinnatas suppetunt: est enim pulchritudo, proportio membrorũ cũ coloris probitate. Sanitas à bono habitu eo differt, ꝙ sanitas bonus habitus est commoderatus, habitus autem bonus sanitas intensa: bonus vero exercitatorum habitus ne sanitas quidem esse po-
D test. Corporis virtutes, sunt sanitas, robur, pulchritudo, integritas. Animi vero, prudentia, modestia, fortitudo, iustitia. Sanitas porrò modestiæ proportione respondet: est enim sanitas, bona primorum temperatura, constitutio: modestia autem, est purum ab omni affectu animum reddere, nempe voluptate, metu, tristitia, libidine: quam ob causam animi motus imperturbatos tranquillos que exhibet: est q; hęc animæ cõstitutio, ac sanitas. Rursus proportione robur corporis, animi fortitudini consentit: est enim robur, firmitas, ac vis inexpugnabilis corporis ab ijs rebus, quę corrumpere corpus censentur. Fortitudo, animi robur, & strenuitas ad ea perferenda, quę mortis, laboris, ærumnę, ac denique omnium, quę grauia, & terribilia esse videntur, speciem impensius præseferunt. Similis autem iustitia rursus pulchritudini videtur: pulchritudo nanq; in membrorum symmetria cum coloris bonitate intelligitur: iustitia autem, in eius commensuratione, quod in re quaq; exuperat: cuiq; enim pro dignitate tribuit, vt dijs parentibus, cognatis, amicis, familiaribus, ciuibus. Prudentię vero integritatis confertur: hęc enim corporis membrorum: prudentia autem, rectarum animi comprehensionum consummatio est. Secundum naturam sanitas est. Præter naturam morbus. { Quod autem est natura, id nec secundum naturam, nec pręter naturam iam est: vt gracilis admodum, ac siccus: vel crassus iam, & præpinguis: vel qui naso est adunco, aut simo: vel cęsijs oculis: vel qui varus, aut vatia est: nam, qui ita se habent} non sunt secundũ

naturam

naturam affecti: nam symmetriam euasere: verum nec præter naturam rursus, nõ enim impediũtur fuctionibus administrandis. Esse autem non natura eiusmodi est, vt neq; secundum naturam neq; prter naturam, neque natura existat: tales sunt vitiliginosi, aut acrochordonibus, myrmecijs've, ac similibus præditi: hæc enim neq; fm naturam sunt mala, siquidẽ à naturali statu excessere: neq; vero præter naturam, cum naturales minime impediant actiones: verũ neq; natura sunt: non enim ea fuere à principio genita, neq; à prima generatione cõstitere: non natura ergo vt sint, relinquitur. Enimuero, quod constat natura, ei, quod fm naturã: & quod nõ natura, ei, quod prter naturam habet, ratione proximum est. Partes itaq; ad viuendum progenit proprij sunt cerebrum, cor, pulmo, iecur, vẽtriculus: offensis enim ijs animal protinus, aut postmodum interit: ad cõmode aũt viuendum, ac citra molestiam, dolorẽ q;, oculi, manus, pedes, & partes corporis reliqu, hæ nanq; si afficiantur, viuit animans quidẽ, at minus fœliciter viuit. Ægrotatio, qu Græcis νόσος vocatur, est primorum intẽperies, qu fm naturam cõsistũt: vel intẽperies insitorum nobis humorum, vel naturalium facultatum prpeditio: vel versura corporis ex eo, quod secundum naturam est, in id, quod præter naturam se habet: vel Ægrotatio, est primorum intẽperies, in qua siccum, aut frigidum, aut calidum, aut humidum præualet. Ægrotationi opportunissim constitutiones corporum ex partibus constant temperatura contrarijs: quemadmodum optimæ corporum structuræ sunt quidem ex instrumentalium symmetria, similarium autem proba temperie cõstitut. Affectus est impeditio functionis alicuius naturalis, aliquarum've. Herophilei hoc modo, Affectus est, qui non semper eodem tempore soluitur, sed in breuiore quandoque, interim & longiore. Morbus, quod Græci νόσημα appellant, est habitus ægritudinarius totius corporis, aut partis. Morborũ alij acuti sunt, alij peracuti, alij diuturni, quidam cõtinui, quidam intermittẽtes. Acuti sunt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia, {febres ardentes, continentes tertianæ.} Peracuti, synanche, cynanche, apoplexia, cholera, tetanus, & his similes. {Diuturni, tabes, renũ morbus, articulorum, aqua inter cutem, marcor, comitialis morbus, & similes.} Cõtinui, hemitritæa, typhodes.i.succensa, quæ sic vocat febris, & ardens. Intermittentes vero sunt, tertiana, quotidiana, quartana, quintana, & qu his similes sunt. Morborum præterea quidam acuti sunt, & cõtinui: vt ardentes febres, phrenitides, pleuritides: hi.n.acuti, continui q; sunt. Nõ nulli neque acuti, neque continui, quales diuturni. Febrium occasiones quatuor sunt: quas etiam tempora nominamus, irruptio, auctio, vigor, declinatio. Hippocrates nouẽ morborũ differentias nouit, ‖ acutũ, peracutum, malignum, diuturnum, medium, exitialem, euasorium, periculosum, periculo vacantem. Peracutus affectus, est facultate, & specie maior, difficilior q; acuto, qui in septẽ diebus ferme iudicatur: hunc etiam acutissimum appellare consueuit. Malignus morbus, magnus, grauisq; est potestate, specie vero imbecillis, nec tempora certa habet iudicationis. Diuturnus morbus, est, qui in peius mutatur, ac melius: in mensibus, annisq; iudicatur, aut etiam cũ homine interit. Medius morbus, qui inter diuturnum, acutumq; est, is quoque in melius, ac deterius commeat: atq; in sexaginta ferè, aut octoginta diebus iudicatur. Exitialis est morbus, qui prorsus exitiũ affert, vel breui, vel in plurimo tpe. Euasorius est morbus is, qui nunquam fit pereptorius. Periculosus, qui ad perniciem, & salutem æquale habet momentum: is anceps quoq; dici potest. Periculo caret morbus, qui semper ad salutem, quantum in ipso est, vergit, idem q; potestate cum euasorio est. Morbus imagine magnus, est, vt vulnus in carnosis locis multum spacij occupans: magnus autem re, vel effectu, vt punctura in neruo, vel musculo, quæ parua visui apparet, vi autem est magna. Infirmitas quod Græci vocant ἀῤῥώστημα, est morbus inueteratus cum multa imbecillitate: vel, Infirmitas est morbus imbecillis vires diminuens. Morbus, id est νόσημα, permanens, stabilis q; circa corpora constitutio est, qu vita participant. Herophilei affectum eum esse aiunt, qui facile soluitur, ac dimouet, eiusq; esse in humidis causam. Acutus affectus, est is, qui facilẽ solutionem, vel internecionem, quantũ in ipso est, habet. Fusanei morbi, sunt qui oĩ tpe, & loco fiũt. Vernaculi, q in quibusdam locis abundant. Vulgares, qui tpibus quibusdam plures eodem in loco corripiũt. Pestilẽtia, est morbus, qui in omnes, aut plurimos grassatur, ab aeris corruptione proueniẽs, quo fit, vt quàm plurimi intereãt. Fertur & qudam huiusmodi finitio, Pestilẽtia, est cõmunis affectus plurimorum, qui sub idẽ tẽpus per vrbes, nationesq; acuta pericula, mortes'q; infert acutas. Finire & hoc modo possumus, Pestilẽtia, est versura aeris, qua de re nec ordinem propriũ seruent anni tempora, simul'q; plures ab eodẽ morbo intereant. Causa, est, qu in corpore quidquam facit, expers'q; ipsa est corporis. Est aũt alia procatarctica, hoc est antegressa, vel externa, alia contentiua, seu coniuncta, quædam antecedens. Antegressa, est, quæ confecto opere discessit: velut canis cum momordit, & scorpius cum ictum inflixit, & inustio à sole, qu febrem parit. Contẽtiua est, qu cum adest, psentem seruat morbum, sublata tollit: vt calculus in vesica: in oculo aquula, pterygium, encãthis, alia'q; id genus: qu ponunt medici non in causarum duntaxat, sed in affectuum quoq; ratione. Athenæus aũt Attaleus sic inquit. Causa, est ea, qu facit: hæc autem est pcatarctica: aliter. Caus sunt procatarctic, quæ ante totam operis consummationem existunt, quas'q; nulla antecedit. Antecedẽs causa, est, qu ab antegressa prorsus, aut partim constituit: nõnulli sic, Antecedẽs causa, ea est, qua pſente adest effectus, & aucta auget, & minuta minuitur, &

sublata

de Natu.hum. cõ.1.t.6. cl.1a. 28.g. & lib.1. de morb. circa principium.

A sublata tollitur. Per se finiens est causa, quæ ipsa per se finem facit. Concausa, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, quod facere sola per se ipsa nō poterat. Adiutrix causa est, quę opus quidem conficit, sed ægre: quapropter alij consociatur, quo rem assequatur facilius, quam prompte obire seorsum nequit. Causæ sunt manifestæ, quęcunq; ex seipsis facientes agentesq; sensu deprehenduntur. Aliqui hoc modo: Manifestę sunt causę, quę & apparēt ipsę, & opus consentanee sibi fieri ostēdunt. Non manifestæ, sunt, q̄ non ex seipsis, sed per signa deprehenduntur: quēadmodum Obscuræ, quę neq; ex seipsis noscuntur, neq; ex alijs. † Pro tēpore obscurę, sunt eæ, quę absunt aliquādiu, ac rursus venire sub sensum valēt. Notatio, est per notā, vel per notas, seu signa perceptio: vel Notatio, est signum, quod rem minus patētem quāpiam declarat. Signum, est rei, quæ contingere debet, dignotio. nō nulli hoc pacto: Signum est id, quo cognito aliud, quod ignotū nobis erat, deprehendit. Passionū significatio, notatio interiorum, exteriorū q;. Prænotio, eorū, q̄ euenire debet, sciētia est: aut, Prænotio, est p̄scire, quæ sint corpori euētura. Prognosticū signū est, ex quo noscitur futurum. Prędictio, est futuri præcognitio prænunciatio q;. Pathognomonicum signum, id est, ex quo affectus dignoscitur. Concursus, quam Gręci vocant syndromen, est congressus symptomatum. Symptoma, est accessorium affectus. Auxiliaria signa, sunt ea, ex quibus

B curationis, quæ in ipsis obseruata est, commonemur. Auxiliū est, quod hominibus vtilitatis gratia admouemus, ex quantitate, qualitate, ordine, atq; occasione cōpositum. Curatio est ordo auxiliorum consequentiam habentium: vel opportunitas, & tempus muneris præclare obeundi: vel, temporis commoditas, in qua opem ferimus laborātibus. Indicatiuum signum est, quod primas sibi vendicat in minus manifesti alicuius deprehēsione idem bonum consequētis. Suggerēs memoriæ signum est, vt aiunt empirici, res, quæ apparet, atq; ex antegressa obseruatione innotescit, vtilis rei, quę cognoscitur, ad memoriam reuocādæ: præsentium præsentia signa sunt pathognomonica omnia. i. affectuū indicatiua: hæc enim cū fiunt, atq; adsunt, adsunt perinde & affectus: cū cessant, morbi quoq; soluuntur. Præsentia pręteritorum sunt signa, vt facti prius vlceris cicatrix. Præsentia futurorum, vt cadauerosa facies, mortis. Præterita autem sunt præteritorum signa, vt cum remissio à declinatione, deferbuisse morbum significat. Præterita præsentium, vt esse ab aspide demorsum inter exitialia cēseri. Sunt, qui hoc modo dicant: Præterita præsentium, vt tenue intestinum vulneratum esse, perniciosis adnumerari. Præterita futurorū, vt cōfracto contrito'q; osse tosum contrahendum: ei nanq; oportet tosum obduci, dum ad pristinum statum redit. non nulli vero sic: Præterita futurorum, vt de capite dempto osse cicatricem sequuturam. Superuenientia

* C præsentium, vt in senibus sauciatum periclitari ex vulnere. Superuenientia vero succedentium, vt ex vulnere conuulsio: non enim viuit pręterea is, quē cōuulsio excepit, {Febris, est innati caloris declinatio ad statum, qui præter naturam sit, pulsibus quoq; vehemētioribus, ac crebrioribus redditis. vel, febris, est cordis arteriarum'q; caliditas præter naturam, vitalem firmitatem lædens. aliqui & hoc modo:} Febris est redundantia caliditatis morbosæ sese efferentis cum pulsuum id genus mutatione vt frequentiores, vehementiores'q; euadant. quidam autem sic: Febris, est naturalis spiritus intemperies ad calidiorem ac sicciorem statum degenerans. Febris continens, est ea, quæ nec noctu nec interdiu intermittit, {neq;} remissiones inferēs, neq; accessiones. Causus. i. ardor, est febris, quæ cum feruore multo fit, nullam'q; requiem corpori præbet, linguam assiccat, denigrat, frigidæ desiderium affert. Pemphigodes febris est, quæ per caloris intensionem pustulas in ore, quæ Græcis phlyctides dicuntur, generat. Lipyria febris, est ea, in qua extrema & superficies refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinētur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus atq; obscurus: quasi calor se intro receperit. Fluxuosa, seu fluens est febris, quæ cum alui fluore, sæpe vero & vomitibus refrigerationem infert, subitam'q; virium deiectionem, cum siti, & insomnia, & pulsuum paruitate. Adstricta febris, contraria est fluxuosæ, excretiones non im-

D portat, pulsus magnos seruat, longiore spatio temporis corpus emaciat. Icteriodes, hoc est auriginosa febris, ea est, quæ similem galgulo aui, quam Græci icteron vocāt, colorem molitur, iecur in sublime attollit, linguam assiccat, cutem fœdām atq; horribilem reddit. Pestilens est, quæ cū multa caliditate sitim inextinguilem inuehit {bilis omnis generis vomitus} fœtidas alui excretiones ac virulentas, vt paludium graueolentiæ sint, quæ excernūtur, similia: vrinas multas, ac tetri odoris, pulsus paruos, obscuros'q; inducit. Ignaua est febris, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel sanguinis per nares eruptiones, vel excretionis suppressionem affert, aut corpus euenientibus necessario symptomatis ægre afficiendum comparat. Horrida est, quæ habet admistam rigori caliditatem, pulsus adeo infirmos, vt ne ad tactum quidem vsq; perueniant, sed intro recesserint: hac detentis venter tumefactus murmurat: lingua humida admodum est, quæ quiddam acescenti simile habet, quo veluti saliua circumluitur. Typus est, intensionum remissionum'q; ordine succedēs redditio. vel hoc pacto: Typus ē passionis tempus, cui & accessio & remissio ordinata cōtingit. Periodus, siue circuitus, est tempus in morbis, ex intētione & remissione consistēs. Quotidiana febris est, quę singulis diebus noctibus'q; eadē hora vt plurimum innotescit. Tertiana est, quę vno die, vel nocte vna affligit, sequēte ītermittit, tertio repetit. Quartana est, quæ vno die, vel vna nocte inclarescit, deinde biduum intermittit, aut noctes duas, quarto recrudescit. Hemitritea, id est semitertiana,

† Adde ex gręc. Ad tempus obscuræ sunt, quę detectæ ex se ipsæ apparent & adiūctæ coporib⁹ p signa cognoscuntur.

* Al. squallidā ac luteam.

Com. 3. tex. 5. cl. 3ª. fol. 118. h & com. 2. tex. 25. 110. c. & cō. 1. 23. 106.

semitertiana, est ea, quam nos ex veteris magistri sententia, qui in ‖ primo Epidemiarum acutam E
febrem eam dixit: haud prorsus quidem intermittere, cęterum diem vnū, aut noctem leuiorem
inferre, alterum grauiorem affirmamus: qui autem à methodo sibi denominationem vendicant,
paruā hemitritæam duabus constare intermissionibus putauerunt. Errabundæ febres vocantur,
quæ non præfinitæ, nec recto ordine, sed incerto statu proueniunt. Diastole, est elatio, ac velut cō
surrectio cordis, & arteriarum, & cerebri, eiusq; membranarum, in longitudinem, latitudinē, pro
funditatemq;, sensibilis tactui. Systole, est contractio, atq; collapsus, qui sensum quidem nil mo-
uet, cæterum consentanea ratione, ac consequentia deprehenditur. Palpitatio, est elatio, & submis
sio cedentis corporis, nec renitentis: quę fit à spiritu, nec perpetuo durat, sed certis cietur tempori
bus. Alij sic, Palpitatio, est elatio, & submissio musculosorum corporum, quæ à spiritu efficit, nec
semper fit, sed statis temporibus. Pulsus magnus, est, qui fit arteria multum sese in longitudinem,
& profunditatem, ac latitudinem diducente. Paruus, est, qui contra in minimum spatiū longitu-
dinis, profunditatis, latitudinisq; assurgente arteria perficitur. Medius, est, q his ambobus interia
cet ſm longitudinem, ac circularem dimēsum, nimirum circūferētia quoq; digitis sese ad propor
tionē offerente. Plenus pulsus est is, qui sub tactum cadit distentus adeo, vt ipsa quidē crassior fa-
cta videatur arteriæ tunica, maxime vero, quod inter eam clauditur, humidius vniuersum, ac cor F
pulētius deprehendatur. Inanis ēst pulsus, in quo tum ipsius amplexus arteriæ gracilis omnino,
ampullosusq; est, infusa quoq; materia vix perceptibilis, atque exilis adeo, vt, siquis etiam digitos
imprimat, inanis occurrat apprehensio. Durus, est, in quo neruosa, vt quispiam dixerit, arteria vi-
detur, ac rigida, & tensus, qui subest spiritus: quo fit, vt ictus vim quandam repercutiendi habeat.
Mollis, duro contrarius, nempe qui arteriam remissam, mollemq; obtinet, ac spiritum, qui inest,
exolutum, ictūq; leniorem. Humidus, est, qui mollis, vt & contenta in eo substātia mitis sit, & hu
miditate quadam tactui occurrat. Siccus pulsus, ita est, vt absumpta sit humiditas, & siccæ atq; ae-
riæ exhalationi permista. Vehemēs est, qui & motum strenuum, & ictum ingerit violētū. Obscu
rus, qui & viribus est exoletis, & plagam infirmiorem adigit. Medius est, qui proportionem quā
dam inter vtrunq; horum seruat. Celer, qui breuē, concisamq; diastolen habet ac systolen. Pulsus
ordo, ē respectus quidam in magnitudine, vel vehementia, vel rhythmo, vel alio quopiam discri-
mine. Ordinis priuatio, est status instabilitas in pulsibus diuersa. Alij hoc modo: Ordine carēs est
pulsus, qui in percussionibus quibusdam modo crebrior est, modo rarior. Æqualitas, est parilitas
in pulsuū differētijs qbusdā. Inæqualitas, est imparalitas pulsuum in quibusdā differentijs, q̄ ipsis
pulsibus accidūt. Aliqui vero ita, Inęqualis pulsus est, in quo nunc vehemētiores fiunt ictus, nūc G
vix sentiuntur. Rursus alij sic, Inęqualis est pulsus, qui arterię parte quadam altior sub tactū cadit,
idq; perflata ea atq; ampliata, parte vero alia, quasi angustior eadem fiat, pro capedinis quantitate,
vehementia inæqualis existit, tanq̄ parte quadam arteriæ violētiorem elationem faciat, quadā ve
ro submissam, atq; infirmiorem. Herophilus Bacchius, Rhythmus, inquit, est motus in tempori-
bus certum obtinens ordinem. Zeno aūt Herophilius dixit, Rhythmus, est ordo eorum tempo
rum, in quibus amplificantur arterię, collatus ad ea, in quibus cōtrahuntur. Rectius hoc modo fi
nias, Rhythmus, partium temporis ꝓportio est, quæ quendam ad pulsus inter ipsos habent respe
ctum. Heterorhythmum pulsum vocamus, qui alterius ætatis habet rhythmum. Pararhythmum
vero eum, qui quadantenus ad ętatem, in qua considerat̃ prope accedit, habetq; rhythmum, sed
non eum, qui illi. i. ætatis illius peculiari cōueniat. Tremulus pulsus est, qui ictū refert non æqua-
bilem, nec minime vacillantem, sed perinde quasi vibretur. Obliquatus est, qui nō cōstituta in re-
ctum arteria præter situm editur. Myurus, est à situ: nempe quia, cum partes arterię superiores in
arctum coguntur, inferiores contra, ibi quidem dilatescunt amplius, superius autem contrahun-
tur. Gręci complures μυουρίζοντα appellant, cum ab ictu maiore adacto sequentes ꝑ subtractionē
iugi decremento minores peraguntur: nominantur & hac ratione myuri, cum efficiūtur pulsus H
ex frequentibus rariores: vocatur & myurus, vbi à celeri in tardiorem demutatur. Dicrotus, seu
bis feriens, est, cum recessio, quæ creditur arterię, non perfecta obitur, sed cunctatur, id'q; pro sub
ductionis, aut inhibiti spiritus quantitate, dein repetitio perfecta debitæ fit contractionis. Ara-
chnoeides. i. araneæ speciem referens, siue aranealis, paruus est, ac breuis auræ agitatu mouetur.
Intermittēs, est cum celebrandis contractionibus, distentionibus'q; pulsus vnius arteria tempus
omittit. Quidam ita: Intermittens est pulsus, in quo distentionem nō ad ictum vnum duntaxat,
sed ad duos, vel tres quoq; arteria facit dimissam. Intercidens, est, cum inter duos ictus, qui ordi-
ne proprio inferuntur, ictus medius intercurrit. Deficiens pulsus vocatur, in quo nō ad duos tan
um arteria, sed ad tres etiam, & ad plures ictus immobilis perseuerat. Alij hunc in modum, Defi
ciens, est, qui à magnitudine incipiens, ac vehementia, magis ac magis subinde minuitur: talis'q;
quoad vllam habet magnitudinem, Gręcis myurizon nominatur: vbi autem sese submiserit, ac
minor factus ad minus declinauerit, deficiens nuncupatur. Caprizans est pulsus, vbi arteria, cum
se distendisse apparuerit, nec fuerit omnino distenta, ad alium percussum prius, quàm contractio
nis visionem præbeat, præcipitantius transilijt, secunda autem fuit percussio facta vehementior.
Recurrens, est, qui ad quantum excurrit magnitudinis aut vehementiæ, in alijs rursus ad tantun-
dem

A dem recurrit. Formicans, est paruus, inanis, frequens, obscurus, omnium ad extremū deductus: aut hoc modo, Formicans, est, in quo circa digitos arterię incumbentes imago veluti formicæ fit ambulantis: quamobrem & paruus is est, & obscurus. Phrenitis est mentis delirium cum febre acuta, ac floccorum collectu: & mētis emotio: & huius impeditio pulsuum: & sapiendi obliuio: vel offensa præcordiorum breuis cum tremore, & vocis exilitate, & à maligna febre maxima ex parte facta palpitatione. Lethargus, est delatio in somnum non facile excitabilis, quæ cum coloris vitio, & flatuoso œdemate, nec sine ipsarum quoq; solidarum partiū, ac pulsifici spiritus languore prouenit, ferè in debili febre, ac maligna: fiūt vero lethargi partim affecto principio, partim abscessu. Angina ea, quæ synáche à Gręcis dicitur, est affectus colli acutus, difficilis, qui ęgrotum angit pręfocatione. aut ita, Synanche, est phlegmone, alijs extra collum, vt partes tumescant, alijs intra tonsillas, vt simul partes quoq; afficiantur respirationis, & ęgra spiratio consequatur. Conuulsio, est affectus, qui neruis, ac musculis accidit, cum modo corpus totum, modo pars eius voluntatis iniussu trahitur. Tetanus, est extensio, fixioq; in corpore neruorum omnium, & musculorū. vel hunc in modum, Tetanus, est conuulsio in rectum, cum collum, ac maxillę trahuntur, dentes cohærent, neq; annuere collum potest, neq; renuere. Emprosthotonus, est cum trahitur collum
B ac retro flecti non valet. Opisthotonus, est cum retro trahitur, neq; deflecti in partem anteriorem potest. Comitialis morbus, est oppressio mentis sensoriorūq;: is, qui affligitur, concidit repente: ei'q; insuper accidit, vt spuma per os efferatur. Catochus, est, cum sensu priuatur anima, corpus'q; omne velut gelu obrigescit. Catochi tria genera sunt, somniculosum, lethargo proximum: alterū vigilans, cui affinis tetanus est, & quę p̄focatio vuluę appellatur: tertium genus est catochi, quod phreniticum non inerudite quis nominauerit: fit enim ex mistis inter se morbis catocho & phrenitide: quemadmodum & Typhonia, quę vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium est. *Typhomania
Apoplexia, est detentio mentis cum ereptione sensuum, & corporis resolutione. {item Apoplexia, abolitio est in neruis omnibus sensus & motus. vel Apoplexia sensus motus'q; priuatio in toto corpore est cum principalium offensione actionum: conflatur autem à frigido humore pręcipuos cerebri ventriculos confertim opplente.} Apoplexia porrò à Paraplexia, vt à toto pars, differt: apoplectici nanq; prorsus & paraplectici sunt: paraplectici vero nō omnino & apoplectici. differunt quoq; eo, quod sani mente paraplectici, resoluti parte vna corporis sunt, aut pluribus: apoplectici & his, & mente, & toto: paraplectici demum dicuntur, quibus dextrę tantum partes, aut sinistrę resolutione elanguescunt. Peripneumonia, est phlegmone pulmonis cum febre acu-
C ta, & spirandi difficultate: rubent autē & in ipsis ęgrotantibus malę. Pleuritis, est dolor lateris, ac succingentis mēbranę, vsque ad clauiculam, & summum humerum, & scapulam pertinens, cum febre acuta, minimeq; intermittente, non sine dolore confodiente, simul & horrore, & spirationis difficultate, & tussi. Cardiaca dispositio, est innati roboris labefactatio, & languor: fit plerūq; conflictante ore ventriculi & stomacho, cum sudorum immmodica vi: sunt, qui cardia.i.corde phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hāc virium exolutionem, quod euenit malum, cardiacam vel dispositionē, vel syncopen nominarint. Inflatio, est, cum spiritus copiosior genitus in stomacho detinetur, ipsum q̄; & cum eo ventriculum distendit, quo fit, vt dispensatio prępediatur alimenti. Cholera, est affectus peracutus, ac grauis, quę per vomitus in catarrhum, id est defluxum, protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio & multa excretiōe in tormina, atq; non multo post in id genus febres, quales in intestinorum difficultatibus fiunt, atque in malignas ablegauit. aut sic, Cholera, est acutus affectus cū vomitibus biliosis multis, aluiq; deiectionibus, suris quoq; se contrahentibus, ac frigescētibus extremitatibus: fiunt in his ægris & pulsus minores, obscurioresq;. Ileus, seu voluulus, est phlegmone intestinorum, quo malo nec flatus infra, nec deiectiones transmittuntur, vermina sequuntur valentia, cruciatus q̄; intolerabiles. Aurigo,
D seu Morbus regius, arquatus've, est bilis refusio in cutem, quo fit, vt superficies tingatur, lutea'q; fiat, & vitietur cutis: albę quoq; in ventre deiectiones fiunt eo morbo affectis. Insania, est alienatio mentis euariatio'q; à cōmuni hominum ritu, ac sanorum moribus, sine febre. Melācholia, est affectus, qui mentē lędit, non sine graui animi molestia, atq; auersione à rebus charissimis, fit sine febre: non nullis vero eorum, si atra bilis accesserit multa, stomachum vsq; adeo infestat, vt & euomatur, simul'q; mens hoc modo vitietur. Cephalæa, est passio, quæ per quosdam circuitus intolerabilem capitis dolorem affert: quocirca & aures sonant, & rubent oculi, ac prominent: simul vero distenduntur & ipsis ęgrotis venæ frontis, & rubor in facie est. Heterocrania, est, vbi modo in parte sinistra capitis, modo in dextra dolor accidit, ac qn̄q; intensiones, interdum remissiones infert. Scotomatici.i. vertiginosi appellātur, quibus obtenebrationes contingunt, videtur'q; ijs circūferri caput, & lucis incerti ac vagi in tenebris splendores oculis obuersari. Catarrhus.i. defluxus, est multorū delatio humorū per palati foramina & nares, {qui descēdētes subiecta loca male habēt,} ac in exitu vnà cū flatu egrediēte strepitū quedā faciūt. Hydrophobos.i. aquę reformidatio, est affectus ex canis morsu rabie furentis: fit cū potus auersione, conuulsione, & singultu: his vero & deliriū superuenit. Bulimos.i. ingēs fames, dispō est, in qua fit cibi ingstitio ex paruis interuallis: q hac detinētur, & resoluunt, & cōcidūt, decolores'q; fiūt: pfrigescūt ijs extrema corporis:

torquet stomachus: vixq; pulsus percipitur. Phagedæna, est constitutio, in qua multum appetentes cibum, sumentes'q; immodicum, non ipsum retinent, sed vbi eiecerint, rursus appetunt. Tabes, est vlceratio pulmonis, vel thoracis, vel fauciū, vt & tussicula, & debiles comitetur febres, & corpus conficiatur: est enim tabes, phthisis à Grecis cōiter dicta, omnis diminutio corporis, ac colliquatio, ea vero, quam phthoen proprio vocabulo appellant, corporis consumptio ex vlcere ac demolitio est dicta, Græcis est phthisis à verbo φθίνειν, qđ est diminui. Dyspnoici, sunt, in quibus spiritus, velut per angustas vias actus, eliditur expiratur q;. Asthma, est affectus, qui valente conatū respirādo, difficultatē'q; iportat, simul'q; sedere aliquos cogitac resurgere. Iecinorosi, sunt, quos iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis colore malo: superuenit ijs febris ardens, & lingua exarescit. Scirrho affectū iecur est, cū circa ipsum tumor adest durus, & tactui renitens, nec dolorificus. Lienosi, sunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturæ statum non redeunt, nec phlegmone liberantur, sed permanet ipsis duritia, quapropter & fluctionibus per morbos infestantur, & color ipsis corporis permutatur natiuus. Scirrhus est lienis, cum maior lien, & durus admodum, & tumore distentus sentitur. Diarrhœa.i. profluuium, copiosior fluxio est alui diuturna, sine phlegmone & vlceratione. Cœliaca dispositio, est alui fluxio non recēs, sed diuturna, cum verminibus, multisq; excretionibus, corpore simul marcescente. Dysenteria.i. intestinorum difficultas, est intestinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum, fæciq; similium strigmētorum secretione, nō sine alui, intestinorum'q; morsu, ac cruciatu. Tenesmus est dispositio, ad partes inferiores rectū'q; ipsum intestinum pertinēs, in qua impetus, cupiditates'q; desidendi plures, paucæ vero excretiones fiant. {vel vt alij, Tenesmus, est recti intestini mordicatio, quam biliosi, acresq; humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditateq; egerēdi, tametsi exigua excernantur.} Lienteria.i. leuor intestinorum, est dysenterię magna ex parte comes affectus, quādo ob factas ex vlceribus cicatrices, spissioribus, leuigatioribus, indolentioribus'q; redditis intestinis, necesse est, vt cibi prius, quā assumpti cōcoquantur, ocyus ad excretiones decurrant, vtiq; ipromiscui, incocti, quales ingesti fuere. {alij vero sic, Lienteria, est tota simul, celerrima'q; trāsmissio ciborum, cū tales excreti sunt, quales deuorati.} Colica dispositio, est cōstitutio plenioris intestini diuturna, in qua spacijs tpis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates respirandi, sudores, perfrictiones'q; adoriuntur. Hydropis.i. aquæ inter cutem species ea, quæ anasarca.i. p carnem dicitur, est, cum corpus totum intumuit œdemate, atq; humore circūluitur, peruertuntur & ægrotis pudēda, ciborū appetitus tollitur, & febris comitatur. Hydrops ascites, i. vtricularius, est, in quo venter, & scrotum, crura'q; intumescunt, superiores aūt partes extenuantur, & graciles fiunt. Hydrops tympanias, est, cum in vētre spiritus plus inuenitur, humoris minus, ac si quis pulsauerit, sonus exauditur. Nephritis, est renum phlegmone cum dolore vehemēti, qñq; vero & vrinæ difficili transitu, in qua fibrosa quædā, vel arenosa cū modico sanguine excernunt. Lithiasis.i. calcularis morbus, est calculi generatio in vesica, per quē vrinæ excretio prohibet. alio modo. Lithiasis, est affectus, qui distentiones affert vesicæ, simul vero & imus venter distēditur, nec raro ad præputium ea distētio peruenit: superaccedūt ijs & vrinæ suppressiones, vtiq; cum prouectus lapis vias excremēti intercluserit. Strāguria.i. vrinæ stillicidiū, est excretio vrinę guttatim destillantis. Ischuria, absoluta prorsus vrinæ suppressio est, quæ periculū affert. Octo porrò modis inhibetur vrina, phlegmone, scirrho, sanguinis cōglobatione, resolutione, calculi procidentia, renū consensorio affectu, vlceratione, calculari morbo. Fiunt in renibus calculi, quando in corporibus illis humorum crassorum copia cum febrili caliditate coiuerit. {vel aliter. Generantur calculi in renibus, vbi collecta in ijs cū proportionali febre crassorum humorum copia fuerit, à qua superassati ad calculi trāseunt generationē.} Gonorrhœa.i. genituræ profluuium, est excretio seminis morbum importans, cum quo tabescit corpus, decoloratur'q;. fit malum hoc vasorum seminaliū robore soluto adeo, vt quodā modo languētes ij semē haudquaquam retineāt. Satyriasis, est affectus cū genitalis mēbri tētigine, simul se tēdētibus eius particulis: sunt quibus & seminis eiaculatio cum voluptate fiat: hi vero mente exturbantur, neruorū tētio & seminis fit. Ischias, est coxēdicis dolor diuturnus, nec solutu facilis: aut sic. Ischias, ē morbus validum dolorē coxæ per circuitū inferens, qui dolor vel vsq; ad poplitē, & surā descendat. Arthritis.i. articularis morbus, est phlegmone stabilis, circa articulos consistēs, dolorē'q; ingerens vehemētem, neruis nimirū patiētibus. Podagra, est affectus, qui circa pedes oritur, & dolorē mouet, patiētibus neruis, id'q; alijs cū ardore, alijs cū algore. Paralysis, hoc est resolutio, affectus est, quo volūtarius motus offendit: is circa partes, aut partē aliquā fit: perficitur aūt neruis musculis'q; perpessis. Scelotyrbe, quasi cruris turbā vel perturbationē dicas, species est resolutiōis, qua erectus ambulare homo nō potest, & latus alias in rectum, qñq; sinistrum in dextrum, nō nunquam dextrum in sinistrum circūfert, interdum quoq; pedē nō attollit, sed attrahit, velut ij, qui magnos cliuos ascēdūt. Perosis.i. oblęsio, est priuatio, ipedimentum'ue naturalis functionis, aut alicuius mutilatio particulę. Lepra, est cutis mutatio in habitum, qui præter naturā sit, cum asperitate, & pruritibus, doloribus'q;, nō nunquam & squamis decidentibus, interim secus, plures hęc etiam corporis partes depascitur. Elephas, est affectus, qui cutem crassam, atq; inęquabilē reddit, liuor adest tū cuti, tū oculorum albis, exeduntur partes ma-

A nuum,ac pedũ summæ,ex quibus sanies liuida,ac fœtida emanat.Impetigo est summæ cutis aspe-
ritas cum multa prurigine. Medicinę duę sunt partes summæ, contemplatio, & actio: antecedit
actionẽ contemplatio: siquidẽ considerare prius aliquid conuenit,itaq; deinde agere: nam præce
ptio ratione cõstans,exercendorum operum principium est. Partes medicinę quinq; sunt, quas
& species quidam nuncuparunt: naturę indagatrix,cognitrix affectuum,victus institutrix,mate
rialis,curatrix.Indagatrix naturę,est,quę circa contẽplationẽ versatur regẽtis nos, ac moderantis
naturę. Affectuũ cognitrix, q̃ id, quod p̃ter naturã est,dignoscendũ suscipit. Victus institutrix,q̃
in sanis atq; ægrotantibus victu inducendo meditat̃. Materialis, quæ circa materiam se habet cor
pori nostro medentẽ. Curatrix aũt,quæ circa sanitatis deperditæ reuocationẽ, eius'q; restitutionẽ
operam nauat. Fit phlegmone in vtero cũ vẽtris,atq; inguinum cruciatu,ac febribus,qua & sinci
put laborat,& tendonum contractio adest,& oculorum dolor. Abscessus tũc est in vtero,cum in
tensus est dolor,pulsat'q;,& vsq; ad imum ventrem,& inguina,ac lumbos pertingit,& febres ad-
oriũtur. Vterina suffocatio,est affectus per recursum vteri: correptę ea corruunt,vocis'q; impotes
redduntur: quare nec manifesta ijs amplius respiratio fit, & suspenduntur hypochondria, pulsus
quoq; obscurus habetur,ac tardus.Muliebris fluxus,est humorum delatio p vterum ad multum
B tempus perdurans,quam eius facit excretio. Albus fluxus est,cum alba sunt,quæ excernuntur,ap
parent tumores in facie,partes quoq; sub oculis intumescunt,non nullis vero & venter, & crura.
Rufus est fluxus,cum subrufa excretio demanat,dolores'q; in lumbis nascuntur, atq; ĩguinibus.
Fluxus ruber est,qñ tale id manet,quod excernitur,qualis sanguis iugulatæ recens victimæ appa
ret: excidunt sanguinis globuli,dolor habet,& ardor,ac stridor: laborant quoq; ipsa pudenda, &
imus venter.Niger fluxus,est,cum nigræ excretiones prodeunt: corpus ęgre spirat,exhalat'q;,&
in pudenda dolor incumbit,& extenuantur mulieres.Erysipelas.i.ignis sacer, in vtero est, vbi is
perinde afficitur dolore,atq; ij, qui indeclinabiliter ab igne vruntur, ardor'q; ille in quibusdam
aliàs ad alios vteri locos transmigrat. Scleroma.i.durities,tumor est duriusculus,qui in parte vul-
uæ aliqua nascitur,fit'que plerunque ex phlegmonis,quæ diu permansere. Scirrhus in vtero, di-
spositio est in eius aliqua parte,vt sit durities renitens,tumens,inæqualis, magna'que ex parte va
cans dolore. Carcinoma in vtero,est tumor sine vlceratione,inæqualis,verrucosus. Pilorum no-
uẽ sunt affectus,rhopalosis.i.velut in bacculos coagmentatio,dichophyia, quasi bifurcatio,quas-
satio,atrophia.i.alimenti sensus priuatio,ariditas,canicies,fluxio, alopecia,ophiasis. Rhopalosis,
concretio est summorum pilorum indiuisibilis,qui etiam non amplius crescant. Quassatio,est ca
C sus inęquabilis pilorum nõ dissimilis ijs,quæ abscidit bipẽnis. Atrophia,est gracilitas eorum ni-
mia,qui nec amplius augescant. Ariditas,lanuginosa eorundem superficies est, puluere consper-
sis adsimilis. Canicies,est pilorum ante legitimam ætatem cõmutatio in album. Fluxio,est pilorũ
defluuium,quę tabescentibus magna ex parte,atq; ex diuturno morbo conualescentibus euenit.
Alopecia est,cum color albidior redditur,qua mutatione auri colorem referẽtes pili radicitus de
cidunt. Ophiasis,mutatio est coloris,antedictæ proxima, cęterum admaiorem, q̃ in illa, pilorum
densitatẽ,cum tortuosa nudatione. Fracturarum octo in capite sunt differentiæ: rhogme.i.fissura
vel rima,eccope.i.effractio,engisoma,id est propinquatio,ecpiesma.i. expressio, camarosis, qua-
si camaratio,aposceparnismus,quasi dedolatio,thlasma,id est cõtusio,apechema, ac si resonitũ di-
cas,quidã vero cõtusionẽ nõ admittũt,& resonitũ fissuræ subijciunt. Rhogme,ẽ ossis ĩterruptio
in sup̃ficie recta,& vel angusta,vel lata. Eccope,diuisio est caluę,qua os offensum refractũ ẽ. En-
gisoma,p̃tusio est ossis,cũ pars affecta in p̃fundum descendit,ac sup̃ illęsum os corruit. Ecpiesma,
caluę in multas partes diffractio est,simul vbi intrusę ossis partes in imũ decubuerint,ac membra
nã innixu suo p̃mant. Aposceparnismus,abscissio ẽ ossis,cum eius pars decussa vulnerãdo fuerit.
Camarosis,est ossis p̃ruptio,cum ex alterutra refractum parte similẽ camerę figurã acceperit. Ape
D chema,diremptio est ossis sup̃ficiaria,vel etiã p̃funda ĩ partibus ictui oppositis. Cõtusio,est reces-
sio cauę in p̃fundũ,sine fractura: fit in puerili potissimũ ętate: planius vero,quod dicimus intelli-
ges,si,quod in stãneis accidit vasis,cõtẽplaberis. Tres circa oculos fiunt affectus: phlegmonę,flu-
xus,vlcerationes. Vlcerationũ in oculis differẽtiæ sunt,argemon.i. albor, nepheliõ,hoc est nube-
cula,epicauma,hoc est inustum,bothriõ.i.foueola: phlyctis.i.pustula,albugo,carbunculus, myo-
cephalum.i.muscę caput,suppuratio,seu vnguis,staphyloma.i.vua,hæc cum percussu eueniunt:
sine eo vlcerationis affectus hi sunt,mydriasis,id est occęcatio,quasi ferramẽto candente admini-
strata,tabes,atrophia, nyctalops,quasi luciositas, suffusio, glaucoma, resolutio, myopiasis quasi
cõniuentia,strabismus,pterygium,id est pinnula,encanthis.i.tuberculum inangulare, prociden-
tia,chemosis,cõfusio. Est ergo phlegmone,tumor circa oculos, qui cũ rubore, & caliditate mul-
ta,& motu difficili,ac pũctionibus gignitur. Fluxus,est tenuium delatio humorũ, quam cohibe-
re nequeas, non ex nostra voluntate proueniens. Vlceratio,est ruptio circa corneam tunicam,
quæ vel ex ictu,vel ex strenua phlegmone oritur. Argemon, est vlceratio, quæ in nigro oculi al-
ba apparet,in albo aũt subrubra. Nubecula,est caligo,vel sup̃ficiaria vlceratio in nigro. Epicau-
ma,est velut ex igne crustulosa vlceratio, quæ nigro aduenit, nec permanet. Foueola, est cauum
vlcus,ac purũ in nigro. Pustula,est abscessus in nigro, humorẽ continẽs cũ phlegmone, & fluxu.

Albugo,

Albugo, cicatrix est crassa, & profunda, vlceri inducta. Myocephalum, est exigua vuæ tunicæ porrectio in nigro, muscæ capiti similis, per vlceratione facta. Carbunculus, est crustulosa, ceu ex igne vlceratio cum pastione, & fluxu, interdum quoque & bubonibus, & febre. Suppuratio, vel vnguis, est collectio puris in nigro cum phlegmone secundum iridem, vngui consimilis. Confusio, ruptio est tunicarum, quæ in profundo sunt, aliquando ex percussu, interdum sponte, cum profusione humorum, & pupillæ alteratione. Mydriasis, facultatis alteratio visoriæ est, turbatis humoribus. Tabes, est pupillæ diminutio cum obscuratione. Atrophia, est paruitas totius oculi, & pupillæ cum offuscatione. Nyctalops, est affectus, dispositio'que oculorum sine conspicua causa: vsu aūt sic habentibus euenit, vt interdiu non cernant, noctu vero conspiciant. Glaucoma, est naturalium humorum in glaucum colore mutatio. Staphyloma, est, quod in pupillæ loco consurgit acino vuæ simile. Procidētia, est, cum ab ictu aliquo violēto, aut strāgulatione, cum cōtinua febre, vel capitis dolore prolapsus oculus fuerit. Myopiasis, est dispositio ab ortu contracta, qua propinqua cernimus, remota vel parum, vel nihil omnino. Strabismus, oculi musculorum nō oīum, sed aliquorum resolutio est, ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nuunt oculi. Hippus. i. equus, dispositio est à generatione prodiens, qua instabiles fiunt oculi, ac semper mouētur, vtique motum sustinentes in concussu, & tremore assiduo cōsistentē: hanc dispositionē ἵππον. i. equum vocauit Hippocrates: affectus aūt est oculum firmantis musculi, qui visorij basim instrumēti complexus est. Chemosis, est ambientis oculum membranæ, quod album quoque appellatur, affectus albæ carnis persimilis. Circa genas, angulos'que oculorum hi cōtrahūtur affectus: scabies: phthiriasis. i. pedicularis morbus: crithe. i. hordeolum: chalaza: lithiasis, id est morbus calcularis, trichiasis. i. pilaris affectus: aspredo: lagophthalmon. i. leporinus oculus. ectropion seu inuersio: rhyas, quasi riuulus: anchilops, staphyloma. Scabies, est summarum genarum, angulorum'que erosio cum prurītu, quam acerrima fluxio progignit. Phthiriasis, est scabies circa palpebrarum radices, quæ squamas furfuri similes dimittit: Chalaza, globulus est in gena, milij magnitudine, à similitudine grādinis sic vocata: eadē quoque est lithiasis. Hordeolum, est humoris concretus circa genam, oblongior, hordeum referens. Aspredo est duricia, & asperitas inæqualis, quæ intra genas oritur. Rhœas, est angulorum carnis absumptio, ob quam causam effluit lachryma. Trichiasis, casus est genarū, insitorum'que ijs pilorum generatio præter naturam. Tres trichiaseos differētiæ habentur: phalangosis, casus, subortus: non nulli & distichian. i. duplicem ordinem superinuehūt. Est autem distichia, alterius pilorum ordinis in genæ margine exortus præter naturam. Encanthis, est exuperantia carnis in magno angulo. Anchilops, tumor in angulo magno consurgens, atque humoris collectionem habens, non perforatus, aut conuio foramine: dictus est anchilops, quod prope oculum sit. ὤψ enim oculus est, ἀγχι vero prope. Suffusio, est cōcretio aquosi humoris, quæ visum magis, minus've impedit. Differt suffusio à glaucomate, tum quod concretio sit hæc diluti humoris: glaucoma vero, naturalium mutatio humorum in cæsium colorem, tum quod in glaucomate haud prorsus, in suffusione aliquantulum cernant. Hydatis. i. aquula, substratæ superiori genæ pinguedinis augmētum est, qua fiuunt præter naturam oculi. Lagophtalmon, est cum superior adeo retrahitur gena, vt oculum, dum clauditur, totum non contegat. Pinnula, corporis excrescentia est, quæ corneæ tunicæ inhærescit. Ectropion, est suppullulatio carnis in gena, quæ genā ipsam sua grauitate foras cōuertit. causa est genæ euertēdæ vel caro adnascens, vel resolutio, vel cū cicatrix inducitur.† Ptilosis, est defluuiū palpebrarum acerrimo fluxu eius rei auctore. Staphyloma, est nigri tunicæ extēsio cum inflammatione, acino vuæ similis. Sarcoma, est carnis in naribus præter naturam auctio. Est vero & Polypus quoddam sarcoma. porrò dictus polypus est à polypis piscibus: nam, vt illi multas habēt propagines, molles'que sunt, atque augētur, ita is quoque affectus. Differt sarcoma à polypo magnitudine, & opificio. Ozena, est vlceratio in naribus profunda, tetri odoris, atque halitum emittens. Parotides, abscessus secundum aures sunt: hos non nulli Dioscurus appellarunt, succedunt magna ex parte febribus, atque ab ijs liberant. Leuce, corporis in album colorē mutatio est præter naturam. Herpes, est vlcus, quod ex bilis redundantia fit, & depastionem facit. Atheroma, est tunica neruosa, quæ humorē pulti similē continet. Steatoma, est auctio pinguedinis aliqua in parte præter naturam congesta. Prosartesis. i. appēsio, longiorum est membranarū ad vicina loca applicatio. Aneurysma. i. dilatatio, venosi vasculi relaxatio est, aut dispersio spiritualis materiæ sub carne, per dissultationē sese diffundentis, distribuentis'que. Hyposphagma, extra superficiem est, persimile vibici. Ganglium, conglobatio est nerui præter naturam, quæ in vnum corpus coaluit. Aptha, superficiaria est vlceratio, quæ in ore gignitur: visitur autem hæc in puerulis potissimum vlceratio. Phlegmone, est tumor cum rubore, & duritia, pulsatiles afferens dolores: dicta, quod affectus ea locus φλέγηται, hoc est vratur: aut tumor dolens, ac renitēs, cum rubore, citra febrem. Erysipelas, id est ignis sacer, est rubedo cum ignita inflammatione, febres interdum, dolores'que inferens. {vel ignis sacer, est tumor rubens, dolorificus, qui à bilioso sanguine generationem obtinet. Carbunculus, est ex magis melancholico putrefacto sanguine tumor vlcerosus.} Vacuamus vel venæ sectione, vel cucurbitula, vel hirudine, ac similibus. Sanguinem detrahimus ob multam plenitudinem: præsertim'que vbi ipsum affectus auctorē esse suspicabimur. Detractionis cuiuslibet

* al. hiatule.

† a. l. Milphosis

A tutior præferenda: grauis, medicinæ oblatione declinanda est. Cucurbitula vtimur ad locorum
contusionem. Hirudinem admouemus, vbi affectum locum tenuiter aperire est opus. Scirrhus,
est tumor corporum, cum duritia, & pondere, & motus, ac sensus difficultate. Abscessus, est corpo
rum ex plegmone in pus transmutatio. Coloboma, id est mutilatio, defectus particulæ est in parte
aliqua corporis. Tofus, est substantia callosa, & renitens. Hydrocephalon, est humoris aquosi, aut
feculenti sanguinis collectus in parte corporum aliqua eorum, quæ caput concinnant. Syrinx,
id est fistula, tubulus est callosus, angustus, oblongus, interdum etiam obliquus, os habens, cui ci-
catrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duæ fistularum dif-
ferentiæ sunt: cæcæ, quæ osculum in profundo, sinum ad superficiem habent: occultæ, quæ & os,
& sinum obtinent in profundo. Cerion id est fauus, vlcus est assidua habens foramina, ex quibus
humor melli similis excernitur. Phagedæna, est vlcus, quod propinqua, & adiacentia erodit. Car-
cinoma, est tumor malignus, prædurus, sine vlcere, vel vlceratus, à cancro animali dictus, quem
Græci καρκῖνον vocant. Dionysisci, sunt osseæ eminentiæ, quæ prope tempora nascuntur: dicũtur
autem et cornua, detorto à cornigeris animalibus nomine. Teredo, pertusio est ossis ex corruptio-
ne: affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum est, quæ τρήματα appellantur: quasi
B τρηδὼν quidam existat. Aden, id est glandula, conuolutio sicca quædam & carnosa est, vel carno-
sa conglomeratio. Struma, caro est sicca, quæ nec facile soluitur. Broncocele, quasi dicas gutturis
ramex, tumor est gutturi adnascens: differt q; ab eo, qui in scroto progignitur. Anchyle, passio est
tendonum circa collum, vel articulos, qua functio impeditur. Exomphalos, id est procidens vm-
bilicus, prominentia est vmbilici diuersis de causis proueniens. Gynæcomasthon, id est muliebris
mamma, subiectæ mammis pinguedinis auctio est præter naturam. In contectu est abscessus,
cum corporũ, quę sunt in profundo, aut viscerum in pus fit mutatio. Acrochordon (genus quod-
dam est id verrucarum dolens) exortus est orbicularis, angustam q; obtinens basim. Phygethlon,
id est panus, abscessus est nascens in inguine, Epiploomphalon, omenti est in vmbilicum decur-
sus. Hydromphalon, coitio in vmbilico est lenti humoris, qui sub tunica quoque interdum conti
netur. Poromphalon, est concretio tofi in vmbilico. Sarcomphalon, incrementum carnis pręter
naturam est in vmbilico, vel mitis, vel malignæ. Pneumomphalon, dilatatio est vmbilici. Hypo-
spidias, est affectus, in quo glans colis attracta est. Thymus, asperæ carnis extuberatio est, quę simi
lis circa genitale, ac sedem oritur. Lipodermus, id est (translato ad morbum nomine) apella, defe-
ctus est tegentis glandẽ pelliculę, adeo, vt distrahi nõ amplius possit. Phymi duo discrimina sunt:
C vel enim ex natura fit, vel postea gignitur, vlceratione antegressa. Pariepiphymosis, est, cum re-
tracto glandis neruo præputium deduci præterea nequit. Rhagas, id est scissura, fissum'ue, diui-
sio est labia obtinens callo indurata. Circuncisio vel circunsectio, ablatio est cutis glandem obte-
gentis. Hęmorrhois, relaxatio est vasorum, quæ sedem cõtexunt, dicta ἀπὸ τῦ τὸ αἷμα δι' αὐτῆς ῥεῖν;
id est, quod sanguis per eam fluat. Differentiæ quinque hæmorrhoidum sunt, à magnitudine, mul-
titudine, figura, loco, constitutione: à magnitudine, cum aliæ paruæ sint, aliæ magnæ, alię medię:
à multitudine cum plures in alijs, in quibusdam pauciores consistant: à figura, quòd non nullę
angusta, quædam lata sint basi: à loco, quando aliquę in ano, quędam in sphinctere, id est stricto-
re, alię in recto sunt intestino: à constitutione, quoniam aliæ mites sunt, alię malignę. Condylo-
ma quasi dicas nodus, est extuberatio, quę cum phlegmone in rugosa, contrahente q; se ani par-
te consurgit. Tres circa scrotum fiunt affectus, ramex, scabies, detritio. Tumores in scroto consi-
stunt, hydrocele, enterocele, hydrenterocele, cirsocele, porocele, epiplocele, enteroepiplocele, id
est hernia seu ramex aquæ, intestini, aquæ & intestini, varicis, tofi, omenti, intestini atque omen-
ti. Hydrocele, lenti humoris in parte scroti collectio est. Enterocele fit, intestino in alterum lo-
cum paulatim, vel semel delapso. Enteroceles causæ sunt, antegressa quidem intensio, vel ictus,
D continens autem, iterata huius extensio, aut ruptio. Hydrenterocele, est delapsus intestini, mi-
nus'que elaborati humoris collectus in scroto. Cirsocele, est dilatatio, amplificatio'que quorun-
dam, aut omnium, quę testem alunt, vasorum. Hygrocirsocele, id est aquosus simul, et varicosus ra
mex, est dilatatio testem nutricantium, vasorum & lenti humoris in scroti aliqua parte collectio.
Epiplocele, lapsus omenti est in partem scroti. Enteroepiplocele, in scroti partem casus intestini
est atque omenti. Cele, id est ramex, tumor est, qui dictorum aliquod cõtinet: omnis enim in scro-
to tumor κήλη, id est ramex nuncupatur. Crypsorchis, id est testiculi occultatio, testiculi, vel testi-
culorũ recessio est. Rhacosis, id est detritio, multa, scroti extensio est. Psoriasis, id est scabies, duri-
tia scroti est cum intensa prurigine, quãdoq; vero & vlceratione. Gangræna, est corporis mutatio
à naturali cuiusq; habitu in alienum, atq; extinctio, cum vlceratione, vel citra hanc: gignitur autẽ
vel plethora antegressa, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgi imperitia. Os, est, vt Pla
to arbitratur, medulla, quæ à calido spissatur: ex quorundam autem medicorum sententia, ter-
rena concretio, & solida, & sensus expers, ac sanguinis. Cõmune chartilaginis, & vnguis est sen
su carere, atque inæquale esse: cæterum chartilago imago est ossis: sæpissime enim in articulis
adiacet. Vnguis vero, superficies ossis fuerit: aut cutis concretio dura & sicca. Hermaphrodi-
tus, complexus est masculini sexus, ac fœminei, simul etiam vtroq; genitale proprium obtinente.

Dracunculus, est vlcus, quod à parte propinqua ad ipsum nerui delationem habet: dictus, ꝙ neruus mouendo corpore in vlcus recedat, in eo q̃ occultetur. Clauus, est vlcus in pedis planta orbiculatum, quod callum contraxit. Semen, vt Plato, ac Diocles autumant, ex cerebro, & dorsi medulla excernitur: vt autem Praxagoras, atq; Democritus, preterea & Hippocrates censent, ex toto corpore. Democritus quidem ait, Homines vnus erit, & homo omnes. Hippocrates vero, ‖ genitura, inquit, vndiq; à corpore demanat, à sanis sana: à morbosis morbosa. Semen, est secundum Stoicos, quod cum spiritu, & anima, sed veluti non pars ab animali dimittitur: vt autem opinio fert Asclepiadis, genitiuus humor, qui in venereis congressibus excernitur. Illud quæstione exagitatum est, vtrum fœmina perinde ac mas semen depromat: etenim eadem Veneris libidine vexatur fœmina, ijsdem q̃ obnoxia est morbis: ac planè ex consectione seminarijs meatibus prædita esse ostenditur. Maximum quoq; id cōferendi seminis testimonium est, ꝙ similes matribus procreentur liberi. Porrò conferri ipsum testis est Hippocrates, qui in libro de infantis natura, ‖ Si profecta, inquit, ab ambobus genitura in mulieris locis manet, primum quidem vnà miscetur, vtpote non quiescente muliere, concalescendo q̃ colligitur, ac crassescit: dein spiritum concipit. Differt à genitura semen, quòd hoc in seminarijs meatibus sit: quidam vero, quod iam est excretum, id esse semen volunt: genituram autem, semen non dum concoctum: at nos, vt Asclepiades dicit, semen quoq; in ijs esse, qui generare non adhuc possunt, definiuimus. Infœcunditatis duplex causa est, quarum altera viro, mulieri altera debetur: & vtraq; multiplex: nam fœmina in causa est, si perfrigidum vterum, vel prępinguem habeat: mas vero, cū spado fuerit testiculis orbatus: aut alio quouis modo laborauerit. Non est pars vterum gerentis, quod gestatur in vtero: aut certe ipso intereunte, grauidam quoque interire necessario conuenit, vel partu edito lædi integris functionibus obeundis, quasi pars ei, qua ipsius corpus priuatum est, desit. Alimento perfruitur embryum, per secundas id excipiens attrahens q̃: cæterum non per os, sed per vmbilicum alitur. Embryum quidam animal esse, quidam non esse prodiderunt: animal esse id illi coniectauere ex motu: quando quidem moueť & embryum: atq;, vt sentiēs animal, in matris voluptatibus oblectatur, lętatur q̃: in angoribus autem contrahitur, atq; cogitur: nulli enim sensus, pręter quam animali, à natura datus est. Qui autem non esse animal asserunt, nutriri ipsum quidem, & augeri, vt arbores quoq;, nō tamen, vt animātes, appetitionem, motum q̃ ex ea habere confitentur: haud enim solum non citra electionem, sed neq; ex proposito mouentur, verum vt arbores & plantæ: nam ventus ijs causam affert motionis: embryis vero, circūfusa humiditas, & lubricitas, atq; vteri figura, qui, cum impletur, tumescit in globum: est autem globus, seu sphęra, figura in omnem motum, vtpote omnis expers basis, natura procliuis. At Asclepiades embryū neq; animal, neq; non animal esse pronunciauit, sed simile id esse dormientibus dixit: nam, quo illi modo sensus obtinent, neque ijs tamen vtuntur, sic & quod in vtero gestatur. Gignitur mas, vt non nulli opinantur, postquam ex dextra parte auulsum semen in vterum coniectum est: fœmina, cum ex sinistra: sunt alij, qui pro seminis peculiari temperatura, à caliditate, vel frigiditate fieri dixerint: nā semen calidius marem generat: frigidius fœminam. Fiunt gemini, atq; tergemini, vt quidā arbirrantur, qm̃ semen in calidum vterum detractum, ac deriuatum frangitur: alij ad superfœtationem causam referunt: nos vero, si in hæc ambo conferri semen fuerit inuentum, gemellos asserimus procreari. Generantur monstra, vt quidam aiunt, per declinationem obliquitatem q̃ vteri: nam, quod inæqualiter semen infunditur, monstra progignit: quo modo & liquatum plumbum, si inæqualiter defusum sit, inæquale opus conflatur. Mōstra, vel per defectum, vel per excessum fiunt: gignuntur per magnitudinem quæ amplo: per paruitatem, quæ passerino sunt capite: per numerositatem vero, qui sex constant digitis, quandoq; etiam pluribus. Quam ob causam septimestres partus viuunt, octimestres minime? Ita fertur, qm̃ numerus octo, par, & coniunctus, nec decretorius est: septem autem impar est numerus, neq; vero coniunctus, atq; ob id decretorius. Conceptionis causa, est commoda vteri caliditas, recens q̃ mensium purgatio, ac coeundi appetitus: hæc enim simul congressa semen detinuere. Conformatur primum embryi secunda: deinde reliqua. Constat secunda ex duabus venis, duabus q̃ arterijs, & quinto vocato vracho: vocatur autem chorion, seu ꝙ embryi cōceptaculum sit, seu ꝙ ipsi alimentum suppeditet. Partus dolores, sunt spiritus conferti, impetus, ad embryi excursum. Tribuuntur mulieri menstrua, quæ sanitatis gratia euacuentur: embryo autem alimētum præbeant per conceptum suppressa: sunt enim tum ad cōceptionem, tum ad lactis generationem comparata. Fit prægnantibus pica duobus circiter aut tribus à conceptu mensibus, affecto nimirum stomacho: non dum enim vis embryo suppetit consumendi alimenti. Picæ causa inde prodit, ꝙ abundet materia, & stomachus perturbatione vexetur: huiusce rei argumentum est, quod, cum incrementum acceperit embryum, tunc recipiente se deorsum sanguine, ad se stomachus redit. Prodeunt in lucem quatuor figuris, siue habitibus embrya, vna in caput, quæ secundum naturam est: tres reliquæ præter naturam: eæ sunt, in pedes, in latus, in duplum. Ægri partus tribus modis fiunt, pro gerente in vtero, pro eo, quod geritur, pro exterioribus: pro gerente, duplici via: ex animi motibus, cum zelotypijs, vel mœroribus vel alio quouis affectu detenta fuerit: ex ijs vero, quæ ad corpus attinent, cum angustis fuerit meatibus, aut præpinguis, aut primum fœta,

aut prędita

ď Morbo sacro nō pcul à principio. Et ď Aer. aqs & lo. ca. 8. cl. 2ª. fo. 4. g

statim in principio.

A aut prædita vtero ſit, qui alimentum non admittat: pro eo, quod geritur, cum moritur in vtero partus: vel geminus, aut mõſtroſus eliditur: pro exterioribus, per intenſam hyemem, aut æſtum vehementem. Cauſam vlcerum in vtero habẽt interdum abſceſſus: non nunquam peſſus corruptorius: quãdoq; vero ſcirrhus: eſt q; hic cum alijs diuturnus. Sarcoſis in vtero, eſt carnis collectæ expullulatio: quam, ſi magna ſit, particulatim recidere cõuenit vellicatam ſcalpris, quo celerius emoriatur: ſin parua, protinus tollere. Hęmorrhagia, id eſt ſanguinis eruptio, effuſio abundans eſt ſanguinis: quę, ſi magnum vulnus ſit, per largum obitur fluxum: ſin anguſtum, per iaculationem: vt in venis ſecandis. Differt hęmorrhagia ab hęmorrhoide, ꝙ hæmorrhagia, abundans effuſio, vti diximus, ſanguinis: hæmorrhois autem, delatio ſanguinis eſt per diſſultationem, ac paulatim facta. Duobus modis ſanguis erumpit: diſſultatione, vel ruptione: quæ diſſultatione, ac corporis noſtri vaſorum eroſione conſtat, non facile ſanatur. Curantur ęgrius arteriæ, quàm venæ: partes in profundo ſitæ ijs, quæ ſuperficiem occupant: & quæ his, aut illis vicinę magis ſunt, faciliorem, difficilioremue curationem recipiunt. Sanguinem, quem nõ paruo negocio compeſcas, facile hæc loca profundunt, temporales muſculi, cerebri membranæ, palatum, columella, collum, alæ, inguina, & id genus alia: inter homines vero, ſi ętatem ſpectes, iuuenes: ſi habitum, prauis affecti humoribus,
B ſi anni tempus, in æſtate. [a] ‖ Chymi appellatio apud Hippocratẽ ſemper humoribus corporis deſtinata eſt, ex quibus nos cõſtituimur, ſanguine, inquã, pituita, & duplici bile, flaua & nigra: apud Platonem vero, & Ariſtotelem guſtabilis qualitas quæuis nobis inſita chymus, id eſt ſapor, nominatur: ſunt porrò qualitates, acor, auſteritas, acerbitas, acrimonia, ſalſedo, dulcedo: ſic & Mneſitheo placet. Continet pars ea medicinæ, quæ de affectibus agit, quid, & qualis ſit vniuerſalis, & quid particularis affectus, ac morbus: quid item cauſa, quid ſignum: & quæ huius differentiæ habeantur (ſunt autem hæ ſpecie complures) non qualis affectus cauſarum, quæ morbos cõmittunt: loca item explorat, in quibus ſint affectus: quęrimus enim, quis affectus phrenitis, comitialis morbus, lethargus, dolor lateris, peripneumonia, reſolutio neruorum, & ſimilia. Sunt vero cauſæ horum manifeſtæ, & non manifeſtæ: & antegreſſæ, & antecedentes, & continentes: atque in vniuerſum, quæ ſit affectus conſtitutio: &, in quibus ij corporis partibus dicti ſint, perſcrutatur. Criſis, id eſt iudicatio, idonea morbi, ac celer in tempore diſſolutio eſt. Periodus, id eſt circuitus, ſucceſſiua redditio eſt ordine diſpoſiti temporis. Cerebrum animalem facultatem obtinet, atq; huius partem principẽ, quæ ratiocinatrix eſt, atq; mens: Cor vero iracundam. [b] † Adminiſtratur pariter corpus à corde & iecore. Facultas, naturalis, altrix, & auctrix eſt. Sumit cor alendo, augendo q; corpore, à
C iecore ſanguinem: ſpiritum à pulmone: quas cõfectas, elaboratas q; materias ſic in vniuerſum corpus tranſmittit. Inſtrumentaria, pars eſt chirurgiæ, quæ per reſtitutionem, ac conſentaneam curationem diſpoſitis præter naturam humanis oſſibus ſanitatem vendicat. Sunt oſſa in nobis duobus modis coniuncta, per articulum, & coagmentationẽ. Articulus, commiſſura oſſium eſt, quæ moueri natura voluit. Coagmentatio, commiſſura eſt oſſium, quæ lege naturæ nequaquam mouentur. Lapſus, ſeu luxatio, eſt oſſium, quæ p articulum, vel coagmentationem [c] mouentur, extra naturam delatio. Exarticulatio, ſiue eluxatio, eſt oſſis ſecundum naturam ſe habentis in alienum naturæ locum ex profunda cauitate egreſſio. Dearticulatio, ſeu deluxatio, eſt oſſis euariatio, delatioue à naturali loco [d] † ad eum, qui præter naturã eſt. Motio, eſt oſſium per fixurã, harmoniãue compactorum [e] † ex propria ſede in naturæ oppoſitã exturbatio: quẽadmodum ex tarſo diruptis oſſiculis, aut vertebris fieri conſueuit. Diductio, eſt mutua oſſium per ſuturam, & coalitum coniunctorum ſeparatio, atq; diremptio. [f] Reſtitutio, eſt oſſis, vel oſſium [g] † à loco naturæ cõtrario ad naturalem ⁊ traductio. Tentio, eſt tractus corporũ. Mochlia, traductio eſt oſſis, aut oſſium ad naturalem locum ab eo, qui præter naturam ſit. Catataſis, eſt ad inferna loca corporum tractus: obitur hæc partim principijs, quę tentionis cauſę ſunt, è regione oppoſitis, partim tranſumptione in contrarium, nempe tranſmiſſis per rotulas principijs, quæ tentionem moliuntur, ac ſuperius adnexis.
D Anataſis vero, id eſt tentio ad ſuperna loca, per traductionem, intelligi ex ijs poteſt, quæ de catataſi prodidimus. Diſtentio, eſt ad ſuperna, atq; inferna loca corporum tractus. Exelcyſmus, ſeu rectius forte Eiſelcyſmus, eſt deductio oſſis, vel oſſium à ſuperficie in profundum. Rhegma, id eſt ruptum, eſt oſſis, aut oſſium traductio à profundo ad ſuperficiem. [h] † Traductio, eſt diducti oſſis in naturalem locum reuocatio. Extaſis, id eſt mentis emotio, eſt inſania, quæ breui finitur. Ecplexis, id eſt conſternatio, eſt emotio mentis, quæ ex repentina aliqua perturbatione extrinſecus aduenit. Enthuſiaſmus, id eſt fanatica perculſio, ſeu afflatio numinis, eſt, velut cum quidam mente in ſacris faciendis capiuntur, ſiqua viderint: aut ſi tympana, vel tibias, vel ſigna audiuerint.

A ‖ Lib. de Humo. Et de Veteri med. ꝓpe finẽ. Et de Alimẽto iuxta prĩcipium.

B † Additur in antiqs τὸ δ' ἧπαρ τὸ ἐπιθυμητικόν, i. iecur autẽ concupiſcibilem.

C † Al. συγκειμένων, i. cõpoſita ſunt.

D † Additur ĩ antiquis ἐξ ἐπιπολαίου κοιλότητος, i. ex ſuperficiali cauitate.

E Al. ex antiquis. aliquãdo quidem in eodẽ loco præter naturã motio: aliquando autem in locũ, qui præter naturam eſt, exturbatio.

F * καταρτισμός.

G † Al. ex loco qui ſecundum naturam eſt ad locum, qui eſt præter naturam.

H † Additur ĩ antiquis. paragoge eſt oſſis, uel oſſium traductio diducto oſſe ꝑ anaclaſin in naturalem locum.

GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO SEV MEDICVS

Quem librum olim Ioannes Andernacus latinum fecit: nuper vero post Bartholomæi Syluani recognitionem ad Græci exemplaris collationem castigatus.

Vide in secunda Sectione sexti Epidemiorum, commen. 42. vbi citatur liber Herodoti, qui inscriptus est Medicus.

Quomodo inuenta sit medicina. CAP. I.

Multa in hoc libro ex codi. manuscr. restituta nũc sunt.

ARtium inuẽtiones, vel deorum filijs, vel quibusdam eorũ propinquis, quibus dij primi artem oẽm communicarunt, Græci ferunt acceptas. Hac igitur ratione & Æsculapius medicinæ, quã primus ab Apolline patre institutus, hominibus tradidisse dicitur, inuentor extitisse apparet. Porrò ante illum ars medica non dum hominibus fuit cognita, nisi ꝙ veteres medicamentorum, & herbarũ, qualia apud Græcos Chiron Centaurus, & ab eo eruditi heroes nouerãt: ad hęc quæcunq; Aristeo, Melampodi, & Polyido adscribuntur, experientiã, quandam habuere. Apud Ægyptios sanè pręter herbas, aliam quoq; medicamẽtorum rationem in vsu fuisse Homerus hunc in modum testatur: G

Fertilis Ægyptus rerum, medicamina mista,
Optima multa, simul deterrima plurima gignit.

Porrò ex cadauerũ confectione, quã in cõdiendis ijs, asseruandis'q; habere moris erat, multa ẽt, quæ manu administrantur, apud primos medicos inuenta esse videntur. Quædam dicũtur ex casu obseruata fuisse, vt suffusos appungere, inde, ꝙ capra quæpiam ex suffusione male habens, iunco aculeato in oculũ impresso, visum receperit. Quin & clysteris vsum ab Ibi profectũ esse scribunt. Hæc.n. colli cute tanq̃ clysteris vtre, marina, Nili'q; aqua impleta, rostro eam sibi ipsi per anum indit. Scribit etiam Herodotus historiographus, quõdam ægris per compita expositis, illos, qui ijsdẽ aliqñ morbis laborarãt, referre solitos, quibus vnusquisq; vsus, sanitatẽ recuperauerit: atq; hoc modo ex multorum vsu, ac experimentis rem medicã conflatam esse. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, non dum'q; rationalis fuit. Cæterum perfectam medicinam, & oĩbus numeris absolutam, nimirum diuinam aio, Æsculapius solus inuenit. Illam vero, quæ inter homines versatur, huius successores Asclepiadę posteris veluti hæreditario acceptam tradiderũt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primus'q; perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicinæ principia. CAP. 2. H

PRincipia medicinę tria sunt, vnum inuẽtionis, alterum constitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinę (vt simpliciter dicam) vetustissimum planè, citra'q; rationẽ principiũ, experientia est: queãdmodum apud Ægyptios, & reliquos oẽs barbaros. Redigendi vero in artis constitutionem, sicut Asclepiadarum medicinã, ratio & experientia. Interpretationis, vt scribit Athenæus, vel traditionis, queãdmodum quidã dicunt, initium, naturalis est speculatio. Enimuero simpliciter & Hippocrates dixit, ‖ Medicę rõnis initium primũ natura est: nã à naturę inspectione Dogmatici auspicãtur, qm̃ ex ijs, quæ ẽm naturã sunt, & illa, quæ contra habent, possunt cognoscere: at sine naturaliũ cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, scire nemo põt. Quin ẽt in curãdo naturę speculationẽ silr requirunt: qñquidẽ ex naturali admouẽdorũ auxiliorũ potentia, q̃ cuilibet morbo idonea sint, accipiunt. Qui vero ex alijs sectis naturæ cõtemplationem aspernant, vtriq; à quibus p̃sidia afferẽdi habitum finxere, incipiunt, Methodici ex cõitatum indicatione, empirici ex obseruatione experimentornm: Qua.n. rõne Dogmaticis medicę rõnis natura, eadẽ empiricis experientia crebro, et ferè semper in ijsdẽ, & pari modo contingens, principium existit. Ab hac siquidẽ historiã quoq; suã exordiunt̃, & ẽm hæc ab alio ad aliud sil̃e transeunt. Sed methodicis euidentiũ similitudinis inspectio, vel cõmunitatũ apparẽtiũ cognitio principium dr̃.

de Loc. in Homine non procul à p̃cipio.

Quot

A *Quot sectæ medicorum, quæ'que earum notæ.* CAP. 3.

SEctæ medicorum tres sunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis naturæ rationem præbet, morborũ causas inquirit, & signis ad illarũ inuentionem vtitur, curationẽ capit à contrario, prout causæ exigunt. Nam contrariorum contraria sunt remedia. Quatuor ergo sunt, quæ rationalem sectã obsignant, naturæ inspectio, causarum, ac signorũ æstimatio, & quartũ, nempe ꝙ causæ ipsis curationem dictãt. Empirica ad assidentium accidẽtium cõcursus, quæ ęgris adsunt, respicit, & conuenientẽ accidentibus curationem obseruat, id ꝗ nec morbo cognito, nec causa inquisita. Contenta est aũt obseruatione in accidentibus per eorum, quæ admouẽtur, experientiã facta, & historia prius expertorũ vtitur: tum à compertis ad incõperta, sed similia ſm apparẽtem speciẽ transit. Quæ enim ipsimet vsu, ac experiẽtia in multis, & sæpissime ac semper in ijsdem, & pari modo experti sunt, aut quæ casu quopiã obseruarunt, ea ꝗ semper atq; eodẽ modo habentia, hæc confidenter vsurpant, non adeo curiose facultates ex eorum qualitatibus disqrentes. Credunt & vetustissimis, qui rerũ per experimenta sibi obseruatarũ historiam, vti vocant, memoriæ prodiderunt. Vtuntur ẽt à simili transgressu ad ea, quæ non dũ explorarunt, cũ similia specie, quæ ad manũ est, apparent, vt malua, blitũ, beta, & lapathum. Itidem in † cõtrarijs, vt alica & oriza. Rursus in arborum

B fructibus, quos Græci acrodrya nominãt, vt pirum, malũ cotoneum. Notant igitur empiricã heresim, ad concursus symptomatũ, non ad morbum, neq; ad causas, respectus: deinde in concursibus medicaminũ congruentiũ per vsum obseruatio: Tertio, expertorũ antea historia: Nouissime à simili trangressus. Methodica cõmunitatibus & similis speculationi adhæret. Oẽs enim particulares affectus ad generales duos reducunt, adstrictũ, & fluentẽ, quas cõmunitates vocant. Cognoscunt eas ex obortis circa corpus affectionibus, in vtroq; euidenter conspicuis. Quare notas nõ desiderant, exẽpli gratia adstrictum inde oriri, ꝙ corpus densatũ sit, profluuium ipsius sistatur, oĩs ꝗ euidẽs excretio impediatur: fluentẽ vero inde, ꝙ summa corporis cutis rara euaserit, & cuiusq; corporis particulæ excretiones sensibiles intẽsæ sint. Duplicem igitur curationis speciem generales duo corporis morbi ipsis indicant, nempe si corpus adstrictum est, laxãdum esse: si profluuio laborat, cõprimendum: si vitium mistum habet, occurrendum vehementiori malo. Cæterum cõĩtates oẽs nominant euidentes: harum aũt alias passiuas, vt adstrictũ, & fluens: alias curatiuas, vt resolue re & tenere: quasdam tẽporales, initium, incremẽtum, vigorem seu statum, & inclinationẽ. Porrò medicinæ, quæ manu medetur, cõmunitates, in eius ablatione, quod alienũ est, consistunt. Duplex enim alienũ est, vel extrinsecus, vel in corpore. Extrinsecus simplex: illius, quod in corpore est, tres

C numerantur species. Atqui extrinsecus, vt spiculũ, telum, & quodcũq; aliud id genus existit perfectam eductionem ostendit. Eorum, quæ in corpore sunt, aliud loco alienum, vt suffusio, eluxatio, & fractura, quæ trãspositionẽ vel restitutionem in proprium locum indicãt. Aliud magnitudine, vt abscessus oẽs, scroti tumores, acrochordones, i. pensiles verrucæ, phymata, & cõdylomata: quorum nõ nulla diuisionem solam requirunt, non nulla summam superfluorum præcisionem demõstrant. Aliud defectu alienũ, non vt superuacaneum, sed veluti deficiẽs dicit, cuiusmodi mutila, & curta oĩa: sicut in labris, oculis ꝗ cernit. Vnde quidã λαγοφθάλμοι, & λαγόχειλοι, i. leporinos oculos, & leporina labra habẽtes, noĩantur. Pari modo ẽt se habẽt fistulæ, & vitia profunda, quę Gręci vocant hypophora, sinus, vlcera, alia ꝗ huiusmodi oĩa, quæ ex defectu repletionem desiderãt, atq; indicant. Iã vero pręter quatuor chirurgorum cõmunitates, est & species, quam προφυλακτικὴν, i. pręseruatricem appellant. Apponitur aũt & ipsa, vt communitas, in deleterijs, & toxicis, bestijs ꝗ oĩbus, quæ virus inspuũt, tum venenosis volatilibus, & terrestribus, aquatilibus ꝗ. Nam cõmune oĩum genus, vt sint exitialia, non tñ ad adstrictum, & fluens referuntur, sed aliud est præter hęc genus. Quare & curatoria ipsorum cõmunitas alia præter illam habet, dicta prophylactice. Methodicam quoq; sectã primum exculpit similis in euidentibus consideratio, sed non in latentibus, seu

D abditis, quemadmodum in rõnali secta. Hoc vnum intercedit discriminis, ꝙ in illa quoq; similium inspectio, sed in obscuris consistit: ſm, ꝙ ex simili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, particularia oĩa ad generalia reducit. Attamen non euidentia tñ empiricorum more animaduertunt, sed particularibus, nullo generali cognito, insistunt. Tertium est ex communitatum indicatione curationem accipere: nec causas, vt rationalibus in vsu est, exponere: neq; facta in concursibus obseruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt empirici faciunt, contentos esse.

† Codex manu scriptus hẽt τῶν δημητρείων, i. cerealib⁹, quę lectio accõmodata ad sẽsum est. & ita ẽt vĩ legisse vet⁹ interpres.

Qui trium Sectarum principes extiterint. CAP. 4.

RAtionalis sectæ & auctor, & princeps Hippocrates Cous fuit. Post hũc Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Mnesitheus Atheniẽsis, Asclepiades Bithynus, Cienus, qui & Prusias dictus est. Empiricæ pręfuit Philinus Cous, qui primus eam à rationali separauit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta. Cum autẽ suam hæresim principem esse vellent, Acronem Agrigentinum, quò rationali esset vetustior, ei dedisse initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus ea secta floruit: Dein Apollonij duo, pater, & filius, Antiocheni: hos secuti Menodotus, & Sextus exacte eam corroborarunt. Methodicen Themison Laodiceus Syrius incepit, qui ab Asclepiade rationali occasiones nactus, ad methodicæ sectæ inuentionẽ se contulit. Thessalus Trallianus eã absoluit. Post hos Mnaseas, Dionysius,

Proclus, Antipater. In ea autem de quibusdam dissenserunt Olympiacus Milesius, Menemachus Aphrodisieus, & Soranus Ephesius. Fuerunt non nulli ἐπισυνθετικοί, quasi adiuncti, apud Grecos nominati, vt Leonides Alexandrinus: quidam ἐκλεκτοί, quod est delecti, vt Archigenes Apameus Syrius. E

*

** In vetustissimo grę. codice manuscr. annotatur hic deesse caput, cuius hoc ē argumētū: Quæ ꝓpria sint medicinæ.*

Medicina scientiá ne sit, an ars. CAP. 5.

RAtionales aliqui, è quorum numero est etiam Erasistratus, medicinam partim scientiã, cuiusmodi est causarum notitia, item naturæ inspectio: partim coniecturam, vt curationē, et signa habere censuerunt. Methodici & in vniuersum scientiam ipsam esse prædicant, sed vtriq; à vero, maxime methodici, aberrarunt. Scientia enim est conueniens, firma, & nunq; à ratione declinans cognitio: eam neq; apud philosophos, pręsertim dum rerum naturas perscrutatur, inuenias: multo sanè minus in re medica: immo, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quam obrē medicina ars merito dici potest: si quidem artis nomine cōprehēsionum, & opinionum ad finem quendã vitę vtilem spectantium collectionē certa qualitate, & quãtitate cōmeditatã intelligimus. Comprehēsiones igit̄ humanas, & quę numero constitutionē quandã procreare queant, ꝑcipue cōmeditatas, hoc est sibi concordes, ac consonas, cohærentes q; medicina habet: quo fit, vt artis vocabulũ, cuius definitio ei cōuenit, optimo iure cōmereatur, cōprehensiones q; in ea ad vitæ cōmoditatē pertinent. Quippe, vt seruarentur hoīes, ac sanitatē tuerent̄, in vitã prodijt. Sed artiũ duplex est differentia: quędam.n. finem suũ semp ꝯsequunt̄, vt fabrilis, nauiũ cōpactoria, ædificatoria. F Quædam finē suum, ceu scopum desiderant, contingunt aũt non semper, sed plurimũ. Vnde con iecturales quoq; dicuntur: ex quarũ numero medicina fuerit: quēadmodum rethorica, gubernatoria, & sagittandi ars. Est & alia differentia, & ipsa duplex: qm̄ aliquæ, dũ fiunt, sunt, & simul atq; ab actione destiterint, nihil, quod perfecerint, ostēditur, cuiusmodi saltatoria, citharistica, palæstrica, & quæuis alia ars musica. Non nullę in actione euidēs opus planè nullũ habent, sed tanq̄ futuri cuiusdam præparatoriæ existunt: vbi vero à functione cessauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis statuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarum opera post actionē perdurant. Inter has medicinam quoq; numeres, licet. In medendo enim non dũ eius finis innotescit, quippe quæ aduersus morbos semp laboret: at, vbi curationē absoluerit, tunc homini sanitatē restituisse eã videre est.

Quid sit medicina. CAP. 6.

DEfinitionibus rationales vsi sunt, descriptionibus empirici: de quibus quęstionē instituere philosophis solum conuenit: enimuero veteres ēt medici hoc ferè modo medicinam simpliciter, vel definierunt, vel descripserunt. ‖ Medicina est, Hippocratis sententia, adiectio, & ablatio. G Adiectio quidē deficiētis, ablatio aũt superatis in hoīum corporibus. Quam.n. definitionem medicinæ non nulli putauerunt, re vera non est, ęgros videlicet morbis non prorsus liberare, dolores lenire, morbi q; vehemētiã retũdere, malo victis manũ non admoliri. ‖ Artes enim nō ex ijs, quorum neutiquã adest facultas, sed ex his, quorũ adest, definitionem sortiuntur: qm̄ illa definitio, quę neutiquã fieri possunt, recensent, non ex ijs, quę adsunt, artes definit. Recentiores huiusmodi definitionem vsurparunt. Medicina est scientia sanitatis cōseruatrix, morborũ repultrix. Verũ secus habet: non.n. ipsa hęc efficit, sed ex illis, quę efficit, hęc proueniunt, id q; non semp. Quapropter non ex his, sed illis, quę ab ea semper accipiuntur, cōstituta est. Hęc autem sunt adiectio, & ablatio. Proinde, quę capit medicina, hæc ipsam esse dixit Hippocrates, quibus & in sanis vtitur, cũ secundam ipsorũ valetudinē conseruat, & in ęgrotis, vt morbis liberet. Quæ igitur semp facit, ea ipsam constituunt, nō illa, quę ab his efficiunt̄. Aliud nãq; ars, aliud eius finis est. Quod enim appetit, id aliud ab ipsa est, id q; non perpetuo secum habet. Quo fit, vt, quatenus ipsum non contingat, neq; finis eius, sed scopus dicatur: cum aũt contigerit, finis. Ita gubernatoria, & sagittandi ars nō à fine, quem non semper contingunt, sed ab ijs, quibus constitutæ sunt, & per quæ, vt finem assequãtur, functiones obeunt, definitionē sortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus ferè post Hippocratem H proba esse videtur. Herophilo Medicina est sciētia salubrium, insalubrium, & neutrorum. Trium enim horum cognitionem habet. Salubrium, quę corporis humani constitutionem ita pręparãt, vt ex eis pulchre inuicem aptatis sanitas concilietur: insalubrium, quæ salubrem conuenientiam dissoluunt. Neutrorum omnia sunt auxilia, quę ęgris afferuntur, & eorũ materia. Hęc enim prius, quàm à medico excepta sint, neutra, hoc est, nec salubria, nec insalubria sunt.

Lib. de Flatibus à principio.

Lib. de Arte nō procul à principio.

Quot partes medicinæ. CAP. 7.

PRimarię medicinę partes sunt, rerum naturę contemplatio, causarum notitia: vel affectuum consideratio, sanitatis tuendę ratio, signorum obseruatio, & medendi modus. Gręci vocant φυσιολογικὸν, αἰτιολογικὸν, seu παθολογικὸν, ὑγιεινὸν σημειωτικὸν, & θεραπευτικὸν. Atheneus pro signis materiã constituit, q̄ in curatoria parte versat̄. Nã sine materia curatio fieri non possit. Indiciorũ obseruatio, & ad curandi rōnem necessaria, non tñ ipsa est curatio. Materię.n. beneficio curatio absoluitur, & materia quidē sine curatione nihil aliud confert. Signa vel citra curationem ad cognoscendum, q̄ mederi queas, & q̄ minus, necessaria sunt. Ad hęc faciunt, ne inscius ijs, qui medicinę nullum locum reliquerunt, manum admouens, erroris notã incurras. Iam verò quinq; harum partium medicinę, cuiusq; diuisio quędã angustior est. Pars igitur, quę naturam contēplatur,

dicitur

A dicitur, in qua de hominis natura disserimus: constat autem, si diuidas, elementorum notitia, quibus homo componitur, tum generationis fœtus, & formationis, præterea interiorum & exteriorum corporis partium speculatione, cum mortuorum cadauera incidimus, ossium q́ꝫ rationes perscrutamur: in qua ea, quæ præter naturam sunt, inquirimus, morborum causas, accidentium concursus, affectuum status diligenter indagamus. His enim incognitis nemo recte nouerit, quo modo morbos curare conueniat: ὑγιεινὸν tum sanitatem tuetur, tum pręcauet, quo minus corpora in morbos incidant: vbi inciderint, ad sanitatem reducit: σημειωτικὸν præteritorum cognitionem, præsentium inspectionem, & futurorum præsagia continet: θεραπευτικὸν, id est curandi facultas, ea quoq́ꝫ in tres partes diducta est, vt vna esset, quę victu: altera, quę medicamentis: tertia, quæ manu mederetur.

An medicinæ diuisio in quinque partes diducta necessaria sit. CAP. 8.

PRoinde rerũ naturæ cognitio necessaria est hoc potissimũ nomine, ꝙ nisi naturalibus antea cognitis ea, quæ à naturali habitu recedunt, cognoscere queas nũquam: nam præter illorum naturam morbi consistunt. Causarum vero & morborum notitia non minus & ipsa desideratur, vt affectuum origines, quibus resistere conuenit, intelligamus: tum ipsos affectus à veteribus appellatos eorum q́ꝫ status cognoscamus. B Vtilis sanè & symptomatum affectibus incumbẽtium cognitio est, nam ab horum congressu, quem Empirici συνδρομὴν græce, latine concursum vocant, corporis vitia speciem nãciscuntur. Quãquam ijdem Empirici in syndromis, quæ cuiq́ꝫ accidenti conueniant, obseruarunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodum Rationalibus causæ, licet ipsi nihilo minus tum affectus, tum cõcursus inquirant. Totum autem causis attribuunt, quarum non nullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concausæ, reliquæ præcedentes dicuntur. Euidentes, quæ Gręcis vocantur procatarcticæ, id est antegressæ, sunt, quę, dum aduersam valetudinem crearunt, separantur, vt frigus, labor, Solis exustio, cruditas. Continentes, cum præsentes sunt, & morbi quoq́ꝫ adsunt: cum tolluntur, morbi etiam discedunt, vt spina, & telum. Concausæ, quas Græci appellant synætia, quæ affectum sua vi possunt generare: generant vero & alteri cohærentes, vt lapis in vesica, & inflãmatio. Nam ambę vrinæ suppressionis causæ sunt, etsi per se vtraq́ꝫ illam generare possit. Coadiutrices causarũ partes, quæ sua virtute morbum efficere non possunt, sed alteri auxiliantur, vt libido articularem morbum promouet, & remigatio sanguinis eruptionem. Præcedentes, siue internę, quæ ab euidentibus, vel præparantur, vel coadiuuantur, vt sanguinis abundantia nutrimenti copiæ soboles est. Præcedit au- C tem Erasistrati παρέμπτωσιν, id est coincidentiam, quę omnium morborum causa est coniuncta, verum citra pręcedentem non accidit. Porrò salubris pars, quam græci ὑγιεινὸν dicunt, non solum vt pars medicinæ, sed tanquam potior ea, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præstat morbum prorsus non admittere, ꝙ̃ morbo liberare: quemadmodum & gubernatori longe pręstabilius est ante, quàm in tempestatem incidat, iter absoluere, quàm fluctuatum periclitatum ꝙ euadere. Atqui differunt rursus in salubri parte, sanitatem tueri, & morbos incessentes longius arcere. Etenim primum consueta victus ratione administratur: alterum curatorijs auxilijs, vt morbum, qui conflari debet, supprimat ac dissoluere anticipet: siquidem, quæ iam ortis affectibus medicantur, eadem quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos consistere. Similiter pars, quam ἀναληπτικὴν, id est refectricem, appellant, differentię cum illis non nihil habet. Qui enim recreat vires recolligit q́ꝫ, vt non amplius præter naturam, ita secundum naturam se non dum habet, sed ab eo, qui præter naturam est, nuper habitu absolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam victus rationem desiderat, nec curatoriam, non enim ęgrotat: nec eam, qua sani vtuntur, vt qui non dum absoluta fruatur sanitate. Quo fit, vt nec qualitate, nec quantitate paria sanis possit assumere: σημειωτική, hoc est adnotatrix pars medicinæ, curationi morborum per victum summe est D necessaria: nam præterita & pręsentia symptomata ad morbi causam inueniendam diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præsagiendum, mors, an salus expectanda sit. Pari modo medicina, quæ manu medetur, tum illa, quæ medicamentis auxiliatur, sine indiciorum obseruatione non absoluitur: quippe pręsagia eodem modo desiderant, quibus scias, quæ curationem non admittunt, quæ que eam recipiunt quidem, sed vehementer aut offendunt ęgrum, si curentur, aut è medio tollunt. Iam vero curatoria pars trifariam diuisa est, vna victu: altera medicamentis: tertia manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquẽdi facultatem habent, est administratio: Quę omnibus quidem ægrotis, sed pręcipue febrientibus in vsu est. Quę manu medetur, pars curatorię est: ea incisionibus, vstionibus, & ossium in suam sedem deductione homines curat. Medicatio, φαρμακεία Gręcis dicta, nudis medicamentis interiores affectus & exteriores sanat: victus enim conuenientem rationem, quãdo q́ꝫ vero & manuum opus requirit, quemadmodum chirurgia & victus ratio medicatione vtuntur. Itaq́ꝫ à rerum naturę contemplatione altius auspicabimur: quoniam nec in sanis secundam valetudinem tueri, nec in ęgris morbi causam cognoscere, nec signis quid deprehendere, nec curationem admoliri recte possis, ignorans, quibus homo elementis constet, & quo modo his immutatis à natura, quam obtinebãt prius, morbi nascantur.

De elementis humanis. C.AP. 9. E

de Natu.hum. cõm.1.te.14.cl. 1a.29.h

CONstat ‖ igitur homo ex primis mundi quatuor elementis, igne, aere, aqua, & terra, naturaliũ cum Hippocrate consensu, non q ex his ipsis, sed proportione eis respondentibus homo cõstituatur. Atqui ex Hippocratis sententia, dũ dissoluitur, in hęc prima resoluitur, & vnumquodq; rursus in suam ipsius naturã, homine vita defuncto, redire necesse est, siccum in siccum, frigidũ in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiusmodi tum animãtium, tum aliorum vniuersorum natura est: omnia similiter oriuntur, & desinunt similiter: conflatur enim ex his prędictis eorum natura, & in eadem finit. Vnde singula originẽ nacta sunt, eò quoq; recedunt, quemadmodum Homerus hisce verbis inquit innuens dissolutionem in hæc futuram.

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit. »

Cęterum hoĩem velut ex secundis, & humanæ naturæ vicinis quatuor humoribus, sanguine, pituita, bile tum flaua, tum atra constitutum esse physici pronunciant: qm̃ fœtus in prima sui formatione ex genitura, & sanguine, qui à matre p vrachum influit, auspicium cœpit: in his aũt quatuor humores erãt. Qui ex tribus, ijs q; compositis hoĩem prodijsse censent, hæc pręponunt initia, humida, sicca, & spiritus, quę Hippocrates gręce ‖ ἴσχοντα, ἰσχόμενα, & ἐνορμῶντα hoc est continentia, contenta, & impetum molientia, appellat. Continẽtia igitur sunt solida oĩa, vt ossa, nerui, venę, arteriæ, ex quibus & musculi, & carnes, tota q; corporis moles cõflata est, ad hęc interiorũ, exteriorum q; concretiones. Contenta vero humida sunt, q̃ in vasis per tota corpora dispersa feruñ. Atque hæc quatuor pręd\ictos humores vocat Hippocrates. Impetũ moliẽtia spiritus existunt, quos veteres duos, aĩalem, & naturalẽ numerant: Stoici tertiũ inuehũt ἑκτικόν, quem habitum noĩant. Erasistratus vasa triplicia, neruos, venas, arterias, omissis spiritibus, & humidis, tanquã initia, & totius corporis elementa constituit. Nam duplici materia regi aĩal affirmat, sanguine tanq̃ alimento, spiritu tanq; naturæ functionibus obeundis coadiutore: non aũt ea, vt principia, intelligit. Multę sane aliæ partium species non ex tribus illis cõpositæ inueniuntur, vt verbi gratia cerebrũ, medulla, atq; ossa oĩa. Cerebrum igitur, vel medullam nutrimenti parenchyma, quasi affusionẽ exponas, audet appellare, sicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis consistentiam. At ossa neq; nutrimenti parenchymata, neq; ex prædictis vasis triplicibus composita esse dicere possit. Asclepiadi hoĩs elementa sunt corpuscula manantia, fragilia q;, & inuisibilia foramina. Secundum Athenæi sententiam nõ quatuor illa prima corpora, ignis, aer, aqua, terra, sed eorum qualitates calidium, frigidum, siccum, & humidum. Ex quibus duo causarum efficientium munere fungi, puta calidum, & frigidum: duo materialium, siccum, & humidũ supponit. Quintum vero ex Stoicorum opinione introducit spiritum cuncta penetrantem, à quo oĩa continen̄, & gubernãtur. Hippocrates cum trifariam hoĩs elementa diuisisset, in continentia, contenta, & ea, quæ impetum faciunt, quibus oĩa de elementis post ipsum assertis comprehendit, nec non naturæ elementorum tractationem, & eorũ, quæ pręter naturã sunt, causas, haud scio, quo modo successores eius vnam illã re vera diuinã Æsculapij medicinam in tres partes sibi cohærentes distribuerint, atque diuulserint. Alij enim humidis tum eorum, quæ secundum naturam habent constitutionem, tum causam eorum, quæ pręter naturam solis attribuere, vt Praxagoras, & Herophilus: Alij solidis corporibus initia, & elementa attribuentes, ex his, tum quæ natura consistunt, tum morborum causas inde capiunt, vt Erasistratus, & Asclepiades. Athenęus vero, & Archigenes spiritu solo ea penetrante, tum naturalia consistere, ac gubernari, tum morbos vniuersos hoc prius offenso creari dixerunt. Vnde & πνευματικοί, id est spiritales, veluti qui omnia spiritibus attribuant, nuncupantur. *

6.de Morb.vulga.sect 7a. F G

Exteriorum corporis partium appellationes. C.AP. 10.

* Hic annotat in gręco exemplari manuscripto, caput vnũ desiderari, cui⁹ argumẽtũ est, De naturalib⁹ functionibus.

DE partibus corporis, seu particulis, & quæ earum nomina sint, primus Aristoteles docuisse simul, ac conscripsisse creditus est. Temporis autem processu medicis quoq; ipsis posterioribus de ijsdem tractare necessarium visum est, ne manu allata quamq; partem, aut particulam ostenderent, sed ex appellatione sufficientem earũ notitiam haberent: quorum in numero id maxime fuerunt Erasistrati sectatores æmulati, vt Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidũt igitur totum corpus Ægyptij medici quadrifariam, in caput, manus, thoracem, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non vtillarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipsius corporis dicetur. Huius particulæ sunt hæ. Anterior superposita supercilijs, pilis nuda, inter vtranque aurem sita, Frons nominatur. Hac superior capillis intecta, Sinciput. Partem ab vtroque sincipitis latere supra aures sitam, Tempora appellamus. In media capitis regione sinciput superante est Vertex: vnde, velut à centro circulus, capillorum prouentus incipere videtur. Post verticem à posteriore capitis parte adusq; tendines Occiput descendit. A priore sub tota fronte, auribus, oculis, naso, & ore ad mẽtum vsq; circunscripta à supercilijs incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons à superioribus descendens desinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis consiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in ipsius terminis Aures sitæ sunt, quarum pars aperta Ala dicitur; refracta ab anteriori in posterius ipsis summitatibus inflexis cubiformis, sub qua semicirculus rotundus in mucronem exurgens, gręce xyster appellatur. Huius acumini concauum, quod subiacet, conchula. In huius medio rotundum H

* Al. ipsorum.

A tundũ foramen, meatus auditorius vocatur, sub quo particula pinguis ab aure suspẽsa fibra, est seu
auricula, superior pinna. Oculi supcilijs subiacent, quæ & lumina dicũtur, nempe tota figura cum
ipsis particulis. Superius inferiusq; interiores tunicas contegentes, Palpebræ appellantur, hæc in-
ferior, illa superior. Cõmittuntur inuicẽ crebro, & extremo tactu ad visus recreationẽ, & ad prohi-
bendũ, nequid extrinsecus violenter oculis incidat: maxime vero, queadmodũ in somnis, visoriæ
virtutis auertendæ gratia, quo melius homo conquiescat. Partes autẽ iuxta oculos totos sitæ, qua
palpebræ inuicem cõmittuntur, tarsi noĩantur: vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, à qui-
bus orta sunt, ducto noĩe. Facti aũt in hoc sunt pili isti, vt visoriũ spiritum, vel, vt quidã aiũt, radios
interiore parte effusos perspiciendi grã dirigant. His itaq; elapsis, vel retortis, nequaq̃ aĩans simili-
ter in rectum, vel in longum videre põt. Interiores oculi termini, vbi palpebræ coalescunt, canthi
i. anguli dicuntur, alter iuxta nasum, iuxta tempora alter: hic paruus, ille magnus. Quod in horum
medio cõsistit, oculi candidum. Huius rursus medium Iris circulus coloribus varius occupat: vnde
& à similitudine, quam cum cœlesti illa Iride habet, nomen accepit. Huius rursus media pars, per
quam visus peragitur, Pupilla est. Nasus oculos interiacet: eius partes vtrinq; sitæ, Nares vocãtur,
quibus animalia respirant, & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnulæ siue Alæ nomi-
B nantur, Quod autem eas discriminat, Interseptum vocamus. In vtraq; nasi parte, quæ proprie con
caua sunt sub oculis sita, concaua nuncupamus: vnde quidam concaui nominantur. Per morbum
autẽ hæc attolluntur ob hoĩs cruditatem, vel displicentem dispõnem. His aũt superiores inter na-
sum, & aures, Malæ, {priscis ẽt Genæ dicũtur,} quæ bene coloratis, & ingenuis pudore suffusis ru
bent. Hinc Maxillæ ad mentum vsq; descendunt, & hàc in mucronem desinunt. Mentũ id omne
est, quod labro inferiori longa orbiculari figura subiacet. Suprema pars labri sub naribus μύςαξ
Græcis, Homero ὑπήνη appellatur. Quod intra labra describitur, & ab eis constituitur, & contine-
tur, Os est. Videntur enim hæc quasi cõnata, post diducta os efficere: quare etiam veluti nuper di
uisa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros vsq; pertinet, id totum Ceruix dicitur: huius po
steriores partes proprie Tendines appellantur. Dein sub ceruice humeri vtrinq; prominent, quo-
rum verticem ἀκρώμιον, quasi dicas summum humerum, nominãt. Quod ab hoc prorsum vergit,
Clauiculæ existunt, inter quas iuguli habentur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraq; ex suo latere
propensa: harum pars ab humero ad cubitum vsq; pertendens, Brachium vocatur: Ancon autẽ,
id est cubitus, qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem Græci κορωνὸν, & horum Attici
ὠλέκρανον nominant. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic desinit, et cũ summa ma
C nu articulum facit, Brachiale dicitur. Succedens huic pars μετακάρπιον, quasi Postbrachiale dixe-
ris. Inde Nodi, à quibus digiti incipiunt, Græci κονδύλους appellant. Digitorum maximus, Pollex
est, ἀντίχειρ Græcis dictus, quòd toti summæ manui cooperans æquipolleat. Post hunc Index, no
men ab vsu, vt apparet, sortitus: dein Medius: hunc Medio proximus sequitur, Græcis παρά-
μεσος dictus, medicis dicatus, atq; ab ijs nomen sortitus. Postremus Paruus dicitur, quòd omnibus
sit inferior. Itaque à brachiali summa manus dicitur: cuius supinæ pars iuxta pollicem assurgens,
Vola nominatur, græce θέναρ: huic pars opposita ὑποθέναρ, idest subuola vocatur: verum, vnde
digiti procedunt, ςῆθος i. Pecten manus est. Quod medium horum omnium est, concauum manus
dicitur. Supra vero thorax ea pars appellatur, quę à collo toto ad ilia vsque ex anteriore parte pro-
tenditur. Huius pars, quę sub clauiculis vtrinque, & manibus habetur, Costæ sunt: ex quibus &
latus vtrunque dicitur. In harum medio Pectus. Huius rursus medium vsque ad chartilaginem,
sub qua ventriculi os delitescit, ςέρνον Græcis dicitur: idem locus etiam extrinsecus ita appella-
tur. Hinc abdomen oritur. Quæ sub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent, Subcharti-
lagia nominamus, Græci ὑποχόνδρια, quoniam secundum rectitudinem sub chartilagine ve-
luti post ipsam habentur. Sunt autem musculi, qui expansi membranæ prætenui veluti araneę,
D quam περιτόναιον Græci nominant, subiacent: extrinsecus vero cute conteguntur. Æquiuoco
autem cum his vocabulo etiam interiora viscera vocamus hypochondria: quoniam & ipsa sub
chartilaginibus notharum costarum ab interiore parte existunt: sed exteriora proprio. Quod
ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen est: Quod vtrinque est, κενεὼν i. inane seu
vacuum. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc sumen Græcis ἦτρον vocatum. Postea
Pubes sequitur, quę & aquaticulus, græce ἐπίσιον dicitur, in quem thorax finit: vbi & masculo
rum pudenda constituta sunt: tum fœminarum ad femoris vtriusq; exortum, vt sub hoc occul-
tentur. Maris pars prominens Coles vocatur, summitas eius, Glans: qua foramen habet ad ex-
cretionem, οὐρῆθρα ab vsu nuncupatur. Cutis, quæ eam contegit, Pręputium dicitur. Inferior pars
colis in longitudinem eius vergens ῥαφὴ, id est sutura vocata est. Quę vero adusque sedem pro-
ducitur, ταῦρος, hoc est Taurus. Testiculi duplici nomine apud Gręcos didymi, & orcheis intus,
& foris appellantur. Quod testiculos ambit, ὄσχεον Gręci, nostri Scrotum vocant. Muliebris au
tem pudendi (sic enim nominaui ipsum) sinus ipse, κτεὶς, id est pecten, vocatur. At, quę sinum am-
biunt, Alę vocantur, Inter has autem caruncula ad fissuram exorta, Gręcorum lingua νύμφη nomi
natur, nostra Colliculum appellare licet: quam, q; multo promineat, Ægyptij in virginibus exci-
dere consueuerunt. Porrò recti intestini orificium per sedem prodiens, quo excretionem, cum lu-

bet,

bet,retinemus, Anulus à figura,ab officio Strictor vocatus est. Cæterum posteriores corporis partes,quæ collo subiacent, hunc situm & appellationem habent: totum,νῶτον i. tergum,vocatur: inde vtroq; in latere ὠμοπλάται i. scapulæ habetur. Media ipsarũ pars μετάφρενον,quod est dorsum, cui etiam stomachus intus subiacet. Rursus media totius tergi sedes superne ad clunes vsq; spina dicitur. Huius partem,quæ recto tramite sub dorso habetur ἄκνηστιν Homerus nominauit, manifesto aliĳs dictionibus exponens, κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα: qm̃ & iuxta rectitudinẽ longitudinis media sunt terga, mediũq; est dorsi & lumbi. Spinã Lumbi, Græcis ὀσφὺς dicti, quę ἰξὺς nominata est, quatenus cingimur, excipiunt. Hi in Os sacrum terminantur: in cuius vtraq; parte Coxæ sunt: in his Nates: qm̃, quæ his subĳciuntur, maxima ossa sunt. Inde carnosa ipsis corpora substrata sunt. Quorum Gibbæ partes, q orbiculares sunt, σφαιρώματα, ceu modo orbium factæ, Græcis nominantur. Inde corpus vnum in duos exit processus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorũ diuisiones veteres Græci διχάλαν nominant: atq; hæc tota ad extrema vsq; Crura dicuntur: quæ vero à coxis statim incipiũt, Femora: vbi vero artus postea cõmittuntur inferioribus, articulumq; efficiunt, Genua noĩamus. Eorum partes retrorsum spectantes, Poplites, vel Ancyle: Inde ad ima maximi artus Tibiæ: quarũ anterior pars Ocrea, posterior Sura noĩatur. Postremum ossium tibię in vtrunq; latus excedens, Talus est: ab hoc profecti, Pedes proprie appellantur: quibus etiã mensuram sibi aliam hoĩes in altum tollentes pedem inuenerunt. Pedis pars posterior Calx: prior à talo vsq; ad digitos, τάρσος Græcis vocatur. Interior autem quasi pedibus inuicem se aspicientibus à talo versus magnum digitum procedens, πεδίον Græcis appellatur, id est planities. Quod sub hac statim in medio imi pedis habetur, concauum dicitur. Infimum, quo terram contingimus, & ingredimur, planta vocatur. Quod post concauum ad digitos assurgit, Pěcten pedis nuncupatur. Deinde digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem sortiti nomina, quoniam nec eosdem præstant vsus, quanquam magnitudine, aut situs ordine conueniant.

* Grecum exemplar habet στῆθος i. pectus.

Interiorum anatome. CAP. II.

ANatome abusiue quidem dicitur ẽt exteriorũ corporis partium & particularum commemoratio, quæ verbis vniuscuiusq; ipsorum naturalem situm, ordinẽ, vsum, quem aĩanti prębent, propriam cuiq; illorũ appellationẽ, de quibus iam retulimus, percenset: proprie vero anatome, interiorũ cum sermone explicatio dicitur. Siquidẽ oculis eas indicatas esse, anatome non est, sed cuiusq; notitiam ex sermone ac verbis accepisse, & naturales actiones, quo modo ipsas obeant, didicisse, ꝑterea quã inuicẽ cõionem viscera, aliæq; corporis partes per venas habeant. † Cerebrũ itaq; ex nullo eorum, quę ꝑdiximus, principali vase cõpositum esse videtur Erasistrato, eo q; nutrimẽti parẽchyma i. affusio ipsi esse videtur. Est aũt corpus simplex, atq; ob id oĩum, quę humano continẽtur corpore, & præcipuum, & princeps. Quapropter Plato & Hippocrates ‖ animi principatũ in eo constituunt. Comprehenditur sane mẽbranis duabus: Vna & contigua assimili q; χοροειδὴς idest secũdiformis Græcis appellatur, venosiorq; est: Altera, q̃ huic superiacet, caluarię q̃busdã partibus magis adherescit. Sed hęc neruosior existit. Ex superiore igitur parte venæ nutrimentum à corde iuxta eum locũ, qui Græcis ληχνεῖον dicitur, ex arterĳs vero, quæ ad basim sunt, acceptum in id deriuant: inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animi functiones vniuerso corpori cõicant. Neruorum autem species duæ sunt, vna mutuos ossium connexus colligat, continet q;: altera sentiendi mouendiq; pro arbitrio facultatem toti corpori transmittit. Atq; hinc etiam musculorum prouentus est. Oculorum meatus & ipsi ab ima cerebri parte proueniunt, & per eos visorius spiritus oculis impartitur. Inde vero nares ẽt processus habent, per quos & odoramur, & cerebrũ expurgatur. Ad aures processus nõ sunt, verum à posteriore parte tenuis mẽbrana, quam Græci μήνιγγα vocant, perforata est, atq; in vermis speciem processum habet: per quam similiter ipsæ repurgantur. In illius principio cerebri pars Græcis κωνοειδὴς appellata, q coni speciem referat, sedem habet. Iam vero illinc & spinalis medulla incipit. Cæterum duos habet cerebrum ventriculos, quorundam opinione vnum, vbi animi principatus residet. At Caluariæ ossa superiore parte sub cute, mẽbrana, quæ per suturas è meningibus prodĳt, περικράνιον Græci nominant, conteguntur. Est q; hęc origo mẽbranæ costas succingẽtis, quam ὑπεζωκότα noĩant, & septi trãsuersi, & peritonæi, & omnis membranę neruosę. ‖ Oculus ex Hippocratis sententia habet duas tunicas, quas Hippocrates μήνιγγας, q ex illis prouenerint, appellat. Recentiores tres ponunt, non nulli quatuor. Ex quibus prima deforis est à Græcis κερατοειδὴς i. cornea vocata. Ea reliqua sui parte alba est, pupillæ loco extenuatur, perspicuũ q; subiectũ colorẽ reddit, quatenus niger, vel cęsius, vel fuluus apparet. Secunda, qua pupilla est, modico foramine concaua, quę, quòd parte interiore sit acino vuę similis, ῥαγοειδὴς à Gręcis nominatur. Tertia retis modo sinum habens, ἀμφιβληστροειδὴς nuncupatur: perinde quasi in summo quartam tunicam à non nullis inuectam excipiat, quam & ἄδηλον, ceu minus apparentem vocare consueuerũt. Est etenim membrana minima simul & tenuissima, sed prima & secunda firmæ mẽbranæ, crassæ q; tunicæ sunt: tertia vero & quarta tenuissimæ. Quare & Hippocrates priores solas cognouit, oculus, inquiens, membranas duas habet. Porrò triplices hæ tunicæ humores continent. Hunc ab aquæ similitudine ὑδατοειδῆ Græci vocant: Illum ὑαλοειδῆ, quòd vitro quiddã simile referat. Tertium κρυσταλλοειδῆ, hoc est crystalli modo pellucidum.

† Ex grecis antiquis hęc adduntur: & arterias & neruos, p quæ & cõspiratio & cõfluxio oĩum, & omnia fiunt.

de Mor. fac. nõ ꝓcul à fine.

* Al. λῦνων i. torcular.

de Loc. in Homine non procul à principio.

E F G H

A lucidum. Palpebrarum interiores partes carnosæ: mediæ chartilaginosæ: exteriores cute tegũtur. At, qm̃ chartilago media dura est, adeps subiecta est lenimenti malagmatis ve instar, q̃ frequenter exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnosa est, in quã duplex neruorũ genus ab ima parte cerebri prodiens inseritur. Alij molles appellati gustãdi sensum ad principiũ: alij duri motũ arbitrarium ad ipsam deducunt. Ad huius radicẽ exigua inhæret lingua, Grecis ἐπιγλωττὶς dicta, quę, cũ deglutimus, recurrens, arteriam claudit, ne qd ex firmioribus humidis in ipsam delabat̃. Cuius rei quoq; causa tonsillæ numero quatuor creatæ sunt: duæ ad linguę radicem, vtrinq; conspicuæ: duæ his proximæ penitiores. Noĩantur eædẽ et παρίσθμια, qm̃ locus ad quem sitæ sunt, isthmo, præsertim cũ per inflãmationem intumuerunt, eo q; transitũ hunc arctum nimis reddunt, figura rñdent. Porro, cũ duabus aĩal materijs gubernetur, alimento, & spũ, ad hũc qdem pcipiendũ, nares, os, fauces, aspera arteria, & pulmo, partes sunt aptissimæ. Nares sanè & os respirationi seruiũt: gurgulio, ne frigidus in fauces aer cumulatim irrumpat: aspera arteria, vt eundẽ in pulmones deducat, quorũ in pectore sedes est: p hos & oĩs fit respiratio, sumittentes quidẽ se, vt spũs emittatur: attollentes vero, vt idẽ recipiat̃. Quare actione similitudinẽ quandam cũ fabrorũ follibus habere videntur: figurã vero vngulæ bubulæ seruat. Porrò ex spiritu in pulmone elaborato quicqd maxime necessa-

B rium est, ad sinistrũ cordis ventriculũ defert̃: quicquid inutile est, illac, qua inspirauimus, efflatur. Nutrimẽti vasa ad excipiendũ, & instra ad elaboratione ĩstituta hæc sunt, os, dẽtes, stomachus, ventriculus, ieiunum, & tenuia intestina. Os qdẽ et dentes cibũ extenuãt moluntq;. Stomachus appetit & deglutit: appẽsus aũt asperę arterię ad septũ vsq; trãsuersum porrigit̃. Ventriculus oĩs est ad cõcoctionem: incipit velut à media chartilagine, vbi ventris os situ dicitur: subsidet leuiter iecinori, latitudine græcorũ literã σ referens, & altero extremo in sinisteriorẽ partẽ vergit, vbi est & Græcis dictus πυλωρὸς, qm̃ portę modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, prohibet. Ieiunũ & tenue intestinum digestioni dicatũ est, in sinus multos implicitum: cõmittitur aũt mesaræo seu mesenterio, quod venæ in id descendentes intertexũt, p quas digestio plurima fit ad portas hepatis. Ei vero tenuius intestinum est ita cõnexum, vt pars eius esse videatur, quippe ieiuno explicato persimile est. {Differt tñ, q; nec vacuum sit, nec vasorũ copiam habeat.} Deinde cæcum intestinũ, alimẽto recipiẽdo accõmodatum. Huic adhæreſcit κῶλον i. laxius intestinum, quod excrementa ex distributione segregata suscipit. Pertendens aũt in dextram supra vmbilicũ inter iecur & lienem, deorsum rursus fertur, totum q; amplexum abdomẽ in rectũ intestinum desinit. Cum igitur duo meatus à lato oris spatio incipiant, alterũ iuxta priorem colli partẽ, bronchũ vel asperam arteriam

C noĩamus: {alterũ, stomachum.} Vnde vero initiũ capit arteria, & vbi aperitur, φάρυγγα i. fauces, vel λάρυγγα Græci vocant. Cæterum totus meatus ex chartilaginibus anuli modo vel circuli compositis constat, quo firmus continuæ animantis respirationi maneat, {nec comprimatur:} quare ẽt ostium eius semper patescit. Nã cibi abstinentiã tolerare potes diutissime, non inspirare ne minimum quidem tpis potes. Huius rei gratia purũ hũc spũi trãsitũ natura dedit, ne impedimenti quid sentiat. Enimuero, siquid vel cibi, vel potus in arteriã ĩprudentibus delabitur, strangulationes, & tusses statim excitãtur, donec à spiritus ĩpetu excussum efferatur. Iam vero aspera arteria spiritum pulmoni trãsmittit, desinit q; in eiusdẽ arterias asperas, quas ipsas quoq; bronchia noĩant. Stomachus interius, q̃ arteria, existens, ceruicis vertebris annexus, longissime cũ aspera arteria porrigit̃. Sed bronchus illi adiũctus, cũ cibum deglutimus, recurrẽs exacte ipsum lingula cooperit, quæ ex linguę radice trahit originẽ. Porro hæc lingula non modo os claudit, sed etiam cibum à lingua velut vẽtilabro purgatũ, & arterię orificio superimpositum ad stomachum pontis modo deijcit. Stomachus pro naturali functione appetendi facultatẽ habet. Dum appetit quidem, se attollit, & quæ offerũtur, deglutit: dum aũt accepta quasi elidit, & ad subiectas partes expellit, ac vẽtriculi orificio cõtiguo p transuersum septũ tradit, submittitur. Per quẽ angustum existentẽ meatuum in ventrẽ

D alimenta descendũt. Ventriculi naturale officium est, vt alimẽtum sibi cõmissum cõcoquat, quod à cõcoctione primum ptissanę cremori persimile est: verũ per eũ, quẽ πυλωρὸν à Gręcis appellari diximus, q adhuc arctior est, alimentũ ieiuno instillatur: quod cum tenue sit intestinum, in flexuosissimos orbes natura ĩplicauit, ne ex facili videlicet dissecaretur, diuelleretur q;. Mesaręum seu mesenteriũ anfractus & orbes eius amplectitur, atq; ipsos sustentat: quanq̃ id nõ solum hunc præstat vsum, sed ẽt venas duas sub iecinore emergentes {fulcit} quę post in diuersas partes diducuntur, & mesaræo inseruntur, quo & ipsę (sunt enim tenues) ruptionis periculum effugiãt. Sustinentur aũt ab intexto eidem simul basi, huic innitentes, & veluti substrato alleuatę finiunt. Atq; hoc pacto in singulis anfractibus ad hirudinum similitudinem compositis, aperto ore ieiuno inhiantes, oẽm in eo alimoniam in succum conuersam exugunt. Simul aũt inter exugendũ, protinus ipsum in sanguinẽ mutant, qui succus antea erat, dũ in ieiuno esset. Non enim aliunde vel pituitę, vel sanguinis, vel alterius cuiusdã vas esse natura indicat. Rursus igitur duę factæ ex multis venę à mesaręo acceptum, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cum sanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa singula pariter secernuntur. Flaua bilis ad vesicam ei inhærentem defertur: atra ad lienem. Iam vero ab hepate versum in sanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculũ distribuitur. A corde sanguis per iugulares venas (σφαγιτίδες à Gręcis nominantur) ad superiores

corporis partes deriuat. Per cauam aũt venam in vniuersum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, E
sanguine iam à sero discreto, ad renes perrepiant, qui lumbis sub cluniũ carnibus, per quas vrina destillat, inhærent. Ad vesicã autẽ per meatus dictos græce ὀρητῆρας proficiscitur. Vesica corpore suo vrinã recipit, & per colem foras excernit. Testiculi vero substantia glandulosi sunt, cõceptacula, & officinæ seminis, quod per singulos neruos ab inguinibus depẽdentes, Græci κρεμαστῆρας nominant, ad eos fertur. In quos etiam alia vasa ipsos nutrientia descẽdunt. Cęterum duabus tunicis conteguntur, quarum tenuiorem Græci ἐρυθροειδῆ, valentiorẽ δαρτὸν appellant. Ab his est, quod ὄσχεον à Græcis i. scrotum dicitur. Fœminis autem vulua scroti conuersi similitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas sanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur cedit q; in alimentum fœtui, & formationem. Nam à venis, quæ secundas implicant, binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arterijs ibidem sitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu meatum οὔραχον appellatum absoluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est. Ab vmbilico autem venæ ad iecinoris portas sanguinem in fœtibus transmittunt: arteriæ vero iuxta vesicam, crassiori arteriæ: neruus hic spinæ insertatur.

De ea anatomes parte, quæ ad ossa pertinet. CAP. 12.

OSsium duplex compositio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad stabilitatem, Græcis συνάρθρωσις i. coarctatio dicitur. Huius autẽ tres sunt species, sutura, coagmentatio, & fixura. Suturis igitur capitis ossa constant. Inueniuntur autem suturæ in plurimis quinq;. Prima per sinciput, στεφανιαία à corona, cui assimilatur, Græcis dicitur. Altera per verticẽ ὀβελιαία, q; veru repræsentet, vocatur. Tertia per occipitium, à græcorum litera λ. λαμβδοειδής ei nomen est. Duæ, quas κροταφίας nominant, in vtroq; temporum vna. Ossa caluariæ septẽ numerantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, polymorphi vnum. Cerebrum duos ab vtraq; cerebelli parte processus obtinet: κορώνας, quasi dicas tubercula, Græci appellant, qui in primæ vertebræ cauitates insinuantur, in qua, velut centro, secundæ vertebræ caput in latera mouetur, annuit, renuit q;. Deinde ossei dicti processus duo paululum inuicem dissidẽtes, per quos tendines, & nerui deorsum feruntur. Post alia duo ossa super foramina, per quæ facultas audiendi est, emergunt, iugalia i. ζυγωειδῆ appellata. Sub his rursus alia duo petræ modo prominent: λιθοειδῆ vocant. Priore capitis parte processus sunt telo similes: hinc quoque βελονοειδεῖς à Græcis dicuntur. Facti autem sunt ad faucium diuisionem. Vbi summæ eorum partes chartilagine committuntur, os ὑοειδὲς appellatur. Quæ vero super his sunt, nomẽ desiderant. Quorum in priore parte situm est os à multiplici forma dictum πολύμορφον. Porrò superioris maxillæ ossa coagmẽ G
tatione constant. Facies item coagmentationes nouem habet. Prima in lato vtroq; oculorum spatio situm obtinet: duæ à latere narium vtroq;: alia medias nares rectà intersecat. Malæ quoq; singulas habent. Duæ rursus obliquæ palatum secant, vna q; in rectum idem palatum diuidit. Cões autem faciei, & capiti, sunt in ossibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim ossa sunt, nariũ duo, oculorum quoq; totidem, malarum singula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis similia. Maxilla inferior quorundã sentẽtia duo in mento cõnata habet ossa, nõ nullorũ vnum. Cæterum dentes fixura iunguntur, quippe receptaculis ipsorum infixi sunt. Sunt aũt numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in superiore atq; inferiore maxilla, quia secãt, τομεῖς à Græcis nominãtur: canini quatuor, maxillares seu molares viginti sunt. Reliquorũ ossium clauiculę ad summum humerum coeuntes deligantur: Ad pectus autem articuli, & coagmentationis mistionem facere videntur, & Romanæ literæ S, eius q; simplicis figuram ostendunt. Dein costæ duodecim vtroq; latere habentur. Septem ex eis cum spinæ vertebris, cum q; osse pectorali vtrinque coeunt. Reliquæ quinque à posteriore parte spinæ inseruntur: in anteriore parte inuicem renuentes chartilagine colligantur. Vertebræ vero omnes quatuor & viginti sunt. Septem in ceruice, dorsi duodecim, quinque lumborum: post omnes os sacrum, quod ex vertebris inuicem connatis constare videtur. H
Quin & pectus similiter ex septem ossibus vnà coalitis ensis figura structum esse apparet. At brachium vtrunque humeri articulo coarctatur. Porrò suo ipsius capite oblique in scapularum sinum immittitur. Cæterum scapulæ musculis, qui posteriore parte costis substernuntur, incumbunt. Cubitus & radius, quem Græci κερκίδα appellant, coalitus quidem modo sese contingunt, articuli vero modo, alteri brachij capiti committuntur. Tribus enim sui vertebris brachium in cubiti cælaturam, structura literæ σ similem, inseritur. Quarta iam vertebra radius veluti circa axem voluitur. Brachialis ossa tria mutuo coalitu deligata sunt: ad cubitum tamen, & radium, articulum apte faciunt. Postbrachialis quinque ossa videre licet articulum cum brachialis ossibus, quibus cõnata sunt, explentia. Palmæ ossa cum eisdem, & postbrachialis ossibus coagmentatione iunguntur, continentur q;. Cæterum cum primis digitorum internodijs coarctantur: digitorum vero internodia singulorum tria, quę articulo componuntur. Femoris os vnum est, cuius caput leniter reflexum in coxæ profundum sinum conijcitur. Quam commissuram neruus, qui è medio sinu prodit, & in medium femoris caput inseritur, continet. Coxæ, quę duo sunt ossa à posteriore parte, cum osse sacro priore inter se coalescentiam habent: vbi & pubis ossa, vel pectinis nominantur. Tibię vtriusq; ossa duo, nempe tibię & fibulę: non peruenit autem fibula

A ad genu articulum, verum sola tibiæ summitas quatuor in se superficiales sinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotūdum, sublatum, scuti breuis instar, commissuram eorum continens, q in summo coarctetur. Fibulæ superior extremitas anteriori tibiæ parti sub insertione connectitur: Iuxta malleolos autem, qua desinunt vtraque tibiæ ossa, ligamento nerueo, chartilaginoso q; inuicem colligantur: cæterum intus talo incumbit intra se ossa couinciens. Talus, iuxta pedis longitudinem situs, perone, hoc est fibulæ, insidet, ei q; firmiter coaptatus est. Cæterum tibiæ ossibus, tum ei, quod σκαφοειδὴ vocant, in anteriores ipsius parte articuli iunctura committitur. Rursus scaphoides, vbi cū talo coit, excauatum est, vt scaphæ speciē referre videatur. E regione gibbum calles tres habet, quibus ossa χαλκοειδῆ, quæ tria sunt, inserūtur: porrò, quod cubi figuram repræsentat, extrinsecus situm est: coarctatum est autem † carnosæ parti, & calci. Processum quoq; ex inferiori ad priorem partem obtinet, quem plantæ os retinendi ipsius gratia subijt. Deinde os dictum πεδίον, & ipsum quinq; constat ossibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodijs, similiter ijs, qui in manu sunt, compositis, si magnum excipias: is enim solus duobus constat. Contrahunt autem horum iuncturas membranosa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quædam ex ijs rotunda, simul & neruea chartilaginosa q;.
B

†Græci impressi legūt, vt vertit interpres. Antiqui tamē habēt scaphoeidi ossi, & ita legendum est.

De humoribus facultatibus, morbis, eorum differentijs, causis, ac curationibus. CAP. 13.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commisti inuicem & contemperati sunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, sanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Cæterum duplex spiritus innati species, alius naturalis, alius aīalis. Nō desunt tñ, qui & tertium hecticon introducunt. Hecticus igitur est spiritus, qui lapides continet. Naturalis animantia & stirpes nutrit. Animalis sentiendi, omnis'q; motus facultatem aīatis exhibet: Situs autē est in animantibus: nam his tribus aīalium natura cōstat. Itaq; aīalis in capite sedem habet: naturalis in corde: hecticus in toto corpore versatur. Naturæ actiones sunt, à prima generatione impraegnatio, fœtusq; formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio, in ventriculo concoctio, digestio, in sanguinem alteratio, segregatio, nutritio, & auctio. Excernuntur autē in corpore stercus, pituita, vtraq; bilis, vrina, sudores, muci, saliua, & lac. Animæ vero facultates, sensus, & voluntas. Sensus quidem sunt quinq;, quibus animantia per corporis instrumenta funguntur, visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Instituit autē anima quædam sine corpore, vt cum ratiocinatur, vel reminiscitur. Cū corpore, vbi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mouet. Respiratio composita quædam actio esse videtur, partim ex arbitrio, partim sponte & naturaliter, vt in somnis facta. Sanus igitur homo est, primis, vnde constat, elementis: & secundis, vnde formatus est, quatuor humoribus, tum quātitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis: solidis aūt partibus, ex quibus compositus est, nec diuisis, nec cōdensatis, nec è loco suo motis: spiritibus nec intensis nimium, vt in phreniticis, nec dissolutis, vt in lethargicis, vel in ijs, qui cardiaco affectu affliguntur. His enim hecticus spiritus resolui videtur. Sanus autem homo conseruandus est consuetis exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tempore obseruatis: copia eorum solum vitanda est, ex qua cruditates oriuntur, quæ morbos pariunt. Præcauēdi morbi sunt, vel qui iam imminent, vel futuri sunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venæ incisione curandi sunt. Si ex labore & indigētia, quieti corpus dare & nutrire cōuenit. ‖ Verū vniuersi morbi, ex Hippocratis sñia, partim extrinsecus ex aere nos ambiente, partim intrinsecus ex esu, potione q; proficiscuntur: à qbus humorum aliquis vel abūdat, vel deficit, vel qualitatē cōmutat. Ab his ēt spiritus insiti nunc intēduntur nimis, nūc plus æquo relaxātur. Solida vero corpora foris & intrinsecus multas causas habent plures affectus sustinēdi. Erasistratus aūt & Asclepiades in vniuersum vnā omni morbo causam tribuūt: Hic sanguinis in arterias coincidentiam: ille corporeæ mo lis in raritate extēsionem. Plenitudinis morbū facientis notæ sunt vasorū cōuexio, faciei rubor, totius corporis tumor, & pulsuū magnitudo cū robore. Indigentiæ signa, collapsus tumoris, gracilitas in facie, & exiguus pulsus cū imbecillitate. Itaq; febrim veteres ipsam per se affectum arbitrantur: Erasistratus, & recentiorū nō nulli ἐπιγέννημα i. accessoriū, seu cōsectarium affectū. Febris igitur est natiui caloris in ardentiorē cōuersio, eo, q intro aduersus pspirare prohibeatur. Indicia febricitantiū colligimus ex calore intēso & intolerabili, tū in accessionis principio ex languido, inæquali, & crebro pulsuum motu: In statu, ex vehementissimo motu elato, & veloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardētem, mordacem, acrem, & cōstantem, cum pulsuum frequentia & duritie, ex alto veniente, febrem esse definiunt. Sunt aūt duæ eius species oīum sentētia, & cōtinua, & intermittens. Continua est, quæ non ad integritatem prius, q̄ morbus ex toto solutus sit, venit. Intermittentis rursum sex species inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam, quintanā, septimanā, & eam, quæ à nono die nomē habet. Quotidiana est, quę singulis diebus aut noctibus accessionē vel decessionē facit. Tertiana vnū diem præstat integrum, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur: Quintana tres: Septimana quinq;: Quæ à nono die vocata est Græcis ἐνναταῖα, septē. Nam semitertiana, modo inter continuas, modo inter intermittentes ponitur. Iam vero reliquorū morborum duo genera sunt, vel cum febribus, vel sine febribus.
C
D

de Nat. humcō. 2. t. 2. cl. 7. 182. b

bus. Quidã.n.acuti, quidam lõgi sunt. Acuti quidẽ hi, Phrenitis, Febris ardẽs, cui nomẽ est causos, Synãche i. Angina, Pleuritis, Peripneumonia, Cardiacus affectus, Regius morbus, Cholera, Volvulus, Colicus dolor, Apoplexia, Tetanus, Opisthotonus, Emprosthotonus. Acuti igitur à sanguine ferè, & flaua bile, in non nullis corporis partibus, quas ij male habent humores, superfluis, & in deterius versis constituuntur. Longi à pituita & atra bile, similiter vel copiosioribus, quàm naturæ modus exigit, vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus ratione, vel inedia, vel purgatione, vel venæ incisione curandi sunt. Qui ex abstinentia in morbum incidere, alimentis restituere conuenit. Quibus incoctio, & humorum acrimonia morbi causam fecerunt, ijs fomentis, & cataplasmatis concoctio paranda est. Acria contemperanda sunt, & cibis boni succi atq; humectãtibus vti oportet. Cæterum quatuor in toto morbo, particularibus q; accessionibus tempora auxilijs afferendis dicata sunt. Initium, incrementum, vigor, & inclinatio. Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abstinere triduo conducit. Venæ sectionem in initio recentiores ad tertium vsq; diem statuunt: Veteres etiam post tertium diem præcipiunt, si vires suppetant, & morbus postulet. Nutrimenti tẽpus à triduo iuniores: antiqui non omnibus, sed ijs, qui copia laborant, tum iunioribus, tum senioribus instituũt. Pueros statim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus hmõi consuetudo est vel loci, vel aeris circunflui gratia. Ante cibum post triduum primum perfusiones capitis & præcordiorũ ex vsu sunt: F sequentibus diebus cataplasmata & clysteres. Perfusiones igitur in præcordijs calidas semper assumere oportet, & simplices, ex cumini vel xylanethi decocto: Ad caput, calefacientes quidem in lethargo, & in omni graui sopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quauis acuta febre conueniunt. Cataplasmata quædam solo melle & oleo conficiuntur, vocanturq; μαλακτικὰ, quasi interpreteris emollientia. Quędam ex aqua, cui oleum sit adiectum, fiunt, quæ ὤμην λύσιν Græci nominãt. Alia his insperguntur, veluti pollen, lini semen, & fœnugræcũ. Clysteres hydrelęo, melle, sale & nitro modico præparãtur. Tẽpus eorum ante cibũ est, dum accessiones remittuntur & inclinãt. In continuis morbis diluculum. Phrenitis est mẽtis alienatio. Notæ sunt, insania vehemẽs, temeraria manuum gesticulatio, floccorum & festucarũ collectio, & febris acuta. Causam habet magna ex parte bilẽ. Cõstituitur in cerebro, vel eius mẽbranis quas μήνιγγας appellant, vel, vt quidã aiũt, in septo trãsuerso. Curatio hæc cõuenit. Initio, si præscius fueris, venæ incisio, cucurbitulæ conueniũt, subtractio, & clyster, & abstinẽtia cõueniẽs: instãte aũt morbo perfusiones soporiferæ, inunctiones, quibus somnus accersitur, & humectãtes cibi cõducunt. ‖ Causos febris spẽs, ab Hippocrate quidẽ inter acutos, vt quartana inter longos morbos refertur, à recẽtioribus nõ itẽ. Oritur ex bile nõ nimis sicca, circa venas, quę ad iecur sunt. Curatur in principio sanguinis missione: in statu, frigidę, tum aliorũ, quæ refrigerãdi vim obtinẽt, potio confert, vel epithema, cuiusmodi ex feruẽti hydrelæo præparatur. Angina est circa ceruicem inflãmatio. ‖ Eius spẽm vnã Græci κυνάγχην appellant, quæ in interiore ipsius parte orta subito strãgulat: Alteram συνάγχην: hæc in exteriorem partẽ incũbit, eo q; minus strãgulat, minus q; periculosa est. Vterq; affectus vel à bile, vel à pituita salsa nascitur, id q; non nunquam cum febre acuta, non nunquam sine febri. Remedium & generosissimum & præsentissimum est sanguinis statim in principio missio: deinde medicamenta pituitam per os educentia, & certa foris imposita. Asclepiades vltimum auxilium posuit, de quibus summus metus est, ne strangulentur, superiorem gutturis partem incidere. Pleuritis lateris ab interiore parte inflammatio est. Huic febris acuta, dolor vehemens, & tussis accedit: à bile potissimũ constituitur. Præsidio est in initio adhibita venæ incisio: deinde cataplasmata & sicca fomenta, nempe milij & salis: postremo medicamenta intrinsecus purgantia, quæ πλευριτικὰ nominant. Cauenda vero in his sunt ventris profluuia. Peripneumonia, non nullis auctoribus inflammatio grauis est circa pulmonem, id q; grauitate ostenditur. Quibusdam pulmo inflammationem pati non posse videtur, sed vicina eius loca, cum in dispositione eiusmodi sunt, ea vt ita nominetur, faciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipsius causa, quæ pleuritidem cõcitat, secundum alios tamen pituita. Remedium ferè huic cum superiore malo cõmune est. Cordis affectus est, quem Græci καρδιακὸν vocant, nõ quòd in corde affectus sit, sed quoniam stomachum veteres cor appellabant, quo in febri acuta resoluto, ægrotos immodice digeri contingit. Accidit ferè ex immodica abstinentia, vel parum tempestiua venarum sectione, vel cum aliquid præter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facile distribui queat, & recalfacere, succurrendum est: quemadmodum ex vino ac niue: cibo, qui ex valentiore materia est, & stomachum corroborare potest. Est, cum visceribus inflammatis, potissimum iecinore, hic morbus eueniat: cum è contrario, ablatione & cataplasmatis inflammationi dicatis opus est. Arquatus seu regius morbus, quem ἴκτερον Græci nominant, est bilis in summam cutem redundãtia. Interim cum febri acuta oboritur, interim sine illa, cum interiorum adustione, & stomachi vitio. Si pręcordia inflammantur, cataplasmata primum desiderant: si copia laborant, venæ sectionem: sin minus, medicamenta, quæ bilẽ euacuãt, aut ventris ductione & intestinorũ, aut per vrinas, aut per sudores, aut per nares. ‖ Cholera duplex est secundum Hippocratẽ: Altera humida, in qua, vti omnes norunt, vehemens est excretio, bilis supra infra q; erumpit, intestina grauiter torquentur. Accedunt conuulsiones,

de Rat. vic. in morb. acut. t. 8. cl. 7ª. 108. h

de Morb. vulg. lib. 1. com. 3. t. 4. cl. 3. 118. g

de Rat. vic. in morb. acut. cõ. 4. tex. 96. cl. 7ª. 146. g. Et t. 103, fol. 147. d

A uulſiones, ſæpe et crurum ſuræ contrahuntur. Remedio contractionibus ſunt perfuſiones calidæ: in ijs, quæ contrahuntur, balneum poſt expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili diſponuntur, digerũtur q̃3, & ſtomachum adiuuãt. Alterã, ſiccam cholerã vocat Hippocrates, ab eadẽ prouenien tẽ cauſa, ac circa eadẽ conſiſtentẽ, at citra ventris fluorẽ, & vomitum. Ideo q̃3 remiſſionẽ præcedentẽ, & per cataplaſmata requirit, nec cibi ingeſtionẽ, ſed contra inedia opus eſt. Voluulus, & colicus dolor, inteſtinorum inflammationes ſunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectiones includuntur, & flatus inteſtinis inuoluti, eo, ꝙ exitum non habent, dolores vehemẽtes, & tormina concitant. Voluulus aũt diſpõne, & accidentibus acutior, magis q̃3 perculoſus eſt. Alterutro aũt morbo extreme laborantibus vomitus concitantur voluulum patientium. Auxiliũ eſt voluuli maxime ſanguinis miſſio per initium, plerunq; abſtinentia, & cataplaſmata mitigantia, & inflammationem diſcutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quæ κωλικὰ nominant, intro per ſedem immiſſa. Nam dolores auferunt, ſomnum conciliant, & aluum mouent. Apoplexia ex humorum craſſorum copia generatur, qui capitis vaſa, vnde corpori ſentiendi, mouendi q̃3 facultas aduenit, obſtruunt. Quamobrem, qui huic malo ſunt obnoxij, ſenſu, voce, & motu priuãtur. Hippocrates de hoc vitio ſcribit, ‖ Apoplexiam, inquiens, validam ſoluere non licet, imbecillem haud facile. 2ª. Aphor. 42. ext.ord. 18.b

B Sanguis mittendus ſtatim iam oppreſſis, modo & ætas conſentiat, & vires ſuſtineant. Tetanus, Opiſthotonus, & Emproſthotonus, neruorum morbi exiſtunt: verum vtraque ſpecies eſt conuulſionis neruorum, qui à capite deſcendentes, corpori motum diſtribuunt. Nam, ſi viſcoſi humores eos obſtruant, affectio talis oritur. Quæ ſi ſcapulis caput annectat, quo minus poſſit annuere, ὀπισθότονον: cum mentum pectori contrahit, vt renuere nequeas, ἐμπροσθότονον: cum rectam, & immobilẽ ceruicẽ tendit, τέτανον Græci appellant. Sanat venæ ſectio, ſi copia ſubeſt: vt videre licet apud Hippocratẽ in illo, qui prolapſus humi vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis, & ‖ frigidæ copioſæ infuſio, ſi æſtas ſit, præſertim ſi non gracilis, ſed quadratus exiſtat æger: nam caloris reuocationem molitur. Multi ſanè ceratis modice recalfacientibus, & relaxantibus vtuntur, ad hec inunctionibus ſimilibus, nec non lanis oleo imbutis, atq; impoſitis, & fomentis, & cataplaſmatis calidis. Longi morbi interioribus accidunt hi, cephalæa, morbus comitialis, vertigines, oculorum caligationes, inſania, melancholia, lethargus, diſtillatio, raucitas, grauedo, ſanguinis eruptio, ſuppuratio in thorace, tabes, abſceſſus in medio latere, abſceſſus in clauiculis, iecinoris affectus, teneſmus, dyſenteria, lumbrici lati, teretes q̃3, aſcarides: coxarum dolor, articularis morbus, podagra, elephantia ad exteriores partes ſpectare videtur. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor 5ª. Aphor. 21. ext.or.fol. 39.b

C eſt, qui in circuitu interdum affligit à pituita naſcens: interim vnam capitis partem infeſtat: tunc ἑτεροκρανίαν nominant. Auxilium vtriuſq; eſt ſanguinis detractio, vel cucurbitulę occipitio impoſitæ, eductio pituitæ per os, per aluum purgatio, & epithemata, quæ inter cataplaſmata, vel malagmata, vel epichriſmata ſcribuntur: poſtremo cauſa eius ſinapiſmo reſiccatur. Morbus comitialis, quem & ſacrum vocant, circa neruorum, qui à capite deſcendentes ſenſum, motumq̃3 vniuerſo corpori diſtribuunt, originem conſiſtit. ‖ Cauſam eius Plato & Hippocrates pituitã, & bilem atram indicant. Homo concidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei ſentiendi, mouendi q̃3 meatus obturantur, ſpumat ijs os ob humorum commotionem, quæ à neruorum conuulſione prouenit. Qua de cauſa interim vrina ſine voluntate prorumpit. Præſidium affert pueris impuberibus natura circa pubertatem effloreſcens, & morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatem exceſſerunt, ægre aut nunq̃3 ſanãtur. Caligines oculis offuſæ, & Vertigines, cognata ſunt vitia morbo comitiali, ab eiſdem q̃3 cauſis prodeunt, atq; eaſdem ſedes occupant. Hoc tamen intercedit diſcriminis, ꝙ illæ in ſuperficie corporis, non intus accidant, ob quod facilius, q̃ hic, curantur alui ductione, præſertim per hieram, adminiſtrata, deinde apophlegmatiſmis, & vomitibus per circuitum partim à cœna, partim ieiunis adhuc excitatis. Omnium maxime veratro ſuccuritur. Mentis 6. de Mor. vulg. ſect. 8ª. ver. fine & lib. de morb. ſacr.

D alienatio duplici ſpecie inſigni conſtat: hanc Græci μανίαν i. inſaniam: illam μελάγχολίαν i. atram bilem appellant. Complures vero & harum exiſtunt differentiæ, nominum adhuc indigæ. Conſtituitur itaq; mentis alienatio circa totũ caput. Cauſa inſaniæ flaua bilis eſt. Ob hoc, qui tali vitio laborant, tumultuoſi, præcipites, manu prompti, contumelioſi q̃3 fiunt. Melancholia naſcitur ex atra bile, humore frigido & tenebroſo. Vnde melancholici tenebriones, ac lucifugæ, triſtesq̃3 apparent, de omnibus ſuſpicioſi, hominum conſuetudinem oderunt, ſolitudinibus gaudent, quemadmodũ Bellerophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Medetur per ventrem purgatio, et maxime, quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunq; veratrũ ſoluit. Lethargus morbus eſt phrenitidi cõtrarius: eſt.n. profunda in ſomnum delatio, & inexcitabilis. Huic vitio obnoxij oĩum, quæ dicũtur, obliuiſcuntur, atq; hæc in febri ipſos comitantur. Locus igitur affectionis, caput eſt: nam in membranis cerebri conſtituitur. Cauſa ipſius pituita eſt, humor frigidus, frigiditate ac humiditate ſomnũ inducens. Curatur conuenienter contrario modo, q̃ phrenitis. Fricantur ſuperiores corporis partes acribus quibuſdam, & pungentibus: cum ea adhibentur, quæ odore excitant, mouent q̃3. Cibi ſimiliter fundentes, ſecantes q̃3 pituitam:

perfuſiones

perfusiones capiti admouētur, quæ exiccandi vim obtinent, & cataplasmata aliquãdo præcordijs. E
Crebro nanq; hæc inflammatione vexata, neruorum quoq; in capite principium constringunt,
grauant q; . Humor à capite oppleto destillat interdũ in nares, interdũ in fauces, aliàs in pulmonē.
Atq; has tres spēs Græci κόρυζαν, βράγχον, & κατάῤῥευ, siue καταςαγμὸν i. grauedinem, raucitatē,
& destillationē nominãt. Grauedini itaq; facile, & breui succurritur, deinde raucitati, modico sanè,
& calido victu, qui frumētacei generis existat. Destillatio in thoracē non ex facili curatur, immo sę
pe immedicabilis est. Nam ab ea acri, & salsa partibus exesis, sanguinis eductio sequitur: cuius tres
causæ referuntur. Vel enim vasa erosionē passa sunt, ideo q; sanguis in asperã arteriam descendens
per os reijcitur: Vel rupta sunt violēter: Vel ob imbecillitatē non cōtinent, sed adaperta oscula eũ
transmittunt. Differunt sanguinis excretio, & reiectio. Hæc etenim vel à pulmone, vel aspera arte-
ria prouenit: Illa à stomacho, & sanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reijcitur, flauus magis, &
spumās: deinde hic cum tusse, alter sine illa spuitur. Sæpenumero ēt à capite per palati foramina in
os defertur sanguis, præbet q; eductionis falsam imaginē. Loci, ex quibus ꝓprie sanguis educitur,
tres sunt. Primus fauces, vnde minore cum periculo sanguis reijcitur, facilius q; sistitur. Secundus
aspera arteria, atq; hic morbus curationē difficulter accipit, plenus q; periculi est. Tertius pulmo,
vbi minus oībus pręsidij, plus periculi affectus habet. Comitatur .n. maxime suppuratio, & tabes, F
7. Aphor. 15. & 16. ext. ord. 55. a
vt ait Hippocrates, cuius verba hæc sunt. ‖ Sanguinis spuitionem puris spuitio, huius spuitionē ta- "
bes, tabem mors sequitur. Non nulli etiam ex latere sanguinem educi arbitrãtur. At hoc ambiguũ "
est. Salus vitij huius est, sanguinem reprimere, vel venæ sectione aliò ducentē, idq; potissimũ in iu
uenibus, vel posca sistētem, vel inædia copiã eius imminuētem, vel simplici quodã medicamēto, vt
acacia, hypocystide, balaustio, plantaginis succo, atq; id genus alijs. Suppurationis præsidium ve-
tus sunt ferramēta candentia, quæ thoracem exiccēt, fluorē q; in exteriores partes dirigant. Iunio-
res consueuerũt mitigare cataplasmatis, & delingēdis medicaminibus, deinde cito repurgare me-
dicamentis per os assumptis prius, q̃ corpus inficiatur. Inscribuntur aũt proprie medicamēta ad pu
rulentos. Quæ suppurationes medio latere constituũtur, resectæ proprie ad linamentum humoris
excretionē habēt: quæ si vniuersim fiat, hoīem interimit. Accidunt vero suppurationes quoq; sub
transuerso septo, quæ se intus occultantes abscessus noīantur, nō ex æquo periculosi, nec curationi
resistentes, plerunq; intus rupti hac excernuntur, vel partibus exterioribus diuisis. Diocles memo
rat ēt thoracis suppurationes erũpentes interim in arteriã, q̃ ad renes ac vesicã tendit, simul cũ vri-
nis excerni. Tabes, proprie dicitur in pulmone vel in thorace corporis ob suppurationes colliqua
tio: difficilis eius salus est, aut nulla. Lactis vsus potui datur, dum cōsistit: loca sicciora cōueniunt. G
6. Aphor. 60. ext. ord. 53. g
Superior Ægyptus, & Libya maxime huic malo medētur. ‖ Hippocrates tabis cuiusdã coxendicũ
meminit, ἰσχιαδικὴν vocans, qua in suppurationibus circa os sacrum accidentibus corpora colli-
quescũt. Similiter alterius renũ, cui νεφριτικὴ nomē dedit. Porrò iecinoris, & lienis inflãmationes,
Lib. de inter affect. circa medium.
si in pus vertuntur, & ipsæ mediocriter corpus cōsumunt. ‖ At hæ suppurationes multo citius cu-
rãtur, minus q; periculosæ sunt, q̃ quæ pulmonē affligunt. Verũ, si minus in suppurationes mutã
tur inflammationes, sed crudę, & in scirrhi natura permanserint, malum habitũ corpori afferentes,
tandem aquam inter cutem afferunt. Quatenus aũt simplices extiterint, in iecinore; febres conti-
nuas afferunt: In liene, quartanas magna ex parte: nam huius speciei causa bilis atra est, quæ in lie-
ne tanquam vase continetur. Vnde quartanæ auxiliũ est, ante rigorē summas partes ꝓ humoris
frigiditatē fomentis tueri. In intermissionibus eductio ꝑ vomitũ. Aquæ inter cutem, quam Græci
ὕδροπα vocant, tres species sunt neotericorum sentētia. Primã ἀσκίτην, Secundã τυμπανίτην, Ter-
de Rat. vict. in morb. acut. cō. 4. tex. 3. cl. 7ª. 148. g
tiam ὑποσαρκίδιον noīant. Hippocrates duas statuit. ‖ Nam τυμπανίτης, & ἀσκίτης eiusdē speciei
sunt, qm̃ in vtraq; nutrimentum in aquã redactum, inter intestina, & peritonæum transfunditur.
Sed in hac aquæ plus, q̃ spiritus, in vnum intus contrahitur: in illa copiosior spiritus, minor humi
ditas est: in reliqua solidæ totius corporis partes in aquæ naturam transeunt: hanc & Hippocrates H
medicabilem esse scribit, vocatur autem, & λευκοφλεγματία. Causa vero cuiusq; hydropis est, au-
ctore Erasistrato, inflãmatio iecinoris vel lienis, tpis spatio in scirrhum indurata. Nã, cum alimenti
in his visceribus cōfectionem, atq; in totũ corpus digestionē impediat, in aquæ substantiã ipsum
commutat, quod ita refrigeratum, inter intestina, & peritonæum transmittitur. Hoc quoq; malum
Hippocrati salutis spem nullam habet. Quòd si vel absq; inflammatione hydrops, præsertim ἀνα-
σάρκα eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in venis amplius edomante, sanguis ca-
loris inops aquæ naturam induit, & ex venis, ceu oleum ex vtribus, defluit. Quousque enim san-
guis exactus in venis est, ab earum corpore continetur. Vbi vero in eo pingue exuperauerit, vt
in obesis, sanguis effusus adipem generat, aut in aquam versus, aut, dum non continetur, diffluit
in locum, qui intestina & interiorem abdominis membranam interiacet, aut per vniuersum cor-
pus effunditur. Tolluntur duo alij hydropes vel ex malagmatis exiccantibus, vel medicamētis vri-
nas cientibus, vel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt.
Locus autem male habens non ex facili potest discerni, quòd exterioribus partibus cohæreat, la-
xius q; intestinum, κῶλον appellant, ipsis incumbat. Quare, cum offenduntur, vel externarum par-
tium inflammatio, vel coli affectio esse apparet. Non raro eodem affecto intestino renes consen-

A tientes dolent. Affectus autẽ, qui in eis cõsistunt, hi sunt, inflãmatio, exulceratio, calculi, languor. Cum inflammatio renes exercet, nihil per vrinam innotescit, sed dolores excitantur potius, non exacte locum primum dolentem ostẽdentes, ob eam, quam dixi, rationem, verum intolerabiles: quippe qui nec cataplasmatis cedant, nec imminutione per cucurbitulas facta remittantur: sola medicamenta nephritica intus accepta præsidio sunt. Si exulceratio eos infestat, interdum purulenta per vrinas excernuntur, interdum cruenta. Cum inest calculus, aliqñ cruenta, partibus videlicet ab eo axasperatis, eiiciuntur: aliquãdo arenulæ in vrina subsident, si friabilis sit lapis, vel etiã recens modo nascatur. In languore sanguinolenta vrina redditur, quasi non dum segregata. Vesicæ affectus hi sunt, languor, furfuratio, calculus, exulceratio, circa colem maxime. His accedit vrinæ suppressio, eius q; difficultas, & stillicidium. Ex his vero, aliis'que causis proficiscũtur. Græci prius vitium ἰσχυρίαν, alterum δυσυρίαν, tertiũ ϛραγγυρίαν appellant. Inflammationis notæ sunt circa pubem dolores, vrinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplasmatis, perfusionibus, & à cibo abstinentia. Quòd si excedat, sanguinem quoq; per venam mittere conuenit. Exulcerationis indicia sunt, sanguinolenta excretio interim, interim purulenta, non nunq̃ muccosa, & circa pubem dolores. Auxiliantur epithemata, maxime q; dulcis, boni q; succi alimentum, ad hæc quæ
B intus adhibentur aduersus vlceratione vesicæ, & Bysini medicamentum. Languorem vesicæ innuit & vrina, cum citra mingentis volũtatem effluit. Difficilem morbus curatione, aut nullam recipit. Lapidem in vesica esse, digiti in rectũ intestinum per sedem immissi exquisitissime deprehendunt, sed ita, vt index ad medium in summo reflectatur, atq; in priorem vesicæ partẽ, vbi & lapidem innatantem contingunt, referunt q; in vesicæ ceruicem. Calculorum differentiæ plures sunt, quidã enim illorũ adnati sunt, alij possunt auferri. Rursus aliqui facile frãgi possunt, nõ nulli nõ possunt. Itaq; magna ex parte adnati difficulter curant. Ex aliis aũt, qui facile frãguntur, dissoluentibus medicamẽtis excerni possunt. Duros et dissolubiles chirurgi tollunt, carunculã diuidentes vesicæ ceruicis. ἰσχυρία summa est vrinarũ retentio: ϛραγγυρία vrinę stillicidium: δυσυρία vrinæ difficultas. Atq; hęc multis è causis proueniunt, aliqñ calculo vesicæ ceruici impacto, ac meatum in totũ obstruẽte, vel si intus quippiã relictum sit, aut vesicæ innatet. Vrinæ retẽtio, propter vesicæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit, vesica scilicet ad excretionem imbecilli, aut ceruice vehementer ex vrinarũ acrimonia per morsum contracta, aut ex grumis sanguinis iter occludentibus, aut ex vrinarum crassitie. Hæc medicamentis resoluentibus oportet discutere. Plenitudinem vacuare ferramento, quod Erasistratus καθετῆρα nominat, Ro-
C manorum literæ, ʃ, simili. Stomachus ventris & intestinorum principiũ est, siue naturaliter, siue prẹter naturã afficiantur. Stomachi igitur vitia sunt, inflammatio, exulceratio, sanguinis eductio, inflatio, humiditas flaccida, cibi fastidium, ingestorũ ciborum incõtinentia. Inflammationẽ ergo notat dolor incũbens. Succurritur perfusionibus & cataplasmatis, alimentis frumentariis, & quæ facile possint digeri. Exulceratione in stomacho notant proprie putredo, mordicatio, deglutiendi difficultas. Auxiliant his extrinsecus imposita, cibi q; probe succulenti. Sanguinis è stomacho eductio iisdem medicamentis sistitur, quibus ex thorace: eiusdem reiectio, iis, quæ superius adnotata sunt. Inflationem dissoluunt discutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatem, siccorum esus, & absinthij potio tollunt. Cibi fastidium aut ex pituita adiacente oritur, ideo q; exiccare illam ex vsu est: aut à bile supernatante, vnde stomachus purgandus est: aut naturæ impotentia, & functio appetitoria reddenda. Nam oculi quoq; propter spiritus visorij imbecillitatem hallucinantur. Aduersum victus fastidium huiusmodi adhibenda sunt, quæ appetitum prouocent, suppeditent q;. Stomachus aũt non continet accepta propter humiditatem, maxime vero ob impotentiam ac imbecillitatem, sicut dimissa manus non continet, quæ attingit. Expedit igitur corroborare, fortiorem'que ipsum reddere, tum vniuersum corpus reficere. Ventrem multa vitia sto-
D macho communia infestant, præterq̃ appetentiæ prauitas. Sed concoctionis malẹ obita functio ventriculo propria tribuitur, vt quæ potissimum in eo administretur: quem affectum profluuiũ sequitur. Reliqua igitur pari modo cum iis, quæ stomachum cruciant, curabis. Fluxus exacte disquirendus est, cur alimento incocto accidat: &, si inflammatio eã pepererit, cataplasmatis & profusionibus occurretur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, quam Græci πλάδον appellant, victus ratione exiccanda est. Si bilis exuperet, eam purgare vtile est. Si ex imbecillitate prouenit, vt infirmis, robur corpori faciendum est. Si ab ipsa qualitate eorum, quæ concoctu difficilia assumpta sunt, vel quæ prompte corrumpuntur, vel quid alienum habent, post curationem, talia oportet interdicere. Dysenteria. i. intestinorum tormina, est affectus intestinorum: generatur in ventris profluuio, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerãtibus intestina. Fit etiã sine fluxu, primum ab humore acri intestina intus exedenti. Est, cũ in morbi decessione δυσεντερία contingat, ‖ quã curari Hippocrates prohibet, ne suppressio intestini alium quẹpiam morbum maiorem accersat. Illam, quę ex fluore nata est, reprimentibus & sistentibus fluorem medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiusdam humoris rosione est, dulcorantibus, & quę mitigare possint, abluendo ipsa exulcerata similibus. Diuturno tamen morbo, depasta vlceris ramenta, & putrida solent deiici, tum prosunt immissi pastilli ex sandaracha, calce, auripigmento,

‖ 1. Aph. 20. Ex. or. 9. g. Et 4. de artic. tex. 41. cl. 7ª. 288. c

atq; id genus aliis compositi. Vbi vero non sit ramentosa vlceris deiectio, non his vtendum est, E
qm̄ conuulsionem faciunt. Quòd si talis intestinorum exulceratio in superiore quoq; parte consi
stat, neque sic pastillorum vsus est: non enim statim ad affectos locos perueniunt: nam, vbi sanos
contingunt, perniciē eis faciunt: verum medicamentis vtendum est, quæ superioribus locis con
ueniunt, quorum q; titulus est aduersus dysenteriam inditus. Ex dysenteria, intestinorum lęuitas
oritur, vbi ex magna vlceratione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibum non
retinēt: vnde ex intestinorū lęuitate vocata est gręcis λειεντερία. Quamobrē talis est insanabilis:
cicatrices nanq; non sanescunt. Si vero ex intestini imbecillitate contigerit, tum quoque grauis
est, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, si moliaris robur vniuerso corpori, ac intestinis
adiungere. Cęterum causa etiam morbi pituita est, intestinis lubricitatē illuendo generans. Suc-
currit inedia resiccando, & cibi pituitæ contrarij. Tenesmus proprie morbus est recti intestini.
Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inanes q; egerendi cupiditates, & impetus exercent.
Prosunt ei fomenta parti inferiori adhibita, stringentia, tum alimentum ex frumentacea materia,
& reprimens. Quòd si perseueret, nihil q; imminuatur, enematibus ex ptissanæ cremore, & hirci
na adipe vtendum est. Lumbricorum, qui intestina excruciant, triplex est species. Quidam enim
teretes, palmi longitudine, vel etiam maiore, ad stomachum vsq; proserpunt. Quidam breues, & F
minusculis vermibus similes, ἀσκαρίδες Gręcis appellanī. circa rectum vero intestinum generan
tur non nulli lati, & oblongi adeo, vt in totum exporriganī intestinum: quos Gręci vocāt κηρίας
simul & ταινίας, ꝙ similes fasciis sint. Teretes itaq; ad remedia faciles: maxime autē in pueris hi:
ascarides in iis, qui sub pubertatē sunt, abūdant: ægre præsidiis cedunt, & excernuntur, nisi cibis
acrioribus, & medicamentis dia picras cōpositis † oleo q; cū vino maxima ex parte iniectis. Co-
xarum dolores, articulorū vitia, & podagræ sola inter se magnitudine differunt: cęterū causis &
locis, qui affectū primū sentiunt, iisdem constant: a pituita nanq; plerūq; fiunt: circa neruos con
sistunt, quibus articuli cōseruntur, motum q; recipiunt. At coxæ dolor, quē Græci ἰσχιάδα no-
minant, in ipsius articulo ortus, ad talos vsque non raro extenditur. Præsidio erit sanguis ex talo
missus, cucurbitulæ coxis admotæ, clysteres acres, qui q; intestinorum tormina quodammodo fa
ciunt. Et foris, cataplasmata acopa, & malagmata adhibita prosunt. Podagra solos pedes affligit.
in statu quidē febrilis dolor intenditur, eo q; refrigerantibus opus est. In declinatione torpor cū
frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articulorū vitia, prędictis similes
affectus sunt, circa articulos oēs consistentia: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & vi-
ctus rationē aptam desiderant. Morbus, quem Græci ἐλεφαντίασιν vocant, ab elephanti similitu G
dine nomen sortitus est. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem crassam, durā, elephantorum modo
asperatā habent. Originem mali excitat pituita crassa, & atra bilis, vel muccosa, maxime dissemi-
nata. Hi enim humores ferinum ipsum denunciāt. Quare solum veratrū siue nigrum, siue albū,
præsentaneum elephantiasis est remedium. Impetiginis duæ species sunt, quæ cutem molestant:
vna tolerabilis, mitior que est: altera effera, quæ difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute ab-
scedunt, sub quibus locus rubicundior, fere q; exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita sal
sa, & flaua bile: vnde, ceu in salsugine vasis fictilibus, ex cute secedunt squamæ. Succurritur medi
camentis pituitam mouentibus, & quæ extrinsecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium
est, sed magis subalbidum, asperius q; apparet. Ea vero asperitas est, veluti psydraciorum erūpen
tium. Psora vero, id est scabies, exulcerata magis est. Pituita salsa vtrunq; malū proprie producit.
Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinsecus illinuntur, quibus ad lepram, & scabiem ti-
tulus est, iisdem succurrunt. Vitiligo, quam ἄλφον vocant, duas habet species, albam, & nigram.
Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata cōueniūt:
Alba à pituita non salsa. Leuce habet quiddam simile vitiligini albæ, sed magis colore terram al-
bissimam refert: à lepra variat, ꝙ lenior hic cutis, minus que aspera, q̄ in illa sit. Omnia huiusmo- H
di curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum smegmata foris adhibita.

† καὶ ἐλενίῳ, id est elenio.

De curationis per medicamenta diuisione. *CAP.* 14.

MEdicina, quam Gręci φαρμακείαν vocant, duplex est. Prima interiores morbos curat: qua
potissimū victus ratione sanans vtitur: altera exteriores, citra q; illam manu nihil peragi-
tur. Medicaminum ad interiora pertinentiū species duodecim existunt. Quędā cephalica, quasi
dicas capiti dicata medicamina: quędā stomatica, id est oris vitiis accōmoda, dicuntur. Alia con-
coquunt: alia ad tussim inscribunī. Alia anodyna, quę dolorē leuāt: alia alexipharmaca sunt: alia
purgāt. Non nulla proprie ad iecur inscribūtur, sic ad lienē, ad renes affectos. Sunt, quæ aduersus
vesicæ calculos, & vlcera nomen habent, similiter ad vuluā. Iam vero stomatica sunt, quæ ad gin
giuas cruentas, putridas, erosas, & dentes faciūt. Eodē referunī, quæ aphthas & crustas, tum quæ
vuam descendentē sanant. Quæ concoquunt, partim ad stomachi, vel ventriculi imbecillitatem
conducunt, partim ad horum inflationē, quędā ad sanguinis reiectionē è pectore. Quædam ad
pleuriticos, vel peripneumonicos: alia ad tabidos: alia ad asthmaticos, id est suspiriosos, vel eos, q
non nisi recta ceruice spiritum trahunt, ὀρθοπνοϊκοὶ vocantur. Aliqua ex his asperitatē arterię, &
vocis abscisionem auferunt. Porrò anodyna nunc renum affectus sedant, nūc ventris profluuia.

A alias inteſtinorum tormina, alias plenioris, nempe colli, tenuioris q; inteſtini, id eſt ilei mala: communiter omnia quęuis dolorem mitigant, extinguunt q;. Alexipharmaca ſimplicia, alia ad aliud venenum vſurpamus: Theriace aduerſus omnia & prius & poſt ſumitur. Inter purgantia quædam per ſuperiores corporis partes agunt, quēadmodum, quæ veratro cōſtant, vomitum q; cienția oīa. Per inferiores, quæ ſcammonia, aloe, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atq; his ſimilibus. Tertio ordine ab his ponant, quæ lūbricos latos repellunt: cuiuſmodi medicamentum eſt, quod cerui cornu, menta, & pipere præparatur. Eſt & quarta ſpecies caput tantū per os atq; nares purgantium, quæ in capitis, oculorum q; affectibus proprie ſumuntur. Ad hæc quæ in arquato crebro in vſu ſunt. Conuenit autem per ſuperiora purgatio morbis longis demoliendis. Tempus huius eſt, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, vt pleuritidi & peripneumoniæ. Tempus vero vniuerſæ eſt, particularium acceſſionum remiſſio. Exteriorum remedia vndecim ſpecies continent, alia diſcutiunt, alia concoquunt, alia cruentis ſtatim imponuntur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducūt, alia oculis, alia vniuerſo corpori adhibentur, alia adurunt, eryſipelatis, herpetis, carbunculis idonea. Alia ſunt, quę illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum reſolutiones faciunt, articulorum B morbos, podagras, tetanos, opiſthotonos, omnem q; neruorum morbum. Alia puſtulas ſumma cute orientes, leucen, alphum, impetiginē, & lepram abſtergunt. Quæ digerunt, & concoquunt, phymatis, & cuilibet id genus abſceſſui auxilio ſunt. Digerentia ſunt omnia, quæ conſtant ſale, & quæcunq; etiam nitro, vt Cteſiphontis compoſitio teſtatur. Concoquentia, reſina, galbano, ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fuſci coloris, ad recentia corporis vulnera valent. Quæ proprie viridia & nigra ſunt, vt barbarum, capitis mala, & canum morſus ſanant. In vlceribus, partim pus educentibus in his, quæ laborant inflammatione, vtendū eſt, vt tetrapharmaco: in ſordidis vero, repurgātibus, vt viridi diluto: in cauis, replētibus: in carne ſupercreſcenti, reprimentibus, vt quæ ex myſi & ſquama conficiuntur, in vehementi quoq; ſanguinis fluore ſiſtendo non parū efficacibus. Adurentibus interim in diducēdis partibus, ac aperiundis vtimur, velut in abſceſſuum comprehenſione, interim in palpebris cum ſumma cutis relaxatur, & procidit, vice conſutionis pilis mediocriter ablatis partem relaxatam retrahimus. Aliquando in capitis morbo difficillimo, quem κεφαλαῖαν vocant, per altas cruſtas humores in exteriorē educentes aſſumimus. Adurentium materia lixiuium, calx viua, auripigmentum, ſandaracha, fecula, atq; id genus alia. Ex cephalicis medicamentis aliud ad achoras, capitis furfures, & eruptio- C nes valet: alia ad capitis dolorem, & heterocraniam. Aurium remedia partim earum inflammationem, partim exulcerationem, partim influxum, partim difficilem auditum, partim cōtuſionē iuuant. Oculorum pharmaca ſeptem ſpecies habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines, vt quæ diaglauciu, & diacrocu, & cycnaria inſcribūtur. Quædam ad eorum diſpoſitiones, vt nardina, & theodotia appellata. Quædam ad fluorē, quæ ex thure, acacia, & erice fructu componuntur. Quædam ad ſcabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vſto ære, chalcitide, & æris ſquama. Quinta ad ſiccā lippitudinem, & ſcabioſam, collyriorum ſpecies eſt, tum ſiccorum oxydercicon, id eſt viſum exacuentium, eiuſdem cum ſuperioribus materiæ. Sexta humidorum, quæ ad ſuffuſiones inſcribuntur, ex fellis generibus hyęnæ q; potiſſimum compoſita. Septima cataplaſmatū ſpecies in oculis vehementer inflammatis & circumdolentibus vſurpatur, ex meliloto, paſſo, fœnugręco ſimilibuſ'que materiis confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiuſmodi ſunt dia glauciu, & dia crocu medicamina: etiam ſolo ipſo glaucio. Interius affectis exiccantia, lenientia'que admouemus, vt nardina theodotia. Quæ vero ad colorem decorem'que formę conciliandum illinuntur, qualia hedycroo & ſandyce conſtituuntur, non medicinę, ſed artis cultui ac elegantiæ dicatæ ſunt propria.

D *De oculorum affectibus.* CAP. 15.

AFfectus, qui totū oculum exercēt, hi ſunt, taraxis. i. perturbatio, lippitudo, epiphora, inflammatio, œdema, inflatio, ſcirrhoſis, chymoſis, carbunculus, ſtrabiſmus, conuulſio, palpitatio, myopiaſis, gangræna, putredo, vlcus, fiſtula, xerophthalmia, pſorophthalmia, ſclerophthalmia, procidentia, atrophia. In membranis hi conſiſtunt, ruptura, exeſio, diſtentio, anaſtomoſis, craſſities, denſitas, corrugatio, extenſio, raritas. Interiores palpebrarum partes infeſtant, aſpretudo, craſſities, ſycoſis, tyloſis, durities, chalazoſis, pladarotes, mydeſis, ſarcoſis, poriaſis. Exteriores hydatides, lithiaſis, phthiriaſis, meliceris, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe, poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſtichia, phalangoſis, pyroſis, ptiloſis, pſoriaſis, madarotes, paralyſis. Communes toti palpebræ, paralyſis, procidentia, diuerſio. Angulis hi accidunt, encanthis, ancyle, pterygion, rhœas, proſphyſis. Extrinſecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, pſydracion vlcus, hypoſphagma, abſceſſus, chemoſis, cœloma, pterygion, phacoſis, icterus, toſus. Iridem oculi infeſtant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, ſtaphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyoſis, exulceratio. In pupilla eſſe ſolent, ſuffuſio, glaucoſis, mydriaſis, phthiſis, ſynchyſis, platycoriaſis, amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops, myopiaſis, diapyeſis. Meatus exercent, aporexis,

paremptosis, symptosis, anthracosis. Taraxis igitur seu perturbatio, est, cũ oculus leuiter ac mediocriter commotus tandem rubicundior euadit. Lippitudo, cum album rubescit, & palpebræ attolluntur, cum dolore conniuent, ægre q; manus admotas ferunt. Inflammatione oculorum rubor intenditur, palpebræ magis eleuanť, vt nõ nisi magno negocio queas suspicere. Epiphora, tũ inflammationis magnę vniuerso illatę corpori, tum largorũ fluorum commune nomen est: proprie vero de oculis referť, vbi cũ maxima inflammatione, etiã humoris copia influxerit. Oedema nominant, cũ eleuatus apparet oculus, & colorem amisit, vel etiam ęgre mouetur: interim album quoq; supra nigrum attollitur. Inflatio dicitur, cum subito tumescens oculus decolor fit, exuperante pituita: vt plerunq; senibus æstate potissimum solet accidere. Scirrhosis ex inflammationis diuturnæ vehementia oritur, carne increscente, & subliuida. Profluuio laborat oculus, cum nõ solũ rubet, sed multas quoq; lachrymas excernit. Xerophthalmia, id est arida lippitudo, cũ anguli vlcera & aspretudinem, pruritum q; contraxerunt, palpebræ rubent, & lachryma salsa & nitrosa profluit. Sclerophthalmia, quasi dicas duram lippitudinẽ, est, cum palpebræ duriores sunt, oculi rubent, & cum difficultate quadam mouentur. Proptosis, id est procidentia, appellatur, vbi cũ inflammatione moti sede sua procidunt. Atrophiam nominãt, cum ex longa imbecillitate, vel alia quadã latente causa paululum quasi propulsus, deinde cauatus ad radicẽ cum dolore minor euadit, obscure q; aut nihil oĩno videt. Asperæ dicuntur palpebræ, cum euersæ sanguinolentiores apparent, & magis asperę, carnosę' que, & fici acinis similes. Crassæ vocantur, vbi euersæ duriores iis, quæ naturaliter se habent, existunt, & scabris magis carnosæ. Sycosis, id est ficus, accidit, cum in palpebrarum parte interiore carni quid simile enatum fuerit, quod emineat, & oculus totus ægre moueať. Tylosis, id est callus, nuncupatur, cum in palpebris aspretudines ex senectute crassiores, albidiores, & parum sensiles extiterint, eo q; minus deteri possunt. Sclerialsis. i. durities, est tumor palpebrę cum rubore, dolore q;. difficulter aboletur: durat magis, q̃ inflãmatio. Chalazia, vel chalazosis orbicularia quædam intra palpebras tubercula sunt circunscripta: nomen à similitudine grandinis acceperũt. Pladarotes, sunt mollia veluti corpora vetusta, & maxime decolora, palpebrarũ parte interna non dum aspredinẽ habentia: propterea πλαδαρότης à Gręcis vocatur. Mydesis cõmune nomen est partium, quæ ex putrefactione corrũpuntur. Palpebræ quoq; eadẽ laborant, vbi & tumentiores apparent, & assidue diffluunt, adipẽ paulo copiosiorem sortitæ. Crithe, quæ & posthia, dicitur, cũ parte interna palpebrarum iuxta corollas suppuratum oblongum, figura hordeo simile fit, vnde appellatum est. Generantur alia quoq; maiora in mediis palpebris eodem appellata nomine. Lithiasis, albida quędã & crassa, callis lapillis q; similia, quæ oculũ pungunt, in palpebris retorsis ostẽdit. Phthiriasim vocamus, cũ palpebrarũ pilos multi lati exigui q; pediculi infestãt. Ditrichiasi laborat oculus, cũ pilis naturalibus alij subnascentes ipsum pungunt fluorem q; concitant. Ptilosis est, cũ alij quidem subnascũtur, naturales aũt collapsi, fracti' q; stimulant, ac pungũt. Phalangosis, cũ pilorũ subnascẽtium duplex, triplex' ue acies, vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit. Resolutus oculus dicíť, vbi naturali motu destitutus, neq; sursum, neq; deorsum intẽdi possit, verum sentiendi expers consistat: frequenter hoc mali partibus etiam oculi accidit. Ectropion seu diuersio, palpebrarũ vitiũ est, cũ exulceratis oculis plus extra feruntť. Encanthis, vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares supercreuerit. nautæ, ac piscatores hoc vitij peculiare habent. Vnguis vero, est in albo oculi pręter modũ exulcerato, carne' q; oppleto membranula tenuis & neruosa: quæ oriens ab angulorũ aliquo ad nigrum, & verticem eius peruenit. Rhoeas, cũ angulus ex latẽte quadã causa secesserit, aut praua curatione sublatus fuerit, vt lachrymas continere non amplius possit, sed humorẽ dimittat. Cohærescunt palpebræ cum albo oculi, vel nigro ex vlceratione. Et, si nigro cohæreant, visus omnino prohibetur: sin albo, minus. Gręci hoc malum ἀγκύλωσιν appellãt. Ægilops, vel anchilops, abscessus quidam est ad angulum, qui naribus propior est, pus continens, quod erumpens aut os exedit, aut ad angulum, vel vsq; ad nares destillat. Psydracion cõmuni vocabulo circa corpus totum, & circa album oculi fit. Est autem velut pustula in summo rubicundum. Vlcus oritur in albo vel nigro, cũ summa cuticula, quam Gręci ἐπιδερμίδα nominant, diuisa Lunæ figuram, vel rotundam, cauam, similis coloris, vel sub albidi acceperit. Hyposphagma vocant, cũ vasis in prima tunica ruptis ab ictu, sanguis intra albi spatiũ & interiorem tunicã coierit, atq; oculi color statim cruentus, post liuidus existat. Chemosis ex inflammatione vehemẽtiore vtrasq; palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum oculum cõtegant. Proprie vero Chemosis dicitur, cum album vtraq; iridis parte inflammatione afficitur, iuxta irim autẽ cauum hiatularũ similitudine apparet. Cœlomata sunt rotunda, & caua vlcera, bothriis latiora, quæ in oculis circa irim nascũtur. Argemon, in iridis circulo, vel in albo, interdum etiã nigro, vlcus rotundum & subalbidũ oritur. Nephelion, summæ cutis vlcus paulo maius argemo, & albidum. Achlys, est circa totum nigrũ à superficiaria vlceratione cicatricula tenuissima, aeri caliginoso assimilis. Epicauma, cum in superficie cuticula adusta vlcus contraxerit, vel etiam paulo profundior fiat ex epiphora magna innascens. Bothrion, est vlcus cauum, purum, angustum, puncturis rotundis simile, vlcusculo altius. Phlyctænam vocant, vbi per exulcerationem, vel etiam sine hac exterior ceratoidis tunicę mẽbrana tenuissima, & sublimis elata, in-

terse

A tra se humorem collegerit, aut sub tunicæ spatio crassior humor currẽs phlyctænam pariat. Myocephalon morbus est, cum tunica priore iuxta irim, exulcerationis vitio exesa, secunda prociderit, vt ceu muris caput referre videatur. Staphyloma dicitur, quãdo oculi pupilla cum inflammatione & dolore attollitur, & album colore, & acino vuæ simile redditur. Hypopyon vniuersam irim pure occupat, vel eius dimidiũ. Rhexis, id est ruptio, est exulceratio ab ictu, vel alia quadam causa, in alto totas subinde membranas diuidens, vt etiã humores, quibus videndi facultas administratur, effundat. Cicatrix appellatur, vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ crassities superuenit, & color albior apparet. accidit quoq; albę mẽbranę dictæ, sed non perspicitur. Albugo nihil à cicatrice differt, nisi q ex vlcere maior cicatrix, simul & crassior in iride nascatur, quam Albuginem nominant. Clauus est carnosus nigri excessus solidus, cum leui alba q; velut cicatrice, frequenter etiam in albo nigro cohærenti consurgens. Suffusionẽ quidam interpretantur, cum humor quidam in pupillam destillauerit, cõcreuerit q; sæpe adeo, vt visum offendat, vel in apparentibus hebetet. Glaucosis est humoris crystallini in album atq; aqueũ colorem mutatio, cuius gratia visus impeditur. Mydriasis dicitur, cum pupilla quidem nihil colore variat, dilatatur autẽ magis, q̃ natura poscat, vt iridis circulo fiat proxima, & visioni noceat. Phthisis, id est tabes, appella-
B tur, dum pupilla arcte coit, vel stimulo assimilis fit, tum hebetior, tum rugosior, aut ex imbecillitate periculosa, aut ex capitis dolore vehementi. Confusio, dum humores oculorum suo loco non consistunt, proprium ordinem seruantes, sed huc illuc'que feruntur. Hebetudo, summa visionis sine causa euidẽti offensio. Nyctalopes vocantur, qui die vident obtusius, sole occiduo acrius, nocte magis adhuc: vel contra, die parum, vesperi aut nocte prorsus nihil. Myopes vicina vident, remota non item. Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulter euaporat ac discutitur, suffusione siccior. Abruptio est, quãdo meatus à cerebro & meninge in oculum descendẽs, ex ictu capitis, vel casu ex alto diruptus est ita, vt absolutam cęcitatem afferat. Coincidentia, vbi in meatum, qui à basi cerebri veniens, oculo videndi facultatem tribuit, humor adaperto vel rupto vase incidit, obturat'que eum: vnde cum dolore visus offenditur. Symptomasis accidit, cum meatus ex atrophia, vel resolutione fit arctior, concidit'que. Quod vitium vt rarum est, sic remediis ægre cedit. Carbunculus, crustosum est vlcus, depascens cum fluore, & bubone, aliquando etiam cum febribus, interim in toto corpore, interim in oculis factum.

De exterioribus capitis affectibus. *CAP. 16.*

CIrca vero capitis exteriores partes consistunt ij, qui inter longos ascripti non sunt. Caluarię
C autem fracturarum differentiæ quinque existunt, rhogme, engysoma, ecpiesma, apechema, & camarosis, distentio suturarum, hydrocephalon, achores, pityriasis, meliceris, atheroma, fauus. Porrò eam partem, quæ capillo tegitur, & mentum occupant alopecia, ophiasis, caluities, madarotes. Pili omnes fluunt, extenuantur, quassantur, scinduntur, squallescunt, in puluerẽ rediguntur, subflauescunt, canescunt. Oculorum morbi separatim conscripti sunt. Aurium, contusio, pterygomata, fractura chartilaginis, sordium vel exuperantia, vel defectus, grauis auditus, surditas, puris fluor, fluxus graueolens. Nares excruciant ozena, polypus, vlcus, fractura, peruersio, compressio, simosis. Os infestat gingiuarum putredo, dentium erosio, eorum'que dolor, & cum è sede sua labant, † abscessus, epiglottis, ℥ epulis, parulis, aphthæ, crustæ, tonsillæ, vua, ficus. Faciem occupant ephelis, vari, lentigo, ossium fractura, distentio commissurarum, eluxationes maxillæ inferioris à superiore gena. Ceruicem habent synanche, cynanche, strangulatio, vertebrarum expulsio, strumæ, steatomata. Humeros male habet verticis ipsorum fractura, distentio. Iuncturam cubiti occupant meliceris, atheroma, steatoma, humor aqueus. Brachiale, ganglia. Digitos manus & pedis chymethla, reduuia. Quamcunque corporis partem inflammatio, œdema, inflatio, durities, abscessus, vlcus purum, vlcus sordidum, cauum, carne supercrescẽs, crustosum, sic-
D cum, fluens, subpascens, callosum, fistulosum, mydesis, id est putredo, phyma, dothien, therminthes, phygethlon, chalaza, phagedæna, phlyctides, carbunculi, epinyctides, erysipelas, herpetes. Mammillas peculiariter, tum naturaliter sexus vtriusque vexant carcinomata. Quamlibet corporis partem impetunt carcinoma occultum, carcinoma vlceratum, therioma. Inguina, bubones simplices, phymata purulenta inuadunt. Genu, gonyalgię, rheumatismi, tofi. Poplites steatomata, anchyle. Tibiam, varices. Suram, scirrhoma, chironia vlcera. Summam pedis partem, nigredines, necrosis, podagra, fistulę. Calcem, squamæ.

† Al. abscessus in lingua.

De cutis affectibus. *CAP. 17.*

CVtem, totius'que corporis partes exagitant lepra, psora, alphos albus, alphos niger, leuce, impetigo simplex, impetigo agrestis, dracontiasis, acrochordones, thymi, myrmeciæ, claui, calli. Quædam horum ex podagra & articulari morbo, quædam ex sese oriuntur. Sedem afficiunt hæmorrhoides cæcæ, fissuræ, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam toti vuluæ procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocele, cirsocele, epiplocele, sarcocele, porocele, steatocele. Totius corporis ossa patiuntur cariem, sphacelum, fracturam sine vulnere, vel cum vulnere, ecbyrsosin. Fracturarum differentiæ quinque sunt. Prima schidacedon facta, per rectitudinem. Altera per transuersum, cauledon. Tertia raphani

in morem raphanedon. Quarta caryedon idest in modum nucis. postremo alphitedon, hoc est in E
speciem farinæ. Nigrescunt interim ossa in fracturis, interdum sine his. Articulis omnibus acci-
dunt, paragoge, è sede propria motio, eluxatio, præterluxatio, colligatio, porosis, rheumatismi,
distentio commissurarum.

De Chirurgia. CAP. 18.

CHirurgia est alieni, vt proprie vocāt, per incisiones, concinnationesq; cum via quadam, &
ratione ablatio: ad hęc vulnerum, atq; vlcerum curatio: quę in corpore humano administra-
tur. Primariæ eius actiones duę sunt, compositio, & diuisio. Harum rursus multæ sunt species.
Compositionis quidem, fractorum ossium coniunctio, & deligatura, luxatorum repositio, inte-
stinorum, quę prociderunt, collocatio, ad hęc, vuluæ, & recti intestini. Abdominis suendi ratio,
γαστροραφίαν Gręci appellant. Curtorum applicatio, siue adductio, vt in naribus, labris, atq; auri
bus. Diuisionis species, simplex incisio, præcisio, hypospatismus, periscythismus, angeologia,
excisio, adustio, rasio, limatio, sectio per serrā. Simplici sectione in abscessibus vniuersis vtimur.
Diuidendum vero membrum est recta linea, non transuersa. Pręcisioni locus est in alis, inguini-
bus, natibus, & ano instar myrti adhibitæ. Hypospatismo in fronte, cum oculi fluunt. Periscythis
mo in sincipite, & colis pellicula, quam pręputium vocant, nigricante. Excisioni in membris ni- F
grescentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad ossa pertinent, aliisq; multis vstio, ra
sio, limatio, serræ vsus vtiles sunt. Vstio candentia ferramenta requirit, proprie in iis iam malis
omnibus, quę depascunt, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis
candentia ferramenta assumuntur, & in lienosis: tum in brachiis, quę in alam excidere consueue-
runt: insuper in ęgilope, in nigricantibus, vel iis, quę resecantur propterea, quòd aperiantur vasa:
postremo in aliis sanguinis profluxionibus. Hęc itaque in capite consistunt, quibus manus auxi
liantur. Fracturarum autem capitis genera sunt quinque: Rhogme, engisoma, ecpiesma, apoche-
ma, & camarosis. Non nullorum sententia additur & sexta, trichiasis, per summa ossium inscul-
ptio. Hydrocephalon quatuor species obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & inuolucrum eius
humor subsidet: Alteram, cum intra membranas, & ossa: Tertiū, cum intra os, & pericranium:
Reliquam, vbi os, & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & extrinsecus
alopeciasis. Itaque alopecias laniamus: meliceridas, & atheromata myrti modo, vel simpliciter
summam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipsis humoribus, qui insunt,
auferimus. Hydrocephalon sub cute, & pericranio duabus, vel tribus rectis lineis incidentes eua
cuamus. Quod sub ossibus est, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrumq; incidit, G
insanabile est. Omnis fracturarum caluarię species excisione administratur, excisoribus id, quod
in ossibus fractum est, auferentibus. Veteres igitur modiolis per circunuersionem secantes ipsa
excidebant. Posteri terebris vsi sunt, ægros in sedile, tum sectores collocantes. Hac tempestate
excisoribus tantum sedem exhibent. Ex oculorum vitiis hæc manus pręsidium expetunt, trichia
sis, hydatides, encanthides, vngues, staphylomata, suffusiones, fluores diuturni, & excedentes, pal
pebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ęgilops. Palpebras itaque relaxa-
tas consuimus, [a]† id quod pręter naturalem habitum est, auferentes. In palpebris non relaxatis,
[b]† acus candens ab angulo sub ipsis radicibus immittitur. Hydatidas singulatim tollimus. Encan
thides, vngues, & staphylomata præcidimus. Staphylomata quidem †[c] solum ad ipsas radices per
medium transuere acu lina ducente oportet. Vngues, & encanthidas vel lino, vel hamulo attrahi
mus. Hypochyma deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, †[d] deinde in eius summo
concretū pupillę humorem fractionibus radentes, stringentesq;, ne suspicias. Hypospathismus,
periscythismus, & angeologia fluorem sistunt. Hypospatismus itaque tribus fit supra frontem
diuisionibus. Post ferramento (quod spathomelam appellant) per corpora, quę interiacēt, tran-
smisso. Periscythismus est, cum transuersis lineis coronę modo frons secatur. Altera ipsius parte H
paulo superius, quàm tempora sunt, quędam triangula amputantur, Gręcorum literę Δ similia.
Angeologia perficitur vasis latentibus à tempore ad tempus in profundum diuisis. Palpebra-
rum calculis medemur magna ipsarum diuisione, qua lapides integre auferimus. Connatas pal-
pebras scalpello aperientes †[e] siccis medicamentis diducimus. Ægilopas ad os vsque exciden-
tes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autē, qui loco ferramentorum candentium terebra
os forant vsq; ad nares. Polypum, qui in naribus nascitur, angusto specillulo ab osse resoluimus,
& rasorio cultello postea radices demetimus. Ozenæ raro ad sanitatem proficiunt: curatio ve-
ro earum in iisdem versatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi suppuratio se ostende-
rit. Vuas demissas, siue collapsas nimium, incidimus, volsella prehendentes. Dentes eximimus
scarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonsillis aduersis plagis amputa-
mus. In ceruice steatomata, & strumas, cute diuisa, & digitis auulsa, tum vasorum complexu dis-
soluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpiis, seu post brachialibus magna ex parte eueniunt, &
mulieribus lana victum quęritantibus plerunque extundimus, interim ceratis mollita curamus.
In aliis phymata, & strumas præcidimus: similiter in inguinibus. Abscessus in spatio intercosta
li diuidentes non vniuersim, sed moderate, paulatim'que puris excretionem molimur. Sunt, &

qui

A† Fasciolā ab ipsis auferētes, quātā cōmēsuratio iuxta palpebrarum figuram postulat.

B† Pilos p acū illaqueamus.

C† Filo transmisso ablaqueantes.

D† Donec ac[9] penetrarit, & loco vacuo excipiat: deīde per obliquū ad iridem pducētes summa ei[9] parte compactum circa pupillam humorē deducimus, deligantes & stringentes, vt nō aspiciat.

E† Alij legunt τιλτοῖς, id est subiectis linamentis.

A qui adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mãmas oriuntur. Præcidimus vbicunq; fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Non desunt, qui rasoriis ferramentis ignitis simul secantibus, & adurẽtibus vtuntur. Exomphali, omnes, quibus vmbilicus extuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur. quidã enim pneumatomphali, quasi qui spiritum sub vmbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus intestina ad vmbilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam sub vmbilico gestant. Omnes differentiæ manu sanantur, lino duplici per acum immisso, & vmbilico circumstricto. Hydropicos paululum sub vmbilico à sinistris pũgimus ferro instar myrti facto, donec inania penetrauerit. Apellarum duplex curatio, horum, qui intrinsecus excoriantur, illorum, qui extrinsecus orbiculatim in summa cute diuiduntur, vt præputium intus attrahatur. Qui per angustias præputij exerere glandem nequeunt, summa eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conspectum prodeunt, scalpello per summa auulsis curantur. Hypospadiæ sunt, qui ex generatione, vrinę iter inferius sub dicto cane habent: curantur autem summa glande perforata & canaliculo immisso. Qui dicuntur atreti, siue foramen habeant tenue, siue nullum omnino, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto specilli immisso adaperimus, deinde digitum submittentes vndiq; absoluimus. Lapi-
B des in vesica habentes secamus, calculum in vesicę collum adigentes, incisorio autem lapide vtentes semel superiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id idoneo, quod propterea λιθόλαβον Gręci appellãt, calculum auferimus. Quibus fluere vrina quoquo modo cœpit nimis, rhyadicos appellant, si magnus callus fuerit, præcidendo ipsum curamus. Quibus vrina propter copiã non redditur vesica distenta, vt remittere se nequeat, per fistulam cathetera vrinam elicimus. Porrò huic instrumento ad Romanæ literæ, f, figuram facto, quod in vrinæ iter vsq; ad vesicam demittitur, inditur filum, quod in summo habens lanę paululum procumbens, vrina madefactũ, deinde foras extrahitur, quod vrina tanq̃ ducem vię sequitur. Tumorum, qui scroto accidunt, septem species sunt, hydrocele, porocele, steatocele, sarcocele, epiplocele, cirsocele, enterocele. A quibusdam hæc complicata adduntur, hydrenterocele, sarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant, scrotum diducendum est, & vbi maxime venosum est, inuenta q; tunica, humorẽ ea comprehensum euacuare oportet, & tunicæ superuacanea auferre: in quibus sine tunica est, excernere humorem sufficit. Steatocelas, & porocelas similiter, sinistra manu scrotum extendentes secare conuenit, postea in superficie diducere, donec adipi, vel callo, vel alij cuicunq; incidamus, & hoc auferemus. Pari modo sarcocelici tractantur. Oportet autem subiacentem carnem albicantem præcide-
C re, rubram excoriare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirsocelis extendes varicem hamulo in superficie diuisum, exceptum'que auelles, relicta ceu digiti parui latitudine: reliquum extensum abseca. Cura vero non mediocris adhibenda est in neruis illis complicatis, κρεμαστῆρας Gręci vocant, & testiculis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita secamus, reprimentes intestinum, vel omentum diligenter, mox seminarium meatum auferemus, q̃ fieri poterit, commode: Sin minus, peritonæum attrahentes, & laqueo excipientes præcidimus. Hæmorrhoides lino duplici per ipsarum bases transuentes cõstringentes q; post horas duas abscindimus. Fistularum non nullæ perforatæ non sunt, os tantum habentes. Quædam perforatæ vel intus in anum, vel extrinsecus. In perforatis in anum, oricularium spicillum immittes, mox digitum in sedem afferens, intestinum attrahes mucrone spicilli, id q; amputabis, ab inferiore loco incipiens, similiter & in exterioribus ani. In non perforatis spicilli acumine omnes sanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco recisionis præcisionis q; partium foramina interiacentiũ lino byssino in summitate spicilli cõuerso diuisa auellunt, intermedias partes quotidie circũtendentes fila amputant, & callũ mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippocrate conscriptus est. ‖ Varices in cruribus primum extrinsecus incisuris per totum insignitos, de- Lib. de fistulis nõ lõge à prin.
D inde inclinantes summa cute prehensa, ipsam primam diuidimus, & mox hamulo attractum varicẽ illigamus, quo post omnes diuisiones facto, vel varicũ extractorio instrumento, quod Gręci κιρσοῦλκον vocant, eximimus, summa discindentes, vel bicipiti spicillo exceptum, lino per ipsius ventriculum secundum euersionẽ extrahimus. Dracontia varicibus similia sunt, magnum vero dolorem, dum paululum prominentes mouentur, cõcitant. Oportet autem diuisis, vt varicibus, summam cutẽ detrahere, sic q; pręcidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excidentes adurimus, vel psorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem habitum restituuntur: Labra scalpello vndiq; deradentes cruentamus, deinde adducẽtes densius suimus: iuxta maxillas autem ex vtroq; labrorũ extremo, quà inuicem coeunt, intus & extrinsecus diuidimus, distendimus'que volsellis, ne caro inde relaxetur. Quæ auribus vel naribus curta accidunt, cum fuerit chartilago diuisa, producere aliam conuenit, sic'que consuere lanę filo.

De artubus confractis, partibus que à suo articulo dimotis. CAP. 19.

FRacti artus ex distensione quidem in rectum restituuntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones quot modis accidant, quomodo'que curentur, diximus. Et, si in facie fractura contingat, vt in capite, sanare cõuenit, osse, quod affectum est, exciso. Sciendum autẽ est, quæ ossa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractæ sunt, non recte possunt

De artic. cō 2. tex. 47. cl. 7ª. 267. f
Ibi. t. 44. 266. h.
Et tex. 45. 267.

restitui.‖ Aurem etiam frãgi scribit Hippocrates, quoniam & chartilago imitatur os; ęgerrime q; in pristinam figuram reducitur.‖ Verum, si ex palato fracturam accipiant nares, simæ, vt inquit, euadunt & insanabiles. Porrò, si clauicula frangatur, vel iugulum, vel costa aliqua, & hęc frequenter resarciri non possunt. Epithemata in iugulo adhibenda sunt, ipsum'que ab ala ad alam deligandum est. Cęterum, si quod maiorum membrorum fractum sit, vel minorum partium aliqua, vt digitorum nodi, vel ossa brachialis, vel post brachialis, vel tarsi, omnia quidem in magna frusta cauledon, vel raphanedon, & schidacedon franguntur: minutatim caryedon, vel alphitedon. Omnia ergo fracta deligantes, extendentes'que admodum vehementer, & valide diducere, & multum inuicem separare oportet, vt iustum situm, pristinam'que figuram recipiant. Non autem in rectum omnia restitui debent, sed ad proximi, cui cohęrent, membri figuram. At, si os rectum sit, in rectum: si obliquum, vel alio quouis modo curuum, simili modo. Modus autem deligaturę ad omnia pręparandę hic est. Fascia est linteis veteribus facienda, quæ tum latitudine, tum magnitudine membro respondeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor, vel quinque. In tenuioribus non minus digitorũ trium. Deligaturę hęc ratio. Prima fascia ter nobis in fractura sursum versus fertur vt plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, euariantibus deligationibus deorsum quidem tribuitur, sed ad superiora reducitur: irrigari hydrelęo, vel œnelęo, vel glycelęo adusque triduum expedit: post cerato diluto, & liquido, vt oleum crassum videatur. Verum fascia ita paretur, vt nõ nimiũ premat, ne membrũ emoriatur, sed quoad adiaceat, apte q; adhęreat: neque sit laxa, vt contineat, & repellat influxus, ne oboriatur inflammatio. Post splenia triplicia, quadruplicia'que adhibeantur, quę artus crassitiem impleant: quo nec sibi mutuo incidant, nec dissidentes interuallum relinquant. Ab his fascia conuenit triplex, quę à fractura deorsum veniens, sursum rursus feratur, ibi'que finiat. Solutiones membri primę tertio quoque die faciendæ: post septimum vero diebus intermissis pluribus, prout necessitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere, sed ita, vt ad vltimam fasciam lana apponatur, & ex interuallis ferulæ collocentur, cum membrum ab inflammatione est prorsus immune, curua ipsarũ parte extrinsecus sublata, leui autem intus deligaturę iniecta. quibus superligabuntur vel chordulę, vel nauticum filum. In fracturis cum vulnere, pro his omnibus splenia duplicia, vel triplicia faciẽtes per singula crassitiem membri circulatim implebimus, vt termini ipsius inuicem incumbentes separentur: totum'que membrum his contineatur. Primùm sanè ex prędictis imposita madida esse conuenit: deinde lanas propositas, & fascias post lanas habere per subiectam sedem canalis aperti. Maxime is modus deligaturę confert iis, quę alphitedon fracta sunt cum vulneribus, & multa contusione musculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda sunt. Linamentorum sunt quinque species, aliud flexile, aliud rasile, aliud vulsorium, aliud lucernariũ, aliud priapiscorum appellant. In luxatis vero distentione quidem antecedente opus est: repositio pro quolibet membro propria assumitur. Omnia in Hippocratico subsellio restituũtur, simul & tensa, & commissa. Caput luxatur, nam prima ceruicis vertebra coarctatur ad secundam. Maxilla inferior ex iugali, quod est ad malas, excidit. solis autem manibus in sedem suã compellitur, hinc illinc'que ad superiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo, & leniter cauo, quod Iones ἄμβην vocant, cum distensione in sedem reducitur. Sunt & alię {inferiores,} quas palęstricas nominant. Cubitus in omnes quatuor pares excidere potest. si in exteriorem, interiorem'ue, cum distensione reponimus: si in priorem vel posteriorem, sine distentione restituimus: nam hęc ex subita inflexione quodam imposito flexurę cubiti consistit: Illa, extensione vehementiori. Brachiale, & postbrachiale, ad hęc digiti luxati, modica distensione reponuntur. Quę'uis spinę peruersio, curuitas, & inclinatio, & tortuosias instaurari non possunt. Femur ad coxas vel intro ad colem, vt extra ad oppositam partem prolabitur, retro ad clunes, & ante in inguina: atque hę quatuor differentię immedicabiles. Genu quoque crebro in exteriorem partem prolabitur, & facile ex flexura restituitur: minus in interiora excidit, redit'que, multo rarius in posteriora, in anteriora nunquam: quippe ossa propter patellam, quę continet (nisi & ipsa fracta fuerit) nullo tempore elabũtur. Talus modice prolapsus ęgre restituitur. Si magna sit luxatio, & violenta, ne sustinet quidem instaurationem. Periculosa enim nimis, &, si cum vulnere accidit. In digitis nihil vltra fieri debet, quàm quod in iis, qui sunt in manu, positum est. Omnes vero coagmentationum eorum separationes, vt in facie, cubito, & radio, tibia, & sura, metacarpio, brachiali palma, in veterem figuram restituuntur. Porrò, quę membra nigrescunt, vel depascuntur, siue ex fracturis, siue violenta astrictione, tota sępe resecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatę ferę momorderunt, mox ferramentis prope candentibus pastionem sistimus, post ferramenta porrò viridi cum sale illinimus. Deinde vbi crustę † ruptę fuerint, } tanquam vlcera curamus. Venenatorum morsus neque cito ad cicatricem ducimus, sed frequentius vlcerum fluorem ex eis concitamus.

† κατεαρθῶσιν idest ablatæ fuerint, vel vt habet alius codex manuscriptus, κατορθῶσιν, id est curatæ fuerint.

Galeni

GALENI QVOMODO MORBVM SIMVLANTES SINT DEPREHENDENDI LIBELLVS.

Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, ad Græci exemplaris fidem recognitus.

Vm multæ ſint cauſę, quas propter ęgrotare ſe hoĩes ſimulant, videt̃ & in iſtiuſmodi oĩbus veritatis inuentio medico conuenire: quandoquidem idiotæ ẽt operæprecium ducant à vero tales ſimulationes dignoſcere. Etenim phlegmonẽ, & eryſipelas, & œdemata ꝑ pharmaca extrinſecus appoſita, de induſtria excitata, Medicus ab ijs, quæ ex ipſo proficiſcũtur corpore, deprehẽdere poteſt, atq; diſcernere, ſicuti & ſanguinẽ ex oris partibus profluentẽ, ab eo, qui ex ſtomacho, ventre, organis ue ſpiritualibus prouenit. Nam deprehẽſi iam quidam ſunt, qui ſub finem tuſſis, quoties vellent, ſanguinem excrearent, venula quadam in hoc prõpte circa gingiuas aperta, ſicq; comparata, vt, q̃n videretur, lingua illã ſugẽtes, ſtatim q; poſt tuſſiẽtes, ſanguinẽ quaſi ex inferioribus redditum expuerent.
C Sic & delirare nõ nulli, deſipereq; ſe ſimulauerunt, cum alios potius ſtultos oſtenderent. Illa vero oĩa & deprehendere, & inter ſe diſcernere, ad medicos pertinere vulgus exiſtimat. Fit autẽ ſępe, ꝙ dolor quiſpiam ita ſimuletur, vt ingens fereq; intolerabilis videat̃. Equidem ipſe quendã noui in concionẽ à ciuibus vocatum, colico dolore torqueri ſe finxiſſe, vt ne accederet, cũ hoc ita ei conducere viſum eſſet. Et ego quidẽ eo tpe iſtuc hominem agere, quod & poſtmodum ipſe mihi confeſſus eſt, ſuſpicabar. Fomenta igitur tum illi adhiberi iuſſi. Verum ille, quanq; aliàs vel in minimis ſupra modum eſſet meticuloſus, hic ſuccurri ſibi nequaquam magnopere precabatur: et quidem paucis ante diebus nouit eodem morbo laborãtem, à me hauſto pharmaco Philonio, curatum: id quod à me omnibus modis petiuiſſet, ſi re vera doluiſſet. Sed & exitus iſtud declarauit: quoniam dimiſſa concione, extemplo conqueri, tanq; extra omnem mox dolorem conſtitutus, deſijt. Quin & ipſa præterea viuendi ratio, quę præceſſerat, talis erat, vt colicam in eo diſpoſitionem non poſſet generaſſe: quando ex indigeſtione, infrigidatione q; proficiſci ſolent huiuſmodi paſſiones: quorum in hoc neutrum pręceſſerat. Hoc igitur, ꝙ non ratione anteactæ diætę morbus eſſet, potuiſſe cognoſcere, medicę erat experientiæ opus. Alterum vero iſtud, ꝙ ob concionem ſimulare hæc illum ſuſpicatus eram, medicinæ proprium non fuerat, ſed rationis eius, quæ
D communis dicitur: quam, licet omnibus cõmunis ſit, pauci tñ exactam perfectam q; habẽt, vt inuenire in quoq; negocio poſſint, quid faciendum, dicendum ve ſit. Tenẽdũ ergo memoria, quod diximus, experientiæ medicæ ſi coniungatur externa hæc facultas, alia quoque ſimilia fingentes, validoſq; dolores ſimulantes deprehendere licere. Quemadmodum ipſe nuper, cum vtroq; genu vehementiſſime dolere ſe quidam diceret. Seruus autem is erat ex eorum ordine, qui dños iter facientes curſu comitantur. Vnde ſtatim doloris eius fictionem deprehendi, ex eo partim ſuſpitionem ſumens, ꝙ ad illam forte diem Dominus ex vrbe profecturus erat: partim ex adoleſcentis moribus, qui talis eſſet, vt facile in huiuſmodi mẽtiretur. Cæterum & cõſeruum inſuper quendam ei familiarem rogabam, num adoleſcens ille mulierculæ alicuius amore teneretur, quam pp eſſet veriſimile, longiorem profectionem Domino adornante, hoc illum ſtudere, vt relinqueret. Et ita res habebat. Hęc igitur extrinſecus adinueneram. Circa vero genu eius maximus quidam tumor exiſtebat, qui facile idiotam perterrere potuiſſet, ſed rei perito manifeſte per thapſiam excitatus apparebat. Hęc aũt cognitio Medicinæ propria erat, non ab extrinſecus aſſumptis proueniens. Eiuſdem quoq; erat experientiæ ſciuiſſe, nihil eorum, quæ anteceſſerant, tale fuiſſe, quod eum excitare tumorem tam repente potuiſſet. Neq; enim plus, q̃ conueniebat, cucurrerat, neque vapularat ab aliquo, neq; ſaltauerat, neq; foſſam trãſiliens id incõmodum paſſus erat: tum redun-

dantis

dantis humoris indicium quidem nullum erat, ꝙ antea neq; splēdidius, neq; abundantius vixisset. Ad hęc aūt & doloris speciem me, qualis nam esset, percontante, neq; statim, neque prompte, neq; eadem respondebat. Quare profecto dño cum pharmacum imposuissem, quod dolorem quidem nihil leniebat, verum thapsiæ solum qualitatem infrigidare posset, post horam vnam illum confitentē habui, nihil amplius se doloris sentire. Quòd si è phlegmone dolor is natus fuisset, nō solum per istud infrigidatiuum non resedisset, sed etiā vehementior redditus esset. Liquere igitur nunc arbitror, ꝙ si medicinalis experientia externis istis ratiocinationibus .i. cōiectationibus, coniungatur, sufficiens sit ad veri fortis q; doloris dignotionem. Potest vero quis & ex eo, ꝙ lenius morbum ferant, indicium non vehementis doloris sumere. Accidit enim istud oīno sæpe, (non animaduertentibus ijs, qui morbi vehementiam simulāt) ꝙ in alium se alium q; habitum illi, qui vere laborant, magnitudine videlicet doloris agitati, transijciunt. Præterea, si re vera dolore vehemēti premantur, quoduis perperi auxilium parati sunt: hortantur q; ipsi vltro medicos, vt, quidquid ipsis libuerit, agāt, quo affectus curetur. Sin vero mediocriter, aut nequaꝗ oīno dolent, huiusmodi auxilia refugiunt, neq; longiora ieiunia, neq; mordacium pharmacorum oblationē perferentes. Quæ sola quidem, cum grauiter se laborare dicunt, huiusmodi dispositionibus cōferre, nos illis affirmare oportet: quēadmodum & sectiones, & vstiones, & omnis cibi potus q;, † quorū desiderio eos trahi videmus, abstinentiam. Morbum igitur simulātes doloris magnitudo {arguet, deprehendemus q; cum ex alijs multis,} tum medicinalis experiētiæ notionibus: in quibus sunt languere, extrema infrigidari, pallere: interdum quoq; frigidum sudare, & pulsus nō tantum inæquales, (quod quidem ijs ēt, qui mediocriter dolent, accidit) sed etiam plures minorum, quam magnorum: obscurorum, quam vehementium habere: præterea interrogatum de doloris specie, eam respondere, quæ affecto membro propria sit. Quędam nāq; species dolores longe lateq; se diffundentes habent: quædam vero tanquam fixos, vniq; tm̄ parti inhærentes. Sic alię pungūt pulsantq;: alię quasi diuellunt: aliæ quodam modo obstupefacere, aliæ grauare videntur: non nullæ deniq; vomitus, quędam ventris perturbationes, quædam caliginem inferunt.

† Antiqua tralatio habet. Igitur notiões vehementer dolēdi sunt terreri vehementer, & magnitudo doloris, & ea, quæ sunt experiētię medicinalis, in quibus est hoc .f. difficilis tolerantia, & infrigidari extrema &c.

GALENI ARS MEDICINALIS

Nicolao Leoniceno interprete.

Ad Græcorum veterum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino, aliquibus in locis emendati.

ARGVMENTVM LIBRI I.

Medicam artem constituit ex corporum, signorum, & causarum definitione.

Quot numero doctrinæ, ac de definitiuæ dignitate. CAP. I. H

Vide Eustrathium super I. Ethicorum c. 7. non longe à fine.

Res sunt omnes doctrinæ, quæ ordini inhærent: Prima quidem ex notione finis, quę per resolutionē fit: Secunda ex compositione constat eorum, quæ per resolutionē fuerant inuenta: Tertia ex definitionis dissolutione, cui nūc incumbimus. Licet autem huiuscemodi doctrinam appellare non tm̄ definitionis dissolutionem, sed & explicationem, vt nō nulli vocarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel (vt non nulli alij) explanationē, vel expositionē, vt alij. Ac conati qdē sunt & Herophiliorū quidā talē facere doctrinā, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati sunt & eam, quę per compositionē & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati sectatores, & Athenæus Attaleus. Nemo tamen ante nos eam, quæ oritur à notione finis, scripsit, ex qua oēs artes (via quadā, atq; ordine hoc est) methodo, constituunt: sed illam quidē alio petractauimus loco. Hic vero definitiuā faciemus doctrinam, quę quantū ab ea, quę per resolutionē fit, & dignitate, & (ipso docendi ordine idest) methodo linquitur, tantū & ad totius cōpendium, & ad particularium memoriā prestare inuenieř:

sufficienter

A sufficienter enim ac facile memoriæ commendantur vniuersa ex definitionis dissolutione, quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidam substantialem vocant, ex aduerso distinguentes alijs, quæ nō ematicæ.i.notionales appellantur. Illæ siquidem ab ijs, quæ accidunt rebus definitis: hæ vero ab ipsa essentia constituuntur. Elaborata autem est à nobis particulatim, & in pluribus conscripta tractatibus totius medicinæ cōtemplatio, quibus vti quis possit ad tres doctrinas. Nunc vero definitiuam aggrediemur: hoc vnum apponentes, quod solum capita, & quædam veluti conclusiones eorum, quę alibi latius (hoc est κατὰ διέξοδον) sunt demonstrata, nunc à nobis dicentur.

* AP. ὀνοματικὰ .i. noīales. vide libr. 4. de differētijs pul. cap. 2.

Quid sit medicina. CAP. 2.

A.l.i.f.2.d.1.c. 2.fol.28.e

MEdicina [a] est scientia "salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nihil vero differt, & siquis loco insalubrium, [b] ægrorum dixerit. Nomen vero scientię communiter, & non ꝓprie accipere oportet. Salubre autē, & insalubre, & neutrum, vnumquodq; tripliciter dicitur: hoc quidē vt corpus: hoc aūt vt causa: hoc vero vt signum. Etenim corpus, quod sanitatē natura suscipere aptū est: & causam, quæ eandem efficere, vel conseruare: & signum, quod pōt indicare, hæc oīa salubria Græci appellare consueuerunt. Eadem ratione & susceptiua morborum corpora: & eosdem efficientes, conseruantes q; causas: & signa indicantia, insalubria vocant. Nec aliter corpora
B neutra, causas, signa q; dixerunt. Et secundum quidem primam rationem atq; præcipuam, causarum salubrium est medicina scientia: propter eas autem & aliarum, secundo quidem loco insalubrium: & tertio neutrarum. Et post has eodem modo corporum, primo quidem & hic salubriū: secundo loco insalubriū: tertio neutrorum. Itidem de signis dicendum. In actionibus autem prima quidem est corporū dignotio, quæ habetur ex signis: post hęc causarū, q̄ in ipsis sunt, inuētio.

A* vide supra ī libro, qui ītroductio seu Medicus inscribitur. cap. 6. pag. 51. b

B* Interp̄s varie dictionem hanc νοσῶδες vertit. nam modo insalubre, mō ægrū, modo ęgritudinibus obnoxium vertit. alij morbosum vertūt. Similiter & νοσερὸν, qđ idē ē, ac νοσῶδες, modo ægrum modo insalubre vertit.

Quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum. CAP. 3.

SEd quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur, hoc quidem simpliciter, hoc vero vt nunc, nosse oportet medicinam esse vtrorumq; scientiā. Ipsum vero simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper, & quod vt multum: & vtrorunq; medicina est scientia. Neutra vero & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dr̄, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps: hoc vero, quia vtriusq;: hoc vero, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autē ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis: aliquando quidem, quia vtriusq; contrariorum ex æquo est particeps: aliquando vero, quia plus alterius. Est vero & in tota definitione, si verba ani-
C maduertimus, ambiguitas quædam, quam & ipsam dissoluere oportet. Cum enim dicitur medicinam esse scientiam & salubrium, & insalubrium, & neutrorum, significatur, & quod omniū particularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed omnium quidem indefinitum quoddam est, atq; impossibile: quorundam diminutum, atq; artificio carēs: qualium vero artificiosum pariter, atq; sufficiens ad omnia artis particularia: quod etiam dicimus in medicinæ definitione comprehendi. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam sint, & salubria, & insalubria, & neutra: & post hæc de signis, & causis disseremus.

De corpore salubri. CAP. 4.

A.l.1.f.2.d.3.c. 4.fol.45.e

SAlubre "simpliciter corpus est, quod ab ipso naturæ ortu tum bonam habet temperaturam in simplicibus & primis particulis, tum in his, quę ex illis componuntur, instrumentis est commensuratum. Salubre vero nunc est corpus, quod in præsenti est sanum: est vero & hoc eo tēpore, quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commensurationem, non tamen optimā, at sibi propriam. Ipsius vero salubris simpliciter corporis tale quidem est semper id, quod est optima temperantia præditum, ac maxime est commensuratum, vt multum autem, quod à constitutione optima non valde admodum deficit.

D *De corpore insalubri.* CAP. 5.

A.ibidem.c.5.f

INsalubre "vero simpliciter est corpus, quod ab ipso ortu naturę, vel in cōsimilibus partibus malam habet temperaturam, vel in instrumentarijs incommensurationem, vel vtrunq; vitiū. Insalubre vero nūc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat. Neque obscurum est, ꝙ & hoc ipsum eo, quo dicitur, tempore ægrotās, vel in cōsimilibus malam habet tēperaturā, vel in instrumentarijs incōmensurationem, vel vtrūq;. Est vero & semper insalubre, quod ex ipso naturę ortu vel pessimam habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliquibus, vel his, q̄ obtinēt principatum, vel in instrumentarijs incommensuratissimū existit: similiter aūt in his, vel omnibus, vel aliquibus, vel illis, quæ obtinent principatum. Vt multum vero insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio constitutū est.

De corpore neutro. CAP. 6.

A.l.1.f.2.d.1.c. 2.fol.28.e f.

QVoniam "vero & neutrum corpus tripliciter dicebatur, vnum quidem, quod neutrius erat extremæ dispositionis particeps: aliud autem quoniam vtriusque: aliud quoniam aliquando huius, aliquando vero illius. Iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisite medium est saluberrimi, & insaluberrimi corporis: & huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu naturæ ita est constitutum: hoc vero vt nūc, quod in pręsenti tempore medium

remedium exquisite existit saluberrimi, atq; insaluberrimi corporis: ipsius autē simpliciter, semper quidem tale est id, quod in omnibus ætatibus tale perdurat: vt multum autem, quod non nullas recipit mutationes. Iuxta vero secūdū significatū, neutrū erit corpus, quod ab ipso ortu naturæ contrariarum simul est particeps dispositionum, aut scilicet in vna parte, aut in duabus differētibus: in vna quidem, si fm alteram oppositionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit tēperaturam, vel etiam fm vtranq;, sed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ delinquat: aut contra in his quidem recte se habeat, vel omnibus, vel quibusdam, peccet autem in temperatura: In differentibus vero partibus, & iuxta omnes oppositiones potest quidquam simul particeps esse contrariorum. Et semper quidem tale, quod per omnes ętates in eodem perseuerat. Vt multum vero, quod aliqua ex parte euariat. Ita vero & nunc neutrum erit corpus iuxta secundum significatum, quia vel in parte vna hæc quidem sibi salubria existunt, illa vero insalubria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta vero tertium significatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando vero in salubre per vices existit, vt non nullis accidit, qui in pueritia salubritate corporis vigent, cum vero ad iuuētutem peruenerint, insalubres euadunt, aut contra. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, exquisite quidem, consistere nequit: latius vero si accipiatur, contingit. Nouimus autem, quod/nunc/dupliciter dicitur. Salubre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, sufficienter explicauimus. De signis vero deinceps dicendum. E F

De signis salubribus, insalubribus, & neutris. CAP. 7.

SVnt autem & ex his salubria quidem, & quęcunq; præsentem indicant sanitatem, & futuram prænunciant, & præteritam memorię subijciunt. Insalubria vero, quę & præsentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atq; præteritam memorię subijciūt. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram dispositionem ostendunt, prænunciant, & memoriæ subijciunt, {& quę nihil omnino de dispositionibus indicāt, vel nihilo magis salubrem, quàm insalubrem dispositionem ostendunt:} & quæ partim quidem salubrem, partim vero insalubrem indicant dispositionem: & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando vero insalubrem, & hęc quoq; fm tria tēpora, veluti salubria, & insalubria. Vocantur autem non nunquam à vetustioribus medicis hęc omnia, signa prænunciatiua, quamuis præsentium vel pręteritorū sint indicatiua. Vsus vero non paruus est ex prænunciatiuis, atq; indicatiuis, minor autem ex his, quæ memoriæ subijciunt. Cum igitur sint salubria corpora, hæc quidem simpliciter, hæc vero vt nunc, quæ & sana dicuntur, salubrium simpliciter corporum duplicem diximus esse differentiam: quoniam non nulla quidem semper: non nulla vero vt multum essent talia. Et semper quidem, quæ optimam cōstitutionem sortita sunt: vt multum vero, quæ non magnopere ab illa recedunt. G

De signis optimæ constitutionis corporis. CAP. 8.

HOrum autem dignotiones sumendæ sunt ab ijs, quæ fm essentiæ rationem ipsis insunt, & ab ijs, quæ ex necessitate consequuntur, operationibus, symptomatibus q;.i. casibus, quos etiam sanè accidentia proprie vocamus. Ab essentia quidem ipsa eorū, quæ optimam habent constitutionem, commensuratione consimilium quidem in caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate: Instrumentalium vero, in quantitate, ac numero eorum, ex quibus componūtur, ac præterea formatione, & situ partium singularum, ac totius instrumenti. Ab his vero, quę ex necessitate cōsequunt̄ consimilia, quātum quidem attinet ad tactum, à mediocritate, quæ in mollitie, ac duritie consistit: quantum vero ad aspectum, à colore bono, & leuitatis, atq; hispiditatis mediocritate. In operationibus vero, à perfectione, quam & ipsarum virtutem appellamus. Ab his vero, quæ instrumētarias partes consequuntur, à cōmensuratione, & pulchritudine oīum totius corporis instrumentorū, ac præterea earum, quæ ipsis insunt, virtute operationū. Optimæ igitur constitutionis corporum signa indicatiua sunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipsa deficiunt, & adhuc tamen salubria existunt, non nulla quidem in consimilium temperatura vitium aliquod paruum habent: non nulla vero in instrumentariorum commensuratione, & hoc quoq; perexiguum. Accidit aūt hoc vel in omnibus, vel in aliquibus, aut in vtrisq;. Vitiorū vero genera eadē sunt cū his, quę virtutem perficiunt, temperatura quidem in consimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitudo, & situs in instrumentarijs: vtrisq; vero communis vnitas, quam & ipsorum continuitatē appellamus. In his aūt ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia secundum vtrunq; insalubritatis significatū. Terminus aūt, qui vtrunq; distinguit, est operationū læsio sensibilis. Quæ vero ab optima corporum constitutione breue aliquid deficiunt, re vera quidem & ipsa in aliquo sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur. Distinguuntur vero ex eo, quod magis minus've in operationibus existit, ac quia causis insalubribus non æque resistunt. Quæ autem simpliciter insalubria sunt corpora, distinguuntur ob id, quod facile à causis insalubribus superātur, & quoniam in virtute operationum multum deficiunt. In medio autem amborum collocantur neutra, tum quæ exquisite appellantur, tum quæ cum latitudine quadam. Quo fit, vt tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autē prima quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Post quæ deinceps sequuntur, H

A I.1.f. 2.d.3. sum.1.c.4. fol. 41.c

A quuntur, quæ iam ægrotant corpora, quę sensibilibus operationũ læsionibus distinguunt. Quæ igitur dolore infestantur, & quorum motus sunt deprauati, aut omnino interierunt, manifestas habent determinationes. Quæ vero imbecilles edunt operationes, in magnis quidem distantijs facile discernũtur, in paruis vero ambigua sunt: atq; idcirco in eo genere noxę collocatur dispositio, quę neutrius contrariorum est particeps, quam & ipsam neutram dicimus appellari. Ita tamẽ vt horum omnium sensus sit iudex, nõ ipsa natura rerum inspiciatur: periculum enim esset, ne in dogma ἀειπαθείας. i. perpetuæ passibilitatis, traheremur. Et quidem signa sanorum corporũ, sed quæ aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt, quantitate distantiæ differunt, duobus inuicem contrarijs terminis à nobis statutis, optima videlicet constitutione corporis, & nuper facta ęgritudine, ac deinceps considerantibus, vtri eorum viciniora sint ea, quę ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora sunt optimæ constitutioni, salubria: Quæ vero ab hac longius distant, atq; ad ea, quæ iam ægrotant, magis accedunt, insalubria: Quæ autem intermedia, atq; æqualiter ab vtrisq; distare videntur, neutra erunt. Optimæ igitur constitutionis corporis indicia explicauimus. Eorum vero, quæ ab ipsa deficiũt, totidem sunt numero genera, quæ in magis & minus secari possunt. Cum autem in tres latitudines diuisa sint, corporis insalubris simpliciter, indicia B trademus: ex his enim & reliquæ duæ latitudines innotescent. Generaliter igitur prius à nobis in eo, quem de optima constitutione sermonem habuimus, dictum est: specialiter autem nunc dicetur, si prius partes diuiserimus.

Quot sint differentiæ partium. CAP. 9.

A.l. 1.t.1. d. 5. c.1.fol. 9.f

SVnt vero earum quatuor vniuersæ differentię, quoniam non nullæ earum principia quędã existunt: aliquæ vero ab ipsis originem habẽt: aliquę nec aliarum gubernationi præsunt, neq; ab alijs gubernantur, cum insitas habeant à natura potẽtias, à quibus regũtur: quædam vero sunt, quæ insitas simul, & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt Cerebrum, Cor, Hepar, Testiculi. Ab his vero ortum habent, atque eisdem subministrant, Nerui quidem, & Spinalis medulla, Cerebro: Cordi vero, Arterię: Hepati, Venę: Ipsa vero seminaria vasa, Testiculis. Quę autem à se ipsis gubernantur, sunt Cartilago, Os, Copula, seu ligamentum, Membrana, Adenes. i. glãdulæ, Adeps, Caro simplex. Reliquæ vero partes, cum vnà cum istis habeant ex seipsis regimen, arterijs, neruis, & venis insuper egent. Capillorum autem, atq; vnguium neq; regimen vllum est, sed generatio tantummodo. Hæ igitur sunt partium differentię.

De signis cerebri. CAP. 10.

A.l. 3.f. 1. t.1. c. 4.fol. 181.f

C INdicia autem singularum tẽperaturę sumpto à Cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero quinq; vniuersa genera, quæ ipsius naturam ostendunt. Primum quidem totius capitis dispositio: Secũdum vero, sensibilium operationum virtus, & vitium: Et tertium, actiuarum: Quartum, earum, quæ tenent principatum: Et quintum, naturalium. Aliud vero genus præter hæc omnia est ea, quæ ab extrinsecus occursantibus aduenit alteratio. Et quidem totius capitis dispositio, ex magnitudine, & figura sumitur atq; capillis.

De paruitate, & magnitudine capitis, & de ipsius figura. CAP. 11.

A.ibidem. & c. 10.fol. 184. h

PAruum igitur caput vitiosæ constitutionis cerebri proprium est indicium. Magnum vero, non necessario indicat bonam constitutionem: sed, si quidem ob insitæ virtutis robur, quæ multam atque optimam materiam afformauerit, eueniat, bonum est signum: at, si ob materiæ tantum multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguenda vero sunt hæc & ex figura ipsa, & ex his, quę ab eo habent ortum. A figura quidem ipsa, si concinna: semper enim hoc bonum est signum: Ex his autem, quę ab eo ortum habent, si valida est ceruix, & si alijs ossibus optime cõstet, atq; omnis pręterea neruosa substantia boni sit habitus, ac robur habeat intẽtum. Propria autem capitis figura est, veluti si excogitares spheram exquisite rotundam ex cera constructam, leniter D vtrinq; depressam. In hac enim, necesse est, vt posteriores priores q; partes magis gibbę fiant, quàm sphærę conueniat: quę vero vtrinq; consistunt, magis rectę. Quo'd si ea, quę ẽm occiput, eminentia alicui minuatur, simul intueri oportet neruos atque ceruicem vnà cum ossibus alijs. Nam, si secundum naturam constiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate hoc contigit: illis vero non recte se habentibus, principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum, quæ antediximus imbecillitas: rarissime q; aliter euenire cõsueuit. Caput etiam, quod secundum occiput † in acutiem tẽdit, animaduertere oportet, ijsdem adhibitis distinguendi rationibus, quibus antea in capite grãdiori facto vtebamur. Sæpenumero vero & hic bonum est signum, figura concinna cerebelli, quod non nulli medici posterius cerebrum appellare consueuerunt, quemadmodũ sanè & posterius existit, ea futura, quę græcæ literæ, Λ, formam habet, distinctum. Est vero hæc pars, spinalis medullę principium, & eius ratione, neruorum omnium, qui in toto animali sunt actiui. Ipsa autem pars posterior per seipsam paucos admodum sensitiuos obtinet neruos, plurimos vero actiuos: sicuti & anterior, sensitiuos quidem plurimos, paucos admodum actiuos. Quare, vbi bene fuerit affecta vtraque pars, robustas habebunt suas propagines. Eędem quoque distinctiones adhibendę sunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes, quæ etiam ad posteriores, earundem q; & paruitatem, & magnitudinem inspicere oportet,

† φοξότερον.

re oportet, atq; itidem figuram & sensus ibi collocatos, visum, gustum, atq; odoratum. Hæc enim E
se invicem indicant, atq; attestantur, & quę à principijs oriuntur, principij virtutem & vitium: et principium ea, quæ ab ipso nascuntur.

De operationibus obtinentibus principatum. CAP. 12.

EArum "autem operationum, quę obtinēt principatum, virtus ac vitium sunt ipsius principij seorsum tantūmodo indicia. Voco aūt operationes principatū obtinentes, hoc est ἡγεμονικὰς quæ à solo principio proueniunt. Ingeniū quidē igitur (gręce ἀγχίνοια) subtilē cerebri substantiā indicat: tarditas vero intellectus, crassam: discēdi vero facilitas, formarum facile susceptiuam: memoria autem stabilem ac firmam: Sicuti & discendi difficultas, formarum nō facile susceptiuam, & obliuio, fluidam: mobilitas quoq; in opinionibus, calidam: stabilitas autem frigidam. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi videor prætermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus, quorum alterum ad operationes attinet naturales: alterum vero ad ea, quæ extrinsecus occursant. Erit autem de vtrisq; sermo communis. A. ibidem f

Signa bonæ temperaturæ cerebri. CAP. 13.

SI quidem cerebrum sortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia quę diximus habebit moderata: & excrementa, quæ vel per palatum, vel aures, vel nares, vel F
oculos expurgantur, hæc quoq; modice se habebunt: atq; ab ijs, quæ extrinsecus occursant, minime lædetur, quæ scilicet vel calefaciunt, vel frigefaciunt, vel humectant, vel exiccant. Talibus igitur capilli capitis, cum adhuc sunt infantes, subrufi: cum vero pueri, subflaui: cum iā adoleuerint, flaui fiunt, medijq; quodam modo sunt inter eos, qui exquisite sunt crispi, et simplices: non tamē facile caluitium patiuntur. Quæ vero dicuntur, ac posterius dicenda indicia sunt, accipere oportet, vt in bonam habentibus temperiem habitationibus. Quæ autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, sed ad humorum quoq; temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportione respondent, sunt referenda. Si vero calidius sit, quàm oporteat, in altera vero oppositione bonam habeat temperaturam, si quidem in caliditate multum excesserit, omnia, quæ dicentur, validiora erunt indicia: sed, si paruus fuerit excessus, imbecilla. Communis autem hæc ratio statuatur in omnibus partibus, quarum in temperaturis vniuersis indicia sumus traditurі.

Signa calidi cerebri. CAP. 14.

DEinceps igitur signa caliditatis "cerebri, præter ea, quæ nup diximus, sunt, ꝙ ea, quæ circa caput, omnia rubicundiora & calidiora, & quæ in oculis sunt venę, magis sensui patent. Capilli quoque in his geniti celeriter in capite proueniunt, & cum multum in caliditate à mediocri G
temperatura recesserint, nigri, & robusti, & crispi fiunt: cum vero non multū, subflaui quidem ab initio fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluitium patiūtur, atq; eo magis, qui plus modico sunt calidiores. Excremēta vero, quæ per palatum & nares, & oculos, & aures, pauca & concocta ipsis existūt, cum integram habuerint sanitatem. Cum vero eis caput repletur, cōtinuo enim, ac tum præsertim, cum nullam victus seruauerint rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur, implenturq;, atque aggrauātur eorum capita à calefacietibus cibis & potibus, odoribus, atq; hisce omnibus, quæ extrinsecus occursant: in quorum numero est, & qui nobis circunfunditur aer. Sed præterea magis, si non solum natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Breuibus autem somnis huiusmodi tēperaturæ contentæ sunt, eisdemq; non profundis. A. l. 3. f. 1. t. 1. c. 17. fol. 186. b.

Signa frigidi cerebri. CAP. 15.

FRigidioris "vero, quàm oporteat, cerebri indicia sunt, plura in proprijs meatibus excremēta, & capilli recti, & rufi, & stabiles, & qui longo post natiuitatem tempore nascūtur, tenues, atq; ab initio male nutriti: & facile à causis frigidis offenduntur, atq; hoc ipso offensionis tempore destillationibus & grauedinibus capiuntur: neq;, si tetigeris partes ad caput attinentes, admodum H
calidæ sentiuntur: neq;, si inspexeris, rubicundę apparent: & oculorum venæ omnino visum effugiunt: & somnolentiores quodam modo sunt. A. ibidem. a b.

Signa sicci cerebri. CAP. 16.

SIccioris "autē cerebri indicia sunt meatus superfluitatibus carentes, & sensuum perspicacitas: sunt autem ad vigilias prompti, & capillos habent robustissimos, & qui celerrime eis genitis innascuntur. Crispi autem potius sunt, quàm recti: cito autem calui fiunt. A. bidem b

Humidi cerebri indicia. CAP. 17.

HVmidioris "vero cerebri indicia, capilli plani, & nequaquam calui fiunt: Sensus autem turbulenti, & excrementorum multitudo, somni multi atq; profundi. Et hæ quidem simplices sunt intemperaturæ. A. ibidem. b

Signa calidi sicciq; cerebri. CAP. 18.

COmpositæ autem primum calida & sicca, secundū quam & superfluitatibus carent, & sensibus vigent, & plurimum vigilāt, & cito calui fiunt: & prima quidem capillorum generatio celerrima est, ac plurimo abundans alimento: capillos vero habent nigros, & crispos: & tangentibus caput, calidi sentiuntur: & sunt rubicundi vsq; ad ætatem consistentiæ.

Signa

A *Signa calidi & humidi cerebri.* CAP. 19.

SI vero humiditas adiungatur caliditati, parũ vtriusq; qualitatibus superantibus mediocritatē, color bonus, & calor, & oculorum venę magnæ: & plura excremēta, & mediocriter cocta: & capilli recti, subflaui, & non facile calui fiunt. Implētur vero, atq; aggrauatur eorum capita à calidis: at, si ēt humectentur, tūc multo magis, quādo & excremētorū habēt multitudinē. Et si plurimū caliditas, atq; humiditas creuerit, his caput ęgritudinibus est obnoxiū, atq; excremētis abundans, & quod facile à calefacientibus, atq; humectantibus offendatur. Auster vero semper eis aduersatur, atq; optime in Aquilone se habēt: non tñ diu vigilare possunt: &, cū se ad somnum conuerterint, simul graui somno (hoc est comate) tentantur, & vigilant, & somnia habent imaginationibus plena, visus eis turbulenti, neq; satis sensibus vigent. Quòd si multum in caliditate cerebrum à mediocritate recesserit, paulo autē humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidē superabunt, cum quibus læuia quædam humiditatis signa coniungentur: veluti si longe quidem humidius, paulo vero calidius, vehementia quidem erunt ac manifesta humiditatis indicia, debilia autem caliditatis. Communis vero hæc ratio in omnibus compositis intemperaturis existit.

Signa frigidi & sicci cerebri. CAP. 20.

B FRigidæ vero, & siccæ cerebri intemperaturæ, quātum ex se est, frigidum, & minime coloratū, caput reddunt: semper enim memoria repetenda, quę à nobis ab initio est distinctio posita, vt præterea aduertamus, quantum ex humorum temperatura alterentur, quæ circa ipsum cōsistunt. Protinus autem huiuscemodi temperatura, venis carentes habent oculos, & à causis frigidis facile læduntur, Quare & inęquali sanitate fruuntur, quoniam non nunquam leuissima habent capita, & meatus, qui superfluitatibus careant: non nunquam vero & grauedinibus, & destillationibus parua ex causa facile capiuntur.

De sensibus. CAP. 21.

SEnsus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atq; omni vitio carent, sed progrediente ætate cito marcescūt. Et, vt summatim dicatur, omnes celerrimam circa caput senectutem ostendunt: quare & cito cani fiunt. Capilli vero ipsis quidem genitis vix exeunt, & male nutriuntur, & rufi sunt. In progressu autem ætatis, superante magis frigiditate caliditatem, quàm siccitate humiditatem, non caluescunt. Contra vero si contigerit, siccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem vero caliditati, parum calui fiunt hi.

Hoc caput debet coniugi cū praecedenti.

Signa cerebri frigidi & humidi. CAP. 22.

C HVmidæ vero, & frigidæ cerebri temperaturę faciūt homines graui somno tentari, & ad somnum facile conuerti, sensibus quoq; minime vigentes, atq; excrementis redundātes, & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium, ac destillationibus & grauedinibus facile tentantur: neq; tamen hi calui fiunt. Hæc igitur indicia sunt cerebri temperaturę, à quibus si progrediaris, ad vnumquodq; sensōrium dignotiones transferre licebit.

ὄργανον αἰσθήσεως.

De oculis. CAP. 23.

SEd sufficiet de oculis duntaxat facere mentionem. Quicūq; tangētibus quidem manifeste calidi existunt, & facili ac crebro motu ciētur, & venas latas habent, hi calidi omnes sunt: frigidi vero, his cōtrarij. Et humidi qdē molles simul, & multa humiditate pleni: sicci vero, aridi simul, & duri. A similibus aūt suæ tēperaturæ causis facile offendūtur: iuuātur aūt à modico cōtrariorū vsu: sed hoc quidem cōe in omni cuiuscunq; partis temperaturæ dignotione oportet meminisse.

Max — *Maxima*

De magnitudine oculorum. CAP. 24.

A.l.3. f.3. t.i. c.2. fo. 220. g — MAgnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas adsit, & operationum virtus, multitudinē bene temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati: quæ si desint, multam quidē substantiam, non tamen bene temperatam ostendunt.

D *De paruitate oculorum.* CAP. 25.

A. ibidem. — PAruitas vero oculorū adiuncta qdē cōcinnitate, ac operationū virtute, paucā quidē, sed bene temperatam substantiā ostendit, ex qua sunt cōformati. Si vero sociam habuerint incōcinnitatem quandam, atq; operationum vitium, tunc paucam simul, ac vitiosam materiam ostendunt.

De colore oculorum. CAP. 26.

QVæ vero ad colores attinent, ita distinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate, ac non multa præfulgent, tales fiunt ob splendidi luminis abundantiam: contra vero nigri, &, qui intermediam naturam seruant, causas quoq; intermedias habent.

De glaucedine, & nigredine oculorum. CAP. 27.

GLaucus igit oculus fit vel pp magnitudinē, vel pp splendorē humoris, qui à Grecis crystalloides noiatur, vel pp sitū pminētē, aut pp tenuis, & aquei humoris, q ī pupilla existit, paucitatē, & puritatē: atq; oībus qdē ī vnū conueniētibus fit glaucissimus oculus. Quòd si qua adsint, aliqua vero nō, tūc maior, minor ve glaucedo cōtrahit. Niger vero oculus fit aut ob paruitatē crystalloidis, aut pp pfundū sitū, vel qm splēdidus ac fulgidus exquisite nō est, vel qm tenuis humor vel superabūdat, vel purus nō existit: vel pp vnā aliquā ex his causis, aut pter oēs fieri cōsueuit. In ipsis autē magis, & minus (vt ante diximus) reperitur. Tenuis igit humor, quo magis ad aquæ

naturam

naturam accedit,& superabundat,humidiorē oculum ostendit,quemadmodum, si crassior ac mi E
nor fiat,sicciorē. Crystalloides aūt, siquidē durior existat, sicciorē efficit oculū: si vero mollior, humidiorem: sic & si plus modico tenuem humorem excesserit, sicciorē: si aūt defecerit, cōtrarium.

De cordis temperaturis. CAP. 28.

DE cordis aūt tēperaturis deinceps dicēdum est: si prius hæc in memoriam reuocauerimus, quod vnāquanq; partem seipsa vel calidiorem, vel frigidiorem, vel sicciorē, vel humidiorē dicimus factam, non alicui rei alteri comparantes, sed ad seipsam. Sic enim, vtcunque extiterit cor natura frigidissimum, multo sane calidiorem temperaturam possidebit calidissimo cerebro.

Signa cordis calidi. CAP. 29.

CAlidioris igitur cordis, vt ad modū, qui ei ꝑprius est atq; cōueniēs, indicia quędā sunt inseparabilia & ꝑpria, magnitudo respiratiōis, & pulsus velocitas, & frequētia: & audacia, & ad actiones natura prompta. Quod si multum in caliditate excesserit, tunc irę præcipitatio, & furibūda temeritas adsunt. Est aūt his thorax hispidus, & presertim pectus, & quęcunq; hypochondrijs partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura vniuersum corpus calidum reddit, nisi hepar vehementius obstiterit. Dicemus aūt paulo inferius totius corporis indicia. Est quidē & latitudo thoracis, caliditatis indiciū, nisi & hic quoq; cerebrū multū obstiterit, qm̄ ei magna ex parte spinalis medulla in magnitudine rn̄det: tātæ vero erūt magnitudine vertebræ, quanta & spinalis medulla, quare & spina vniuersa. Cōfigitur vero thorax ad eā spinæ partē, quæ Metaphrenū .i. dorsum dicitur, tanq̄ ad carinā nauis. Quare necessario eius lōgitudo æquabitur dorso: latitudo vero erit pro vertebrarū ratione, qn̄ ad proportionē earum crassitudinis fuerit confixus. Cum vero cordis caliditas superans perflauerit ac dilatauerit in primo sui ortu thoracem, erit eiusdem caliditati proportione respondens. Quare, cum caput paruum, thorax autem latus extiterit, maximum hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium: cū vero magno existente capite paruus fuerit, proprijssimum hoc erit cordis frigidioris signum: si vero capiti fuerit proportione respondens, tunc alijs signis de corde distingues, ex ipsius thoracis amplitudine nihil assumens.

A.l.3.f.11.t.1. c.3.fol.276.f

Signa cordis frigidi. CAP. 30.

IN frigidiore vero corde pulsus minores existūt, q̄ modo naturæ cōueniat: nō tn̄ necessario tardiores, vel rariores. Respiratio aūt, siquidē thorax tāto minor extiterit, quāto cor frigidius, pulsibus erit ꝑportionalis. Si vero maior fuerit, q̄ ꝑ frigiditatis q̄titate, nō minor ē tm̄, sed & tardior & rarior. Tales aūt timidi natura sunt, & sine audacia, & segnes, & nudū pilis habent pectus. De eius vero paruitate distinguendū, vt diximus prius. Eodē modo & de totius corporis caliditate. G

A.ibidem.

Signa cordis sicci. CAP. 31.

COr autem siccius pulsus efficit duriores, & irā non promptā quidem, sed feram, & quæ non facile sedari queat, magna'q; ex parte vniuersum corpus siccius existit, nisi hepar obstiterit.

A.ibidem.

Signa cordis humidi. CAP. 32.

COrdis vero humidioris signa, pulsus molles, & mores ad iram quidem procliues, sed talem, quæ facile sedari possit: & vniuersum corpus humidius existit, nisi hepar obstiterit. Secundum vero coniugationem qualitatum primarum cordis intemperaturæ ita se habent.

A.ibi dem.

Signa cordis calidi & sicci. CAP. 33.

CAlidi & sicci cordis pulsus duri sunt, & magni, & veloces, & frequētes: & respirationes magnæ, & veloces & frequentes, & multo magis ad velocitatem ac frequētiam vergunt, thorace cordi non aucto ꝑportionaliter. Hi vero præ cunctis pectus habent maxime hirsutū, & hypochōdria. Ad actiones aūt prōpti sunt, & iracūdi, & celeres, & impudentes, & mores tyrānicos habent: etenim sunt in iram præcipites, non facile vero placabiles. De totius autem corporis temperatura, & thoracis amplitudine, his, quæ ante diximus, proportionaliter est distinguendum.

Signa cordis calidi & humidi. CAP. 34. H

SI vero caliditas vna cum humiditate dominabitur, minus quidem his, quos antea diximus, hi sunt hirsuti, ad actiones vero nihilominus prōpti, nō tamen ferus est animus, sed ad iram procliuis tantūmodo. Pulsus vero magni ac molles, veloces & frequentes existunt. Et respiratio, cum thorax cordi fuerit ꝑportionalis, eandem pulsibus formam seruabit: si vero minor extiterit, tanto illis velocior erit & frequentior, quāto & thorax minor extiterit. Si aūt multa facta fuerit euersio in temperatura, ac si hoc presertim in humiditate contigerit, preter ea, quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi, his, qui in ipsis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes aūt maiores sunt, ac velociores inspirationibus, & submissio arteriæ in pulsibus velox.

Signa cordis humidi & frigidi. CAP. 35.

HVmidioris vero & frigidioris cordis pulsus quidem molles: Moribus autem nequaquam audaces, sed timidi & segnes existunt. Tales etiam glabrum pectus habent, minime'q; iram retinent, sicuti & ad iram non admodum sunt prompti. Quæ vero ad thoracem & vniuersum attinent corpus, distinguere oportet, sicuti ea, quæ ante diximus.

Signa cordis frigidi & sicci. CAP. 36.

FRigidius vero cor & siccius, pulsus quidem duros reddit, & paruos: respirationem autem, si-

quidem

A quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderam: si vero maior extiterit, raram ac tardam. Hi vero præ omnibus minime ad irascendum prompti, cum autem co acti fuerint irasci quibusdam, retinent iram. Habent autem maxime omnium, nudam pilis pectus. De paruitate autẽ thoracis, ac pręterea totius corporis frigiditate similiter distinguendum. Vnum illud commune pręter dicta omnia nobis memoria repetentibus, quod, quęcunq; de moribus siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperaturæ cognitionẽ, non de probis moribus aut vitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniunt, sed de insitis vnicuique ac naturalibus, à nobis sunt exposita.

Signa calidi hepatis. CAP. 37.

A.li.3.f.14.t.1. c.5.fol.308.g HEpatis "calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior, in consistenti vero ętate, etiã atra: calidior ipsis sanguis, atq; eadem ratione corpus vniuersum, nisi obstiterit cor. His venter, & hypochondria hirsuta.

Signa hepatis frigidi. CAP. 38.

A.ibidem. c.6. FRigidioris "vero, angustia venarum, pituita abundantior, sanguis frigidior, & totius corporis habitus, nisi à corde calefiat. Venter illis glaber est, atque hypochondria.

B *Signa hepatis sicci.* CAP. 39.

A.ibidem. c.7. SIccioris "autem, sanguis quidem crassior & minime abundans, venæ duriores, & totius corporis habitus siccior.

Signa humidi hepatis. CAP. 40.

A.ibidem. c.8. HVmidioris "autem, sanguis quidem abundantior, atque humidior, venæ autem molliores: ita vero & vniuersum corpus, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.

Signa calidi, & sicci hepatis. CAP. 41.

A.ibidẽ.c.9.h CAlidioris "vero simul, ac siccioris hepatis indicia, hypochondrium hispidissimum, sanguis crassior simul, ac paucior, flaua bilis plurima est, consistente autem ętate, et atra: venarum itẽ latitudo, & durities. Sic vero & vniuersum corpus se habet. Nam, quę ex corde caliditas originẽ habet, potest obtũdere eam, quæ ab hepate nascitur, frigiditatem: sicuti & frigiditas caliditatem: siccitatem vero non potest humidius cor ad contrariũ habitum transferre. Media vero inter has, quę dictæ sunt, ea, quę ab hepate humiditas oritur. Magis enim à cordis siccitate superatur, quàm siccitas ab humiditate, minus autem à caliditate, adhuc vero multo minus frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates, quæ ab hepate proueniunt, facillime vincitur. Liquet autem, quod, cum in C vnum conuenerint vtriusque principij temperaturæ, totum exquisite secũdum illas afficitur corpus, paulo vero inferius ipsorum dicentur indicia.

Signa hepatis calidi, et humidi. CAP. 42.

A.ibidem.c.10. HVmidius "autem ac simul calidius hepar, minus quidẽ, quàm calidius, & siccius hypochondria reddit hispida. Plurimũ vero sanguinis, & venas amplas, habitumq; calidiorem, atq; humidiorem facit, nisi obstiterit cor. Si vero amplius in ambabus qualitatibus à naturę modo recedat à morbis, qui ex putredine, ac vitiosis humoribus fiunt, facillime capitur. Adhuc autem magis, si plurimum augeatur humiditas, caliditas vero parum. Si autem contra, parum quidem humiditas crescat, plurimum vero caliditas, minime vitiosis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi et frigidi. CAP. 43.

A.ibidem.c.11. HVmidius "autem & frigidius hepar habet hypocondria glabra, sanguinem vero pituitosiorem generat, cum venarum angustia: sic & reliquum habet corpus, nisi à corde ad contraria transferatur.

Signa hepatis frigidi et sicci. CAP. 44.

A.ibidem c.12. FRigidius "autem, & siccius hepar cum pauco sanguine & venarũ angustia efficit corpus, atq; D frigidius, & hypochondria glabra, nisi & hic cor dominetur.

Signa calidæ, frigidæ, humidæ, & siccæ temperaturæ testiculorum. CAP. 45.

A.l.3.f.20.t.1. c.4.fo.372.d TEmperatura "vero testiculorum, calida quidem ad venerem procliuis, & masculorum genetratrix, & fœcunda, celeriterq; genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes attingit partes: frigidior vero cõtraria efficit. Et humida quidem multo, & humido semine abundat: sicca paucum, & modice crassum generat semen.

Signa calidæ, & siccæ temperaturæ testiculorum. CAP. 46.

A.ibidem c.5. CAlidior "vero, ac siccior & crassissimum semen habet, & fœcũdissima est, ac celerrime ab initio protinus ad coitum excitat animal. Itaq; & his genitales partes citissime hispidæ fiũt, atq; omnes, quę circunstant, supra quidem vsq; ad regiones, quæ ad vmbilicum sunt, infra vero vsq; ad media femora. Petulca igitur est & ad libidinem prona huiuscemodi temperatura, statim vero satiatur, & si cogatur, offenditur.

Signa calidæ, & humidæ temperaturæ testiculorum. CAP. 47.

A.ibidem. c.6. SI autem "caliditas humiditati coniungatur, hirsuti quidem tales minus, plus vero semine abundant, non tamẽ plus cæteris appetunt, sed minori detrimento præter modum venereis indulgent. Quod si satis excreuerint, & caliditas, & humiditas non sine detrimẽto à venereis abstinent.

Signa frigidæ, & humidæ temperaturæ testiculorum. CAP. 48. E

SI vero frigidiorem, & humidiorẽ temperaturam testiculi habuerint, partes circumpositæ glabrę sunt, & tarde rẽ venereã exercere incipiũt, neq; proni ad actũ huiusmodi sunt. Aquosum vero, & tenue ipsis semen, & parũ fœcundum, & fœminarũ generatiuum, vel oĩno non generãs. A.ibidem. c.7.

Signa frigidæ, & siccæ temperaturæ testiculorum. CAP. 49.

FRigidior vero, & siccior temperatura similis quidem in reliquis est antedictæ, crassius vero in ipsa semen existit, atque omnino paucum. A.ibidem. c.8.

De habitu totius corporis. CAP. 50.

TOtius autem corporis habitus, diximus & superius, quo modo & hepatis, & cordis naturã sequatur. Ei autẽ magis assimilatur, quod vnã aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellant. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicitᷣ partibus, quæ primæ oculis subiiciuntur. Sunt vero hæ, musculi, qui omnia ambiunt ossa, carnes quædam compositæ ex prima & simplici carne, & præterea fibris, quibus innascunᷣ. Propria enim musculorum substantia his duobus constat: quę vero ad ipsos vasa pertingunt, veluti riui quidam sunt, qui nõ eorum substantiam complent, sed eis subministrant, vt in vita permaneant. Dicenᷣ igitur & horum temperaturæ indicia in bene temperata habitatione. Nam, quæ male temperatæ sunt, F autem permutant ex se ipsis formantes, & quędam ex indiciis corrũpunt. Ita & in bene temperata regione, siquis se tpe æstatis nudum soli exposuerit, permutabit indicia, quæ ex colore, & duritie, & mollitie sumuntur. Si vero, queadmodum bonã temperiem obtinet locus, ita & ipse bene temperato victu vsus fuerit, vt qui neque se nudum singulis diebus in sole plurimum torrefaciat, neq; sicuti pleriq;, more puellarũ continue in vmbra degat, hic certa, atq; exquisita temperaturæ indicia præ se feret. Tanquam igitur de hoc futurus sit sermo, nunc ad ipsum accedemus.

Signa moderatæ temperaturæ. CAP. 51.

MOderatæ temperaturæ indicia secundum totũ animalis habitum: color quidem ex rubro, & albo commistus, capilli vero flaui, & plerunq; mediocriter crispi: carnositatis autẽ mediocritas in qualitate, & quãtitate. Medium est enim exquisite huiuscemodi corpus inter omnes excessus, vt qui ad ipsum dicantur, & intelligantur. Nam & crassum corpus ad hoc comparatum dicitur crassum, & tenue ad hoc eodem modo: & carnosum, & macilentum, & pingue, & durũ, & molle, & hispidum, & glabrum. Nullum igitur horum corpus est mediocritatem habens, sed, qualis Polycleti regula, ad summum totius peruenit mediocritatis adeo, vt neq; tangentibus molle videatur, neque durum, neque frigidum: inspiciẽtibus vero neque hirsutum, neque glabrum, G neque crassum, neque tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidiore. CAP. 52.

QVęcunq; aũt in caliditate a medio recedunt, non tñ in humiditate vel siccitate, hęc, quantũ ad carnosum genus attinet (de hoc enim præsens est sermo) videntur quidem tangẽtibus calidiora tantũ, quãtum & eorum temperatura calidior. Tanto vero magis hirsuta sunt, quãto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem aũt rubrum, & capillos nigros habẽt. A.li.r.f.2.d.3. c.3. fol. 44. & 45.

Signa frigidæ temperaturæ. CAP. 53.

FRigidioris autem temperaturæ indicia sunt, pilorũ carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus õbuiat. Color autem vnà cum capillis etiam rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus quodam modo existit, quem non nulli medici colorem plumbeum appellant. A.ibi dem.

Signa siccæ temperaturæ. CAP. 54.

SIccior autem temperatura tanto gracilior est, & durior bona temperatura, quanto maior est siccitas: in reliquis autem eodem modo se habet. A.ibidem.

Signa humidæ temperaturæ. CAP. 55.

ET humidior etiam in reliquis quidem eodem modo se habet: melius autem carnosa, & mollior. Et quidem secundum coniugationem qualitatum primarum factæ intemperaturæ compositam habent indiciorum formam. H A.ibidem.

Signa calidæ, & siccæ temperaturæ. CAP. 56.

CAlidior simul, ac siccior, hirsutior, ac calidior, & durior existit, & pinguedine caret, gracilis que est, & capillos nigros habet. Si vero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adest.

Signa calidæ, & humidæ temperaturæ. CAP. 57.

CAlidior aũt, & humidior tẽperatura, mollior, & calidior, & carnosior tanto est bona tẽperatura, quãtum & vtrisq; qualitatibus aucta fuerit. Quo'd si plurimũ augeatur, cito similiter a putredinis corripitur morbis, qm̃ & humorũ vitio prompte laborat. Si vero parũ quidem humidior sit, multo vero calidior, molliores quidẽ parũ huiuscemodi sunt his, qui bonã habent tẽperaturã, & magis carnosi, non parũ vero hirsutiores, & tangẽtibus non parum calidiores. Nigri vero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si vero paulo qdẽ calidior, multo vero humidior, mollis his caro est, & multa, & color cõmistus est ex albo & rubro, & tangẽtibus paulo calidiores. Et, vt summatim dicaᷣ, oĩbus tẽperaturę cõiugationibus semp superexcedẽtis qualitatis indicia eminebũt.

A *Signa frigidæ & humidæ temperaturæ.* CAP. 58.

FRigidior autem atque humidior temperatura, si parum quidem vtraque augeatur, capillis nuda est, & alba, & mollis, & crassa, & pinguis: Si vero magis excesserit, reliqua quidem sunt secundum proportionem augmenti qualitatum, color autem vnà cum capillis rufus: quemadmodum, si plurimum vtraque augeatur, liuidus: Si vero qualitatum augmentũ fuerit inęquale, eius, quæ superexcesserit, indicia eminebunt.

Signa frigidæ & siccæ temperaturæ. CAP. 59.

SI autem frigiditas vnà cum siccitate ęqualiter augeatur, natura durum, ac gracile & glabrũ corpus habent, & tangentibus frigidũ, pinguedo tamen ipsis, & si graciles sint, per carnes dispersa. Capilli autẽ & color frigiditatis modum, ac proportionem sequuntur. Vbi vero calida & sicca temperatura in tempore decrementi in frigidam & siccam labitur, tunc horũ habitus gracilis quidem similiter est & durus: est vero etiam melancholicus, & ob id niger simul & hirsutus: Vbi igitur altera qualitas multum dominatur, altera vero parum à mediocritate recedit, superabunt eius, quæ dominatur, exilia autem erunt alterius qualitatis indicia. In omnibus vero, de quibus supra diximus & postea dicemus, commune est temperaturę indicium, si membrum facile frigesit, vel B frigiditatis, vel raritatis: si vero non facile, vel caliditatis, vel densitatis: si vero à desiccantibus offendatur, & aridum & siccum, & non facile mobile fiat, siccitatis: quemadmodum & si ab humectantibus grauiter se habeat, humiditatis. Inspicere autem oportet, si eandem omnes musculi seruant temperaturam, vel minime eandem, atque in omnibus simul animaduertere subiectorum ossium quantitatem. Non nunquam enim gracilius videtur membrum, cum tamen non sit gracilius, quod ad musculos attinet, sed propter ossium tenuitatem tale videtur. Sic & crassius quibusdam plerunque apparet, non ob ossium amplitudinem, sed ob multitudinem carnis: quæ vel aucta, vel comminuta, vel durior aut mollior effecta, siccius aut humidius membrũ ostendit: Pauca igitur ac dura, siccius: multa autem & mollis, humidius. Sic & intermedia spatia similarium corporum, vt plus vel minus humidę substantię in seipsis continent, vel crassius, vel tenuius, vel humidius, vel siccius membrum ostendunt: Humidius quidem, vbi subtilior & copiosior est humiditas: siccius vero, vbi crassior simul & minor. Ipsę enim solidę corporis partes, quę vere solidæ sunt, ac primę, nullo modo possunt effici humidiores. At satis est, si quis eas celerius exiccari prohibeat. Intercepta autẽ in ipsis spatia hac vel illa humiditate complere possibile. Hęc vero est proprium partium similarium alimentum, quod ex appositione fit, & non per vasa attrahitur. Com C munis autem hęc ratio & omnium similarium partium existit. Et iterum in salubrium atq; insalubrium causarum doctrina repetetur. Nunc autem ea, quæ ordine sequuntur, attingamus.

Signa sicci ventriculi. CAP. 60.

A.li.3.f.13.t.1. c.15.fol.286.b VEntriculi "indicia, eius quidem, qui natura siccior existit, si celeriter sitibundi fiant, & paucus eis sufficiat potus, à copiosiore autem aggrauentur, fluctuationibus infestentur, aut superfluitet id, quod abundat, & cibis delectentur siccioribus.

Signa humidi ventriculi. CAP. 61.

A.ibidem. HVmidioris "autem, si neque sitibundi fiant, & superabundans humidum facile tolerent, & cibis gaudeant humidioribus.

Signa calidi ventriculi. CAP. 62.

A.ibidem. CAlidior "vero natura vẽtriculus melius quidem concoquit, q̃ appetat, & multo magis quęcunq; dura sunt & nõ facile alteratione suscipiunt. Nã, quæ facile alterantur, in ipso corrumpunt: gaudet q; calidis potibus ac cibis: neq; à frigidis vllam percipit noxã, si modice ipsis vtatur.

Signa frigidi ventriculi. CAP. 63.

FRigidior vero natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum viget, ad concoquen- D dum autem minime, præsertim cibos, qui non facile alterationem suscipiunt, & frigidi sunt. Cito itaque in ipso acescunt, atq; ideo acidis eructationibus talis ventriculus abundat: & gaudet quidem frigidis, sed ab eorum vsu immodico facile offenditur. Ita & ea, quæ extrinsecus frigida occursant, nequit longiore tempore tolerare, quemadmodum neq; calidus calida. Malę vero temperaturæ, quæ morbi ratione ventriculum occupant, hoc differunt ab his, quæ naturales existũt, quoniam contraria, non autem similia appetunt, quemadmodum naturales.

De malis temperaturis in ventriculo coniugatis. CAP. 64.

MAlæ autem temperaturæ in ventriculo coniugatæ, ex compositione simplicium cognoscentur. Oportet autem eas, quæ iam sunt dictæ, diligenter aduertere, easdem ab his, quæ dicentur, distinguentes. Non solũ enim ventriculus sitibundos & minime sitientes facit, & frigidi calidi'ue potus appetentes, sed ea quoq; viscera, quæ in thorace sunt, vt cor & pulmo. Sed, qui ob horum sitiunt caliditatẽ, plus inspirant & longius expirant, atq; æstum in thorace sentiunt, non sicuti qui ventriculi ratione in hypochondriis caliditatem patiuntur: &, cum potauerint, non statim sedatur sitis, & magis sedatur sitis, cum frigidum hauserint, q̃ cum calidum nimis. Refrigerat autem eosdem & frigidi aeris inspiratio, quæ nihil eos iuuat, qui ventriculi ratione sunt sitibũdi. Ita & hi, qui contrario modo se habent, à frigida inspiratione sensibiliter molestantur.

Signa pulmonis frigidi. CAP. 65. E A.li.3.f.10.t.1. c.2.fol.257.f

ET hoc maximum sit frigidi pulmonis indiciũ. Vti vero frigidum inspirantes manifeste molestiam sentiunt, & frigiditatem, ita & caliditas est ipsis amica. Sed & pituitæ excrementa cũ screatu & tussi expuunt.

Signa pulmonis sicci, vel humidi. CAP. 66. A.ibidem.

PVlmonis autem siccitates excrementis vacant & pituita, & vocem claram efficiunt: quemadmodum humiditates obscuram reddunt, ac raucam. Et, cum vehementius, aut acutius loqui studuerint, tunc intercidunt excrementa.

De voce. CAP. 67.

NOn tñ ipsa vocis magnitudo à caliditate, sicuti neq; paruitas à frigiditate fit: sed altera qdẽ asperæ arteriẽ latitudinẽ sequit̃, & vehementiorẽ efflatũ: paruitas vero à contrariis aduenit causis. Quare neq; semp, neq; primũ, sed ex accidẽti, & solas naturales tẽperaturas, non aũt aduentitias vocis magnitudo, aut paruitas sequit̃. Qm̃ etenim talia instrumenta tẽperaturẽ ratione sunt facta, ad hęc aũt consequit̃ hmõi vox, idcirco contingit ex voce de naturali tẽperatura ratiocinari.

De leni, & aspera voce. CAP. 68.

NAm & lenis vox arteriæ lenitatem consequitur, sicuti & aspera aperitatem. Lenitas igitur arteriæ moderatam sequitur temperaturam: asperitas vero siccitatem. Asperitas etenim fit ab inęqualitate in duro corpore. Arteriam vero duram, similariũ partium, ex quibus constat, siccitas facit, inęqualem vero, dispersæ in eisdem humiditatis defectus. F

De voce acuta. CAP. 69.

EOdem modo neq; acuta natura vox sine angustia fauciũ, neq; grauis sine latitudine fieri potest. Angustia igitur ab innata nascitur frigiditate: Latitudo autem à caliditate. Differẽtiis igitur naturalium vocum hæ, quæ ex affectu aliquo fiunt, sunt proportionales, quæ & ipsæ indicia sunt causarum, à quibus oriuntur: de quibus in libris de Voce sufficienter distinxi. Reliquę vero partes animalis interiores exilia habent temperaturę indicia. Tentandum tamen ea ex iuuãtibus, atq; nocentibus agnoscere, ac præterea ex naturalium potentiarum operationibus. Dictum vero est in tertio De causis accidentium, quæ nam temperatura antecedat vniuscuiusque facultatis virtutem, & vitium. Temperaturarum itaque indicia iam dicta sunt.

Signa naturæ instrumentariæ. CAP. 70.

CIrca magnitudinem vero, vel formationem, vel numerum, vel situm, quæcunq; quidem sensibus subiiciuntur errata, cognitu faciliora sunt: quæ autem sensu percipi nequeunt, quædã cognitionem habent difficilem, † quædam vero facilem. Capitis igitur magnitudo, ac figura, & cerebri simul in propatulo sunt: et de his antea diximus. Sic & quæ thoracis sunt, & quæcunque ad scapulas, & humeros, vel brachia, vel cubitos, vel extremas manus, vel coxendices, vel femora, vel tibias, vel pedes attinent, non est difficile dignoscere, siue secundum formationem, siue secundum magnitudinem ex his aliquid non recte se habeat, siue secundum numerum, siue secũdum partium, ex quibus constant, compositurã: singularum etiam operationis detrimenta facile patent. Quæ autem intra corpus sunt, non omnia possunt dignosci. G

† τὰ δὲ ἀγνωστα. i. quædam vero nullo modo cognosci possunt. Leonicenus videtur legisse εὔγνωστα Sed melior videtur prior lectio, si verba in fine capitis considerentur.

De ventriculo. CAP. 71.

CViusdã enim ventriculũ adeo paruum, ac rotundũ, ac pronum f̃m hypochõdria sitũ habentem inspexi, vt manifeste ex circũscriptione propria & videntibus, & tangẽtibus appareret.

De vesica. CAP. 72.

SIc & cuiusdã vesicã contigit intueri ita expositã, ac paruam, vt, si qñ vrinã tardius excerneret, tumor quidã circũscriptus manifeste cerneretur: nõ tñ aliud ex interioribus quicq̃ mihi vnq̃ manifestũ præbuit indiciũ. Tentare aũt oportet, quã maxime fieri potest, virtutẽ ipsorũ, ac vitiũ, & si non certa scientia, artificiosa saltem coniectura dignoscere, veluti, exempli gratia, in hepate. H

De hepate. CAP. 73.

VIdi enim aliquos, & quidem multos, quibus venę erant angustę, & totum corpus colore priuatum. Quod si plusculum cibi assumpsissent, qui prꝗsertim flatibus excitandis aptus esset, & crassus, ac tenax, non nulli quidem veluti pondus quoddam insidens, atq; suspẽsum in profundo dextrę hypochondriorum partis sentiebant: non nulli vero cum quadam tentione dolorem sentientes. In his quidem verisimile est hepar esse paruum, atque angustos meatus habere.

De homine pituitoso vomente bilem. CAP. 74.

ALterum autem vidi, cuius totus habitus pituitosus erat, quotidie tamen bilem pallidam euomebat. Censui igitur inspicienda alui excremẽta, in quibus minimum bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendi eum meatuum, qui biliosum egurgitat humorem, non paruam eiusdem partem ad imum ventriculi locum, quem Græci pyloron, id est ostiarium vocant, effundere, vt in quibusdam apparet animalibus ex quibus constat, quod multum ad eorum, quæ latent sensum, confert dignotionem, ea, quæ ex sectionis inspectione habetur, peritia, & operationum, atque vtilitatum inuentio. Quicunque igitur facultatem dignoscendi huiuscemodi corpora, quæ ita lapsa sunt, consequi cupit, oportet ipsum in sectionibus, ac in ope-

rationum

A rationum, atq; vtilitatũ inuentionibus exercitari. Scripsimus vero de omnibus seorsum in tractatibus aliis, de quibus in fine libri oĩno proposuimus facere mentionem, vt discendi cupidi intelligant, quæcunq; discere optauerint, ex quo'nam possint haurire tractatu. Sed de hisce quidẽ satis.

Quomodo cognoscantur corpora ægrotantia. CAP. 75.

QVæcunq; vero vt nunc insalubria sunt, hoc est, quæ iam ægritudinẽ patiuntur, dignoscere & hæc ipsa oportet. Quæ quidem subiiciuntur sensui, ex eorum, quæ ipsis insunt secũdum naturam, permutatione, in magnitudine, colore, figura, & numero, & situ: & ea, quę est secundum duritiem, & mollitiem, & frigiditatem, & caliditatem, differentia. Quæ autem visum effugiunt, vt summatim dicam, ex operationum læsionibus, aut his, quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus præter naturam, aut horum quibusdam, vel omnibus.

De signis cerebri patientis. CAP. 76.

PArticulatim aũt, quæ quidẽ sunt in cerebro ægræ dispositiones, aut dementiæ speciebus: aut sensuum, aut imaginationum læsionibus, aut actuum, qui secundum electionẽ fiunt: aut ex his, quæ excernuntur per palatũ, & nares, & aures: aut horum, qui ei dolores eueniũt, differentiis.

Signa cordis patientis. CAP. 77.

B QVæ vero in corde fiunt, ex difficilis anhelitus speciebus, & palpitationibus, quæ ipsi contingunt: ex pulsibus quoque eius, atque arteriarum: & ab excandescentis iræ celeritate, aut tarditate, à febribus, & refrigerationibus, & in colore differentiis, ac eis, qui ipsi adueniunt, doloribus.

Signa hepatis patientis. CAP. 78.

QVæ autem in hepate, ex defectu humorum, atq; abundantia, & ad id, quod pręter naturam, euersione, & colore malo: ac præterea ex permutatione naturæ in his, quæ ad alimenti diductionem, aut superfluitatum attinent excretionẽ. Sed & ex grauitatibus, & tumoribus, & doloribus non modo his, qui in eo ortum habent, verũ & in illis, qui compatiendi ratione proueniunt, quemadmodum in aliqua vel difficultatis spirandi, vel tussis specie.

Signa ventriculi patientis. CAP. 79.

SIc & ventriculi affectus agnoscitur, vbi in cõcoctione, & appetitu humidi, vel sicci alimenti, vel superfluitatum excretione delinquitur. Ita etiam ex singultibus, eructationibus, nauseis, vomitibus, & ipsis eorum, quæ euomuntur, speciebus, & doloribus, & tumoribus.

Signa thoracis patientis. CAP. 80.

C ITa & thoracis agnoscuntur affectus, ex spirandi difficultatibus, tussibus, & doloribus, qui in ipso fiunt, & ex eorum, quæ cũ tussi expuuntur, differentia. Sic & asperæ arteriæ ægritudines, difficiles anhelitus, & tusses, & dolor in loco, & quæ expuuntur, & vocis offensiones ostendunt. Secundum vero eandem proportionẽ & in aliis omnibus accidit partibus. Nam ex tumore, dolore, & operationum lęsione, & excrementorum differentia, sumentur indicia. Tumores autem præter naturam in inflammationibus, scirrhis, œdematis, & erysipelatis sunt explorandæ. Dolor autem, quemcunq; obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationẽ ostendit. Soluitur autẽ continuitas, incisione, exesione, fractione, & tentione. Alteratur vero substantia, caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate. Lęditur autem operatio tripliciter, aut quia debiliter, aut quia vitiose, aut quia nullo modo fit.

De differentia eorum, quæ excernuntur. CAP. 81.

QVęcunq; autem excernuntur, non nulla quidem sunt veluti partes patientiũ locorum, non nulla vero tanq̃ excrementa, quędã vero in ipsis naturaliter cõtinentur: & singula propriã facient indicationẽ. Dictum est autẽ de hisce oĩbus plenius in tractatu De locis affectis, quẽ nullus ante nos aut in artem. i. methodũ redegit, aut ad absolutã perfectionẽ deduxit. Quem D admodum & in oĩbus aliis euenit, quibus initium quidem aliquod ab antiquis est datum, non tñ absolutum est opus. Ægrotantium itaq; corporũ ex tractatu illo indicia sunt sumẽda. Eorum autem qui in ægritudinem lapsuri sunt, & qui sanitati restituendi, præsens doctrina complectitur.

Signa futuræ ægritudinis. CAP. 82.

EOrum igitur indicia, quibus ægritudinis periculum imminet, mediã formã habent inter ea, quæ sanis, & quæ ægrotantibus eueniunt. Siquidem sanis, omnia secũdum naturam insunt: præter naturam vero, ægrotantibus, quatenus ægrotant. In confinio autẽ horum ea, quæ sunt corporũ ægrotaturorũ indicia: quorum non nulla quidem sunt ex eorum genere, quæ ẜm naturam, sed vel qualitatibus, vel quãtitatibus, vel temporibus permutata: quędam autẽ ex his, quæ præter naturam, sed minora his, quæ ægritudinibus adsunt. Atq; idcirco hæ quidem corporũ dispositiones, quæ in ægritudinem casura monstraui, sunt ex neutrorum genere, atq; vnã ea, quæ ipsa indicant, signa. Primo enim hæc sanitatẽ ostendunt, secundo aũt ægritudinem. Et fiunt eadem signa ẜm ad aliquid habitudinem neutra, & insalubria: quæ quidem præsentem dispositionem ostendunt, neutra: quæ vero futuram præmonstrant, insalubria. Eadẽ vero ratione & quæcunq; ægrotantibus signa salutaria apparent, dicentur quidem salubria, quia futuram sanitatem ostendunt: dicentur etiam ægrã, quatenus præsentem ostendunt ægritudinem. Neq; in ambiguo est, quod,

quę sunt vtrorunq; indicatiua, neutra dicentur, secũdum vnum quoddam neutri vocabuli significatum. Neq; vero mirari oportet eadẽ signa tres in diuersis habitudinibus seruare rationes, quę & salubria & ęgrã & neutra dicantur: secundum vero alterum significatum quęcunq; his, qui à morbo referuntur, insunt, signa neutra appellamus: neq; in alio significato accipiunt ea, quę senibus insunt. Hæc quidem omnia pluribus & conceptibus & rationibus subiiciuntur. Quęcunq; vero in his, qui integra sanitate fruuntur, inter salubria tantummodo computantur. Et quęcunq; ęgritudinibus insunt, neq; futuram pręnunciant sanitatem, soli & hęc ęgrorum conceptui subiiciuntur. Sed de his quidem postea dicetur: nunc, quę futuram pręmonstrant ægritudinem, prius exequamur. Cum vero sit eorum differentia duplex, prius ea pertractemus, quę quãtitatibus, vel qualitatibus, vel temporibus, non autem propriis speciebus ab eo, quod secundum naturam, euariant: veluti ciborum appetentia intenta, vel dissoluta, aut quę non seruet tempus consuetum, aut quæ ad edulia non vsitata feratur, aut ad excretiones cibi superfluitatum, quæ aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores existant. Sic humidiorum excrementorum vel defectus vel superabundantia prẽter consuetudinem naturalem: aut in colore, aut in consistentia varietas aliqua, aut in tpe excretionis: & vigilię plures, ac somnus, aut non consueto tempore. Eodem modo potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi insolens appetitus: Sicuti & rerũ venerearum immodicus vsus, aut intempestiua concupiscentia: & sudores plures aut pauciores, quàm conueniat: & ad motus torpor, aut, si moueri tentauerint grauitas, aut vehemens exolutio, menstruorum occultatio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Sic & quę per ora venarum (Gręci hęmorrhoidas appellãt) fit sanguinis effusio. Sed & si voluptas in cibo potu q;, haud sit priori voluptati similis, futurę ęgritudinis est indicium: hebetudo q; ãnimi non naturalis, aut obliuio quędam inconsueta, aut somni, qui pluribus imaginationibus abũdant, quàm prius: auditus, & odoratus, visus'ue hebetiores, aut turbulentiores, & (vt simpliciter dicam) quęcunq; secundum naturam inerant, hęc quidẽ augmentata, hęc vero comminuta, hęc vero temporibus quibusdam, aut qualitatibus immutata. Siquidem & ipsius corporis moles aut maior, aut minor, aut magis alba, aut magis rubra, velut liuidior, aut nigrior: ructus q; ac sternutamenta, & flatus plures, aut pauciores his, qui secundũ naturam: sic & quęcunq; per nares, vel palatum, vel aures, per quos meatus cerebrum expurgatur, vel temporibus, vel quantitatibus, vel qualitatibus immutata. Hęc igitur omnia ex genere eorũ sunt, quæ ẽm naturam. Morsus autem ventris, vel in ore vẽtriculi, vel in aliquo intestinorum, aut cum aluus subducitur, aut cum vomitus excitatur, aut cum mingitur, siue aliquis alius dolor mediocris, ex genere quidem existit eorum, quæ præter naturam, non tñ, qui ita se habent, ægrotare dicuntur: sicuti neq; qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilant, cum non dum in consuetis impediuntur operationibus. Hic enim in huiuscemodi dispositionibus ægrotãdi terminus est. Atq; idcirco in eo, quod ad aliquid, eandem dispositionem ægrãm atq; neutrã appellabimus. Nam pro vigore potẽtię, quę vel facile sustinet, vel vincitur, vnaquæq; ex his, quas antea diximus, vel morbus est, vel neutra dispositio. Sic & quæcũq; in sensibus, non in eo, quod magis aut minus inuicẽ differunt, sed toto genere sunt præter naturam. Et hæc sunt signa morborum, donec modica fuerint, & non dum hominẽ à consuetis operibus sufficiunt amouere. Talia vero sunt in gustu quidem, cũ vel salsæ, vel amarę, vel alicuius alterius qualitatis sapor nobis indicatur: siue in omnibus, quæ bibuntur aut manducantur, aut præter quod aliquid assumatur, saliua ipsa talis sentiatur. In odoratu aũt, qñ alicuius vnius qualitatis sensum habemus nullo odorabili præsente: aut, cũ plura & differẽtia naribus admouemus, oĩa veluti similia sentimus. Sępius vero nihil sentimus, aut aliquid fœtens, ẽt si nihil adsit, quod fœteat. Quantũ vero ad auditum, soni & strepitus ad id, quod præter naturã, pertinent. Quemadmodũ in visu quæcũq; ante oculos apparere creduntur, nigra, & atra, & cœrulea, & rufa, & flaua: & non nulla rotunda, nõ nulla autẽ oblonga: quædã gracilia, quædã crassa oculis prætendi videntur. In sensu aũt tactus, cum inæqualitas aliqua, vel spissitudo, vel grauitas, vel tẽtio, vel torpida, vel vlcerosa dispositio in toto corporis habitu sentitur: sic & in singulis partibus, vel tentio, vel cõpressio, vel morsus, vel grauitas, qñ paruæ fuerint ac minime firmæ, neutram quidem dispositionẽ adesse demonstrant, futurã vero ægritudinẽ prænunciant.

* νοσερά
* διανοίας
* Al. νοσώδη, id est morbosa: seu vt ipse superius verterat, insalubria.

Signa corporum ægrotantium. CAP. 83.

At, quæ iam in ægrotantibus signa videntur, ex quibus nõ nulla sanitatem, non nulla mortẽ portendunt, prima quidẽ salubria, altera vero genere quidem ægrã, secundum speciem aũt perniciosa dicuntur. Sumuntur autẽ, vt vniuersaliter dicamus, ex operationum virtute ac vitiis. Secundum partem vero, ex particularium operationibus, quarũ genera antea diximus: Primum quidem eorũ, quæ principia existunt: Secũdum vero illorum, quæ à principiis ortum habent: Et tertium eorũ, quę propriam habent gubernationẽ, à principiis aũt quasdam deriuationes habẽt. Quartum siquidem genus eorũ, quæ tunc diximus, ex se quidem ad aliquid prẽnoscendũ inutile est: Secundum accidens autẽ & ex his aliqñ præcognitiones erunt: quemadmodum & ex excrementis semper: ex his quidem compatiendi ratione, ex excrementis autem, qm̃ coctionis & incoctionis signa continent. Quare fieri non potest, quin perpetuo significent aut naturam materiei, aut materiam naturæ, aut neutrum neutro dominari. Salubria quidem signa dicentur, natura

* νοσερά

superante:

A superante: insalubria vero, superata: neutra autẽ, quę pugnas habent ęquales. Sed, quæ quidẽ manifestam indicant coctionem, ex salubribus sunt: Sicuti, quę cruditatem, ægrã. Quæ vero neq; coctionẽ, neq; cruditatem perspicue ostendunt, ex neutrorũ sunt natura. Sunt vero & neutra quæcunq; nunc quidẽ hoc, nunc vero contrariũ significant, veluti digiti denigrati. Talia sunt etiã critica, id est decretoria accidẽtia, de quibus omnibus in libris de Crisi dictũ est: Sicuti etiam de his, quæ ad vnamquamq; attinent operationem, in iis libris, in quibus de causis accidentium agitur. Quare omnium horum singulorum materiam ex eisdem libris colligere oportet. Ego vero prolixitati parcens hic sermoni de signis finem faciam: transgrediar autem ad illum, qui de causis est.

De causis salubribus, insalubribus, ac neutris. CAP. 84.

QVoniam vero & harum hę quidem salubres, hæ autem insalubres, hæ vero neutræ: primũ de causis salubribus erit sermo: quia vero & harum non nullæ quidem conseruatrices, nõ nullæ vero effectrices sanitatis (sunt autem & tempore, & dignitate priores conseruatrices effectricibus:) incipiendum est à conseruatricibus. Cum igitur non vnum tantum sit sanum corpus, sed plura, vt supra definiuimus, in eorum singulis propria erit causa conseruatrix. Siquidem omnis causa in eo, quod ad aliquid, existit. Hic igitur denuo sumendum initium ab optima
B corporis constitutione, ac, quæ ei salubria sint, considerandum. Eorum aut inuẽtionem ipsius rei natura insinuat. Si enim impatibile, atque inalterabile esset corpus, semper optima cõstitutio perduraret, neque artis præsidio indigeret. Quoniam vero alteratur, corrumpitur, & vertitur, neque eundem seruat prioris status tenorem, ea ratione auxilium desiderat.

ὑγιεινόν.

Quod modis nostrum corpus alteretur. CAP. 85.

SEcundum quot igitur alteratur modos, tot auxiliorum, hoc est causarum conseruatricum, genera habebit, quas ex his, quę dicta sunt, liquet esse ex correctiuarum genere. Sed, quia paulatim correctiones faciunt ante, q̃ confertim ingruat noxa, non præseruãtes à futuro malo, sed pręsentis status conseruatrices medici appellant. Alteratur igitur corpus à nõ nullis quidem necessario, à quibusdã vero non necessario. Dico aũt necessario, quæ nulla est euitandi ratio: non necessario aũt, reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem semper attingere, comedere q; ac bibere, & vigilare, & dormire est necessariũ: ensibus aũt & {exitialibus} feris obuiare non necessariũ. Quare circa primum causarũ genus versatur ars corporis conseruatrix, circa secundum autẽ minime. Quod igĩ numero sint ea, quæ ex necessitate corpus alterant, distinguẽtes, proprium in singulis eorũ, causarum salubrium genus inueniemus. Inest igitur vnũ quidem ex ambiẽtis aeris adhæsu:
C Alterũ vero ex motu & quiete & totius corporis, & partiũ singularum: Tertiũ ex somno & vigilia: Quartũ ex his, quę assumuntur: Quintũ ex his, quę excernũtur, vel retinentur: Sextũ ex animę affectibus. Ab his enim necesse est aliquo modo affici corpus: ab aere quidẽ ambiente, quia aut calefit, aut frigefit, aut exiccatur, aut humectatur, vel sm horum cõiugationem, aliquid patiĩ, aut in tota alteratur substantia: ex motu vero, & quiete, cum vtraq; modum excesserint, aut calefactum, aut refrigeratum, aut humectatum, aut exiccatum, vel aliquid secundum horum patiens coniugationẽ: sic & ex somno, & vigilia ipsum pati est necessarium secundum eandem rationẽ: Et ex animæ affectibus, & ex his, quę assumuntur, aut excernuntur, aut retinẽtur. Hæc siquidem omnia alia quidem protinus & euidenter, alia vero per alias causas medias alterant corpus, & sanitatem corrumpũt. Et de horum singulis seorsum scripsimus in tractatu, qui De salubribus inscribitur. Omnia igitur nunc dicta genera materiæ quædam sunt salubrium causarũ: at vsu opportuno adhibito, causę fiunt cõseruatrices atq; salubres: sed, vbi à modo deliquerint, insalubres redduntur. Vnde etiam liquet ex his † non alias præter has, aut salubres, aut insalubres à nobis existimari oportere, at easdem potius, quandoq; quidem salubres, qñq; vero insalubres, in eo quod ad aliquid esse: Nam vbi motum corpus desiderat, exercitatio quidem salubris, ocium autem insalu-
D bre: cum vero eget quiete, ocium quidem salubre, exercitatio autem insalubris: eodem modo de cibis & potibus, & de aliis omnibus statuendum. Horum enim singula, qñ, vt necessitas corporis exigit, cum mensura ac qualitate opportuna adhibentur, salubria fiunt: at, cum citra omnẽ necessitatem, aut præter modũ afferũtur, insalubria. Atq; hæ duæ sunt circa salubre & insalubre intentiones, rei scilicet, quæ adhibetur, qualitas, ac quantitas. Neque enim est rationi consentaneum etiam tp̃is occasionem, quæ in his, quæ dicta sunt, continetur, veluti tertium aliquod ab eisdem diuersum introducere. Si enim tali, & tãta re oblata egeat corpus, nemini dubiũ, quin etiam in tp̃e opportuno afferatur. Occasio siquidem tp̃is, inde ortum habet, q̃m fluxibile, ac facile mutabile est mortale corpus, ac pro transmutationis modo aliis alio tp̃e eget auxiliis. Quare non est tertiũ aliquod pręter ea, quæ dicta sunt, tp̃is occasio. Sępius aũt ea occasionę tanq̃ tertio quodam ob eam, quã diximus, causam, ad docendum vti consueuimus. Quoniã vero in his ipsis intentionibus, & aliæ causæ salubres, & id, quod propositũ est, genus continetur, rursus easdẽ repetamus. Optimæ igitur corporis constitutioni, cũ circunfusus aer fuerit in temperie positus, earũ rerum, de quibus nuper diximus, quietis scilicet, ac motus, somni, vigiliæ, & eorum, quę assumũtur, atq; excernuntur, exquisita mediocritas conueniet. Cum vero aer à temperie recesserit, tantum à mediocritate euariare oportet, quantus fuerit ab optima temperatura recessus. Hi vero sunt mediocritatis

† Cod. græci quos viderim, habẽt, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων πραγμάτων, ὑγιεινὰς ἡμῖν ἑτέρας δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας, i. nõ alias quidem substantias externarũ harũ rerũ, salubres nobis, alias autẽ insalubres existimari oportere: at easdem ĩ eo quod ad aliquid, quãdoque quidem salubres, quandoq; vero insalubres fieri. Leon. autẽ videtur legisse, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας ἐκτὸς τούτων τῶν πραγμάτων.

ſcopi: in aere quidem ambiente, vt neq; horreat corpus propter frigus, neq; ſudet propter æſtum: E in exercitiis autem, cum primũ laſſari cœperit corpus, confeſtim quieſcere: in cibis autẽ coctionis perfectio, & excrementorũ modus in quali quanto q; conueniens. Æqualis vero in his quodam modo eſt coctioni appetitus: quare neq; præſide egent, qui ſingulorum, quæ aſſumuntur, quantitatem metiatur. Optima ſiquidem natura, quantum appetit, tantum ẽt probe concoquit. Sic & ſomno modum ipſa natura præfinit his, qui optimam corporis conſtitutionẽ ſunt ſortiti. Et tunc à ſomno excitantur, cum corpus ampliore quiete non eget. Cum q; talem victus rationẽ adhibuerint, nullum eſt in eorum excrementis delictum, quæ vel per ventrem, vel per vrinæ meatus, vel per totum corpus egeruntur. Nam priora quidem ex mediocritate eorum, quę aſſumuntur, temperantur. Totum vero corpus ſalubriter perflari facit exercitĳ vſus moderatus. Liquet autẽ ab ipſis caueri oportere omnes animi inmodicos affectus, videlicet iræ, triſtitiæ, excandeſcentiæ, timoris, inuidiæ. Hæc enim alterant, atque à naturali ſtatu corpus auertunt.

De venereis. *CAP. 86.*

VEnereorum vero iuxta Epicuri ſententiam nullus eſt vſus ſalubris: re vera autem confert, ſi tm̃ interualli in eorũ vſu adhibeatur, vt neq; reſolutio aliqua ſentiatur, & ipſe ſeipſo homo quodam modo leuior factus, ac melius ſpirare videatur. Tempus vero ad vtendum opportunũ, F cũ omnium in rerũ circunſtantium exquiſita mediocritate corpus fuerit conſtitutum, cum. ſ. neq; ſupra modũ plenũ, neq; vacuũ extiterit: neq; in calore, aut frigore, aut ſiccitate, aut humiditate exceſſerit corpus. Quòd ſi qñ aberrare contigerit, paruus ſit error. Melius autẽ illi calefacto magis, q̃ infrigidato, & pleno, q̃ vacuo, & humecto potius corpore, q̃ exiccato vti venereis. Horum autem ſingulorũ, quę dicta ſunt, qualitas in optima corporis conſtitutione eſt eligẽda. Exercitĳ quidem, in quo totius corporis partes æqua proportione mouenť ita, vt non alię quidem vltra modũ fatigenť, alię vero citra. Cibi aũt, & potus optimã habeãt temperiẽ: ſunt enim maxime cõuenientes naturis optima tẽperatura prędítis. Eadẽ in reliquis ẽt eſt ratio adhibenda. At, ſi quod ab optima conſtitutione defecerit corpus, non aũt vehementer, & cauſę, quę ipſius ſanitatẽ conſeruant, ad proportionẽ mutabuntur. Sed, cum multa ſint huiuſcemodi corpora, per ſingula genera ſeorſum dicendũ. Quod igitur in tẽperatura ſimilarium partium euariat, inſtrumentariarũ aũt ſeruat commenſurationẽ, duplicem habet ſalubriũ cauſarum formã: alteram quidem earũ, quę ipſius conſeruant temperaturã: alteram vero earum, quæ ad optimã transferunt. Quę itaq; ipſius temperaturam cõſeruant, tm̃ à cauſis optime temperatę naturę diſtabunt, quantum et totius corporis temperatura ab illa euariat. Calidiora ſiquidem corpora calidioris victus rationẽ expoſcunt: frigidiora aũt frigidioris: & ſicciora ſiccioris: & humidiora humidioris: ac ſm coniugationẽ calidiora, ac ſicciora calidioris ac ſiccioris, eadem in reliquis etiã coniugationibus proportione ſeruata. G Recte ſiquidem cauſarum vtetur materia, qui naturales earũ potentias agnouerit. Veluti q̃ motus, defectus alimenti, vigilię, excretio, & oẽs animi affectus corpus exiccant: at, quę his cõtraria exiſtunt, humectãt. Ita vero & de calefacientibus, & refrigerantibus vitæ inſtitutis, de cibis, & potibus, atq; (vt ſimpliciter dicam) de iis omnibus, quæ circa corpus ſunt, qui materias noſcit, & potentias, is ſalubribus vtetur cauſis, ſimilia ſimilibus offerendo, ſiquidem eius propoſitum fuerit eandem, in qua acceperit, corporis ſeruare temperaturã. Quòd ſi permutare, atq; ad melius traducere ſtatuerit, alterũ eſt hic ſalubrium cauſarũ genus, his quidẽ, quas nuper diximus, contrarium, ęqualiter vero declinans ad alterã partem à bene temperatis, & mediis, quę optimis cõuenire naturis dicebamus. Calidior ſiquidem, ac ſiccior tẽperatura à calidioris, ac ſiccioris victus ratione ad exactum bonæ temperaturę habitum minime transfertur. At taliũ erit vſus neceſſarius, quæ tantum eis, quæ bene temperata exiſtunt, frigidiora ſint, atq; humidiora, quãtum & natura naturam in caliditate, & ſiccitate ſuperabat. Nam tale cauſarum genus naturales corrigit intemperantias: alterũ vero, de quo ſupra diximus, temperaturam conſeruat. Eſt autẽ vtriuſq; viciſſim apud medicos vſus neceſſarius. H Nam, cum plurimum ſuppetit ocĳ, corrigere oportet, ac ſenſim ad meliora transferre. Neq; enim natura patitur eas, quę ſubito fiunt, alterationes. Hominẽ autẽ neceſſariis occupationibus diſtrictum, in eodem pręſtat habitu conſeruare. Quo pacto igitur & hãc ipſam cauſarum ſpeciem conſeruatiuam appellamus? Nam forte magis alteratiuam, & curatiuam, & naturalium defectuum correctiuam vocare conueniebat. Quoniam ad vniuerſum ſanitatis genus referentes, non ad eas, quæ ſm ſpeciem, differentias, quæcunque ſanos conſeruant, conſeruatiua omnia vocamus, ſiue pręter id, quod ſanitatem conſeruant, ad melius totam traducant temperaturam, ſiue priſtinum tantummodo habitum tueantur: at, quæ deteriorem ſtatum efficiunt, inſalubria. Quæcunq; igitur ſimilem habent in omnibus corporis partibus intemperiem, ſimili egẽt procuratione: quæ vero diſſimilem, diſſimili. Nam fieri poteſt, vt vẽtriculus frigidior ſit, q̃ oporteat, caput vero calidius, atq; vtrunq; propriis egeat auxiliis. Ac ratione eadẽ ſingulæ aliæ partes, cũ fuerint, aut præter modum humidiores, aut ſicciores, aut calidiores, aut frigidiores, ſuæ intemperiei victum exigunt accõmodatum. Neq; igitur in huiuſmodi hominibus ex æquo omnes corporis partes exercebimus, neq; æqualiter humectabimus, aut exiccabimus, aut tale aliud quippiã agemus. Plenius vero de his diximus volumine illo, quod De ſalubribus inſcribitur.

De cauſis

A *De causis salubribus partium instrumentariarum.* CAP. 87.

INstrumētariarū aūt partiū causæ salubres,quēadmodū & hic ab optima cōstitutione delinquit,ita & inuicē distabunt. Alię.n.sunt salubres erroribus,q in formatione cōsistunt: alię his,qui in magnitudine,vel numero,vel positu.In formatione igiť plures cōtingūt errores. nā & figura partis,& siqua in ea cauitas est ꝯm naturā,vel meatus,vel orificium,vel asperitas,vel lenitas,qñ à naturali mediocritate recesserit,si qdem parū hoc patianť,salubrium corporū retinent appellationē: si vero amplius,insalubriū: ꝙ si tātus fuerit recessus,vt operationi afferat detrimētum,iam ęgrotare dicetur.Secundū quātitatē aūt excessus,atq; defectus,ad easdē ducit dr̃ias. In numero,siue vna,siue plures,quæcūq; ex similaribus partibus fuerint,aut deficiant,aut supabundent. Ex hoc genere ēt sunt,quæcūq; in nobis substantiæ ꝑter naturā cōsistūt.Reliquū est aliud genus,quod ad sitū cuiuslibet simplicis attinet partis: in quo & ipso quatuor sunt oēs drię. Prima qdē,q̃ optima existit: Secunda vero,quæ parum euariat,atq; ideo salubre adhuc efficit corpus. Et tertia,q̃ insalubre,qñ amplius à modo recesserit: Et quarta,quæ iam ęgrū recessu plurimo reddit.Quęcunq; igiť partes in figura delinquūt,veluti quæ blesæ,varæ,& obliquæ appellanť,hę,cū nup natus adhuc tenellus est,formatione atq; alligatione ad naturalē traducunť habitū. Quòd si iā aucto īfante ad duritiem B ꝑuenerint,emēdari nō p̄nt.Sic errores quidē,qui ad cauitatē attinent, cū adhuc augeri ꝑseuerent, correctionē admittūt: Cū aūt iā ad vltimū peruenerint,nullus est remedio locus.Cauitates igitur quiete atq; alligatione paruæ reddunť: magnę vero,partium operatione,& sp̄us retentione: sic & quæcunq; foramina ora q̃;. Et qdem,q̃ naturalē magnitudinē partes exuperāt,quiete ac cōmoda alligatione minores reddunť: augenť aūt & naturali motu, & frictiōe moderata,& q̃buscūq; alijs plus sanguinis attrahere natura aptis.Deficientes vero partes,quæcunq; ex sanguine ortū habuerūt,corrigi quidē nō est impossibile: Quæ aūt ex semine,ꝓpemodū impossibile existit.licet,tñ aliqñ loco eorū alia facere,q̃ vsum haud dissimilē ꝑstent.Earū vero oīum natura opifex est, medicus aūt minister. Quę vero numero excedunt,his ablatio,cā salubris existit.Inspicere vero oportet,in quibus id fieri possit.Nā si impossibile appareat,trāsponere tentādum est.Eadem est & eorū,q̃ in situ vitia sunt,emendatio.Neq; in obscuro est,ꝙ duo sępius aut tria vitia eandem partem possunt occupare,sicuti in eo,q vētriculū paruū simul,atq; rotundū,atq; aduersus septū habuit incubentē. In ipso etenim magnitudo,formatio,ac situs erāt deprauati: tēperatura quoq; frigidior existebat. Hic nullo artificio ad naturalem habitū trāsferri poterat: at,ne adeo infestareť,erat remedio locus. Nam,qm̃ repleto ventriculo difficultate spirandi premebatur,minus cibi,at magis alimento opC portuni,& qui non difficulter subducereť,ter die assumebat.Alteri vero,cui obstructio in hepate ob vasorum angustiam sæpius contingebat,extenuans victus ratio causa salubris inuenta est.

De solutione continuitatis. CAP. 88.

REliquum igitur adhuc id morbi genus est,quod & similaribus & instr̃arijs partibus cōe existit,solutio.s.cōtinuitatis,quā quispiā forte ī his vnq̃ adesse negaret,q integra sanitate fruuntur,qm̃ semp esset passio. Quē sanè latet eādem in oībus gn̄ibus fore dubitationē. Nisi.n.operationis læsio sensibilis sanitatē ab ægritudine separet,sed qualitatē tātūmodo dispōnis ītrospiciamus, ἀειπαθείας.i.ꝑpetuę passibilitatis dogma necessario recipiemus,cū nullus sit,qui oēs operationes optimas habeat.Sed de hoc quidem,vt quod logica potius contēplatio sit, seorsum consideretur. Salubres vero causas,vt his,quos nemo dubitat ęgrotare,deinceps percurramus,à mala tēperatura exordiū facientes.Hic vero prius distinguamus,q̃ oēs ferè medici ꝑtermittūt, Alias quidē esse salubres causas eius intēperantiæ,q̃ iam facta est: alias aūt illius,q̃ adhuc fit: sicuti ēt alias eius,q̃ futura est.Huius,itaq; postremę,hę quidem in ꝓseruatiua artis parte cōtinenť,hę vero in salubri: primę aūt inter oēs in curatiua tantūmodo: sed eius,quā mediā inter vtranq; locauimus,in præseruatiua & curatiua.Iam.n.factā,atq; existentem ægritudinē curare oportet: Sed,quæ nondum quidē D adest,at futura est,prohibēdū est,ne fiat ab ea,q̃ est in corpore,dispōne.Eius autem,quæ adhuc fit, quod quidem factum est,curare opus est: quod autem futurum, prohibere, ne fiat. Prohibebitur autem,sublata ea dispositione,quam sequi natura apta est.Talis vero dispositio, causa antecedens appellatur.Facta autem ęgritudo curabitur soluta ea dispositione,à qua primum ea,quę secūdum naturam,lęditur operatio: quam quidem & ipsam morbi essentiam dicimus esse.

*Grecè αἰτίαν, id est causam.

De communissima intentione curatiua. CAP. 89.

CVratio vero vnā ꝑcipuam ac cōissimam habet intentionē ad id,quod est dispōni auferendæ contrariū. Ex hoc siquidem gn̄e sunt causæ illæ oēs,quę sanitatem efficiunt. Secundū partē vero ex vnicuiq; dispōni contrarijs.Calido igitur affectui causa frigida cōtraria existit,frigido aūt calida,eadem q̃; in cęteris ꝓportione.Etenim,si oē īmoderatū est ꝑter naturā, moderatū vero ꝯm naturam,necesse est oīno,vt īmoderatū ab īmoderato contrario ad mediocritatē redigatur.At manifestū est,ꝙ ꝯm potentiā,non aūt imaginationem,& calefaciens,& refrigerans, & quæcunq; alia huiuscemodi oportet assumere. Voco aūt ꝯm potentiā,quod re ipsa vere tale existit, quale esse dicitur: Secundum imaginationē aūt,quod ex prōpto quidem sensu tale esse imaginamur, cū tñ vere tale non sit.Sed,qua sint hęc rōne distinguenda,diximus in his libris,in quibus de simplicium medicaminum potestatibus agiť.Ad inuentionē aūt salubriū causarū,quęcunq; quidem,vt ad eā,

quæ iam

quæ iam facta est, ægritudinem causæ salubres existũt, via illa doctrinæ, hoc est, methodo vtendũ, qua id, quod secundũ imaginationẽ est, ab eo, quod est ſm potentiã, separaẗ. Quæcunq; vero vt ad eam, quæ adhuc fit, & hac eadem via, atq; illa ꝑterea, ex qua ægritudinũ causæ inueniuntur. Esto.n.si ita contigerit ex humoribus putrescentibus accendi febrẽ. Indicatio in hmōi est euacuatio, atq; alteratio: hæc quidem, q̃ putredinem finiat, manẽte adhuc causa: euacuatio vero, q̃ totã ex corpore substantiam educat. Sed dicta quidem alterationis spẽs, concoctio existit: quã vbi inuenerimus, à quibusnã causis fieri contingat, tunc vtiq; eorum, quæ hoc pacto salubria sunt, sciam tenebimus. Euacuationes aũt fiunt, & ꝑ sanguinis missionem, & clysteris vsum, & ꝑ vrinẽ vias, atq; eã, q̃ per cutẽ, fit trãspiratione, ac pterea ꝑ eã, q̃ fit ad partes oppositas, attractionẽ, atq; ad alias propinquas deriuationẽ. Nã & ad hoc idẽ genus ꝑtinet citare mẽstrua, atq; ora venarũ, quẽ Græci hæmorrhoidas appellant, aperire, ac ꝑ palatum, naresq; expurgare. Cũ igitur & hic materias inuenerimus, quibus in qualitate, & q̃titate, & tp̃e opportuno, & modo vsus adhibitis euacuatio fit, in ipsa artis parte salubria inuenienẗ: atq; eorũ oĩum inuẽtio tradiẗ in eo volumine, quod De arte, seu methodo curatiua inscribitur. Eadẽ rōne in alijs tribus intẽperaturis, si vnũ cōe p̃ceptum obseruabimus, vt vnamquãq; prius, quæ efficit cãm, rescindamus, deinde ita ad illam, q̃ ab eadem cã facta est, ægritudinem accedamus, causarũ salubrium inuẽtionem faciemus. Secundum vero cōpositas F intemperaturas, ex simplicibus cōpositio cōmonstrabit salubria p̃cepta, cum hic quoq; habeamus pro magnitudine intemperaturæ eidem conueniẽs inuenire remediũ: Veluti si ita cõtigerit, ꝙ in decẽ q̃dem numeris ad caliditatẽ maiorẽ, q̃ naturæ cõueniat, decidat corpus, septẽ vero ad siccitatem maiorem, tunc salubrem cãm in huiuscemodi affectibus eẽ oportebit, decem quidẽ numeris frigidiorẽ, septem vero humidiorẽ. Si igiẗ ipsi particulæ affectæ admoueatur tale remedium, tanto sit frigidius, atq; humidius, quantũ exigit partis affectæ indicatio. Quòd si particula affecta in penitioribus locis sita sit, machinari oportet insuꝑ tale inuenire salubre remedium, cuius vis nequaq̃ in itinere antea soluatur. Si itaq; calidius esse oportuerit eo, quod est moderatũ, non solum tantã habeat caliditatẽ, quantã exigit morbus, sed vltra eandẽ mensurã tm̃ adijciaẗ, quantum ex situ, vt pertingere possit ad locũ patientem, sit necessariũ: si vero frigidius, nõ simpliciter tm̃ frigiditatẽ oportet augere, sed & materia quoq; prius est aĩaduertenda. Si.n. crassarum sit partium, nõ admodum poterit ad profunda penetrare: at potius cõtrarium p̃stabit effectum, spissando superficiem, atq; densando: at, si tenuioribus partibus cõstet, poterit sanè plurimum subire ꝓfundum. Idem in humectãtibus, atq; exiccãtibus accidit, in q̃bus crassitudo, atq; subtilitas partium substãtiæ est ĩspicienda. At, situ quidẽ loci affecti, vt nuper diximus, inuenit indicatio salubre remedium: A formatione aũt, & situ simul, q̃n effluxus sensibiles, atq; ad aliũ locũ foraminibus patentes habuerint, aut his oĩno caruerint. Quos.n. effluxus ad principales deferri partes cognouerimus, auertemus, atq; ad illas ĩpellemus, q̃ minime sunt pricipales. Illud vero manifestum, ꝙ earum, q̃ intemperaturam efficiunt, causarum, curatio fit per euacuationem. Nã ipsæ intemperaturẽ sola alteratione sanãtur. G

Curatio solutionis continuitatis in parte carnosa. CAP. 90.

CONtinuitatis aũt solutẽ curatio, intentionẽ quidem habet vnionẽ, q̃ in partibus q̃dẽ instrarijs impossibilis est: in similaribus vero nõ semꝑ possibilis. At in aliquibus, sicuti ĩ carnosis, sanitas cõglutinatione ꝑficiẗ: nihil vero differt, neq; si coalitũ appellaueris. Ipsam vero antecedit, q̃n vulnus maius extiterit, partiũ applicatio distãtium, q̃ ex formatiōis g̃ne existit. Vt aũt hẽc ipsa firma ac stabilis fiat, & alligatio cogens in vnum, q̃ distãt, & fibulẽ, & suturẽ vtiles sunt. Coalescere aũt facit ea, q̃ inuicem distant, ac pristinã restituit vnitatem ipsa natura. Nostrũ vero opus est, vt diximus, primũ quidem applicare extrema distantium partiũ: secundũ autẽ ita, vt in vnum coacta sunt, cõseruare: & tertiũ, cauere, nequid labris vlceris intercidat: & quartum, ipsam partis substantiam cõseruare salubrem. Sed, quo pacto & primum, & secundũ impleamus officiũ, dictũ est. Tertium vero in cogendo in vnũ partes distãtes exequemur, si nihil extrinsecus ĩcidere permittamus. q̃m sæpius vsu euenit, vt pilus, aut oleum, aut aliqua alia humiditas interueniens, earũ, quæ copulãdẽ sunt, partiũ vnitatem ĩpediat. In eo aũt, quod seq̃tur, tp̃e per suffluxiones tertia intentio retineẗ. Ipsam vero suffluxionẽ ex eiusdem, & contrarij loci diuisione, & figura opportuna comparare oportet. Partis aũt substantiã salubrem, per ea, q̃ mediocriter exiccãt, cõseruabimus. Hẽc q̃dẽ est solutæ cõtinuitatis curatio, cum ipsa sola seorsum ĩ carnosa parte constiterit. Quòd si cui alteri morbo cõiungaẗ, plures sunt ĩdicationũ ĩtẽtiones, quas ĩ cõpositorũ, vel cõplicatorũ, siue, vt cui q̃ appellare libuerit, doctrina trademus. In p̃nti aũt sermone ad reliquas vnitatis solōnes accedẽdũ. H

De solutione continuitatis in osse. CAP. 91.

FRactio igiẗ est cõtinuitatis in osse solutio, q̃ quãtum ad intentionem primã insanabilis existit. Quo vero ad secũdã, aliquo mō sanabilis fit. Prima igiẗ intẽtio est coalitus partiũ, qui ob ossis duritiem fieri non pōt. Secunda, alligatio, q̃ fit callo suꝑnato partes fractas circũalligante. Calli aũt g̃natio, qua quidẽ ex materia, & à natura fit, est & ad alia cōis: qua vero formã ossi vicinam habet, ex eiusdem fit alimento. Molle vero, & puerile os coalescere potest. Sed perraro fit talis affectus, quin cum altero societur. Magna.n. ex parte musculi adiacentes vnà cum corporibus alijs, fractis ossibus, patiũtur. Quare & curationis intentio oritur duplex, quarũ altera q̃dẽ circa ossa, altera vero circa

A ro circa corpora adiacentia versatur. Sed hæc quidem in carnosarum partium complicatis dicetur affectibus. Nunc vero de fractionibus dicendum. Qm̄.n. harum sanitas callositate procuratur, vt aūt callus gn̄etur, proprij ossis alimenti superfluitatē naturæ suggerere oportet, hanc vero superfluitatem in qualitate & quātitate seruare modum est necessarium, idcirco & ratio victus est adhibenda, quæ tantum ac talem influere ossibus sanguinem præparet, qualis & quantus generando callo sit opportunus. Qm̄ vero per fracti ossis cauernas idem effunditur sanguis, eiusdem qualitatem, & multitudinem animaduertere oportet, atq; ita vel sicciorem, vel humidiorem victum instituere. Sed hęc omnia in libris, in quibus de curandi ratione tractatur, plenius sunt explicata.

De punctura nerui & chordæ. CAP. 92.

NEruí vero & tendonis pūctura pp sensus excellentiā, & qm̄ hæc pars principio cōtinuatur, prompta est ad neruorū conuulsionē excitandā, ac tum p̄sertim, cum nihil extrorsum expirat obcęcato cutis vulnere. Aperiendum est igiť, atq; exiccandum substantia tenui, q̄ vsq; ad ima nerui offensi possit penetrare. De his vero exacte diximus in libris De arte medendi conscriptis. In simplicibus qdem huius gn̄is affectibus salubrium causarū forma talis existit. In compositis vero cōplicať vlceribus. Prima qdem cautitas, quā non alterum affectū, sed vlceris drīam eē arbitrantur.

B Est aūt non drīa huiuscemodi res: sed alterum aliquod totius ęgritudinis genus, in quo ipsius substantię iactura facta est. Et qdem curatio in duplici morbo, duplicem exigit intētionem. Nam cōtinuitatis solutio, vnitate: substātię aūt iactura, gn̄atione indiget. Paulo vero supra gn̄ationis intentiones expositæ sunt. Quo'd aūt primū quidem hunc affectum oporteat sanare, demum vnitatē restituere tentare, ipsa rerum natura cōmonstrat. Cū itaq; repletum qdem fuerit cauū, vlcus vero ad æqualitatē perductū, alterā intentionē aboleri cōtingit: nā media existēte inter labia vlceris ea carne, q̄ nuper est genita, partes qdem distātes vniri est impossibile, vn̄ fit, vt alia sit itentio perquirenda. Inuentionē aūt consequemur ex eo, quod est ẜm naturā, ipsi parti cōparādo: erat aūt eidē ẜm naturā cute obduci. Quare hoc ipsum à nobis procurandum: aut, si hæc intētio effectū sortiri non pōt, simile aliqd cuti, carnē.s.q̄ cutis naturę vicina sit, instaurare oportet. Est aūt huiuscemodi, q̄ & sicca & calli similitudinē prę se fert. Ad cicatricē igiť obducendā necessaria erunt exiccantia, ac sine mordacitate adstringētia medicamina. Ita, & si sordities aliqua fuerit adnata, intētio quidem erit abstergēdi: & erit medicamē salubre, abstersiuū. eorundē vero materiā in libris, in qbus de medicaminibus agitur, scripsimus. Et qdē, si aliqua inflāmatio, vel attritio, aut tumor p̄durus, id est scirrhus, vel mollis, & laxus.i. œdema, cum vlcere fuerint, prius eorum curationi intendere

C oportet, eas sequendo vias ac rationes, quas prius exposuimus. Sic, & si aliquid vlceri illabitur, ad illabentium curationem intendendum. Eodem pariter modo, si aliqua intemperies vlceratum locum obsederit, ad eiusdem intemperiei remedia antea veniendum. Sed de his quidem satis.

De speciebus morborum secundum formationem. CAP. 93.

NVnc vero trāseundū ē ad formatiōis genus, quod in plures secať drīas. At ab eo, qd' euidentissimū existit, exordiū est sermonis faciēdū, qd' ex figurę p̄mutatiōe cōtingit. In his igiť, qui adhuc crescūt, possibile ē plurimarū partiū figurā emēdare: ī his aūt, q iā aucti sunt, minime. Intētio vero in ijs, q curationē admittūt, ad cōtrariū euersiōis adducere. Si vero fractiōe aliqua non recte cōformata alicuius mēbri figura fuerit vitiata, cui substantia callosa innasci p̄uenerit, si qdē hęc adhuc recens extiterit, perfringere oportet, ac rursus recte afformare, deinde callum supinducere.

De obstructione. CAP. 94.

EST vero & obstructio ex eodem genere ægritudinū: Quę qdē ex lentis & crassis humoribus fit, vnā & ipsa hn̄s intentionē morbo cōtrariā, dico aūt apertionē. causæ vero salubres sunt, abstergētia, atq; incidentia medicamina: Quæ vero fit à stercore duro, quod intersepit intestinū, primū quidē habebit duritiei correctionē ex humidis pinguibus q̄; clysteribus, demū ex acribus eua

D cuationē exposcet: Quæ aūt à lapide fit in vesica, in p̄senti qdē transpositionē reqrit: integrę vero sanitatis cām, incisionē & extractionē. Humiditatis aūt, quæ p̄ter naturā in parte cōtinetur, sanatio in oīmoda euacuatione consistit, queādmodū ēt in suppuratis. Immodica aūt repletio immodica euacuatione curať: vt cum sanguis intra venas redundat. Sic, & quibuscunq;, vel in ventriculo, vel in intestinis, vel arteria aspera, vel pulmone pus aut sanguis continetur, integra euacuatio est necessaria. Superflui aūt cibi aut potus adhuc recentis assumptio à buacuatione corrigiť. Quæcūq; igitur in pulmone vel thorace cōtinenť, cū tussi educuntur, sed à medicaminibus extenuātibus. Quæcūq; vero in hepate, vel venis, vel arterijs, vel renibus, aut p vrinam, aut per vētrem: sed p vrinā quidem ab ijs, q̄ vehemēter extenuant: p ventrē vero ab ijs, q̄ attrahendi aut aperiendi ora vim habent. Quæcunq; vero in superiori ventre comprehenduntur, per vomitum: quę autem in inferiori, per subductionem. Sed, quæcunq; sub cute, per sectionem, vel ignem, aut per medicamina adurentia. Sic vero aliquando quæcūq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Et, vt summatim dicam, quicquid pręter naturam in aliquibus partibus continetur, sanationis intentio est ablatio, quæ si fieri non possit, transpositio. Quæ vero nō sunt ex toto genere pręter naturam, at quantitate damnantur, in his intentio est abuacuatio. At inuentio eorum, quæ ad ipsorum sanationem perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum vero ex ipsis affectis particulis sumitur.

De asperitate & læuitate. CAP. 95. E

QVæcūq; partes vero ob id, ꝙ exasperatæ, naturalē amiserint habitū, his læuitas naturalis est restituēda, ossa q̄dē lęuigādo, arteriā aūt asperā vel linguā leniendo humidis, quę nihil mordeant, & lentorē habeāt. Sed quibuscūq; lęuitas ꝑter naturam inest, asperitas est reuocanda medicaminibus, quæ sufficienter abstergāt, & parum adstringāt. Quæcunq; vero obstructiones, vel angustiæ meatuū alias sequantur ægritudines, ab illarum curatione prius est incipiendū. Ostēsum siquidem est in libro de Differētijs morborū, quòd & inflāmationibus, & duris laxisq; tumoribus, & siccitatibus aliq̄n immodicis, ac pręterea vitiosis partiū continētium figuris, ea, quę nuper diximus, sæpius adueniunt: sicuti & quibusdā tumoribus eorū corporum, quæ sunt in ambitu. Quòd si nō nulla ex ꝓxime dictis inuicem cōplicentur, varias habebunt indicationes. Sufficiet aūt in vno tanq̄ in exemplo habuisse sermonē, q̄m de oībus in libris De arte curādi plenius sumus executi. Supponat̄ cuipiam particulæ multitudinē sanguinis influere adeo, vt distendantur, quæ in ea sunt vasa, non maiora tm̄, sed ēt parua, quæ prius sensum effugiebāt: nūc vero quia plena sint, visu cōprehēdant̄, sicuti plerūq; i oculis ob tunicæ albedinē manifestissime patet: Par aūt certe est, ꝙ & alia vasa, quæ latent sensum, iam plena distendant̄, nondū & ipsa ob paruitatē visui manifesta. Et iā periculum imminet, ne, quod ex vasis exudat, ad spacia vacua, quę in medio sunt, F effundatur: aut ne iā paruum aliquod sit effusum. Huius quidem affectus sanatio intētionē habebit euacuationem, aut, vt manifestiori vocabulo vtamur, abuacuationem: siquidem morbus erat immoderata partis repletio. Necessarium igitur est, vt aut superfluitas retrocedens euacuetur, aut ꝑ ipsam patientem particulam. Retrocedet aūt, vel impulsa, vel attracta, vel transmissa, vel horū vno aliquo modorum, vel oībus. Per locū vero patientem euacuabit, partim quidem manifeste & sensibiliter, partim vero in vapores tenuata. Si igitur vniuersum corpus plus æquo plethoricum fuerit, ꝑ patientē locum minime euacuandum. Nā, si scarificationibus aut sectionibus sensibiliter euacuabimus, plus rōne excitati doloris attrahemus. Si vero calefaciētibus dispergere tētabimus, plus erit id quod vi caloris ad partē attrahet̄, q̄ dispersum. Quòd si i eo elaborabimus, vt, quod influxit, retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igit̄ ambo totum corpus euacuare oportet, aut oīno ad alia loca retrahere, quod patienti particulæ influit, quo perfecto opere, prius à parte repellendum, q̄ dispergendum. Quanto. n. per maiora fit, tanto expeditior est euacuatio. A patiente vero loco adstringendo, ac refrigerādo repellemus, sed & exinanita loca attrahūt ad seipsa, quæcūq; repercutiunt̄. Hoc siquidē ostēsum ē in eo volumine, in quo De potētijs naturalibus agitur. Et vasa ꝑterea vigore ex medicaminibus adstringētibus addito, à se ad alia remittent. Si igitur G hac via superfluum oē retrocesserit, bene se res habet: At, si aliquid fuerit in parte retentum, coniecturandum erit id lentum ac crassum existere, atq; ea rōne iam coactū atq; adstrictū, vt cum difficultate extrahi possit. Fieri aūt pōt, etiamsi non eius naturæ sit, vt ad spatia, quæ in medio sunt, sit effusum: in quo casu tūc ad id veniendum esse tēpus suadet, vt hoc ipsum, quod reliquum est, per patientem locum euacuemus, imponendo supiacētibus partibus ea, quæ influentē humorē repellēdi vim h̄nt. Maxime vero euacuabis, si in spatijs intermedijs aliq̄d contineri coniectura assequeris, & scarificationum auxilio, & medicaminum, quę vim habeant dispergendi. Sed, q̄m hæc oīa vires calidas habent, eiusdem vero tēperaturæ opus est mordere, q̄n modū in caliditate excesserit, cauenda ex eis sunt vehementissime calida, ac tum pręsertim, cū patiens locus inter summa fuerit. Neq;. n. paruus excitabit̄ dolor, si ꝑter ꝓprium affectum insuper mordeatur: oīsq; præterea dolor fluctiones cōmouet. Quod igitur mediocrē caliditatē obtinet, in his sensum doloris non inuehit: atq; eo amplius oī dolore vacat, si humidum extiterit. Et q̄dem, quicq̄d ꝑ summa hæret, potēs est id medicamē dispergere, quod ēt validas non habuerit ad dispergēdum vires. Quòd si summę q̄dem partes oī noxa caruerint, id vero, quod euacuari oportet, in penitioribus partibus fuerit, intendendus atq; augēdus dispergētis medicaminis calor, cū dubitādum sit, ne prius, q̄ ꝓfundas attigerit partes, interim vires amittat. Neq; tn̄ ex eo summæ partes aliquem dolorem sentiet, cum oī vacent affectu. Quare nunc hæc duo simul inuitant ad calidiorum pariter atq; acrium medicaminum vsum, & summę partes, quę tolerant, & ꝓfundę, quę egēt. Hęc igitur ex situ particulę indicatio assumebat̄. Deinceps vero, si q̄d ad sanationem deficiat, consideremus: neq;. n. paruum aliquid deesse videt̄. Affectæ partes, in quibus fluctionis superfluitas retinetur: nō nullæ quidem raræ & laxæ, & molles natura existunt: non nullæ autē densæ, & pressæ, ac duræ. Priores igitur facile euacuantur: reliquę aūt acrioribus euacuātibus, ac ꝑterea tenuiores partes habentibus egent, atq; eo ēt magis, quanto profundiorem situm habuerint. Hæc igit̄ tibi rursus sit indicatio altera à particulæ patientis substantia: alia vero à formatione simul ac situ. Supponatur. n. si ita contigerit, in hepate esse proxime dictum affectum in angustis vasorum finibus, impactis humoribus, qui vel lenti ac tenaces, vel crassi existant, vel superabundent. Non'ne in promptu est primum quidem crassitiem vnà cum lentore, et tenacitate, cibis ac potibus extenuātibus, ad subtiliorū partium substantiā transferri oportere? Secundo aūt loco non per angustos, atq; inuisibiles solum, sed ꝑ latiores ēt meatus, q̄cquid infestum existit, esse euacuādum? Sunt. n. in hepate venę nō minus amplitudine, q̄ numero, excedentes. Terminātur aūt hę q̄dem in gibbis ad venā cauā, hæc vero in cauis ad portam:

A tam: vnde facillimũ tibi est futurum, in vtrislibet pressi, ac stipati humores fuerint, eosdẽ expedite euacuare, trahendo qdem ad ventrẽ his, quę attrahẽdi vim hñt, medicaminibus eos humores, quicunq; in venis ad caua hepatis ptinentibus sunt aceruati: ad vrinę vero meatus promouẽdo per cauã venã, quicunq; in venis ad gibba pertinentibus sunt. Sed pręter supradictas alia est indicatio ab hepate ipso, veluti à venarum principio. Nam, cũ non tãtum seipsum regere natura aptum sit, vt pleræq; animalis partes, sed venis præterea virtutẽ largiatur, periculum imminet, ne, si eius vigor perfusionibus, & cataplasmatibus relaxãtibus fuerit exolutus, & ipsum primum ad sui opus, atq; oẽs subinde venæ eius rõne imbecilles efficiant. Quare in eius curationibus aliqua ex adstringentibus medicaminibus miscere oportet. Sed, qm̃ in profundo admodum loco sitũ est, dubitandum erit, ne adstringẽtis medicaminis vis exoluatur, nisi ab aliqua altera subtilium partium substantia, qualis aromatũ est, traducatur. Melius vero fuerit, si & ipsum adstringens medicamẽ protinus etiã aromaticũ fuerit: nam, si duas habuerit natura insitas qualitates, ac potestates, valentius operabitur. Et quidem euacuetur, quod præter naturã in membrum confluxit: Seruet aũt humorum modum naturæ conuenientem. Quare & illa animaduersio à nobis est in hoc adhibenda, ne quid ab humoris confluentis qualitate eiusdem membri temperies sit alterata: si pituitę naturam

B tenuerit, ad frigiditatem: si vero bilis, ad caliditatem: vt hanc ipsam curantes intemperiem, sanitati exquisite restituamus. Curabimus aũt contrariam ex aduerso afferentes qualitatẽ, quemadmodũ in intemperaturarũ curationibus diximus, quantum vnumquodq; calidius, aut frigidius factum est, tantum refrigerantes, aut calefacientes: Quare & hic rursus agnoscenda est ipsius ₰m naturam temperies. Nam quo pacto sciemus, quantum in frigiditate, aut caliditate à naturæ modo recesserit: aut quando à frigefaciendo supersedebimus, si nos latuerit ea, quę est secundum naturam caliditas? Ita vero & si frigidius effectum calefaciemus, ignorantes frigiditatis naturalis modum, neq; opportune calefacere, neq; in tempore à calefaciendo desistere poterimus.

De morbo secundum numerum. CAP. 96.

SEd, qm̃ de his satis diximus, transire iam tempus ad ea, in quibus numerus non est secundum naturam. Cum vero duplex sit eorum differentia, quibus quidem aliqua particula deficit, his intentio est alteram efficere subministrãdo naturæ, eo, quo diximus paulò ante, modo: at, quibus superabundat, hanc resecare oportet, aut scalpello, aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim habet. Hæc igitur omnia ferè sanare, possibile est: at non æque omnia generari possunt, vt in libro De semine diximus. Quædam vero sunt, quæ etsi generari non possunt, licet tamen pro ipsis alte

C rum efficere, quemadmodum in osse ex toto sublato alteram substantiam in eius sede reponere à carne, atque osse differentem. Est enim, quę in eius gignitur loco, quædam veluti caro callosa, vel callus carnosus, & processu temporis magis ac magis ad calli duritiem transfertur, cum ab initio carnis potius imitetur naturam. Quacunq; vero parte sublata, cum neq; eandem secundum speciem substantiam, neq; similem efficere possumus, tertia nobis intentio quendam decorem inuenire, quemadmodum in mutilationibus.

De morbo secundum magnitudinem. CAP. 97.

COmmunicat aũt hoc genus totum cum eo, quod ad magnitudinem pertinet. Nã, quodcũq; ex eo est ₰m naturã, illi propinquum existit. Id vero tm̃ seiunctum est, ac separatum, quod inter ea, quę sunt è genere præter naturã, connumeratur. In quo quidem prima intentio est ablatio. Si vero hæc impossibilis existat, secunda est, transpositio, quemadmodum in suffusionibus. Quæcunq; vero nõ integris partibus, sed partium tantũmodo particulis deficiunt, aut excedunt naturæ modũ, refectio quidem vel generatio in his, quæ deficiunt: ablatio vero & abolitio in his, quæ superabundãt. Quare neq; in ipsis altera est intentio, neq; medicaminum forma genere diuersa. * καθαίρεσις.

De morbo secundum situm. CAP. 98.

D SEd iam veniendũ est ad reliquũ salubrium causarũ genus, quod ea corpora emendat, q̃ in situ sunt vitiata, veluti luxationes, & intestinũ in scroto. Fit aũt hoc ex violẽta tẽtione, atq; ĩpulsu: hoc vero ex dilatato, ac rupto cõtinẽte. Quare & duplex sanãdi modus: Alter qdẽ ad oppositã partẽ ei, ad quam facta ẽ pmutatio, ĩtẽdẽdo, atq; ĩpellẽdo: Alter vero id, qđ cõtinet, firmius solidiusq; reddẽdo. Quibus vero vijs, ac rõnibus singula ĩueniri possint, ĩ lib. De arte curãdi explanauimus.

De causis præseruatiuis. CAP. 99.

COnsequens est, vt ea omnia exequamur, quæcunq; in superiori sermone dicere distulimus. Vocant autem eadem Præseruatiua. Est autem horum triplex secundum genus differentia. Prima quidem hominis, qui integra fruitur sanitate: Secunda vero eius, qui non integre valet: Tertia eius, qui ægrotat. Primum igitur genus ad salubrem attinet artem, atq; in duas, vt antea diximus, diuiditur partes: Secundum vero ad præseruatiuam spectat: Tertium, ad curatiuam. Hoc autem vniuersum genus circa humores præcipua negociatur, quos neq; lentos esse oportet, neq; crassos, neq; aquosos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios, neq; venenosos. Nam, vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur vero non nunquam eadem ex causa, quæ ab initio generauit. Illud autem plerunq; accidit, vt sua alteratione simul inficiãt eos, q sunt in corpore humores. Intentio vero & horũ sanationis duplex existit,

stit, alteratio & euacuatio. Alterant igitur vel ab ipso corpore concocti, vel ab aliquibus facultatibus, quæ vim medicamentosam habent. E quorum numero et sunt ea, quæ exitialium ferarum venenis aduersant, ac pterea pharmaca, quę deleteria, hoc est venena, appellant, transmutāt. Euacuant aūt satis calidis medicaminibus, & purgationibus, & clysteribus, & sudoribus, & vomitibus. Hę igit sunt eorū cōes euacuationes. Proprię aūt ex locis, in qbus coaceruant, assumunt, vt in libris De salubribus ostendimus, tertio præsertim ac quarto, in quibus de lassitudinibus egimus, ac reliquis dispōnibus, quę lassitudini natura proximæ sunt. Promptius. n. euacuantur per ventrē quidē, quæcunq; in primis venis continent superfluitates: quæ aūt in his, quæ in hepate sunt, per vrinæ meatus: at, quæ in toto copore, per sudorem: sicuti, quæ in capite, vel per palatum, vel p nares, vel per vtrunq;: quæ vero sunt in spacijs thoracis laxioribus, per guttur simul cū tussi: quę ī renibus sunt vel vesica, per vrinam. At attrahendi ex oī loco ad oppositas partes cōis indicatio, est ad quā maxime distātia: deriuādi vero, ad vicina. Quęcunq; vero huiuscemodi curant dispositionem, causas salubres appellamus: sicuti insalubres eas, quæ adaugēt: & neutras, quæ neq; obsunt, neq; iuuant. Posset vero quispiam neq; oīno causas appellare, quemadmodum maior pars sophistarum, qui rerum quidem dr̄iam inuenire contēnunt, plurimum vero tēporis in nominibus conterunt: contra quos in alijs vberius disseruimus. Ac pars quidem artis præseruatiua talis est. F

De parte artis, quæ conualescentes reficit & senibus congruit. CAP. 100.

QVæ autem reficit atq; instaurat, in conualescentibus ac senibus locum habet. Quæ vero sit horum dispositio, & à quibus præcipue causis ad naturalem reducit habitū, in libris, in quibus de medendi arte tractauimus, abunde explicauimus. Sed nunc per capita dicetur. Dispositio igitur talis est. Probus quidē, sed exiguus est sanguis, atq; vnà cum ipso spiritus animalis atq; vitalis: ipsæ vero particulæ solidę sicciores: & idcirco eorū vires sunt imbecilliores: atq; earundem ratione corpus vniuersum, frigidius. Causę vero salubres, quæ hanc emendant dispositionem, vt vno comprehendam capite, sunt, quæcunq; præsentaneum atq; securum exhibent alimentum: secundum partem autem, in motibus moderatis, & cibis, potibusq;, ac somnis cōsistūt. Sunt vero motus materiæ, vehicula, ambulationes, frictiones, & balneæ: &, vbi non parum se ex his profecisse senserint, paulatim se ad consueta opera transferant. Cibos autem assumant in principio quidem humidos & cōcoqui faciles, neq; frigidos: ac, cum progressi fuerint, eos etiam, qui plurimum præstant alimentum. Potus vero opportunus est, vinū ętatem quidem habens mediocrem, in substantia autem purum atq; perlucidum, quod scilicet vel subflauum vel album existat, atq; suauiter olens: gustui vero, neq; aqueum oīno, neq; cum aliqua insigni qualitate, aut dulcedine, aut adstrictione, aut acritudine, aut amaritudine sentiatur. Vt autē proxime diximus, de hisce oībus, in libris De arte curandi conscriptis plenius disseruimus. Nunc. n. neq; oīa particulatim recensere est nostri propositi institutum, sed solum capitum mentionem facere intēdimus eorum, quæ in alijs voluminibus latius explicauimus. Quorum oīum si prius, & numerum, & qualitatē exposuero, finem libro imponam. Diximus itaq; prius, ꝙ alter est liber, in quo De constitutione artis medicinæ disseruimus. Antecedunt aūt eum alij duo De constitutione artium: sed hi quidem vnà cum hoc, cui nunc extremam manum adiecimus, seorsum sunt ab alijs libris, in quibus plenior doctrina explicatur. Illi vero talem inter se ordinē babent. De elementis quidem ſm Hippocratem liber vnus: Post hunc aūt tres de temperaturis, ex quibus quidem duo sunt de temperaturis animalium: Tertius vero de ijs, quę simplicium medicaminum sunt. Quam ob rem & tractatum illum, in quo De simplicium medicaminum potestatibus agitur, nemo recte intelligētia assequi pōt, nisi prius tertij libri De tēperaturis integram cognitionem fuerit adeptus. Est & alius liber paruus, qui ordine sequit duos priores alios de tēperaturis. Inscribitur aūt De inæquali tēperatura. Similiter aūt & hunc alij duo parui, alter quidem de Optima corporis constitutione, alter De bono habitu. Alius vero tractatus est, q tres cōplectitur libros, De potentijs naturalibus: quē siquis legere velit post librū De tēperaturis, siue post librū De elemētis, vtrūq; erit cōsentaneum. Post hūc in pluribus alijs libris De operationibus animalibus disseruimus. Sed, qm̄ ad earum demonstrationes non parum conferunt, quę per sectiones apparent, in illis prius exercitari oportet. Est aūt maxime inter alios vtilis ille tractatus, qui De sectionū aggressibus inscribit. Alij autem sunt post eū plures, duo qdē De discordia sectionis, vnus vero De sectione mortuorū: Post quos sequunt hi, in quibus agitur de sectione viuorū. In alijs vero quibusdā particulatim ob eos scripsimus, qui introducunt, De ossibus. Sectio quoq; musculorū, & neruorū & arteriarum, & venarū, & quędam alia huiuscemodi ex eodem numero existunt, & liber ēt, in quo querit, Nunquid in arterijs contineat sanguis naturaliter. Qui vero earundem partium operationes demonstrant, duo quidem sunt, De motu musculorū: tres autē De thoracis & pulmonis motu. Post quos sequunt libri De causis respirationis. Post hos liber De voce. De principatu autē aīę, & de oībus alijs, quæ de naturalibus, vel aīalibus operationibus in quęstionē trahunt, in lōgo scripsimus libro, qui De dogmatibus Hippocratis & Platonis inscribitur. Ad eiusdē generis contēplationem pertinent libri De semine seorsum conscripti, & amplius de sectione ſm Hippocratē. Quos oēs ordine sequitur tractatio De vtilitate partium. Ad dignoscendas autē ęgritudines vtilis est liber De locis affe-

ctis

A ctis. Itidem ille, in quo De pulsibus scribitur, in quo & precognitiones edocemus. Librum vero De pulsibus præcedunt alij duo, alter, qui De vsu respirationis, & alter, qui De vsu pulsuũ. Is vero De pulsibus in quatuor diuiditur partes, primam, quæ eorũ differentias: secũdam, quæ dignotiones: tertiam, quæ eorum causas: quartam, quæ illam, quæ per eosdem fit, cõtinet præcognitionẽ. Ex eodem genere est ille, qui ijs, qui introducũtur, De pulsibus scriptus est. At vero in animo est alium scribere librum, veluti quoddam omnium istorum compendium, quem inscribam vel Artem de pulsibus, † vel Compendium. Ad hanc quoq; iuuant contemplationem ea, per quę à me exponitur, & simul iudicatur liber Archigenis de pulsibus. Ad præcognitionem autem plurimum confert liber De crisibus, id est decretis naturæ: quem præcedit alter De decretorijs diebus. Sed liber etiam, qui de Difficili anhelitu inscribitur, & ad dignoscẽdum præsentem affectum, & ad prę scienda bona vel mala, quę ęgrotanti sunt euentura, conducit. Hi igitur omnes, atq; vnà cum ipsis tractatus quidam vno tantum libro comprehensi, cognitu vtiles sunt: sicuti ille, qui de procatarcticis, id est præincipientibus causis inscribitur, & De medicinali experientia, & De extenuante victu, & qui De venę sectione aduersus Erasistratum, & qui de tumoribus pręter naturã, & qui De multitudine, atq; alij præterea similes. Præ cæteris autem ad curandi scientiam maxime neces-
B sarius existit, qui De morborum differentijs agit, & De accidentium differentijs. Et tertius præter illos, in quo Morborum causas explicauimus. Post quos sunt tres alij, qui Accidentium causas explanant. Sunt etiam De medicamẽtorum simplicium viribus libri, de quibus supra meminimus: & qui De medicamentorum compositione, quos sequuntur libri De arte curandi, his, qui De salubribus inscribuntur, seorsim à nobis conscriptis. Quòd vero ante hosce omnes prius exercitari oporteat in libris De demonstratione, siquis hanc artem sit cum ratione tractaturus, monstratum est à nobis in libro, qui De optima inscribitur hæresi. De alijs autem libris, & cõmẽtationibus à nobis scriptis transigere nunc minime necessarium, cum de hisce omnibus alibi simus tractaturi in vno fortassis, aut duobus libris, qui ita inscribentur: Galenus de voluminibus à se conscriptis.

† Additur in antiquis, vel Isagogen vel Synopsin, & ẽ ille liber, qui in hac editioe nuper impressus est.

FINIS.

1a 2b 3c 4d 5e 6f 7g 8h 9i.

Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS, APVD HAEREDES
LVCAE ANTONII IVNTAE.